

Forord

Håndboken foreligger nå i 9. reviderte utgave (versjon 1.8.). Utgaven bygger på versjon 1.7. En del feil i denne versjonen er rettet. Samtidig er det foretatt nødvendig ajourføring som følge av regelverks- og praksisendring. Avgjørende endringer og vesentlige tilføyelser i forhold til utgave 1.7 er markert med loddrett strek i margin.

De enkelte punkter i håndboken kan ikke brukes som hjemmel i vedtak som treffes.

Håndboken er hva gjelder regelverk à jour pr. 1. januar 2014.

Vi vil være takknemlig for at feil eller forslag til endringer blir meldt Skattedirektoratet, rettsavdelingen skriftlig.

Skattedirektoratet
Rettsavdelingen
Oslo i januar 2014

Senere substansielle endringer

Pkt. 7.3.1.2 rettet 28.8.2014 mht. endring av brnl. § 4 med ikrafttredelse 1.1.2014

Pkt. 4.2.2 gjort tilføyelse 12.1.2015 ang. delt fast bosted slik at avtale sidestilles med dom

Pkt. 4.7.1 oppdatert 25.6.2015 mht. legitimasjonskrav ved innvandring

Pkt. 4.7.2.2 oppdatert 25.6.2015 mht. ektefelles fødselsdato

Pkt. 23.2.1 gjort tilføyelse/endring 25.6.2015 ang. asylmottak og barnehjem

Kap. 25 oppdatert 25.6.2015

Kap. 6 oppdatert 20.10.2016 mht. elektronisk fødselsmelding

Pkt. 29.7 oppdatert 20.10.2016

Innhold

Forord	i
Innhold	iii
Forkortelser	xiii
1 Forvaltningsloven	1
1.1 Virkeområder og definisjoner	1
1.1.1 Vedtak	1
1.1.2 Enkeltvedtak	2
1.1.3 Forskrift	2
1.1.4 Offentlig tjenestemann	3
1.1.5 Part	3
1.2 Inhabilitet	3
1.2.1 Den rettslige betydningen	3
1.2.2 Inhabilitetsgrunnene	4
1.2.3 De spesielle inhabilitetsgrunnene	4
1.2.4 Den generelle inhabilitetsregel	4
1.2.5 Avledet inhabilitet for underordnede	5
1.2.6 Kurante avgjørelser	5
1.2.7 Foreløpig avgjørelse	5
1.2.8 Avgjørelse av habilitetsspørsmålet	5
1.2.9 Oppnevning av stedfortreder	6
1.2.10 Hvem habilitetsreglene gjelder for	6
1.2.11 Virkningene av inhabilitet	6
1.3 Almennelige regler om saksbehandlingen	7
1.3.1 Veiledningsplikt	7
1.3.2 Saksbehandlingstid, nedtegning av opplysninger	8
1.3.3 Konferanser og nedtegning av opplysninger	8
1.3.4 Advokat eller annen fullmektig	8
1.3.5 Taushetspliktreglene	9
1.4 Saksforberedelse ved enkeltvedtak	9
1.4.1 Forhåndsvarsling	10
1.4.2 Utrednings - og informasjonsplikt	11
1.4.3 Partenes adgang til sakens dokumenter	12
1.4.4 Innskrenket adgang	12
1.4.5 Gjennomsyn og utlån av saksdokumentene	12
1.4.6 Klage over avslag om adgang til et dokument	13
1.5 Om vedtak	13
1.5.1 Begrunnelse og underretning	13
1.5.2 Begrunnelsens innhold	15
1.5.3 Underretning om vedtaket	15
1.5.4 Underretning om begrunnelsen	15
1.5.5 Underretning om klageadgang og søksmål	16
1.6 Klage og omgjøring	16
1.6.1 Klage	16
1.6.2 Klageinstanser	17
1.6.3 Hvem har klagerett	17
1.6.4 Klagefrist	17
1.6.5 Når klagen må være fremsatt	18

1.6.6	Oppreisning for oversittelse av klagefristen	18
1.6.7	Klagens adressat, form og innhold	19
1.6.8	Klagebehandlingen i underinstansen	20
1.6.9	Omgjøring.....	22
1.7	Feil saksbehandling.....	23
1.8	Forvaltningslovens anvendelsesområde.....	24
1.8.1	Personen melder flytting til en kommune.....	24
1.8.2	Melder ikke flytting	26
1.8.3	Forhåndsvarsel.....	27
1.8.4	Krav til vedtaket	29
2	Bosted - hvem skal regnes som bosatt	31
2.1.	Innflytting fra utlandet.....	31
2.1.1.	Pendling til land innenfor EØS-området	33
2.1.2.	Skiftevis opphold - Norge/kontinentalsokkelen	33
2.1.3	Nordisk land	33
2.1.4	Oppholdstillatelse	34
2.2	Sjøfolk (norske)	34
2.3	Svalbard, de norske biland og kontinentalsokkelen	35
2.4	Diplomater (norske).....	35
2.5	Diplomater (utenlandske).....	37
2.6	Militære beordret utenlands	38
2.7	Utenlandsk personell tilknyttet NATO	38
2.8	Utvandring.....	39
2.8.1	Ikke-nordisk land	39
2.8.2	Nordisk land	42
3	Bosted - hvor en skal være bosatt	43
3.1	Døgnvileregelen.....	43
3.1.1	Opphold under seks måneder.....	43
3.2	Skiftevis døgnhvile	43
3.3	Pendling	44
3.3.1	Generelt - innledning	44
3.3.2	Arbeid	44
3.3.3	Foreldrehjem.....	45
3.3.4	Selvstendig/uselvstendig bolig	46
3.3.5	Sammenligningsregelen.....	49
3.3.6	Enslige pendlere.....	51
3.3.7	Familiependlere	52
3.3.8	Pendlerreiser	54
3.3.9	Saksbehandling.....	55
3.4	Felles hjem	57
3.4.1	Ektefeller/registrerte partnere	57
3.4.2	Personer som har barn	58
3.4.4	Dispensasjon.....	60
3.5	Døgnhvile på ubestemt sted.....	61
3.5.1	Generelt	61
3.5.2	Sjøfolk	61
3.6	Studenter og skoleelever	61
3.6.1	Valg av bosted	63
3.6.2	Tilknytning til tidligere bosted	63
3.7	Vernepliktige og sivilarbeidere	64
3.7.1	Bostedsforholdene har endret seg.....	64
3.7.2	Ikke tilknytning til annet bosted	65
3.8	Fengselsinnsatte.....	66

3.9	Personer på institusjoner	66
	3.9.1 Sykehus.....	66
	3.9.2 Alkoholist- og narkomaniinstitusjoner	67
	3.9.3 Andre institusjoner.....	67
3.10	Stortingsrepresentanter og statsråder	68
3.11	Svalbard, kontinentalsokkelen.....	68
3.12	Diplomater	69
3.13	Militære.....	69
3.14	Uten fast bosted.....	70
3.15	Forsvunne	70
	3.15.1 Vilkår	70
	3.15.2 Registrering	70
3.16	Uten påviselig bosted - sentral registrering	71
	3.16.1 Vilkår	71
	3.16.2 Innregistrering	71
	3.16.3 Utregistrering.....	71
4	Flytting.....	73
4.1	Meldeplikten.....	73
4.2	Hvem kan melde flytting	73
	4.2.1 Generelt	73
	4.2.2 Under 18 år	74
	4.2.4 Manglende signatur	76
	4.2.5 Manglende legitimasjon.....	76
	4.2.6 Manglende oppholdstillatelse	76
4.3	Utleiers meldeplikt.....	77
4.4	Registrerings- og flyttedato.....	77
	4.4.1 Registreringsdato	78
	4.4.2 Flyttedato	79
4.5	Meldepliktige opplysninger.....	79
	4.5.1 Hva skal meldes.....	79
	4.5.2 Politiets bistand.....	80
	4.5.3 Straffebestemmelser	80
	4.5.4 Påtalen	80
4.6	Flytting innen Norge.....	81
	4.6.1 Registrering i innflyttingskommunen	81
	4.6.2 Flytting uten at rekvisisjon er mottatt.....	83
	4.6.3 Melder ikke flytting	83
	4.6.4 Ukjent oppholdssted	84
4.7	Innvandring - ikke-nordisk land	84
	4.7.1 Meldeplikt og legitimasjonskrav	85
	4.7.2 Registrering	87
	4.7.3 Melder ikke flytting	93
	4.7.4 Annullering av innvandring.....	93
	4.7.5 Oppholdstillatelse - endring.....	94
4.8	Innvandring - nordisk land.....	95
	4.8.1 Meldeplikt og legitimasjonskrav	95
	4.8.2 Registrering	95
	4.8.3 Melder ikke flytting	96
4.9	Innvandring – sperret adresse	97
4.10	Utvandring - ikke-nordisk land.....	97
	4.10.1 Meldeplikten.....	97
	4.10.2 Fravær i utlandet.....	98
	4.10.3 Registrering	98
	4.10.4 Melder ikke flytting.....	99

4.10.5	Utgåtte oppholdstillatelser	99
4.11	Utvandring - nordisk land.....	101
4.11.1	Meldeplikten.....	101
4.11.2	Innflyttingslandet unnlater å registrere	102
4.11.3	Registrering	102
4.11.4	Melder ikke flytting	102
4.12	Postadresse.....	103
5	Navn	106
5.1	Navnelovens rettskilder og systematikk.....	106
5.1.1	Navnelovens rettskilder	106
5.1.2	Navnelovens systematikk	106
5.2	Organisering, saksbehandling m.m.....	107
5.2.1	Første instans.....	107
5.2.2	Fylkesmannen som klageorgan	108
5.2.3	Saksbehandling m.m.....	108
5.3	Etternavn og mellomnavn	118
5.3.1	Innledning.....	118
5.3.2	Frie etternavn	118
5.3.3	Beskyttede etternavn	119
5.3.4	Nye etternavn.....	119
5.3.5	Avlede etternavn, § 4.....	121
5.3.6	Etternavn ved adopsjon, § 5 og § 4 tredje ledd.....	127
5.3.7	Doble etternavn, § 7.....	128
5.3.8	Endringer i samme etternavn, § 6.....	129
5.3.9	Nærmere om forholdet mellom etternavn og mellomnavn.....	130
5.4	Fornavn.....	131
5.5.	Særlig om forholdet til urfolk, nasjonale minoriteter og innvandrere.....	131
5.5.1	Like regler for forskjellige grupper	131
5.5.2	Etternavn.....	132
5.5.3	Mellomnavn.....	134
5.5.4	Fornavn.....	134
5.6	Samiske navn - skrivemåten	134
5.7	Prefikser - registrering	135
5.8	Diakritiske tegn	135
5.9	Navnevalg for barn - saksbehandling.....	135
5.9.1	Meldeplikt.....	135
5.9.2	Meldefrist	136
5.9.3	Behandling av navnevalget.....	136
5.10	Behandling av melding om endring av navn	137
5.10.1	Registrering	137
5.10.2	Kvittering.....	137
5.10.3	Underretning til den av foreldrene som ikke har del i foreldreansvaret	138
6	Fødsel	140
6.1	Meldeplikt.....	140
6.2	Registreringskommune.....	140
6.2.1	Født i Norge - moren er registrert bosatt	140
6.2.2	Født i Norge - bare faren er registrert bosatt	141
6.2.3	Født i Norge - hverken moren eller faren er registrert bosatt	141
6.2.4	Født på Svalbard m.fl. - moren og/eller faren er reg. bosatt.....	141
6.2.5	Født i utlandet.....	142
6.3	Fødte i Norge som ikke skal registreres som bosatt.....	142
6.4	Fødte som dør like etter fødselen.....	143
6.5	Registrering	143

6.5.1	Melding om fødsel til Den norske kirke og registrerte trossamfunn.....	143
6.6	Barn født av surrogatmor i utlandet.....	144
6.7	Meldeplikt til bidragsfogden.....	144
6.8	Hjemmefødsel.....	145
6.9	Tildeling av fødselsnummer.....	146
6.10	Forespørsel om navnevalg.....	147
6.11	Navnemelding - behandling.....	147
7	Farskap og medmorskap.....	149
7.1	Barnets foreldre er gift.....	149
7.2	Farskap - barn født i separasjonstiden.....	149
7.3	Barnets foreldre er ikke gift.....	149
	7.3.1 Farskapserklæring.....	149
	7.3.2 Melding fra bidragsfogden.....	151
	7.3.3 Endring av farskap.....	151
	7.3.4 Når kan farskap fastsettes/erklæres i Norge - barn født i utlandet.....	151
	7.3.5 Farskap fastsatt i annet nordisk land.....	151
	7.3.6 Anerkjennelse av farskap fastsatt i land utenfor Norden.....	151
7.4	Medmorskap.....	151
8	Dødfødte.....	155
8.1	Behandling av meldingen.....	155
9	Foreldreansvar.....	157
9.1	Hvem har foreldreansvaret.....	157
	9.1.1 Foreldrene er gift.....	157
	9.1.2 Foreldrene er samboere.....	157
	9.1.3 Foreldrene er ikke gift og ikke samboere.....	157
	9.1.3 Foreldreansvar ved dødsfall.....	158
	9.1.4 Umyndige foreldre.....	158
	9.1.5 Foreldreansvar ved innvandring.....	158
9.2	Registrering.....	159
9.3	Arkivering.....	160
10	Vigsel.....	161
10.1	Innledning.....	161
10.2	Prøving av vilkår for inngåelse av ekteskap.....	161
	10.2.1 Prøvingskompetanse.....	162
	10.2.2 Ekteskapsvilkår.....	162
	10.2.3 Lovlig opphold.....	164
	10.2.4 Saksbehandling.....	167
10.3	Vigslar i utlandet for personer bosatt i Norge.....	169
	10.3.1 Ekteskapsattest.....	169
	10.3.2 Registrering.....	170
10.4	Vigslar for norske statsborgere bosatt i utlandet og utvandrede utenlandske statsborgere.....	171
10.5	Vigsel uten virkning.....	172
	10.5.1 Norsk rett.....	172
	10.5.2 Utenlandsk rett.....	172
11	Endring av sivilstand for innvandrere fra ikke-nordiske land.....	173
12	Bigami.....	175
13	Separasjon.....	177
13.1	Innledning.....	177
13.2	Separasjonsmeldingen - ekspedisjon.....	177

13.3	Registrering	177
14	Opphør av separasjon.....	179
14.1	Innledning.....	179
14.2	Vilkår.....	179
14.3	Registrering	179
15	Skilsmisse	181
15.1	Innledning.....	181
15.2	Skilsmissemeldingen - ekspedisjon	181
15.3	Registrering	181
15.4	I utlandet.....	181
16	Oppløsning av ekteskap.....	183
17	Statsborgerskap.....	185
17.1	Hjemmel.....	185
17.2	Betydning.....	185
17.3	Prinsipper	185
17.4	Statsløse – dobbelt statsborgerskap.....	186
17.5	Endringer i lovgivningen.....	186
17.6	Erverv ved fødsel og adopsjon	186
	17.6.1 Fødsel.....	186
	17.6.2 Adopsjon.....	187
	17.6.3 Grunnlaget for statsborgerskapet endres.....	187
17.7	Erverv etter søknad	188
	17.7.1 Opphold i riket - hovedregel.....	188
	17.7.2 Opphold i riket - unntak.....	188
17.8	Erverv ved melding.....	189
	17.8.1 Statsborger av annet nordisk land.....	189
	17.8.2 Gjenerverv	189
	17.8.3 Barn	190
17.9	Tap.....	190
	17.9.1 Tap ved fravær fra riket	190
	17.9.2 Løsning	190
	17.9.3 Erverv av fremmed statsborgerskap	191
	17.9.4 Tilbakekall	191
17.10	Registrering	192
	17.10.1 Melding om erverv	192
	17.10.2 Personer med flere statsborgerskap	192
	17.10.3 Tvil om riktig statsborgerskap	193
	17.10.4 Barn født av ikke-nordiske foreldre med ulike statsborgerskap	193
	17.10.5 Statsløse personer	193
	17.10.6 Ukjent/uoppgitt statsborgerskap	193
18	Ordningen av registeret.....	195
18.1	EDB-registeret.....	195
18.2	Manuelle registre	195
	18.2.1 Navneregisteret	195
	18.2.2 Hovedregisteret.....	195
	18.2.3 Opplysninger på hovedregisterkortet.....	195
	18.2.4 Ordningen av hovedregisteret.....	196
	18.2.5 Avgangsregisteret	196
18.3	Avlevering til arkivverket	197
18.4	Det sentrale folkeregister	197
18.5	Distribusjonsregisteret	197

19	Utlevering av opplysninger	199
19.1	Taushetsplikt og taushetsrett	199
19.1.1	Opplysninger undergitt taushetsrett	199
19.1.2	Opplysninger undergitt taushetsplikt	199
19.2	Offentlige myndigheter	200
19.2.1	Generelt	200
19.2.2	Vilkår	200
19.2.3	Opplysninger som kan utleveres	201
19.2.4	Avslag	201
19.2.5	Masseopplysninger	202
19.2.6	Telefoniske forespørsler	202
19.2.7	Forespørsler fra politiet	202
19.2.8	Forespørsler fra skatte- og avgiftsmyndighetene	202
19.2.9	Adgang til registeret for offentlig tjenestemann	202
19.3	Private personer og institusjoner	203
19.3.1	Vilkår	203
19.3.2	Hvilke opplysninger kan utleveres	205
19.3.3	Avslag	205
20	Standardoppdrag	207
20.1	Generelt	207
20.2	Uttakskriterier	207
20.3	Taushetsbelagte opplysninger	208
20.4	Forskere	209
20.5	Anonymiserte individualdata	209
20.6	Statistiske tabeller	209
20.7	Saksbehandlingen	209
20.8	Faste oppdrag	210
20.9	Utlån av opplysninger	211
20.10	Lokal lagring	211
20.11	Terminaltilknytning (online)	212
21	Innsynsretten	213
21.1	Hvilke opplysninger kan utleveres	213
21.2	Saksbehandling	213
22	Sperring av adresse	215
23	Spesifisert registreringstype	217
23.1	Generelt	217
23.2	Klientadresse	217
23.2.1	Vilkår	217
23.2.2	Registrering	218
24	Attester og utskrifter	219
24.1	Fødselsattester	219
24.1.1	Hvem attest utstedes på	219
24.1.2	Utstedelsesmyndighet	219
24.1.3	Utfylling	220
24.1.4	Hvem kan få fødselsattest	220
24.1.5	Avslag	221
24.1.6	Form og innhold	221
24.1.7	Attest uten foreldrenes navn (kort attest)	221
24.1.8	Attest med foreldrenes navn (lang attest)	222
24.1.9	Merknadsfeltet	223
24.1.10	Attest med foreldrenes navn (lang attest) - flerspråklig	224

24.1.11	Formelle krav til utfylling.....	224
24.1.13	Legalisering	225
24.2	Bostedsattest	225
24.2.1	Innhold.....	225
24.2.2	Form.....	226
24.2.3	Hvem kan få bostedsattest	226
24.3	Utskrifter	226
24.3.1	Underretning om registrert flytting.....	226
24.3.2	Bekreftelse på navneendring.....	226
24.3.3	Fødselsnummerbekreftelse	227
24.3.4	Bekreftelse på registrert foreldreansvar	227
24.3.5	Adresseopplysning.....	227
24.3.6	Registrerte opplysninger	227
24.3.7	Forespørsel om navnevalg	228
24.4	Riksvåpenstempleet - bruk.....	228
25	Adopsjon	229
25.1	Innledning.....	229
25.2	Melding om innenlandsadopsjon.....	229
25.3	Melding om utenlandsadopsjon.....	230
26	Dødsfall	231
26.1	I Norge	231
26.2	I utlandet.....	231
26.3	Personer som er forsvunnet	231
26.4	Dødsformodningsdom.....	232
26.5	Registrering	232
26.6	Dødfødte.....	233
27	Vergemål.....	235
27.1	Generelt.....	235
27.2	Registrering av vergemål med fratagelse av den rettslige handleevne	235
27.3	Nordiske borgere.....	236
27.4	Registrering av vergemål uten fratagelse av den rettslige handleevne	236
28	Fastsettelse av fødselsdato	237
28.1	Fødes i Norge.....	237
28.2	Innvandring.....	237
28.3	Saksbehandlingsrutiner.....	238
29	Fødselsdatoendringer.....	239
29.1	Generelt om saksgangen.....	239
29.2	Hovedregel	239
29.2.1	Personer født i Norge.....	239
29.3	Skrivefeil.....	240
29.4	Dispensasjon	240
29.4.1	Vurdering av bevisverdi	241
29.4.2	Endring av fødselsdato på medisinske kriterier	242
29.4.3	Spesielt om fødselsdato 1. januar, 1.mars og 1. juli	243
29.5	Verifikasjon av utenlandske fødselsattester	243
29.6	Saksbehandling	244
29.7	Identitetsendring.....	245
30	Fødselsnummer	247
30.1	Tildeling av fødselsnummer	247
30.1.1	Fødselsmelding eller innvandringsmelding	247
30.1.2	Norske statsborgere som oppholder seg i utlandet	247

30.2	Fødselsnummerets oppbygging.....	248
30.3	Fødselsnummerendring.....	249
31	Familienummer.....	251
31.1	Innledning.....	251
31.2	Familieenheten/familiekjernen.....	251
31.3	Referanseperson.....	251
31.4	Familienummerendringer ved ulike hendelser.....	252
	31.4.1 Fødsel.....	253
	31.4.2 Fosterhjems plassering.....	253
	31.4.3 Adopsjon.....	253
	31.4.4 Flytting.....	253
	31.4.5 Vigselse.....	253
	31.4.6 Separasjon.....	254
	31.4.7 Opphør av separasjon.....	254
	31.4.8 Skilsmisse.....	254
	31.4.9 Oppløsning av ekteskap.....	255
	31.4.10 Registrert partnerskap.....	255
	31.4.11 Ugyldig ekteskap.....	255
	31.4.12 Dødsfall.....	255
32	Arkivering av meldinger.....	257
33	Stikkord.....	259

Forkortelser

Brl. =	Lov om foreldre og barn av 8. april 1981 (barneloven)
DSF =	Det sentrale folkeregister
DUF =	Datasystemet for utlendings- og flyktningssaker
Ekt. =	Lov om ekteskap av 4. juli 1991 (ekteskapsloven)
Fvl. =	Lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)
Fregl. =	Lov om folkeregistrering av 16. januar 1970 med senere endringer (folkeregisterloven)
Fregforskr. =	Forskrift om folkeregistrering, fastsatt av Skattedirektoratet
Grl. =	Grunnloven av 17. mai 1814
Overenskomsten =	Overenskomst av 1. november 2004 mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om folkeregistrering
Statsbrl. =	Lov om norsk statsborgerskap av 10. juni 2005 (statsborgerloven)

1 Forvaltningsloven

1.1 Virkeområder og definisjoner

Fvl. § 1

Etter § 1 første ledd gjelder loven **enhver virksomhet** som drives av et **forvaltningsorgan**. Men denne regelen har sine unntak. Etter § 3 første punktum gjelder kap. IV, V og VI bare saker om enkeltvedtak og kap. VII fastsettelse av forskrifter. Dermed vil det bare være kap. II og III som gjelder all forvaltningsvirksomhet.

Hva som skal regnes som forvaltningsorgan, er det bestemmelser om i paragrafens annet og tredje punktum. Ifølge annet punktum regnes "et hvert organ for stat eller kommune" som forvaltningsorgan. Bestemmelsen må leses i sammenheng med § 4. Det fremgår av denne paragrafen at loven ikke får anvendelse på alle offentlige organer (se § 4).

Av dette må vi kunne slå fast at forvaltningsloven gjelder for folkeregisterforvaltningen, men ikke ligningsforvaltningen da det er egne saksbehandlingsregler for disse i ligningsloven, sml. ordlyden i § 1 første pkt. ".. når ikke annet er bestemt; eller i medhold av lov".

1.1.1 Vedtak

Fvl. § 2 a

Definisjonen av vedtak i § 2 a har først og fremst til formål å forenkle definisjonen av begrepene enkeltvedtak og forskrifter idet den har fått med seg en del kriterier og presiseringer som er felles for disse to begrepene. Begrepet vedtak har derfor ingen selvstendig betydning, men er utelukkende en fellesbetegnelse for enkeltvedtak og forskrifter.

Følgende vilkår må være oppfylt for at det skal være et vedtak:

Etter § 2 a er det bare et vedtak når det treffes under **utøving av offentlig myndighet**. Det vil si at man handler i kraft av den myndighet man er tillagt i lov eller forskrift. Dette vil føre til at det ikke er vedtak og heller ikke forskrift når det offentlige gir generelle regler som utelukkende dreier seg om tjenesteytelser eller privatrettslige spørsmål.

Etter § 2 a foreligger et vedtak i lovens forstand bare dersom avgjørelser er bestemmende for rettsstillingen til private - dvs. enkeltpersoner eller andre rettssubjekter. Denne begrensningen er tatt med for å holde utenfor interne instruksjoner og avgjørelser som gjelder den indre offentlige tjeneste. Etter dette

vil for eksempel meldinger spesielt innrettet på registermyndighetens behandling av ulike typer blanketter ikke være et vedtak. Idet et vedtak er en avgjørelse som er bestemmende for rettsstillingen til private ligger også at loven ikke gjelder uttalelser fra myndighetene som formelt er formet som meningsytringer, forslag, uttalelser osv.

Etter § 2 a er en avgjørelse et vedtak når den er bestemmende for noens rettigheter og plikter. Avgjørelser som bare er ledd i behandlingen av slik sak, vil falle utenfor.

I § 2 tredje ledd utledes begrepet vedtak til også å omfatte avgjørelser om bruk av tvangsmidler for å få gjennomført et vedtak, og saksbehandlingsavgjørelser som avviser en sak, for eksempel vedtak etter § 31.

Vilkårene i § 2 a er kumulative, dvs. at alle må være oppfylt for at det skal være et vedtak.

1.1.2 Enkeltvedtak

Fvl. § 2 b

§ 2 b definerer begrepet enkeltvedtak og knytter seg til definisjon av vedtak i § 2 a. Dette begrepet er av avgjørende betydning for avgrensningen av loven, idet kap. IV - VI bare gjelder for enkeltvedtak, jfr. § 3.

Et enkeltvedtak er et vedtak (se definisjon i pkt. 1.1.1) som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer, og ikke en ubestemt gruppe av personer.

I saker som behandles etter lov om folkeregistrering vil en avgjørelse om hvor folk skal registreres som bosatt være et enkeltvedtak idet det er en avgjørelse som gjelder en eller flere bestemte personer (enkeltpersoner eller familier). På samme måte vil registermyndighetens avgjørelse av å godta eller nekte å godta et navn være et enkeltvedtak. Avgjørelser om hvorvidt det skal utleveres folkeregisteropplysninger vil også være enkeltvedtak idet dette er avgjørelser av betydning for en eller flere bestemte personers rettsstilling.

1.1.3 Forskrift

Fvl. § 2 c

§ 2 c definerer begrepet forskrift som er avgjørende for om kap. VII kommer til anvendelse, jfr. § 3. I motsetning til enkeltvedtak, er en forskrift et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til **et ubestemt antall** eller en ubestemt krets av personer. Hvorvidt man entydig kan utpeke de personene et vedtak gjelder for, blir dermed avgjørende for om det er enkeltvedtak eller forskrift. For registermyndigheten ved skattekantorene vil det slik regelverket i dag er, ikke være aktuelt å gi forskrifter.

1.1.4 Offentlig tjenestemann

Fvl. § 2 d

Definisjonen av offentlig tjenestemann er inntatt i lovens § 2 d og får betydning for § 10. Formålet med definisjonen var å ha et utgangsbegrep som med visse tillegninger kan brukes i de enkelte tilfelle hvor tjenesteforholdet m. m. skal ha rettslig betydning, se §§ 6, 22 og 30. Etter § 2 d er en offentlig tjenestemann en embetsmann eller annen som er ansatt i statens eller kommunens tjeneste.

1.1.5 Part

Fvl. § 2 e

Definisjon av part i § 2 e er viktig idet status som part har betydning for en persons rettsstilling. Begrepet part får betydning for inhabilitetsregelen etter § 6 første ledd og for hvem som skal ha partsrettigheter, slik at vedkommende bl. a. har krav på varsel etter § 16, aktinnsikt etter § 18 og krav på melding om vedtaket og begrunnelse etter § 27. Når det gjelder klagerett, likestiller § 28 imidlertid parten med andre med rettslig klageinteresse. Etter § 2 e er den part som vedtaket **retter seg mot** eller som saken **ellers direkte gjelder**. Part blir for det første den vedtaket formelt er rettet til. Også andre som saken direkte gjelder, vil være part dersom tilknytningsforholdet er tilstrekkelig klart og direkte, for eksempel hustruen i en registrerings sak på mannen.

1.2 Inhabilitet

1.2.1 Den rettslige betydningen

At en person er inhabil vil si at det foreligger omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet. En habil person vil derfor være en person som ikke er i en slik situasjon.

Reglene har et tosidig formål. For det første skal de motvirke myndighetsmisbruk, det vil si at ikke noen blir uriktig begunstiget eller berøvet fordeler som de skulle hatt. For det andre skal habilitetsreglene tjene til å beskytte tjenestemannen idet de gir vedkommende rett til å trekke seg fra saker hvor han har egne interesser som kan gjøre det vanskelig for ham å tenke og handle nøytralt.

Kapitlet gjelder alle forvaltningssaker, dermed også avgjørelser som ikke innebærer offentlig myndighetsutøvelse. Det er her viktig å merke seg at inhabilitet ikke gjelder bare det å treffe selve avgjørelsen, men også enhver annen befatning med behandlingen av saken.

1.2.2 Inhabilitetsgrunnene

Fvl. § 6

Etter § 6 skal den som har en slik særlig tilknytning til en sak at det er grunn til å regne med at han ikke vil kunne bedømme saken objektivt og nøytralt, i visse tilfelle fratse som inhabil.

§ 6 regner først opp en del tilfelle hvor vedkommende alltid blir å anse som inhabil, se første ledd. Dessuten har den en mer generelt utformet bestemmelse i annet ledd, som sier at en tjenestemann er inhabil hvor det er andre særegne omstendigheter som gir grunn til å frykte for at han ikke vil opptre upartisk.

1.2.3 De spesielle inhabilitetsgrunnene

Fvl. § 6 første ledd

Det fastsettes i første ledd bokstav a at den tjenestemann som selv er part i saken, er inhabil til å avgjøre eller forberede den. I § 2 punkt e er det gjort nærmere rede for hvem som er **part** i lovens forstand. Etter bokstav b er man også inhabil når man "er i slektskap eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søsken".

Bokstav c omhandler en del andre nærstående personer. For det første fastslår den inhabilitet når en nåværende eller forhenværende ektefelle er part. For det andre er den man er forlovet med nevnt. Det tredje forholdet som nevnes, er forholdet mellom fosterforeldre og fosterbarn.

Bokstav d gjør partens verge eller fullmektig inhabil. Vergen blir inhabil selv om vedkommende ikke representerer parten i den spesielle saken det gjelder.

Bokstav e gjelder tilfelle hvor et selskap eller forening, sparebank eller stiftelse er part. Som hovedregel er da "den som leder eller har ledende stilling" eller er "medlem i styret eller bedriftsforsamlingen" i vedkommende selskap mv. inhabil.

1.2.4 Den generelle inhabilitetsregel

Fvl. § 6 annet ledd

En tjenestemann vil være inhabil dersom han har en slik tilknytning til en sak at det kan være fare for at han ikke vil opptre helt upartisk. Som eksempel kan nevnes fiendskap, vennskap eller avhengighet på grunn av gjeld.

Også etter annet ledd skal forholdet bedømmes helt objektivt i den forstand at det avgjørende blir om det er et slikt tilknytningsforhold at det i alminnelighet er egnet til å svekke tilliten til tjenestemannens partiskhet.

1.2.5 Avledet inhabilitet for underordnede

Fvl. § 6 tredje ledd

§ 6 tredje ledd fastsetter at dersom den overordnede er inhabil, kan avgjørelse i saken heller ikke treffes av en direkte underordnet tjenestemann i samme forvaltningsorgan. Det vil si at er gruppelederen inhabil, vil resten av gruppen også være det, men at en underordnet tjenestemann er inhabil, har derimot ingen betydning for gruppelederens habilitet.

Regelen er begrunnet med at den underordnede i disse tilfellene ikke kan antas å stå så fritt og nøytralt som ellers. Inhabiliteten gjelder imidlertid bare for tjenestemenn ved samme organ, ikke ved de underordnede organer. Den spesielle faren for inhabilitet som følger av tredje ledd gjelder bare for adgangen til å avgjøre saken, ikke å forberede den.

1.2.6 Kurante avgjørelser

Fvl. § 6 fjerde ledd

Selv om tjenestemannen er i en slik situasjon som nevnt i § 6 første, annet eller tredje ledd, kan han likevel behandle saken dersom det er åpenbart at hans tilknytning til saken/parten ikke vil påvirke hans standpunkt, f. eks. vedtak hvor ingenting er overlatt til tjenestemannens skjønn og hvor verken faktum eller rettsanvendelse byr på tvil. Loven setter dessuten som betingelse at verken offentlige eller private interesser tilsier at han viker sete.

1.2.7 Foreløpig avgjørelse

Fvl. § 7

Etter § 7 har en inhabil tjenestemann adgang til å forberede eller selv å treffe et foreløpig vedtak i saken. Forutsetningen er at saken haster slik at det vil volde vesentlig ulempe eller skadevirkning dersom den skulle utsettes i påvente av at man kan få oppnevnt en settetjenestemann i stedet for den inhabile. Denne bestemmelsen antas å ikke ha noen betydning for folkeregistermyndigheten da man neppe vil komme opp i slike situasjoner.

1.2.8 Avgjørelse av habilitetsspørsmålet

Fvl. § 8

Utgangspunktet i § 8 første ledd er at vedkommende tjenestemann selv tar standpunkt til om han er inhabil eller ikke. Dersom en part krever det, og det kan gjøres uten vesentlig tidsspille eller tjenestemannen selv finner grunn til det, skal han forelegge spørsmålet for sin nærmeste overordnede. Er gruppelederen inhabil, må saken forelegges seksjonssjef/avdelingsdirektør i

fastsettsavdelingen/regiondirektør avhengig av på hvilket nivå inhabiliteten inntreer.

§ 8 første ledd fastsetter at i kollegiale organer er det organet, og ikke medlemmet som avgjør om et medlem er inhabilt.

Etter § 8 tredje ledd bør varamann eller annen stedfortreder tilkalles ved behandlingen av inhabilitetsspørsmålet hvor dette kan skje uten vesentlig forsinkelse eller utgift.

1.2.9 Oppnevning av stedfortreder

Fvl. § 9

Lovens hovedregel er som nevnt at saken skal behandles av samme organ som tidligere, slik at den inhabile fratrer og om nødvendig erstattes med en særlig oppnevnt settetjenestemann, jfr. § 9 første ledd.

Regelen i § 6 tredje ledd medfører at en underordnet ikke kan oppnevnes som settetjenestemann for sin overordnede.

Dersom det er forbundet med særlig ulempe å få oppnevnt stedfortreder, kan Skattedirektoratet i henhold til delegasjon fra Finansdepartementet beslutte at saken skal overføres til sideordnet eller overordnet organ, jfr. § 9 annet ledd.

Er regiondirektøren inhabil, er det Skattedirektoratet som oppnevner stedfortreder.

1.2.10 Hvem habilitetsreglene gjelder for

Fvl. § 10

§ 10 fastsetter at inhabilitetsreglene gjelder for alle som utøver offentlig myndighet (ikke bare de som kan defineres som offentlig tjenestemann etter § 2 d).

1.2.11 Virkningene av inhabilitet

Den inhabile skal normalt avstå fra enhver befatning med saken. En inhabil tjenestemann har plikt til å unnlate å behandle saken, og det er derfor et pliktbrudd om han likevel behandler den. Brudd på inhabilitetsreglene kan føre til at et vedtak blir ugyldig, jfr. § 41.

1.3 Alminnelige regler om saksbehandlingen

1.3.1 Veiledningsplikt

Fvl. § 11

For at saksbehandlingen skal virke etter sitt formål, er det en forutsetning at borgerne kjenner de rettigheter som loven gir dem. Loven har særskilte regler om informasjon, bl.a. skal den som ber om det, få visse opplysninger, eventuelt kopi av et dokument, jfr. §§ 18 og 27 tredje ledd. Den har regler om at myndighetene har plikt til å gi visse opplysninger av eget tiltak, jfr. §§ 16, 17 annet ledd, 24 og 27 første og annet ledd.

I tillegg til dette har forvaltningsorganet en alminnelig veiledningsplikt. Nærmere regler om omfanget av veiledningsplikten er gitt i § 11.

Partene i saker om enkeltvedtak skal veiledes, men også andre som spør etter konkrete opplysninger som har aktuell interesse for dem, har krav på å bli veiledet. Dessuten har forvaltningsorganet selv plikt til av eget tiltak å vurdere partenes behov for veiledning. Saksrettet veiledning må ikke forveksles med generell informasjon.

Som eksempel på veiledningsplikten i forbindelse med flytting, vises det til rundskriv nr. 8, 1997 hvor det er sagt følgende:

«I henhold til forvaltningslovens § 11 annet ledd er plikten knyttet til veiledning om gjeldende lover og forskrifter, vanlig praksis på vedkommende saksområde, regler for saksbehandlingen og parters rettigheter og plikter etter forvaltningsloven.

Etter det vi har erfart, har praksis overfor personer som ber om veiledning om bostedsreglene og hvorvidt de skal melde flytting eller ikke, vært at folkeregisteret har gitt en orientering om hovedinnholdet i den aktuelle regel, og så latt det være opp til personen selv om det på grunnlag av denne skal leveres flyttemelding eller ikke. Med andre ord har vedkommende ikke blitt anmodet om å melde flytting når folkeregisteret har antatt at vedkommende ikke skal registreres på den nye adressen. Som eksempel på dette kan nevnes en gift person som flytter alene og må formodes fortsatt å ha felles hjem med ektefellen i den andre boligen. Et annet eksempel kan være studenter som flytter fra foreldrehjemmet til hybel på studiestedet. Denne praksis kan imidlertid føre til at vedkommende i ettertid hevder at flyttingen skulle vært registrert og at han ble urettmessig avvist av folkeregisteret.

I henhold til folkeregistreringslovens §§ 7-9 foreligger det plikt til å melde flytting når man skifter bosted. Det følger da av veiledningsplikten at folkeregistrene heretter uavhengig av veiledningen om de aktuelle bostedsregler og sannsynlig saksutfall, må underrette vedkommende om meldeplikten. Folkeregisteret må derfor i et hvert veiledningstilfelle hvor

registreringsspørsmålet vil bero på en vurdering, anmode vedkommende om å levere en flyttemelding slik at et eventuelt avslag kan bli formalisert i form av et skriftlig enkeltvedtak.

Avslutningsvis vil vi presisere at ovennevnte ikke innebærer noen endring med hensyn til flyttinger som folkeregistrene selv avdekker gjennom verdiorientert arbeid. Her skal folkeregistrene som tidligere la saken bero dersom man har opplysninger som tilsier at flyttingen ikke skal registreres, f.eks. fordi vedkommende har felles hjem med ektefelle/barn et annet sted.»

1.3.2 Saksbehandlingstid, nedtegnning av opplysninger

Fvl. § 11 a

§ 11 a bestemmer at avgjørelse i saker skal treffes uten ugrunnet opphold.

Etter annet ledd skal partene varsles når det må ventes at saken vil ta uforholdsmessig lang tid. Til dette kan man benytte blankett GA-0060 "Foreløpig melding i forvaltningssak".

I tredje ledd er det ved lovendring av 12. januar 1995 kommet til en ny bestemmelse om at foreløpig svar skal gis i saker som gjelder enkeltvedtak når henvendelsen ikke kan besvares i løpet av en måned etter at den er mottatt.

§ 11a er et direktiv til forvaltningsmyndighetene om at vedtakene må treffes uten unødig opphold. Det må antas at i prinsippet vil en person som lider tap pga. ugrunnet forsinkelse, kunne kreve erstatning av det offentlige.

1.3.3 Konferanser og nedtegnning av opplysninger

Dersom det ved muntlige henvendelser eller telefonsamtaler med en part i sak kommer frem opplysninger som har betydning for avgjørelsen, skal de nedtegnes eller protokolleres. Det skriftlige notatet som gjøres må altså signeres og dateres av vedkommende tjenestemann.

1.3.4 Advokat eller annen fullmektig

Fvl. § 12

Hovedregelen er at en part i en forvaltningssak overfor myndighetene har rett til å la seg bistå av en fullmektig i den forstand at fullmektigen kan opptre for ham og skal ha alle meddelelser fra forvaltningsorganet.

Av annet ledd første punktum følger også at en part kan la seg representere ved en organisasjon, f. eks. fag- eller yrkesorganisasjon.

Regelen i § 12 gir ikke en part rett til å kreve utsettelse for å engasjere advokat eller annen fullmektig.

§ 12 annet ledd annet punktum gir forvaltningsorganet en skjønnsmessig adgang til å avvise en fullmektig som søker å gjøre det til erverv å opptre for andre i forvaltningssaker uten å være advokat eller å ha rett til å drive rettshjelpsvirksomhet etter lov av 1. februar 1936.

I tillegg til at alle henvendelser vedrørende saken skal skje til fullmektigen, kan parten kreve å få alle henvendelser også til seg.

Etter fjerde ledd skal en fullmektig som ikke er advokat, alltid legge frem skriftlig fullmakt. Forvaltningsorganet kan imidlertid kreve skriftlig fullmakt også fra advokater hvor det er grunn til det.

1.3.5 Taushetspliktreglene

Fvl. §§ 13-13 f

Innehavere av offentlige stillinger og verv har plikt til å sørge for at visse opplysninger ikke kommer ut verken ved at det fortelles om dem eller ved at dokumenter eller notater overlates til uvedkommende. Som betegnelse på dette brukes ordet taushetsplikt.

Det offentlige trenger ikke hjemmel i lov for å pålegge de som arbeider for det offentlige å bevare taushet om det de har skaffet seg kjennskap til i tjenesten. Men lovhjemmel er nødvendig for å kunne straffe brudd på taushetsplikt.

Rimelighetshensyn tilsier at de som ved lov er pålagt å gi opplysninger til det offentlige beskyttes mot at opplysninger kommer ut. Regler om taushetsplikt kan dessuten tjene til å beskytte forvaltningen mot utilbørlig pågang fra folk som ønsker opplysninger. Ut fra slike hensyn har det vært vanlig at man i de lover som gir forvaltningen hjemmel til å kreve opplysninger av private, også har inntatt bestemmelser om taushetsplikt for tjenestemennene.

Fvl. taushetspliktreglene gjelder ikke i folkeregistersammenheng, jfr. § 13 f første ledd, idet registermyndighetens taushetsplikt er hjemlet i fregl. § 13.

1.4 Saksforberedelse ved enkeltvedtak

Fvl. kap. IV kommer til anvendelse for alle enkeltvedtak slik dette begrepet er definert i § 2 b. Reglene vil i stor utstrekning også gjelde ved klagebehandlingen, jfr. § 33 som viser til reglene i kap. IV.

1.4.1 Forhåndsvarsling

Fvl. § 16

1.4.1.1 Hovedregel om forhåndsvarsel

§ 16 slår fast det viktige prinsipp at part som ikke allerede har fått uttale seg i en forvaltningssak, har krav på å få gjort det før vedtak treffes. Ellers slår § 16 fast at partene har krav på å bli varslet. Det siste er nødvendig for at retten til å uttale seg skal bli effektiv. Regelen springer ut av det kontradiktoriske prinsipp i prosesslovgivningen som går ut på at en part skal få anledning til å ta til motmæle mot den andre partens anførsler.

Dersom en mindreårige over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal ikke bare vergen, men også den mindreårige selv varsles og gis særskilt anledning til å uttale seg.

Formålet med forhåndsvarsling er at det kan bidra til sakens fulle opplysning og at partene gjøres kjent med at sak er reist og derved gis anledning til å uttale seg.

Dessuten har det en verdi i seg selv at folk gis anledning til å uttale seg og å opptre aktivt for selv å ivareta sine interesser. Etter § 16 skal partene i saken varsles. § 2 e fastsetter hvem som er parter. Loven gir ingen bestemmelser om hvordan partene skal varsles. Etter loven har myndighetene anledning til å gi varsel muntlig eller over telefon, men god forvaltningsskikk tilsier at vedkommende får et skriftlig varsel.

Etter annet ledd skal varselet gjøre rede for hva saken gjelder og inneholde det som er nødvendig for at parten skal kunne ivareta sitt tarv. Det vanlige her er å gi en kort fremstilling av de fakta registermyndigheten sitter inne med i saken og reglene. Dessuten bør varselet gis i så god tid før vedtaket treffes slik at parten får anledning til å uttale seg. I varselet må fastsettes en frist for å gi uttalelse. Fristens lengde vil avhenge av hvor vanskelig og viktig en sak er, og hvor mye det haster med å få den avgjort. Det normale er å gi en frist på 2 til 3 uker. I varselet bør det også opplyses om at saken kan bli avgjort på grunnlag av de opplysningene som nå foreligger, dersom parten ikke svarer. På denne måten blir han også gjort kjent med den følgen det vil få å ikke svare.

1.4.1.2 Unntak fra varslingsplikten

Fvl. § 16 tredje ledd

Myndighetene kan etter § 16 tredje ledd unnlate å varsle en part hvor varsling ikke er praktisk mulig eller hvor det kan medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres.

Unntak må videre kunne gjøres hvor parten ikke har kjent adresse.

Dessuten kan varsel unnlates hvor parten allerede på annen måte har fått kjennskap til at vedtak skal treffes og har hatt anledning og tid til å uttale seg. For eksempel hvor det alt er levert flyttemelding. Loven gjør i tredje ledd unntak for de tilfelle hvor varsel av andre grunner må anses åpenbart unødvendig, f. eks. hvor parten ikke har noen reell interesse av å komme med anførsler fordi vedtaket likevel vil gi ham medhold.

1.4.2 Utrednings - og informasjonsplikt

Fvl. § 17

Bakgrunnen for § 17 er at forvaltningsmyndighetene på egen hånd skal påse at de saker som behandles, blir forsvarlig opplyst. Et forvaltningsorgan bør sørge for at det har alle opplysninger som er nødvendige for å sikre en riktig avgjørelse, og da både det som taler til partens gunst så vel som til hans ugunst.

1.4.2.1 Regelens innhold og rekkevidde

§ 17 sier at saken må være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Realiteten i § 17 blir at myndighetene er nødt til å undersøke saken så langt den finner det hensiktsmessig, nødvendig og mulig. Omfanget av undersøkelsesplikten må avveies mot den arbeidskraft og de ressurser som står til rådighet, hensynet til andre oppgaver, sakens viktighet for den enkelte og for samfunnet, omkostningene ved nærmere undersøkelser, i hvilken grad partene kan pålegges å klarlegge saksforholdet på en pålitelig måte og i hvilken grad de på eget initiativ gjør det. Unnlater en person å uttale seg på grunnlag av et forhåndsvarsel, må det være adgang til å legge til grunn de fakta skattekontoret alt har i saken.

Det skal påses at mindreårige parter har fått mulighet til å uttrykke sitt syn, i den grad de er i stand til å danne seg egne synspunkter på saken. Mindreåriges syn skal vektlegges overensstemmende med alder og modenhet.

I og med at omfanget av undersøkelsesplikten i § 17 er såpass skjønnsmessig og ubestemt, er det bare åpenbare brudd på opplysningsplikten som kan medføre ugyldighet etter § 41.

Etter § 17 annet ledd skal opplysninger som kommer inn om en part eller den virksomhet som han driver, forelegges parten til uttalelse. Særlig viktig er dette dersom undersøkelsene avdekker nye opplysninger som ikke er kjent av parten fra før og som det vil bli lagt vekt på ved avgjørelsen av saken. Etter § 17 annet ledd a-c er det åpnet mulighet for å gjøre unntak i visse situasjoner. Ved denne avveiningen bør det tas hensyn til hvor meget saken haster og om hensynet til parten er ivaretatt på annen måte.

1.4.3 Partenes adgang til sakens dokumenter

Fvl. § 18

§ 18 regulerer partenes adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, og bidrar derved til å gjennomføre det kontradiktoriske prinsipp (partenes adgang til å se og imøtegå motpartens innlegg) i forvaltningen.

Retten til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter gjelder også mindreårige parter over 15 år som er representert av verge. Her er imidlertid opplysninger som er undergitt lovbestemt taushetsplikt unntatt.

§ 18 gjelder både ved førsteinstansbehandling og i klagesaker, jfr. § 33.

Prinsippet i § 18 bidrar til å effektivisere partens rett til å uttale seg etter § 16.

§ 18 har som et hovedprinsipp at partene i saken har krav på å se og imøtegå alle innlegg fra andre parter i saken og dessuten de faktiske opplysningene myndighetene ellers måtte ha fått eller innhentet og som de akter å legge til grunn. Parten selv må ta initiativet og begjære adgang til å gjennomgå dokumenter.

Bestemmelsen gjør unntak for forvaltningens interne dokumenter og uttalelser fra andre enn parten (underordnede organ, sakkyndige, o.l.).

Reglene i § 18 betegnes gjerne som reglene om partsoffentlighet eller reglene om partenes krav på aktinnsikt.

1.4.4 Innskrenket adgang

Fvl. § 19

§ 19 gjør unntak fra det parten har krav på å få se etter § 18 første og annet ledd. Opplysninger som faller inn under § 19 har parten således ikke krav på å gjøre seg kjent med. Det gjelder uansett om opplysningene stammer fra motparten eller er innhentet av forvaltningsorganet selv.

1.4.5 Gjennomsyn og utlån av saksdokumentene

Fvl. § 20

Etter § 20 er det forvaltningsorganet som bestemmer hvordan dokumentene skal gjøres tilgjengelige for partene. § 20 gir regler for hvordan § 18 skal gjennomføres i praksis.

Etter annet ledd skal en part på begjæring få utskrift av sakens dokumenter, og retten til utskrift gjelder alt han etter §§ 18 og 19 har krav på å få gjennomgå.

Etter annet ledd annet punktum skal advokater som opptrer som fullmektig for en part i alminnelighet få utlånt sakens dokumenter.

Etter samme bestemmelse skal det fastsettes en frist for tilbakelevering av utlånte dokumenter.

1.4.6 Klage over avslag om adgang til et dokument

Fvl. § 21

En part som er nektet dokumentinnsyn skal underrettes om den bestemmelsen som ligger til grunn for nektelsen og klageadgangen. Noen nærmere begrunnelse kreves ikke. For klagen gjelder reglene i kap. VI.

1.5 Om vedtak

Fvl. § 23

§ 23 fastsetter som hovedregel at et enkeltvedtak skal være skriftlig. Hvis det er særlig byrdefullt, kan man fravike kravet til skriftlighet, men denne situasjon vil neppe være aktuell i folkeregistersaker.

Kravet om skriftlighet skal sikre at vedtakets innhold er klart og entydig.

Loven stiller ingen krav om at vedtakene skal kopieres og arkiveres, men det bør gjøres av hensyn til bevissikring.

1.5.1 Begrunnelse og underretning

1.5.1.1 Begrunnelsesplikten

Fvl. § 24

§ 24 fastslår at vedtak skal begrunnes. Begrunnelsesplikten har sine klare fordeler, bl.a. vil den føre til større grundighet og nøyaktighet ved sakens behandling og avgjørelse hos forvaltningsorganet. En part som får en begrunnelse vil som regel lettere forsone seg med utfallet av saken idet begrunnelsen kan tjene til å overbevise parten om at avgjørelsen er riktig og rettferdig.

Begrunnelsen vil kunne være til hjelp for vedkommende part når han overveier å klage over avgjørelsen eller få den prøvd ved domstolen. Den gir holdepunkter for hva han bør argumentere med, og hvilke nye opplysninger han bør skaffe til veie.

På den annen side vil en plikt til å begrunne forvaltningsvedtak føre til merarbeid for forvaltningsorganene idet den øker arbeidsbyrden. Av og til vil det kunne være umulig å gi en begrunnelse uten å komme i strid med reglene om taushetsplikt.

Lovens ordning er et kompromiss mellom de motstridende hensyn idet den valgte tre forskjellige regler:

1. Samtidig og automatisk begrunnelse
2. Etterfølgende begrunnelse etter anmodning fra parten
3. Saker hvor man helt kan la være å begrunne

1.5.1.2 Hovedregel om begrunnelse - Samtidig og automatisk begrunnelse

Fvl. § 24 første ledd

§ 24 første ledd fastsetter at et forvaltningsorgan på eget initiativ skal gi begrunnelsen samtidig med at vedtaket blir truffet. Loven forutsetter at begrunnelsen blir utformet i tilknytning til vedtakets konklusjon og at parten får utskrift av begrunnelsen samtidig med at konklusjonen blir meddelt ham, jfr. § 27 annet ledd.

Etter § 24 annet ledd skal alle enkeltvedtak i klagesaker begrunnes. Bakgrunnen for det er at begrunnelsen i disse tilfellene kan informere underinstansen om hva som har vært av betydning for avgjørelsen. Ellers skal enkeltvedtak der en part ikke får medhold alltid begrunnes, f. eks. der skattekontorene som første instans treffer vedtak.

1.5.1.3 Etterfølgende begrunnelse på anmodning

Begrunnelsen kan unnlates i de tilfelle hvor vedtaket går ut på å innvilge søknader og det dessuten ikke er grunn til å tro at noen part vil være misfornøyd med vedtaket, f. eks. skattekontoret godtar en flyttemelding. I disse tilfellene er lovens hovedregel at myndighetene er pliktig til å gi en etterfølgende begrunnelse når parten krever det.

Begjæring om begrunnelse kan først fremsettes etter at vedtak er truffet, og innen klagefristen eller - hvor det ingen klagefrist løper - innen 3 uker. Dersom parten i tide begjærer begrunnelse etter § 24 annet ledd, løper det ny klagefrist fra det tidspunkt han har fått begrunnelsen - jfr. § 29 tredje ledd.

1.5.1.4 Tilfeller hvor man unnlater å gi begrunnelse

Begrunnelse kan etter § 24 tredje ledd helt unnlates i de tilfellene hvor den ikke kan gis uten å røpe opplysninger som parten etter § 19 ikke har krav på å bli kjent med. Og som nevnt kan forvaltningsorganet helt unnlate å begrunne der vedtaket fullt ut er i overensstemmelse med de formulerte krav og ønsker.

1.5.2 Begrunnelsens innhold

Fvl. § 25

§ 25 fastsetter minimumskravene til en begrunnelse, men forvaltningsorganet står fritt i å gi en mer utførlig begrunnelse enn det etter § 25 er pliktig til.

Begrunnelsen skal vise til de reglene - uskrevne så vel som skrevne - som vedtaket bygger på med mindre man vet at parten kjenner reglene.

Dersom parten ikke selv har mulighet for å finne frem til reglene, og han heller ikke tidligere under saksbehandlingen har fått kjennskap til reglernes innhold, må man gjøre parten kjent med lovreglernes innhold eller angi den problemstilling som vedtaket bygger på.

Begrunnelsen skal i tillegg nevne de faktiske forhold som vedtaket bygger på uten at man trenger å si noe om hvordan man har funnet frem til det eller hvordan bevisene er vurdert. Bevisvurderingen er man nemlig ikke pliktig til å begrunne. Det viktigste er at man av faktum skal kunne se hvorfor vedkommende regel er brukt som grunnlag for vedtaket.

Etter § 25 tredje ledd bør også de hovedhensyn som har vært avgjørende for utøvelsen av det frie skjønn nevnes. Dersom det er gitt retningslinjer for skjønnsutøvelsen, vil i alminnelighet en henvisning til disse være tilstrekkelig, for eksempel det skjønnet man må bruke i fregforskr. § 2 nr. 2 bokstav a.

1.5.3 Underretning om vedtaket

Fvl. § 27 første ledd

§ 27 fastsetter at underretning om vedtaket skal gis til partene i saken. Hvem som er part følger av § 2 e. Mindreårige parter over 15 år som er representert av verge skal også selv underrettes.

Etter § 27 skal underretningen som regel gis skriftlig og så snart som mulig. Det vil si at man sender et brev, helst rekommandert til partene.

Underretning om vedtaket kan unnlates i den grad den må anses åpenbar unødvendig. Betingelsen er at det ikke vil medføre skade eller ulempe for parten, se fregforskr. § 22 annet ledd.

1.5.4 Underretning om begrunnelsen

Fvl. § 27 annet ledd

§ 27 annet ledd omhandler underretning om begrunnelsen. Underretning om begrunnelsen skal som hovedregel gis samtidig med at parten underrettes om vedtaket.

1.5.5 Underretning om klageadgang og søksmål

Fvl. § 27 tredje ledd

1.5.5.5 Klageadgang

I § 27 tredje ledd er det bestemt at parten skal underrettes om sin klagerett og om andre forhold som det kan være nyttig for ham å vite hvis han akter å angripe vedtaket ved klage eller rettssak. Parten skal opplyses om retten etter § 18, jfr. § 19 til å se sakens dokumenter. I stedet for å regne opp disse i underretningen, kan blankett "Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak" sendes med underretningen.

Dersom parten ikke har fått underretning om klageadgangen, kan det etter forholdene gi grunnlag for oppreisning etter § 31 for oversittelse av klagefristen i § 29.

1.5.5.2 Søksmål mot registermyndighetens vedtak

Det skal i alle vedtak registermyndigheten treffer, tas forbehold om at klageretten må være utnyttet før det kan reises søksmål mot vedtaket, jfr. fvl. § 27b.

1.6 Klage og omgjøring

1.6.1 Klage

Fvl. § 28

1.6.1.1 Vedtak som kan påklages

En alminnelig, generell klagerett er av stor betydning for den enkeltes rettsstilling og en garanti for at en uriktig forvaltningsavgjørelse kan bli rettet opp.

I lovens angivelse av at vedtak kan påklages ligger at parten og andre med rettslig klageinteresse har en ubetinget rett til å kreve saken behandlet på nytt av klageorganet. I tillegg bestemmer § 28 at klageorganet har en ubetinget plikt til å vurdere saken på nytt.

1.6.1.2 Hovedregel om klagerett

§ 28 gir bare klagerett over enkeltvedtak, jfr. § 2 første ledd b. Det vil si at klageretten bare gjelder realitetsavgjørelser som avslutter saken og som er rettet til bestemte personer. Det følger av § 3 at § 28 også gjelder vedtak som går ut på å avvise en sak eller avgjørelser om bruk av tvangsmidler.

1.6.2 Klageinstanser

Etter § 28 første ledd skal vedtaket påklages til det forvaltningsorganet som er nærmest overordnet det forvaltningsorganet som har truffet vedtaket.

Etter tredje ledd gjelder klageretten bare i én instans, det vil si at § 28 bare gir partene adgang til å påklage et vedtak en gang. Dette gjelder både der klageinstansen har endret førsteinstansens vedtak og når den har opprettholdt det. Klageinstansens avvisningsvedtak etter § 34 første ledd kan imidlertid påklages, med mindre underinstansen også har truffet avvisningsvedtak eller underinstansen har vurdert avvisningsspørsmålet og kommet til at vilkårene for realitetsbehandling er til stede, jfr. § 28 tredje ledd bokstav a og b.

Etter § 35 vil overordnede organer i en viss grad kunne omgjøre vedtak truffet av underordnede organer selv om vedtaket ikke er påklaget. Et slikt omgjøringsvedtak må kunne påklages etter § 28, siden det etter loven bare er realitetsvedtak i klagesak som ikke kan påklages.

1.6.3 Hvem har klagerett

Etter § 28 har partene klagerett. Klagerett har således de som vedtaket retter seg mot og andre saken ellers direkte gjelder.

I tillegg har også andre enn partene klagerett når de har rettslig klageinteresse, dvs. der saken har betydning for vedkommendes rettslige stilling.

1.6.4 Klagefrist

Fvl. § 29

1.6.4.1 Hovedregel

Etter § 29 første ledd er klagefristen tre uker.

§ 29 fjerde ledd sier at både klageinstansen og vedkommende underinstans kan forlenge treukersfristen. Utvidelse av klagefristen etter fjerde ledd kan bare foretas før fristen er utløpt. En part som har oversittet fristen, kan søke om oppreisning etter § 31.

1.6.4.2 Fristberegningen

Fristen begynner å løpe fra det tidspunktet som vedkommende har fått underretning om førsteinstansvedtaket.

Etter § 29 er det avgjørende når underretningen er kommet frem til vedkommende. Underretning bør anses kommet frem når den er levert i

vedkommendes postkasse eller han har fått beskjed om at den kan hentes på postkontoret.

Etter § 24 annet ledd har partene i visse tilfelle krav på en etterfølgende begrunnelse for det vedtak underinstansen har truffet. Etter § 29 tredje ledd avbrytes klagefristen dersom en part krever en slik begrunnelse. Ny frist på tre uker løper da fra det tidspunktet vedkommende har fått slik underretning.

1.6.5 Når klagen må være fremsatt

Fvl. § 30

§ 30 fastsetter at det er tilstrekkelig at klagen er postlagt, avlevert til telegrafstasjon eller innlevert til offentlig tjenestemann som har fullmakt til å ta imot erklæringen før utløpet av klagefristen.

1.6.6 Oppreisning for oversittelse av klagefristen

Fvl. § 31

Etter § 31 kan et forvaltningsorgan gi oppreisning for oversittelse av klagefristen. Det vil si at myndighetene kan beslutte at en klage skal behandles som om den var kommet inn i tide til tross for oversittelsen.

Etter første ledd kan oppreisning gis når verken parten eller hans fullmektig kan lastes for ikke å ha sendt inn klagen tidligere. Videre kan oppreisning gis når det av særlige grunner er rimelig at klagen blir prøvd. Den særlige grunn kan være at det er en velferdssak for parten at saken blir prøvet på nytt. Det samme vil være tilfelle når klagen gjelder et rettsspørsmål det er viktig å få prøvet.

Ved å bruke ordet ”kan” sier loven at det er opp til forvaltningens frie skjønn å avgjøre om oppreisning skal gis eller ikke. Ved avgjørelsen av om oppreisning skal gis, må forvaltningen i tillegg til de vilkårene som er nevnt ovenfor også vurdere om endringen av vedtaket kan medføre skade eller ulempe for andre.

Begjæring om oppreisning sendes sammen med klagen til underinstansen til behandling og det er dette organet som i første omgang må ta stilling til om oppreisning kan gis. Dersom oppreisning ikke gis, er dette et enkeltvedtak som kan påklages etter reglene i kap. VI i loven.

Etter siste ledd kan oppreisning ikke gis dersom det er gått mer enn 1 år siden vedtaket ble fattet. Mottas klage etter at ettårsfristen er utgått, må klagen avvises i skriftlig vedtak. Avvisningsvedtaket kan påklages.

1.6.7 Klagens adressat, form og innhold

Fvl. §§ 32 og 15a

1.6.7.1 Adressat

Første ledd bokstav a fastsetter at klagen skal sendes til underinstansen og ikke til klageinstansen direkte. Bakgrunnen er at det gjerne er dette organet som har sakens dokumenter, det er dessuten dette organet som forbereder en eventuell klagesak.

1.6.7.2 Form

Klagen skal helst fremsettes skriftlig, men i de tilfelle hvor den fremsettes muntlig, skal den settes opp skriftlig av vedkommende forvaltningsorgan.

Klagen skal i all tilfeller være signert av klageren eller hans fullmektig. Klager sendt pr. e-post eller annen form for elektronisk kommunikasjon kan av hensyn til signaturkravet ikke godtas da det ikke er lagt til rette for dette på folkeregistermyndighetens område, *jfr. § 15 a annet ledd.*

1.6.7.3 Innhold

Klagen skal nevne det vedtak det klages over og den endringen som ønskes. Det vil si at det må gå frem av klagen at det er meningen å påklage vedtaket. Klagen skal dessuten være undertegnet av klageren eller hans fullmektig.

Om påkrevd skal det videre gis opplysninger til bedømmelse av klagerett og av om klagefrist er overholdt. Det er ikke noen feil om disse opplysningene ikke følger med.

Av § 32 annet ledd går det frem at klageren bør nevne de grunnene klagen støtter seg til. Parten bør her redegjøre for de faktiske forhold som han påberoper seg og rettsregler av betydning for klagebehandlingen. Dette er ikke noe krav, men det sier seg selv at klageren for sin egen del bør begrunne klagen. Hvis han ikke har noe å fare med, vil det jo normalt føre til at han ikke vil få medhold under klagebehandlingen.

Dersom klagen ikke er tilfredsstillende med hensyn til form og innhold, plikter forvaltningsorganet i henhold til § 32 tredje ledd å gi parten en ny kort frist til å avhjelpe mangelen. Hvis manglene ikke rettes opp, skal klagen avvises, *jfr. § 33 annet ledd siste punktum.*

1.6.8 Klagebehandlingen i underinstansen

Fvl. § 33

Det følger av § 33 første ledd at saksforberedelsen i og avgjørelsen av klagesaker skal følge reglene i kap. IV og V, med mindre noe annet følger av reglene i kap. VI.

1.6.8.1 Saksforberedelsen i underinstansen

Klagens adressat er det organ som traff det første vedtak og det er dette organet som tilrettelegger og behandler saken. Men det følger av § 33 siste ledd at det er klageinstansen som har hovedansvaret for at saken blir tilstrekkelig opplyst.

I det at underinstansen skal tilrettelegge saken ligger at den skal foreta en formell kontroll av klagen, bl. a. om klagen tilfredsstiller kravene i § 32. Dessuten skal den undersøke om klagen er kommet inn i tide og ta stilling til et eventuelt oppreisningsspørsmål.

Videre følger det av tredje ledd at underinstansen må varsle eventuelle motparter. God forvaltningsskikk tilsier at motparten varsles om klagen så snart underinstansen har brakt på det rene om klagen formelt er i orden. Og som et utslag av prinsippet i § 16 bør det settes en frist for disse til å uttale seg.

1.6.8.2 Underinstansens kompetanse

§ 33 gir nærmere regler for hva underinstansen skal gjøre når det er kommet inn en klage.

Ifølge § 33 annet ledd siste punktum har underinstansen kompetanse og plikt til å avvise saken hvis betingelsene for å klage ikke foreligger. Grunnen kan være at den angrepne avgjørelse ikke er et enkeltvedtak som kan påklages, eller at klageren ikke har klagerett, eller at klagefristen er utløpt. Når klagefristen er utløpt, må det først overveies om oppreisning skal gis. Dersom underinstansen kommer til at oppreisning skal gis, treffer den ikke noe formelt vedtak om dette. Men dersom underinstansen kommer til at saken må avvises, er dette et enkeltvedtak, jfr. § 2 tredje ledd. Dette vedtaket er også gjenstand for særskilt klage etter § 28.

Det følger av § 33 annet ledd at underinstansen kan endre eller oppheve vedtaket dersom den finner klagen begrunnet. Men uansett om underinstansen velger selv å prøve sakens realiteter eller ikke, skal den foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Hvis klageren har kommet med nye anførsler, må underinstansen kontrollere riktigheten av disse opplysningene.

En forutsetning for at underinstansen kan endre et vedtak er at betingelsene for klage foreligger. Hvis ikke, må saken avvises.

Hvis underinstansen treffer nytt vedtak, skal dette begrunnes. Også det nye vedtaket kan påklages, for det er bare klageorganets vedtak i klagesaker som § 28 unntar fra klageadgang.

Dersom underinstansen verken avviser saken eller treffer nytt realitetsvedtak, skal den sende sakens dokumenter til klageinstansen så snart den er ferdig med sin forberedende behandling (§ 33 fjerde ledd). Fjerde ledd setter ikke her noen frist, men god forvaltningsskikk tilsier at det normalt ikke bør ta mer enn et par uker før klagen oversendes. Tidsrommet vil selvfølgelig avhenge av hvor omfattende undersøkelser underinstansen må foreta. Alle dokumenter skal sendes, både de som skriver seg fra førsteinstansbehandlingen og de som er kommet til under den forberedende klagebehandlingen.

Dersom underinstansen ønsker det, eller klageinstansen ber om det, sender den med en uttalelse om sitt syn på de spørsmål som klagen reiser. Denne uttalelsen skal partene få tilsendt en kopi av.

Ifølge siste ledd har klageinstansen ansvaret for sakens fulle opplysning og kan bl.a. pålegge underinstansen å foreta nærmere undersøkelser. For ikke å tape tid i forbindelse med klagebehandlingen, bør underinstansen sørge for at saken er så godt opplyst som mulig før den oversendes klageinstansen.

1.6.8.3 Klageinstansens kompetanse

Det fremgår av § 34 første ledd at klageinstansen både har plikt og kompetanse til å avvise klagen dersom den finner at betingelsene for å klage ikke er til stede. Og klageorganet kan selv om underinstansen har gitt oppreisning for fristoversittelse, avvise klagen. Klageinstansens avvisningsvedtak kan påklages, med mindre unntakene i § 28 tredje ledd bokstav a og b gjør seg gjeldende

Klageorganet har kompetanse til å realitetsprøve alle sider av saken.

§ 34 annet ledd sier at klageinstansen ikke er bundet av de grunner som klageren har anført. Klageinstansen kan også ta hensyn til fakta som er kommet til etter at det første vedtaket er truffet. Men klageinstansen må vurdere den begrunnelsen som klageren har gitt, selv om avgjørelsen bygger på et annet grunnlag.

Klageinstansen er ikke bundet av partenes påstander. Men når det gjelder endringer i klagerens disfavør er det visse begrensninger i § 34 annet ledd fjerde punktum. For det første kan det bare endres til skade for klageren når "dennes interesser finner å måtte vike for omsynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser". For det andre må melding om endringer i klagerens disfavør være sendt vedkommende innen 3 måneder etter at underinstansen mottok klagen.

I § 34 tredje ledd er det bestemt at klageinstansen selv kan treffe nytt vedtak i saken eller oppheve underinstansens vedtak og sende saken til ny behandling

der. Klageinstansen bør selv treffe nytt vedtak dersom den har grunnlag for det istedenfor å sende saken tilbake til underinstansen.

1.6.8.4 Oppsettende virkning av klage

Klagen har ingen automatisk oppsettende virkning - dvs. at man venter med å iverksette vedtaket til klagesaken er avgjort. Derimot kan underinstansen, klageinstansen eller annet overordnet organ etter fritt skjønn beslutte at vedtaket ikke skal iverksettes før klagefristen er ute eller klagesaken er avgjort, jfr. § 42. Det følger av § 27 at klageren skal orienteres om dette når han underrettes om vedtaket.

I folkeregistreringssaker er det vanlig praksis at klagen automatisk gis oppsettende virkning når en person er pålagt å melde flytting, og ikke oppsettende virkning når en flyttemelding er avslått.

1.6.9 Omgjøring

Fvl. § 35

1.6.9.1 På eget initiativ

En som er misfornøyd med et enkeltvedtak har ved siden av klageretten den muligheten at han kan henvende seg til det organ som har truffet vedtaket med anmodning om at det tar spørsmålet opp til ny overveielse. I motsetning til klage, står myndighetene fritt med hensyn til om de vil ta avgjørelsen opp til ny overveielse.

Men spørsmålet om å omgjøre kan også komme opp uten at noen part ber om det, f.eks. ved at myndighetene på eget initiativ tar saken opp til ny overveielse.

Også klageinstansen og andre overordnede organ har adgang til å omgjøre underordnede organers vedtak. Et underordnet organ kan imidlertid ikke omgjøre et overordnet organs avgjørelse.

Den begrensning i adgangen til å omgjøre et vedtak som følger av § 35 gjelder bare enkeltvedtak. Andre avgjørelser som et organ treffer, står det fritt med hensyn til omgjøringsadgangen.

Et forvaltningsorgan har fri adgang til å omgjøre et enkeltvedtak så lenge den som vedtaket angår ikke har fått underretning om det. For at forvaltningsorganet skal være bundet, må det være snakk om en virkelig underretning, at parten på annen måte har fått kjennskap til vedtaket, er ikke nok. Det avgjørende tidspunktet er når underretning er kommet frem til vedkommende, og dette må forstås slik at vedkommende må ha gjort seg kjent med underretningen.

Selv om underretning eller kunngjøring har funnet sted, kan et vedtak omgjøres når det er ugyldig, jfr. § 35 første ledd c. Omgjøring av ugyldige vedtak kan skje ubundet av frister og med tilbakevirkende kraft. Et vedtak er ugyldig når det er fattet på grunnlag av feil lovbestemmelse, eller parten har gitt direkte gale opplysninger da det opprinnelige vedtaket ble fattet.

Selv om et vedtak er gyldig, og underretning om det er kommet frem, kan det også omgjøres hvis endringen ikke er til skade for noen som vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser (§ 35 første ledd bokstav a). Omgjøring som er til gunst for én, og ikke er til skade for andre, vil alltid kunne foretas i medhold av denne bestemmelsen. Relevant tilfelle for skattekontorene er når man vil omgjøre et tidligere vedtak om ikke å godta en flyttemelding eller omgjøre en tvangsflytting inn i kommunen.

1.6.9.2 Uskrevne regler for omgjøring på eget initiativ

Det går frem av § 35 siste ledd at reglene i § 35 om omgjøring suppleres bl.a. av alminnelige forvaltningsrettslige regler. Det siktes her til de reglene som har utviklet seg gjennom praksis.

De uskrevne reglene om omgjøring gir en viss adgang til omgjøring av gyldige vedtak som det er gitt underretning om, selv om dette er til skade for den som vedtaket angår. Avgjørelsen om hvorvidt man kan omgjøre, vil først og fremst bero på en interesseavveining. Når tungtveiende allmenne hensyn taler for omgjøring, vil det normalt være adgang til å omgjøre, dog normalt ikke med tilbakevirkende kraft.

1.6.9.3 Saksbehandlingsregler

Når et enkeltvedtak omgjøres, blir omgjøringen et nytt enkeltvedtak, og det medfører at kap. IV, V og VI i loven kommer til anvendelse. Det må sendes ut nytt forhåndsvarsel og gis nye underretninger etter § 16 etc. Det bør normalt gis samtidig og automatisk begrunnelse for omgjøringsvedtaket (reglene om klagesak bør anvendes analogisk). Omgjøringsvedtaket kan påklages etter reglene i kap. VI selv om det er truffet av et overordnet organ - forutsatt at det fins et høyere organ som det kan klages til.

Kommer forvaltningsorganet til at det ikke vil omgjøre, er ikke dette et enkeltvedtak og det kan da heller ikke påklages.

1.7 Feil saksbehandling

Fvl. § 41

Regelen i § 41 er tatt med for å sikre riktige avgjørelser. Dette oppnås ved å åpne mulighetene for å kjenne enkelte avgjørelser ugyldige hvis det er gjort

feil av betydning i saksbehandlingen. Feil som vanskelig kan tenkes å ha hatt innflytelse på resultatet, kan det derfor være grunn til å se bort fra.

For enkeltvedtak har vi regler i § 41. Denne regelen gjelder bare brudd på fvl. eller regler gitt i medhold av loven. Men i forarbeidene til loven er forutsatt at § 41 i en viss utstrekning kan anvendes også tilsvarende ved brudd på saksbehandlingsregler utenfor fvl. Blant annet vil brudd på reglene i fregl. og fregforskr. kunne medføre ugyldighet.

§ 41 gir anvisning på en sannsynlighetsbedømmelse jfr. uttrykket "grunn til å regne med at feilen ikke kan ha". For at et enkeltvedtak skal kunne kjennes ugyldig, er det tilstrekkelig at det er en viss mulighet for at feilen har virket inn på resultatet. Hvor stor sannsynlighet som kreves, vil kunne variere. Men jo grovere feilen er og jo mer inngripende vedtak det dreier seg om, desto større grunn er det til å statuere ugyldighet selv om det er lite sannsynlig at feilen har hatt betydning for resultatet.

Muligheten for innvirkning vil også bero på hva slags saksbehandlingsfeil det dreier seg om. Og på enkelte områder er det mer viktig at saksbehandlingsreglene overholdes. Inhabilitet hos den som har truffet vedtaket er en feil som lett kan tenkes å ha virket inn, og i disse tilfellene skal det derfor mindre til for å statuere ugyldighet.

Dersom forvaltningen ikke har utredet saken på en forsvarlig måte, jfr. § 17 er det en saksbehandlingsfeil som lett får betydning idet det kan medføre at faktum blir feilvurdert.

Dersom et forvaltningsorgan har unnlatt å varsle en part (jfr. § 16) og ikke gitt ham anledning til å uttale seg, vil det ofte gjøre et vedtak ugyldig, med mindre feilen må antas å ha vært helt uten betydning for vedtakets innhold. At begrunnelsen er utelatt eller mangelfull, er normalt ikke tilstrekkelig for å statuere ugyldighet. Indikerer begrunnelsen at vedtaket lider av andre feil som f. eks. at det er tatt utenforliggende hensyn, vil det lettere kunne statueres ugyldighet.

Når en sak har vært behandlet i to instanser, kan en saksbehandlingsfeil i underinstansen av og til anses avhjulpet gjennom klagebehandlingen, men en forutsetning er da at klageorganet har vært klar over saksbehandlingsfeilen.

1.8 Forvaltningslovens anvendelsesområde

1.8.1 Personen melder flytting til en kommune

Når skattekontoret mottar en flyttemelding, må det ta stilling til om flyttemeldingen skal godtas eller ikke. Flyttemeldingen kan ikke legges til side eller kastes. Før denne avgjørelsen blir truffet, må man påse at saken er så godt opplyst som mulig, jfr. § 17.

1.8.1.1 Flyttemeldingen godtas

Fregforskr. § 7-4

Kommer registermyndigheten, etter å ha vurdert saken, til at flyttemeldingen skal godtas, må det fatte skriftlig vedtak, jfr. § 23. I og med at det er grunn til å anta at vedkommende innflytter ikke vil være misfornøyd med dette vedtaket, er det ikke nødvendig å begrunne vedtaket, jfr. § 24 annet ledd første punktum. Det er derfor her kun nødvendig å sende en skriftlig underretning om at vedkommende er blitt registrert som bosatt i kommunen. Dette gjør man ved å sende blanketten ”Underretning om registrert flytting” (maskinell utskrift fra DSF) når skattekontoret har registrert flyttingen. Med dette skulle fvl. krav til vedtakets former være tilfredsstilt.

1.8.1.2 Flyttemeldingen godtas ikke

Fregforskr. § 7-5

Foruten kravet i § 17 første ledd om at saken skal være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes, må personen videre få adgang til å uttale seg om opplysninger som har vesentlig betydning for avgjørelsen av saken, og som vedkommende ikke tidligere har fått kjennskap til (§ 17 annet og tredje ledd). Forhåndsvarsel etter § 16 er det derimot ikke nødvendig å sende da personen allerede ved å levere flyttemeldingen har uttalt seg i saken.

Når skattekontoret mener det har fått tilstrekkelig med opplysninger i saken uavhengig av om personen har avgitt uttalelse eller ei, må man ta stilling til hvilke fakta som skal legges til grunn. Dersom vedkommende ikke har avgitt uttalelse om de opplysningene som er sendt ham, må man kunne slutte at disse er korrekte og ta dem med i vurderingen.

Etter at en har foretatt denne bevisvurderingen, og kommet til hvilke fakta som skal legges til grunn, må man på grunnlag av reglene i fregforskr. kapittel 4 og 5 fatte vedtak.

Dette vedtaket skal selvfølgelig være skriftlig og det skal begrunnes, jfr. § 24 første ledd. Noe unntak fra begrunnelsesplikten gjelder ikke her. Om innholdet i begrunnelsen viser vi til § 25, *se pkt. 1.8.4.3*. Personen skal videre opplyses om klageadgang (§ 27 tredje ledd) og underrettes om vedtaket (§ 27 første ledd). Underretningen bør skje i rekommandert brev.

1.8.1.3 Personen klager over vedtaket

Dersom vedtaket ikke blir påklaget, er skattekontoret ferdig med saken og man trenger ikke gjøre noe mer. Klager vedkommende derimot, må man gå frem etter kap. VI i fvl.

Fristen for å klage er 3 uker, men om denne er oversittet med et par uker, bør man likevel behandle klagen.

I de tilfellene klagefristen er oversittet i et lengre tidsrom, må man vurdere om klagen skal tas under behandling eller ikke, jfr. § 31. Til spørsmålet om klagen skal behandles (oppreisning for oversittelse av klagefristen) eller ikke, må dette vurderes i ut fra de to momentene som er nevnt i § 31 første ledd bokstav a og b.

Kommer man til at klagen ikke skal behandles, er det et vedtak som må begrunnes og som kan påklages. Her gjelder altså de samme kravene som fvl. kap. V stiller til vedtaket.

Er konklusjonen at klagen på tross av oversittelsen av klagefristen skal behandles, må man gå frem etter reglene i §§ 32 og 33.

Man må først se om klagen tilfredsstillende de kravene § 32 stiller til en klage. Gjør den ikke det, og manglene heller ikke blir rettet opp av klageren, er det ingen klage. Saken er da ferdig og man er i akkurat samme situasjon som om vedtaket ikke var påklaget og det må da betraktes som endelig.

Tilfredsstillende klagen kravene i § 32, må klagen behandles etter § 33.

Etter § 33 annet ledd skal registermyndigheten foreta de undersøkelsene klagen gir grunn til. Eventuell motpart eller tredjepart saken vedrører, må gis anledning til å uttale seg til klagen. Dersom man kommer til at klagen er begrunnet, det vil si at man nå er enig i at man ikke skulle ha avslått flyttemeldingen, kan man endre dette vedtaket slik at personen blir regnet som bosatt i kommunen. Dette er også et vedtak som må begrunnes. Etter at personen er underrettet og selve registreringen er foretatt, er skattekontoret ferdig med saken.

Kommer en til at klagen ikke er begrunnet, må skattekontoret tilrettelegge saken og sende den til klageinstansen, jfr. § 33 fjerde ledd. Skattekontoret må begrunne hvorfor det ikke finner å kunne ta klagen til følge. En kopi av dokumentet må sendes til vedkommende person.

For ikke å forsinke klagebehandlingen, må skattekontoret legge ved alle de opplysninger som foreligger i saken. Er det mangelfulle opplysninger i saken, må en i den grad det er mulig, sørge for at dette blir rettet opp. Dersom det ikke skjer, kan det risikere å få saken i retur med beskjed om å foreta nærmere undersøkelser, jfr. § 33 siste ledd.

Den videre behandling av klagesaken ledes av klageinstansen og dette organs vedtak er endelig.

1.8.2 Melder ikke flytting

Fregforskr. § 7-6

Dersom skattekontoret har grunn til å tro at en person har flyttet, men ikke har meldt flytting, er det i første omgang tilstrekkelig å sende et kort brev sammen med en flyttemelding til personen (flyttevarsel).

Det er imidlertid ikke noe i veien for at flyttevarsel og forhåndsvarsel (se nedenfor) kan gå i ett og samme brev. Av hensyn til effektiviteten er denne måten å anbefale.

Det er tilstrekkelig å nevne i brevet at personen antas å ha bosatt seg på nytt sted og be ham å returnere flyttemeldingen i utfylt stand innen 8 dager. Resultatet av en slik henvendelse kan bli at flyttemelding kommer og saken vil da være i orden og flyttingen kan registreres på vanlig måte.

Dersom personen henvender seg til skattekontoret uten å melde flytting må registermyndigheten likevel følge opp saken. Avhengig av henvendelsens innhold, må nedennevnte punkter følges så langt de passer.

Dersom det ikke kommer svar fra personen, må skattekontoret må følge opp saken.

1.8.2.1 Undersøkelser i saken

Fregforskr. § 7-6

Omfanget av den undersøkelsen som må gjøres, er avhengig av hvilke opplysninger man sitter inne med i saken. Undersøkelsens formål er å få klarlagt de faktiske forholdene slik at registermyndigheten kan gjøre seg opp en mening om det er grunn til å anta at personen i henhold til fregforskr. kapittel 5 skal ha endret bostedsregistrering. Det vil her føre for langt å nevne alle de omstendigheter som kan ha betydning i relasjon til kapittel 5. Skattekontoret bør imidlertid sørge for å få kjennskap til følgende opplysninger: bosted (eget hus, leilighet, hybel etc.), arbeidssted, arbeidets art (om det f.eks. er anleggsarbeid), sivilstand og om vedkommende bor sammen med sine barn. Omfanget av undersøkelsen må selvfølgelig avhenge av de stedlige forhold, (muligheten til å fremskaffe opplysningene og kontorets kapasitet).

Når skattekontoret mener det har tilstrekkelig kjennskap til saken, og det er grunn til å anta at personen skal registreres som bosatt i kommunen, skal man gå frem som nevnt i pkt. 1.8.2 og 1.8.3.

1.8.3 Forhåndsvarsel

Fvl. § 16

Forhåndsvarslet skal som hovedregel gis skriftlig. Man må her gi personen anledning til å uttale seg innen en nærmere angitt frist, som bør være på minst

8 dager og høyst 3 uker. Dersom personen nå er registrert bosatt i en kommune som sorterer under et annet skattekontor, sendes kopi dit.

NB! Forhåndsvarsel kan sløyfes dersom personen på et tidligere stadium i saken har uttalt seg eller har hatt rimelig anledning og tid til det.

1.8.3.1 Forhåndsvarslets innhold

Skattekontoret må i dette brevet gjøre greie for hva saken gjelder. Fvl. § 11 stiller krav til de opplysninger skattekontoret skal gi personen i forhåndsvarslet. Det skal redegjøres for de faktiske forhold man har kjennskap til, og opplyse om innholdet i den eller de bostedsregler som kan komme til å bli brukt.

Til slutt i forhåndsvarslet bør man underrette personen om at vedtak uten videre kan bli fattet på grunnlag av de foreliggende opplysninger, dersom personen ikke har avgitt uttalelse innen fristens utløp.

Forhåndsvarslet kan føre til at personen melder flytting og saken er da normalt i orden og flyttingen kan registreres på vanlig måte.

1.8.3.2 Saksforberedelse

Dersom man ikke mottar svar fra personen eller han/hun avgir uttalelse uten å melde flytting, skal skattekontoret påse at saken er så godt opplyst som mulig før det fattes vedtak om personen skal registreres som bosatt på det nye stedet eller ikke, jfr. fvl. § 17.

Undersøkelsens formål er denne gang å bringe sådan klarhet i de faktiske opplysningene i saken at det **gir registermyndigheten grunnlag for å avgjøre** om personen skal registreres som bosatt på nytt sted eller ikke. Dette innebærer at saken må undersøkes grundig. De undersøkelser som er foretatt tidligere, trenger man normalt ikke gjøre på nytt, med mindre det er grunn til å tvile på at opplysningene er riktige. Særlig viktig er det å undersøke opplysninger som fremkommer eller bestrides i de uttalelsene som innkommer i saken.

Avdekker undersøkelsen eller fremkommer det i uttalelser fra andre, opplysninger som ikke er kjent for personen fra før og som det vil bli lagt vekt på i avgjørelsen av saken, må skattekontoret gjøre personen kjent med disse, jfr. fvl. § 17 annet og tredje ledd. Dette fordi personen skal få anledning til å kommentere alle opplysninger av betydning i saken.

Når en så har ferdig forberedt saken, skal registermyndigheten uten ugrunnet opphold fatte vedtak om personen skal registreres som bosatt på nytt sted eller ikke, jfr. fvl. § 11 a.

1.8.4 Krav til vedtaket

1.8.4.1 Skriftlig

Fvl. § 23

Kravet til skriftlighet er oppfylt ved at det f.eks. skrives i et brev til parten hva vedtaket går ut på. Forvaltningsvedtak må være klare og utvetydige. Spesielt kan det være grunn til å fremheve at meningen med vedtaket ikke bør tilsløres ved at det brukes en "rund" eller "hensynsfull" form. Hvis f.eks. meningen er å pålegge noen en plikt, bør dette sies rett ut istedenfor å bruke ord som "henstille", "anmode" eller lignende.

1.8.4.2 Begrunnelse

Fvl. § 24

Loven krever at begrunnelsen skal vise til de **regler** vedtaket bygger på. Det siktes her til alle slags regler, ikke bare lover, men f.eks. også forskrifter og uskrevne regler.

Dersom skattekontoret under saksbehandlingen kommer til at personen likevel ikke blir å registrere som bosatt i kommunen, er det ikke nødvendig å begrunne vedtaket, se nærmere om det i fvl. § 24 annet ledd.

1.8.4.3 Begrunnelsens innhold

Fvl. § 25

Som nevnt skal vedtaket vise til den eller de regler vedtaket bygger på, jfr. fvl. § 25 første ledd. Man må her merke seg at dersom personen ikke på et tidligere stadium i saken har fått kjennskap til regelens innhold, må også det gjengis.

Vedtaket skal også nevne de faktiske forhold vedtaket bygger på, jfr. fvl. § 25 annet ledd. De faktiske forholdene skal være fremstilt på en slik måte at man skal kunne se hvorfor vedkommende regel er brukt som grunnlag for registreringen. I fall de faktiske forholdene er gjort kjent for personen tidligere, er det nok å vise til disse.

De hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøving av forvaltningsmessig skjønn, skal også nevnes jfr. fvl. 25 tredje ledd

F.eks. må det i en bostedssak klart fremgå **hvorfor** registermyndigheten, ut fra retningslinjene for skjønnnet, har kommet til sitt standpunkt om vedkommendes bosted. Det forutsettes at det gis en konkret begrunnelse.

1.8.4.4 Underretning om vedtaket

Fvl. § 27

Rent praktisk vil det si at man sender selve vedtaket i rekommandert brev til parten(e). I brevet må man opplyse om klageadgangen, klagefrist og at klagen skal sendes skattekontoret. I stedet for å skrive av alle de rettigheter personen har etter § 27 tredje ledd, er det tilstrekkelig å legge ved fellesblankett X-073 "Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak" i utfylt stand.

Man må videre gjøre parten(e) kjent med at dersom han verken melder flytting eller klager innen utløpet av klagefristen på 3 uker, vil en i medhold av fregforskr. § 7-7 iverksette vedtaket uten ytterligere underretning om dette.

I vedtaket skal det ikke anmodes om at parten melder flytting. Bakgrunnen for dette er at vedtaket i seg selv er tilstrekkelig grunnlag for å registrere vedkommende som bosatt og at registreringsdato i henhold til folkeregisterforskriften § 7-7 annet ledd skal settes lik vedtaksdato. Dessuten er parten allerede i forhåndsvarslet blitt kjent med plikten til å melde flytting.

Dersom vedkommende var bosatt i en kommune som sorterer under annet skattekontor, sendes kopi av vedtak i bostedssak også dit.

1.8.4.5 Oppfølging av vedtaket

Når registermyndigheten har fattet vedtak og sendt det til personen, vil det videre arbeid med saken avhenge av personens reaksjon på vedtaket. Reaksjonen vil normalt bli:

- personen melder flytting
- personen klager over vedtaket, *se pkt. 1.8.1.3*
- intet svar fra personen

Dersom personen melder flytting som følge av vedtaket, må skattekontoret se bort fra flyttemeldingen da vedtaket i seg selv er tilstrekkelig grunnlag for å registrere vedkommende som bosatt.

Dersom klage ikke innkommer innen utløpet av klagefristen, er vedtaket endelig og man skal da registrere flyttingen med reg.dato lik vedtaksdato, jfr. fregforskr. § 7-7.

2 Bosted - hvem skal regnes som bosatt

Fregforskr. §§ 4-1 til 4-7

§ 4-1 fastslår som en hovedregel at personer som oppholder seg i en eller flere norske kommuner i minst seks måneder, skal regnes som bosatt i Norge. Påfølgende opphold i flere norske kommuner skal således regnes sammen.

Det gjelder særlige regler for hvorvidt/når norske sjøfolk, personer på Svalbard mv., norske diplomater og militære samt utenlandske diplomater og NATO-personell skal regnes som bosatt i Norge.

2.1. Innflytting fra utlandet

Fregforskr. § 4-2

De materielle regler for bostedsregistrering i Norge står i første ledd. I skattelovgivningen har man bestemmelse om innvandring i skatteloven § 2-1 annet ledd, men denne har et annet materielt innhold.

Første punktum

I fregl. § 8 annet ledd er det ikke et krav om noen bostedsforrykning når en person kommer fra utlandet. Det har således ingen avgjørende betydning at familien (ektefelle og barn) fortsatt bor i hjemlandet eller om flytteren er student. Første punktum omfatter de tilfeller hvor opphold i Norge finner sted på ubestemt tid, men hvor det ikke er sammenhengende. Hvorvidt dette har karakter av bosetting slik bestemmelsen krever, må avgjøres ut fra en objektivisert vurdering av innflytters hensikt.

I uttrykket ”tatt opphold her og har til hensikt å bli her ikke bare midlertidig” ligger at de disposisjoner vedkommende har foretatt må være av en slik karakter at de tilkjenner at hensikten virkelig har vært å ta varig opphold (bosetting) i Norge, og ikke har konkrete planer om å forlate landet. Kort sagt blir problemstillingen om hensikten er realisert i faktisk handling. Det foreligger lite teori og praksis på dette område. Visse forhold må imidlertid stå sentralt ved vurderingen av om bosetting foreligger: Disposisjonsrett over bolig, lengden av oppholdene i Norge, familietilknytning, sted for næringsinteresser, statsborgerskap mv.

For borgere av land utenfor EØS/EFTA-området er det i tillegg et krav om at det foreligger oppholdstillatelse, *se pkt. 2.1.3 ”Oppholdstillatelse”*. For borgere av land innenfor EØS/EFTA-området unntatt Norden, kreves det dokumentasjon for at identitet og oppholdsrett er bekreftet av utlendingsmyndigheten (normalt politiet).

Annet punktum

Her legges det ikke vekt på om oppholdet er midlertidig eller ikke, men oppholdets faktiske varighet. Oppholdet må vare sammenhengende i seks måneder, likevel slik at kortere avbrudd kan finne sted i ferier, helger e.l.

NB! Man må merke seg at selv om vedkommende svarer at oppholdet ikke er midlertidig og det viser seg senere at oppholdet blir svært kortvarig, har ikke skattekontoret gjort noen feil om det har foretatt en bostedsregistrering.

I vurderingen av om vedkommende har til hensikt å bli i Norge i seks måneder eller mer, må man se på om vedkommende har innrettet seg på en slik måte at det mer viser at det dreier seg om opphold og ikke bare ferie. Objektive kriterier for å vurdere dette er bolig og arbeid.

Bolig

Det kan ikke kreves at boligen er selvstendig. Dette har sammenheng med at det kreves ett års disposisjonsrett for at en bolig skal være selvstendig, mens opphold på seks måneder er tilstrekkelig for å bli regnet som bosetting. I utgangspunktet må det kreves at vedkommende disponerer boligen i minst seks måneder idet kortere disposisjonstid vil indikere at det er tale om et midlertidig opphold. Boligen kan foruten hus/leilighet være en hybel eller en anleggsbrakke som er fast montert, men tar vedkommende døgnhvilen på en byggeplass i selve bygget som er under oppføring eller rehabilitering, i bil, telt eller campingvogn/husvogn, kan vedkommende ikke anses å disponere bolig i Norge. Vedkommende kan i utgangspunktet heller ikke anses å disponere bolig på arbeidsgivers forretningssted, kontor, lager og lignende, med mindre det er tale om personalbolig på arbeidsstedet.

Arbeid

Dette dokumenteres med arbeidskontrakt [eller tilsvarende](#).

[Arbeidstager uten fast bosted](#)

[Skal vedkommende oppholde seg i Norge utover seks måneder, har arbeid og bor i flyttbar installasjon som husvogn eller lignende, kan det være grunnlag for å registrere vedkommende som innvandret og registrert uten fast bosted i oppholdskommunen, se pkt. 3.14 "Uten fast bosted".](#)

[Dersom vedkommende skal ha kortvarige arbeidsoppdrag ulike steder i Norge og således ikke vil ha noen fast oppholdskommune, vil det normalt ikke være grunnlag for innvandring.](#)

I de tilfeller vedkommende hverken har arbeid eller bolig, er det en indikasjon på at oppholdet er midlertidig. Registreringen bør da avvendes til forholdene er mer avklart, eventuelt til det er gått seks måneder. Man må merke seg reglene

i fregforskr. § 7-11 annet ledd at varigheten av oppholdet skal regnes fra det tidspunktet vedkommende først tok lovlig opphold i Norge.

Kommer man frem til at personen skal regnes som bosatt i Norge, må det på grunnlag av reglene i fregforskr. kap. 5 tas stilling til i hvilken kommune vedkommende skal regnes som bosatt.

Når det gjelder registrering av selve flyttingen, se pkt. 4.8.2 "Innvandring - ikke-nordisk land, registrering" og pkt. 4.9.2 "Innvandring - nordisk land, registrering".

2.1.1. Pendling til land innenfor EØS-området

§ 4-2 første ledd tredje punktum

Personer som tar opphold i en norsk kommune grunnet inntektsgivende virksomhet, se pkt. 3.3.2 "Arbeid", og som pendler til et land innenfor EØS-området, kan unntas bostedsregistrering i Norge. Dersom den enkelte i forbindelse med innvandringsmeldingen fremsetter krav om å bli regnet som pendler, gjelder pendlerreglene i folkeregisterforskriften kap. 6 tilsvarende, se pkt. 3.3 "Pendling".

Se også rundskriv nr. 3, 2012 og Skattenett: Retningslinjer for kontrollnivå dokumentasjon av pendlerstatus for EØS-pendlere.

2.1.2. Skiftevis opphold - Norge/kontinentalsokkelen

Annet ledd gjelder personer som kommer fra utlandet, og skiftevis oppholder seg på den norske kontinentalsokkelen og i Norge. Har vedkommende til sammen (inkludert opphold på kontinentalsokkelen) et opphold i Norge på minst seks måneder, skal det foretas registrering. Opphold på norsk kontinentalsokkel avbryter med andre ord ikke fristen for å bli regnet som bosatt i Norge. Nærmere regler for hvor i Norge personen skal regnes som bosatt, finnes i fregforskr. § 5-9 annet ledd.

En konsekvens av denne regelen er at en person som arbeider på den norske kontinentalsokkelen og som ikke oppholder seg i Norge mens vedkommende er i land, ikke skal regnes som bosatt i Norge.

2.1.3 Nordisk land

Første ledd omhandler også innflytting til Norge fra annet nordisk land. Norden regnes som ett registreringsområde og etter art. 3 i overenskomsten om internordisk flytting avgjøres spørsmålet om vedkommende skal regnes bosatt

i Norge etter norsk lovgivning. Dette betyr at innflytting fra et annet nordisk land, behandles på samme måte som en innflytting fra ikke-nordiske land, se derfor pkt. 2.1 ”Innflytting fra utlandet”.

2.1.4 Oppholdstillatelse

Tredje ledd stiller som overordnet krav for borgere av land utenfor EØS/EFTA-området at det må foreligge oppholdstillatelse for å bli registrert som bosatt. For asylsøkere kreves det innvilget asylsøknad eller oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Oppholdstillatelsen må i alle tilfeller ha en varighet på minimum seks måneder. Man må merke seg at det ikke er et krav at det skal være minst seks måneder igjen av oppholdstillatelsen på tidspunktet for melding om innvandring. Det er tilstrekkelig at tillatelsen fortsatt gjelder og at den samlede gyldighetstid, tilbake i tid og fremover i tid, er på seks måneder eller mer.

Imidlertid må vedkommende også ha til hensikt å ta opphold i norske kommuner i minst seks måneder for å kunne bostedsregistreres, jfr. fregforskr. § 4-1. Eksempelvis vil en person som har oppholdstillatelse i perioden 1. juli til 31. desember samme år oppfylle kravet om oppholdstillatelse gjeldende i minimum seks måneder, selv om skattekontoret mottar innvandringsmelding først den 1. august. Men dersom vedkommende kom til landet etter den 1. juli, slik at det regnet fra flyttedato er under seks måneder igjen før oppholdstillatelsen utløper, så kan det være en indikasjon på at oppholdet vil bli av under seks måneders varighet og derfor ikke skal registreres. Her må man se på om den tillatelse som er gitt er forenlig med intensjon om minst seks måneders opphold.

Videre må man merke seg at foreløpige eller rent midlertidige oppholdstillatelser (må ikke forveksles med begrepet ”midlertidig oppholdstillatelse” i utlendingsloven som benyttes om ordinære tidsbegrensede oppholdstillatelser) ikke danner grunnlag for bostedsregistrering. Eksempler her er foreløpig oppholdstillatelse som gjelder under behandlingen av søknad om førstegangs oppholdstillatelse etter utlendingslovens § 57 og midlertidig (begrenset) oppholdstillatelse til ureturnerbar asylsøker gitt med hjemmel i utlendingslovens § 74.

Se ellers om oppholdstillatelse i pkt. 4.7 ”Innvandring”.

2.2 Sjøfolk (norske)

Fregforskr § 4-3

Skipsførere og andre sjøfolk som har norsk statsborgerskap skal regnes som bosatt i Norge, med mindre de skal regnes som utvandret etter fregforskr. § 4-7 første ledd, se pkt. 2.2.1 ”Utvandring- Ikke nordisk land”. Bestemmelsen slår fast at opphold på norske eller utenlandske skip i seg selv ikke er tilstrekkelig for å bli ansett som utvandret.

Hvor i Norge sjøfolk skal regnes som bosatt, må avgjøres etter fregforskr. § 5-4 eller § 5-3 dersom de er gift og/eller har barn.

2.3 Svalbard, de norske biland og kontinentalsokkelen

Fregforskr § 4-4

Denne bestemmelsen fastsetter at personer som oppholder seg på Svalbard (inkludert Bjørnøya) Jan Mayen og de norske bilandene Bouvetøya, Peter Is øy samt Dronning Maud land og som ved utreisen var registrert i Det sentrale folkeregister, fortsatt skal regnes som bosatt i Norge, med mindre de skal regnes som utvandret etter fregforskr. § 4-7 første ledd, se pkt. 2.8.1 *”Utvandring-Ikke nordisk land” og spesielt ”Særlig om personer med arbeid på Svalbard, de norske biland eller kontinentalsokkelen” under pkt. 2.8.1.1.* Det samme gjelder personer som oppholder seg på den norske kontinentalsokkelen.

I denne forbindelse skal man merke seg at arbeid og opphold på Svalbard, bilandene eller kontinentalsokkelen alene ikke kan danne grunnlag for utvandring.

Regelen gjelder kun personer som ved utreisen var registrert som bosatt i Norge. En utlending som for eksempel bare er registrert i skattemanntallet, vil ikke komme inn under denne regelen om vedkommende tar arbeid på Svalbard. Det samme vil også gjelde en person som er bosatt i Sverige eller England, og som reiser til Svalbard. Dersom personen skiftevis oppholder seg på Svalbard og i en norsk kommune, er det antatt at fregforskr. § 4-2 annet ledd må komme til anvendelse. Det vil si at samlet opphold av mer enn 6 måneders varighet i Norge og på Svalbard, må regnes som bosetting.

Hvor i Norge personer som oppholder seg på Svalbard skal regnes som bosatt, avgjøres etter fregforskr. § 5-9 første ledd.

Bestemmelsen om at ingen kan registreres som bosatt på Svalbard, har sin årsak i at fregl. ikke er gjort gjeldende for Svalbard.

Befolkningen på Svalbard er for øvrig samlet i et eget register som føres av skattekontoret på Svalbard.

2.4 Diplomater (norske)

Fregforskr. § 4-5 nr. 1

På samme måte som med personer som oppholder seg på Svalbard, skal norsk personale ved norske diplomatiske og konsulære stasjoner i utlandet (også

Norden) regnes som bosatt i Norge. Det har ingen betydning hvor langt tidsrom utenlandsoppholdet vil strekke seg over. Bestemmelsen har sammenheng med Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem som fritar personer med diplomatstatus for registrering i mottakerlandet (det landet de tjenestegjør i). Det samme gjelder for husstandsmedlemmer og private tjenere.

Følgende vilkår må være oppfylt for at en person skal komme inn under denne regelen:

- **Norsk personale**

Det er her ikke noe ubetinget vilkår at vedkommende er norsk statsborger. Med norsk personale forstås personer som er i norsk tjeneste. Betegnelsen personale omfatter alt fra ambassadør til sjåfør.

- **Diplomatiske og konsulære stasjoner**

Tjenestegjøringen må skje ved en slik stasjon. Man må merke seg at for konsulære stasjoner, gjelder det i utgangspunktet de som er lønnede. Det kan imidlertid ikke utelukkes at norsk personell også kan bli utsendt for å tjenestegjøre ved ulønnede konsulater. I så fall er disse omfattet.

- **Utsendt til stillingen av norske utenriksmyndigheter i henhold til beordring eller tidsbegrenset tjenesteavtale**

I dette ligger om vedkommende er utsendt fra Norge og ikke ansatt på stedet (stedlig ansatt). Det vil si at bestemmelsen bare omfatter norsk personell som er utsendt fra Norge. Skulle det oppstå tvil, kan man kontakte Utenriksdepartementet.

Man må merke seg at personer som tjenestegjør i NORAD eller andre hjelpeorganisasjoner normalt ikke er utsendt av norske utenriksmyndigheter. Det samme må også gjelde personer som tjenestegjør i FN og ikke har diplomatstatus. De skal følgelig behandles på samme måte som enhver annen person som reiser til utlandet. I visse tilfeller kan dog en person i NORAD eller i FN formelt sett ha diplomatstatus og vedkommende skal da fortsatt være registrert som bosatt i Norge.

Dersom en person fyller vilkårene for diplomatregistrering, skal heller ikke husstandsmedlemmer og private tjenere registreres som utvandret. Dette gjelder uavhengig av om en eventuell oppholdstillatelse er gått ut. Med husstandsmedlemmer forstås ektefelle/partner, barn, pleiebarn, andre slektninger og samboende som bor sammen med diplomaten på utenriksstasjonen.

Dette gjelder også de som opptas i husstanden under utenlandsoppholdet, f.eks. ektefelle/barn. Barn som oppholder seg annet sted for å få undervisning regnes også som husstandsmedlem så lenge de ikke skal regnes som bosatt på studiestedet i henhold til fregforskr. § 5-5. Som private tjenere regnes

hushjelper og barnepiker som familien har med seg fra Norge til utlandet. Tjenere som fra før er bosatt i vedkommende land, skal ikke registreres som bosatt i Norge, selv om han/hun er norsk statsborger.

Husstandsmedlemmer som fra før ikke har vært bostedsregistrert i Norge, kan registreres som innvandret. I slike tilfeller er det ikke krav om oppholdstillatelse så lenge hovedpersonen opprettholder sin status som utsendt norsk diplomat.

Når det gjelder husstandsmedlemmer og private tjenere, er det et vilkår for fortsatt registrering i Norge at de ikke er statsborgere i mottakerlandet. En britisk statsborger som er gift med en norsk diplomat som tjenestegjør i London, vil måtte registreres som utvandret dersom vedkommende blir med dit. Men dette vil ikke være tilfelle dersom tjenestegjøringen hadde foregått i et annet land.

Diplomater som slutter i tjenesten mens de er i utlandet eller som går over til å bli stedlig ansatt, skal fra den dagen dette skjer, registreres som utvandret til det landet de skal bosette seg i.

Når det gjelder personer som er registrert utvandret, men som i utvandringsperioden blir utsendt til tjeneste ved norske diplomatiske og konsulære stasjoner, regnes de og deres husstandsmedlemmer som bosatt i Norge fra utsendelsesdatoen.

Det samme gjelder de som opptas i husstanden under utenlandsoppholdet f.eks. ektefelle/barn for så vidt de ikke er borgere av mottakerlandet.

I fregforskr. § 5-10 finner man reglene for hvor i Norge diplomater skal regnes som bosatt.

2.5 Diplomater (utenlandske)

Fregforskr. § 4-6 nr. 1

Dette er den tilsvarende bestemmelsen for registrering av utenlandske diplomater i Norge. Da det er svært få land som har lønnede konsulære stasjoner utenfor Oslo, vil denne bestemmelsen ha mest aktualitet for Oslo og omegnskommunene.

Bestemmelsen slår fast at utenlandske diplomater ved fremmede staters diplomatiske og konsulære stasjoner i Norge, ikke skal regnes som bosatt i Norge. Det samme gjelder også for husstandsmedlemmer og private tjenere forutsatt at de ikke er norske statsborgere.

Vilkåret for å komme inn under denne bestemmelsen er at det er **utenlandsk personale** som er **utsendt** til stilling av sitt hjemland. Betegnelsen personale gjelder enhver, fra ambassadør til sjåfør. Bestemmelsen gjelder ikke stedlige ansatte (motsatt til utsendt). En person, uavhengig av om personen er norsk

eller f.eks. engelsk borger, som tjenestegjør ved den engelske ambassaden i Oslo, vil fortsatt måtte bli registrert som bosatt i Norge dersom vedkommende ikke er utsendt til stillingen fra vedkommende lands utenriksmyndighet. Ved tvil, kan protokollavdelingen i Utenriksdepartementet kontaktes. Når det gjelder konsulære stasjoner, må det i tillegg kreves at de er lønnete. En utlending og enhver nordmann for øvrig som blir utnevnt til ulønnet konsul, skal registreres som bosatt i Norge.

Dersom en person kommer inn under reglene i § 4-6 nr. 1, skal heller ikke husstandsmedlemmer (ektefeller/partner, barn, pleiebarn, andre slektninger og samboende) registreres som bosatt i Norge, dersom de da ikke er norske statsborgere. Er for eksempel ektefellen til en engelsk diplomat i Norge norsk statsborger, vil vedkommende måtte registreres som bosatt i Norge. Det samme må gjelde barn som er norske borgere. Er ektefellen derimot svensk borger, blir det ingen registrering i Norge.

Samme regel gjelder også for utenlandske private tjenere dersom de ikke fra før er registrert som bosatt i Norge. Dette innebærer at en britisk borger som er registrert som bosatt i Norge, fortsatt skal være registrert i Norge selv om det inngås et privat tjenesteforhold med den britiske ambassadøren.

2.6 Militære beordret utenlands

Fregforskr. § 4-5 nr. 2

Norsk militært personell som er beordret til tjeneste i utlandet, skal fortsatt regnes som bosatt i Norge. Med beordring til tjeneste i utlandet forstås enhver tjenestegjøring, derunder skolegang. På samme måte som for diplomater, skal også husstandsmedlemmer (ektefeller/partner, barn, pleiebarn, andre slektninger og samboende) fortsatt regnes som bosatt i Norge forutsatt at de ikke er statsborger i vedkommende fremmede land.

I fregforskr. § 5-10 nr. 2 finner vi reglene for hvor i Norge vedkommende skal regnes som bosatt.

2.7 Utenlandsk personell tilknyttet NATO

Fregforskr. § 4-6 nr. 2

Utenlandske statsborgere som tjenestegjør i NATO (både militære og sivile) i Norge, skal ikke regnes som bosatt i Norge.

Dersom husstandsmedlemmene (ektefeller/partner, barn, pleiebarn, andre slektninger og samboende) ikke er norske statsborgere, skal disse heller ikke regnes som bosatt i Norge.

2.8 Utvandring

Fregforskr. § 4-7

2.8.1 Ikke-nordisk land

2.8.1.1 Kjent oppholdssted

Fregforskr. § 4-7 nr. 1 første ledd

Det avgjørende i vurderingen av om det har foregått en utflytting, er at det har skjedd en bostedsforrykning, dvs. tidligere bolig er fraflyttet samtidig som ny bolig i utlandet er ervervet.

I § 4-7 nr. 1 første ledd er det listet opp en del kriterier som inngår i den vurdering som skal foretas:

- har egen selvstendig bolig i vedkommende innflyttingsland
- ikke lenger disponerer fast bolig i Norge
- ikke lenger har arbeidsmessig tilknytning til Norge
- ikke har ektefelle og/eller barn i Norge
- ikke har annet enn sporadiske opphold i Norge i løpet av året.

Disse kriterier er ikke uttømmende. De vil inngå som momenter i den helhetsvurdering som skal foretas med hensyn til om utflyttingen har karakter av bosetting.

Til de enkelte kriterier skal følgende bemerkes:

- har egen selvstendig bolig i vedkommende innflyttingsland.

Som definisjon av selvstendig bolig, anvendes den som følger av folkeregisterforskriften § 6-4 første ledd. I og med at flytteren normalt har bevisbyrden for utvandringen, må dette dokumenteres med leiekontrakt, kjøpte eller lignende.

- ikke lenger disponerer fast bolig i Norge

Dersom boligen i Norge ikke er solgt, kreves det at hele boligen er utleid fast over hele den tid vedkommende har til hensikt å være i utlandet. Dette innebærer at det ikke kan stilles noe krav om at boligen er solgt, men dette vil likevel inngå i den helhetlige vurdering i de tilfelle det er grunn til å tro at utleieforholdet er proforma, f.eks. til barn.

Er det tale om leiebolig, må leieforholdet ha opphørt.

Er vedkommende registrert bosatt i foreldrehjem ved utflyttingen, må det kreves at tilknytningen til foreldrehjemmet er brutt. Foruten at vedkommende

har flyttet ut av foreldrehjemmet vil blant annet oppholdets lengde og om vedkommende har etablert et eget hjem i selvstendig bolig i tilflyttingslandet være avgjørende faktorer.

- ikke lenger har arbeidsmessig tilknytning til Norge.

Næringsvirksomhet må her sidestilles med arbeidsmessig tilknytning. Dersom vedkommende hverken kan dokumentere arbeide eller næringsvirksomhet i tilflyttingslandet, kan det være en indikasjon på at utflyttingen ikke er permanent.

Har vedkommende norsk arbeidsgiver, men fast arbeidssted i utlandet, regnes dette i utgangspunktet ikke som arbeidsmessig tilknytning til Norge. Det avgjørende er hvor arbeidet faktisk utføres.

- ikke har ektefelle/barn i Norge.

Det er av betydning hvorvidt ektefelle/barn bor i Norge eller ikke. Dersom man har nær familie bosatt i Norge, indikerer det at man fortsatt har tilknytning hit. Med barn menes her mindreårige barn.

Betydningen av om man har mindreårige barn som er bosatt i Norge, vil bero på om man tar del i omsorgen for barna eller ikke.

- ikke har annet enn sporadiske opphold i Norge.

I dette ligger at man skal se bort fra tilfeldige og kortvarige opphold som ikke indikerer bostedsmessig tilknytning til Norge, f.eks. feriebesøk av normal lengde for arbeidstagere eller kortvarige og ikke planlagte opphold i forbindelse med sykdom eller dødsfall til personer som bor i Norge.

Det er ikke et absolutt krav at vedkommende har oppholdstillatelse i innflyttingslandet. Er det grunn til å tvile på om påstanden om døgnhvile i utlandet er korrekt, må det likevel kreves at vedkommende fremlegger oppholdstillatelse i innflyttingslandet.

Særlig om studenter:

For at norske studenter i utlandet skal regnes som utflyttet, må det i den totale vurdering også ses hen til om vedkommende i studiestaten har selvstendig bolig med helårs leiekontrakt. Det kan også være et moment om vedkommende har til hensikt å være i studiestaten etter fullførte studier.

Skal personen ikke regnes som utvandret, bør skattekontoret registrere adressen på oppholdsstedet i postadressefeltet. Om den registreringstekniske siden, se pkt. 4.10.3 "Utvandring - ikke-nordisk land, registrering".

Særlig om personer med verv eller stilling i internasjonalt forum med kontrolloppgaver i Norge:

Personer som innehar verv eller stilling i internasjonalt forum med kontrolloppgaver overfor Norge, kan regnes som utflyttet fra Norge, selv om de fortsatt har familiemessig eller annen faktisk tilknytning til Norge.

Utenlandsoppholdets varighet har ikke betydning.

Med kontrolloppgaver overfor Norge menes at forumet har ansvar for å sikre at Norge oppfyller sine forpliktelser etter internasjonal avtale eller konvensjon.

Med internasjonalt menes at forumet har kontrolloppgaver overfor flere stater. Eksempelvis vil dette omfatte personer med verv eller stillinger i EFTAs overvåkningsorgan ESA (EFTA Surveillance Authority).

Særlig om personer med arbeid på Svalbard, de norske biland eller kontinentalsokkelen:

Dersom en person som oppholder seg på Svalbard, de norske biland eller kontinentalsokkelen melder utvandring til land utenfor Norden, skal ikke opphold i disse områder vurderes som tilknytning til Norge. Dette innebærer at dersom man etter de momenter som er listet opp i § 4-7 første ledd kommer til at vedkommende skal regnes som bosatt i et annet land, skal vedkommende registreres som utflyttet.

Fast arbeid på Svalbard vil vanskelig være forenlig med bosetting i land utenfor Norden da reiseavstand og feriedager vil sette sine naturlige begrensninger for hvor mye man kan oppholde seg i vedkommende land. Av samme grunn vil fast arbeid i Dronning Maud land (Antarktis) heller ikke være forenlig med bosetting utenlands.

Saken vil stille seg annerledes for personer med arbeid på kontinentalsokkelen da disse alltid vil arbeide turnus og har kortere reiseavstand til land utenfor Norden. Sokkelarbeidere vil således kunne regnes som utflyttet dersom de ikke oppholder seg i Norge i friperiodene (utenom vanlig ferie) og for øvrig etter en samlet vurdering av de øvrige momenter i § 4-7 første ledd skal regnes som utflyttet.

2.8.1.2 Oppholdstillatelse utgått

Fregforskr. § 4-7 nr. 1 annet ledd

Utenlandske statsborgere som ikke lenger har adgang til å oppholde seg i Norge, regnes som utflyttet.

Dette vil dreie seg om:

- utlendinger med utgått oppholdstillatelse og som ikke har oppholdsrett etter utlendingslovens § 61 sjette eller syvende ledd i påvente av at søknad om fornyelse av oppholdstillatelsen eller søknad om

oppholdstillatelse på nytt grunnlag avgjøres

- utlendinger som har fått sin oppholdstillatelse tilbakekalt.
- utlendinger hvis oppholdstillatelse er falt bort som følge av endelig utvisningsvedtak
- utlendinger som grunnet mer enn to års sammenhengende opphold utenfor riket har mistet sin permanente oppholdstillatelse/ bopettingstillatelse i henhold til vedtak om bortfall.

For saksbehandling, se pkt. 4.9.5 "Flytting - Utgåtte oppholdstillatelser" og pkt. 4.9.4 "Flytting - Melder ikke flytting".

2.8.1.3 Ukjent oppholdssted

Fregforskr. § 4-7 nr. 2 første ledd

Personer som de siste to år ikke har hatt kjent oppholdssted i Norge, regnes som utflyttet. Dette gjelder uavhengig av om de har adgang til å oppholde seg i Norge og gjelder således også norske statsborgere.

Fregforskr. § 4-7 nr. 2 annet ledd

Personer som studerer i utlandet og som ikke skal regnes som utvandret etter fregforskr. § 4-7 nr. 1 første ledd, se pkt. 2.8.1.1 "Utvandring - Ikke-nordisk land - Kjent oppholdssted", regnes imidlertid fortsatt som bosatt i Norge dersom de overfor registermyndigheten, senest i forbindelse med sak som er reist etter § 4-7 nr. 2 første ledd, dokumenterer at de er utenlandsstuderende og har beholdt tilknytningen til tidligere bosted i Norge.

2.8.2 Nordisk land

Fregforskr. § 4-7 nr. 3

Det følger av denne bestemmelsen at slike flyttinger skal avgjøres av registermyndigheten i vedkommende innflyttingsland, jfr. art. 3 i overenskomsten om internordisk flytting.

Norsk registermyndighet må uten videre akseptere innflyttingslandets avgjørelse. Dersom innflyttingslandet kommer til at personen ikke skal registreres som bosatt der, må norske registermyndighet la personen fortsatt bli stående registrert i Norge med for eksempel uten fast bosted og adressen i utlandet ført i postadressefeltet.

Om den registreringstekniske siden av dette, se pkt. 4.11.4 "Utvandring - nordisk land, registrering".

3 Bosted - hvor en skal være bosatt

3.1 Døgnvileregelen

Fregforskr. § 5-1

Døgnvileregelen er selve kjernen i bostedsbegrepet og gjelder dersom personen ikke kommer inn under noen av de andre reglene i fregforskr. kapittel 5 eller 6. "Regelmessig" må forstås der vedkommende jevnlig tar døgnhvilen på samme sted over et visst tidsrom og ikke i betydningen én gang pr. uke.

Det andre hovedkriteriet "døgnhvile" vil si det sted en person tar nattesøvnen eller tilsvarende hvile. Om vedkommende hele dagen oppholder seg i kommune A, men hver natt sover i kommune B, er det sistnevnte kommune (sovekommunen) som vil bli registreringskommunen.

3.1.1 Opphold under seks måneder

Etter annet ledd skal kortvarige opphold under seks måneder ikke regnes som bosetting på oppholdsstedet. Bestemmelsen vil kunne gjelde der de faktiske forhold (f.eks. arbeidsløs/uten egen bolig) indikerer at oppholdet har karakter av å være tidsbegrenset. Unntak gjøres der vedkommende ikke har noen annen bostedsmessig tilknytning. Men slike personer kan det også være aktuelt å registrere etter regelen i § 5-4 eller § 5-11 nr. 3.

Blir oppholdet lenger enn seks måneder, skal personen regnes som bosatt på oppholdsstedet. Det innebærer at enhver person som har oppholdt seg i kommunen i minst seks måneder, skal regnes som bosatt der.

3.2 Skiftevis døgnhvile

Fregforskr. § 5-2

Etter § 5-2 er det døgnhvilen som er avgjørende for hvor vedkommende skal være registrert bosatt. Har en person 182 døgn i kommune A mot 183 døgn i kommune B, skal vedkommende være registrert i kommune B.

Det kreves således ikke at det skal være en klar overvekt. For å få et godt nok vurderingsgrunnlag er det nødvendig at man ser året under ett der dette er mulig. Ferier og andre opphold som ikke tilbringes i noen av de to boliger, holdes utenfor vurderingen.

Dersom det unntaksvis skulle oppstå en helt jevn fordeling av døgnhvilen, eller personen selv ikke kan gi en eksakt oppgave, legges det avgjørende vekt på hvor vedkommende har sin arbeidsmessige tilknytning.

Bevismessig kan regelen medføre problemer i det man av kontrollmessige årsaker ofte må akseptere flytterens påstand. Imidlertid vil normalt en person som påstår å bo mer i hjemkommunen enn arbeidskommunen ha bevisbyrden for at det er tilfelle. Dokumentasjonskravet må ikke gjøre det urimelig vanskelig eller tungvint for personen å underbygge sin påstand, men man skal heller ikke uten videre godta personens påstand. Generelt gjelder at jo mer usannsynlig påstanden fra vedkommende er, jo større krav må det stilles til dokumentasjon. Aktuelt er å sannsynliggjøre reisingen med billetter, bompenger, kjørebok eller lignende. For å vurdere holdbarheten i omfanget av pendlingen, kan det også kreves fremlagt dokumenter som viser fremmøte på arbeid. I saker hvor personer på grunn av avstand må ta natten i bruk for å komme frem i tide på arbeidet, kan døgnhvilen denne natt verken krediteres det ene eller andre sted.

Dersom det ikke er mulig å få en klar oversikt over døgnhvilefordelingen, har man ikke har annet valg enn å fastsette døgnhvilen ut fra hva som fremstår som mest sannsynlig.

3.3 Pendling

3.3.1 Generelt - innledning

Fregforskr. kap. 6

Med pendling forstås det at personer på grunn av sitt arbeid må reise mellom bolig på arbeidssted og bolig på hjemstedet, dvs. at dagpendling ikke er mulig.

En fremstilling av pendlerbestemmelsene kan derfor tematisk deles inn i fire grupperinger:

- Arbeid – hva forstås med det
- Bolig – foreldrehjem, sontringen selvstendig/uselvstendig bolig og sammenligningsregelen
- Personer – sontringen mellom enslige og familiependlere
- Reiser – hvor ofte må en person reise mellom arbeidssted og hjemkommune

I den videre fremstilling vil det gis en nærmere forklaring på disse grupperinger.

3.3.2 Arbeid

Fregforskr. § 6-1

Det sentrale er at man må opprettholde to boliger på grunn av inntektsgivende virksomhet. Dette omfatter:

1) Arbeid der det foreligger et ansettelsesforhold, eventuelt at en er freelancer, og at en mottar lønn for oppdrag, tjenester eller lignende som utføres for arbeidsgiver.

2) Virksomhet av økonomisk karakter som omsetning og/eller produksjon av varer og tjenester.

- Sondringen studier - arbeid

For personer som både studerer og arbeider kan det være vanskelig å avgjøre hvorvidt de skal regnes som studenter eller arbeidstakere, jfr. punkt 3.7.

Noen klare eksempler:

1) Praksisår befalsskole = arbeid

2) Praksisår politihøgskole = studier

3) Doktorgradsstudenter driver lønnet forskning = arbeid

4) Studier + arbeid helg/kveld = studier

5) Studier + 100 % arbeid = arbeid

Tvilstilfelle:

Studier + 50-90 % arbeid = ?

I et tilfelle som dette må det tas stilling til hva som regnes som hovedbeskjeftigelsen til personen. For å finne ut av dette må det foretas en konkret helhetsvurdering av tilfellet. Vurderingstemaet blir om hovedbeskjeftigelsen er studier eller arbeid. For å kunne ta stilling til dette må en blant annet vektlegge følgende to momenter:

- Bruk av tid

- Dag/kveld

Det er verdt å merke seg at også andre momenter kan vektlegges i vurderingen. Uansett må det alltid foretas en konkret helhetsvurdering.

3.3.3 Foreldrehjem

Fregforskr. § 6-3 fjerde ledd første punktum

Med foreldrehjem forstås det folkeregistrerte bosted til foreldrene eller andre som en har vokst opp hos. Det vil si det folkeregistrerte bosted foreldrene nå har uavhengig av om man selv har vokst opp der. Kan to steder regnes som

foreldrehjem, blir det av de to stedene hvor en tar mest døgnhvile regnet som foreldrehjem.

Dersom vedkommende har eksklusiv disposisjonsrett til en del av den bygning som foreldrene bor i og det med leiekontrakt og kvitteringer dokumenteres at det betales markedsleie, anses ikke denne boenheten som en del av foreldrehjemmet. Denne delen av bygningen betraktes i slike tilfeller som vedkommendes boenhet.

3.3.4 **Selvstendig/uselvstendig bolig**

Fregforskr. § 6-4

Med selvstendig bolig forstås hus/leilighet på minst 30 kvm boareal, med innlagt vann og avløp, som man skal disponere i minst ett år og som man har tilgang til alle ukens dager.

Med uselvstendig bolig forstås alle andre boliger, jfr. § 6-4 siste ledd.

3.3.4.1. **Utgangspunkt: minst 30 kvm boareal**

Hva som forstås med «boareal» er ikke definert i forarbeidene. I «Retningslinjer for arealmåling», publisert av Norsk Eiendomsmeglerforbund, gjeldende for takstmenn som er medlemmer av Norsk Takseringsforbund m. fl., er boligareal definert som: «Rom som er bygningsmessig innredet til sin bruk og overflatebehandlet.» Selv om uttrykkene boareal og boligareal er forskjellige, er det naturlig at denne definisjonen legges til grunn.

Fra «Retningslinjer for arealmåling» hentes ytterligere definisjoner:

Boligareal

Med boligareal forstås bruksareal av boligens hoveddel.

Bruksareal

Med bruksareal forstås det areal som ligger innenfor omsluttende vegger fratrukket piper, kanaler etc. som er over 0,5 kvm (omsluttende vegger er yttervegger, eventuelle vegger mot naboileilighet eller felles del.). Innvendige vegger måles med tykkelse inntil 0,5 meter.

Boligens hoveddel

Med boligens hoveddel forstås oppholdsrom, soverom, kjøkken, rom for personlig hygiene og for klesvask, badstue, trimrom, rom for svømmebasseng, vindfang, entré, solenergirom som brukes som oppholdsrom om vinteren, rom for kommunikasjon inklusive trapp mellom rom som er nevnt ovenfor.

Det er kun det areal som har fri høyde over gulv med minst 1,9 meter i en bredde på minst 0,6 meter som inngår i boarealet. Del med skråtak regnes med til 0,6 meter utenfor høyden 1,9 meter, eller til begrensende vegg eller annen fast bygning.

- Partens plikt til selv å dokumentere boarealet, jfr. § 6-4 annet ledd.

Det er parten selv som må dokumentere boarealet. Det følger av forskriftens ordlyd at oppmåling av takstmann er godkjent som dokumentasjon. Problemet er hvilken type øvrig dokumentasjon som skal godtas av skattekontorene.

Generelt sett må kravene til dokumentasjon skjerpes desto nærmere grensen for uselvstendig bolig en kommer. Dette innebærer at dokumentasjon som i enkelte tilfelle kan godtas ikke vil kunne være god nok i en annen forbindelse. Det er derfor ikke mulig å gi en uttømmende oppregning av dokumentasjon som kan godtas.

Arkitekttegninger sendt til plan- og bygningsetaten i forbindelse med oppføring av bolig vil i enkelte tilfelle kunne godtas. Her må det imidlertid ses hen til hvor gamle tegningene er.

Salgsoppgaver utarbeidet av megler i forbindelse med salg av boligen bør en i utgangspunktet ikke godta. Imidlertid bør slik dokumentasjon kunne godtas i sakene hvor det ikke er tvilsomt hvorvidt leiligheten er selvstendig eller uselvstendig.

3.3.4.1.1. Arealberegning når flere bor sammen

Når flere bor sammen, skal boarealet deles på antall beboere over 15 år. Bestemmelsen angir to forskjellige metoder for å beregne boareal pr. beboer. Hovedregelen er § 6-4 første ledd annet punktum. Unntaket er bokstav d tredje ledd. Det er viktig å avgjøre i hvilke tilfelle unntaksregelen skal legges til grunn for arealberegningen.

- Hovedregelen i § 6-4 første ledd annet punktum:

§ 6-4 første ledd annet punktum: «I boenhet der det bor mer enn en person..»

Bestemmelsen omfatter alle tilfelle hvor flere bor i en boenhet sammen. Det avgjørende er her at parten bor i boenheten, ikke hvorvidt parten eier, leier eller på annen måte har adgang til å bo der. Boenhetens boareal skal deles på antall beboere over 15 år. Det er ingen maksimalgrense for hvor mange som skal tas med i utregningen, sml. tredje ledd i.f.

Den tidligere regel som sondret mellom den som leide og den som eide har således ingen betydning etter denne bestemmelsen. Bestemmelsen er forutsatt å gjelde samboere, familier og andre bofelleskap med to eller flere personer i samme husstand.

- Unntaket i § 6-4 tredje ledd

Ordlyd: «leier bolig i boenhet der det også bor andre, kan han kreve»

"leier"

Bestemmelsen gjelder kun i de tilfelle hvor vedkommende leier en bolig i en boenhet. At bestemmelsen kun er ment å gjelde i leietilfellene, følger også klart av forarbeidene. Se også § 6-4 første ledd annet punktum hvor det står: «I boenhet der det bor mer enn en person» (vår utheving), der det ikke er tilsvarende avgrensning til leieforhold.

"bolig i boenhet"

Utgangspunktet er at regelen gjelder for boenheter med flere boliger, typisk studenthjem og andre hybelhus. Forarbeidene nevner i tillegg det tilfelle at det leies en hybel i leilighet hvor det fra før bor et par. Dette innebærer at de som alene eller sammen leier en boenhet som ikke består av flere boliger, ikke vil kunne påberope seg denne regelen.

"kreve"

I dette ligger det at hvis de nevnte vilkår er oppfylt, så kan han kreve at arealberegningen gjøres etter tredje ledd. Dette forutsetter imidlertid at parten er gjort kjent med denne bestemmelsen, jfr. fvl. §§ 11, 16 og 17. Hvis parten ikke krever dette, vil arealet beregnes etter første ledd.

- Forskjellen i arealberegning mellom første ledd annet punktum og tredje ledd

Første ledd: 30 kvm for første beboer, deretter 20 kvm for hver ytterligere beboer. Hele boenhetens boareal legges til grunn. Det er kun beboere over 15 år som medregnes.

Eks: 4 personer vil ha uselvstendig bolig hvis boarealet på 87 kvm ($30 + 19 + 19 + 19$). For å være selvstendig må boligen være på 90 kvm ($30 + 20 + 20 + 20$).

Tredje ledd: Etter denne bestemmelsen kan beboeren kreve at det legges til grunn et boareal på 30 kvm. Dette skal utregnes ved at det tas utgangspunkt i det arealet beboeren disponerer alene tillagt hans del av det arealet i boenheten som «etter sin art er felles». Hva som her måtte være avtalt i leiekontrakten er ikke avgjørende. Med uttrykket "etter sin art er felles" skal forstås de deler av boarealet som alle beboerne disponerer sammen slik som kjøkken, bad, stue og entre. Dette innebærer at en deler fellesarealet på antall beboere. Det er kun beboere over 15 år som medregnes. Er det 7 eller flere beboere over 15 år, ses det bort fra hele fellesarealet.

Eks: 4 personer vil ha uselvstendig bolig på 119 kvm (Eks: Hver person disponerer et rom på 10 kvm alene, kan da disponere inntil 19,75 kvm hver av det areal som etter sin art er felles som her vil være 79 kvm. Utregningen blir da: $10 + (79/4) = 29,75$ pr. person. $29,75 \times 4 = 119$ kvm.)

Hvilken av de to bestemmelsene som legges til grunn for beregningen av boarealet, vil følgelig i visse tilfeller være av stor betydning for hvorvidt en leilighet skal anses som uselvstendig eller selvstendig.

3.3.4.2 Innlagt vann og avløp

Det er ikke krav om at en bolig har WC eller annen form for toalett for å være selvstendig.

Brønn/borehull med pumpe i huset vil regnes som innlagt vann, forutsatt at den er isolert mot frost.

At boligen er tilkoblet det offentlige vannettet antas ikke å være et krav, så sant den alternative vann og avløpsfunksjon har samme funksjonalitet.

3.3.4.3 Disponere i minst ett år

Dette innebærer at boliger som skal disponeres i mindre enn ett år, alltid vil være uselvstendige uavhengig av størrelse og av om det er innlagt vann og avløp. Forlenges en leiekontrakt slik at det samlede leietidsrom blir lenger enn 12 måneder, vil parten ikke kunne påberope seg at leieperiodene skal ses hver for seg, det vil si at de må ses i sammenheng.

Problemer i relasjon til dette kravet vil kunne oppstå hvis parten påberoper seg at han bytter leilighet en gang i året i arbeidskommunen eller at to eller flere pendlere har satt leilighetsbytte i system. Det avgjørende i så måte vil være hvorvidt parten kan dokumentere at det har funnet sted en reell flytting, og at han ikke har tenkt å bli boende på det nye stedet i over ett år.

3.3.4.4 Tilgang alle ukens dager

Ut fra ordlyden må det legges til grunn at dokumentasjon på at boligen ikke kan disponeres i helgene vil være tilstrekkelig.

Hvis det dokumenteres at boligen i en nærmere angitt periode ikke kan disponeres i helgene, antas det at det må tas utgangspunkt i normaltilstanden, dvs. at den kan disponeres alle ukens dager.

3.3.5 Sammenligningsregelen

Fregforskr. § 6-3 femte ledd, jfr. § 6-2 siste ledd siste punktum.

Bestemmelsen omfatter personer som har vært registrert bosatt i en kommune i minst tre år sammenhengende på det tidspunkt herværende pendling tar til. De vil da kunne ha halvparten så stor bolig i arbeidskommunen som hjemkommunen og likevel bli registrert som pendlere.

Bestemmelsen gjelder bare dersom boligen på hjemstedet er en selvstendig bolig som vedkommende eier eller leier. Sidestilt er bolig pendleren benytter mot å dekke driftskostnadene, dersom pendleren er en nær slektning av eiendommens eier eller mottaker etter en fødesrådskontrakt. Foreldrehjem faller således utenfor, med mindre vedkommende i tre år før pendlingen tok til har disponert selvstendig bolig i foreldrehjemmet og med kvitteringer eller kontoutskrifter dokumenterer at driftskostnadene dekkes, alternativt at det med leiekontrakt og kvitteringer dokumenteres at det betales markedsleie, *se også pkt. 3.3.3 "Foreldrehjem"*.

Personen kan selv velge å bruke sammenligningsregelen fremfor den vanlige konstallasjonen selvstendig/uselvstendig bolig. For at så skal skje, må borgeren fremsette krav om at sammenligningsregelen skal legges til grunn.

Bestemmelsen gjelder for enslige og under visse forutsetninger for ektefeller. Ektefeller som kan benytte sammenligningsreglen, behandles under punkt 3.3.7- gifte/registrerte partnere som pendler.

Det er borgeren selv som må dokumentere at boligen i arbeidskommunen holder seg innenfor den arealgrensen som er gitt i bestemmelsen, jfr. § 6-3 femte ledd, jfr. 6-4 annet ledd.

Vilkår:

- registrert bosatt i hjemkommunen i tre år
- dobbelt så stor boareal på boligen i hjemkommunen som boligen i arbeidskommunen
- eier eller leier boligen, alternativt disponerer boligen mot å dekke driftskostnadene, dersom at pendleren er nær slektning av boligens eier, eventuelt mottaker etter føderådskontrakt

Det første strekpunktet skaper få problemer. Det avgjørende er at en har vært registrert bosatt i samme kommune i tre år. At det er på samme bosted i kommunen er ikke noe krav. Vilkåret må være oppfylt også i de tilfelle hvor registreringen i hjemkommunen er opprettholdt for eksempel gjennom folkeregisterforskriften § 5-5.

I tilfelle av kommunesammenslåinger, vil borgeren dra med seg botiden fra den tidligere kommunen inn i den nye kommunen. Etter sammenslåingen, må borgeren kunne flytte innenfor den nye kommunens grenser.

Når det gjelder det andre strekpunktet, vil problemene knyttet til oppmåling av boareal bli de samme som beskrevet ovenfor om selvstendig bolig.

I det siste strekpunktet kan alternativet "utgifter til leie av boligen" skape problemer. Det må kreves at pendleren finansierer boligen fullt ut. Det må således betales en reell leie, enten i form av penger eller som naturalytelse. Leien må ikke være symbolsk.

3.3.6 Enslige pendlere

Fregforskr. § 6-3

Det må sondres mellom de vanlige pendlersituasjonene og de tilfellene hvor borgeren krever registrering etter sammenligningsregelen i femte ledd. I den følgende fremstilling ses det bort fra sammenligningsregelen, jfr. § 6-3 femte ledd.

Hvem som er enslig, defineres i første ledd. Her går det frem at en er enslig med mindre en er gift og/eller har felles hjem med barn.

Enslige personer deles etter forskriften inn i tre kategorier:

- 1) Enslige som i løpet av året ikke fyller 22 år og som pendler mellom foreldrehjem og annen bolig.
- 2) Enslige som i løpet av året fyller 22 år eller mer og som pendler mellom foreldrehjem og selvstendig bolig.
- 3) Andre enslige som pendler mellom to eller flere boliger.

3.3.6.1 Enslige som i løpet av året ikke er fylt 22 år og som pendler mellom foreldrehjem og annen bolig

Fregforskr. § 6-3 annet ledd første punktum

Vedkommende regnes alltid som bosatt i foreldrehjemmet under forutsetning av at de øvrige pendlervilkårene er oppfylt. Dette gjelder uavhengig av om boligen i arbeidskommunen er selvstendig eller uselvstendig.

3.3.6.2 Enslige som i løpet av året vil fylle 22 år eller mer og som pendler mellom foreldrehjem og selvstendig bolig.

Fregforskr. §6-3 annet ledd annet punktum

Er et unntak fra bestemmelsen i første punktum. Det er et krav om at boligen på arbeidsplassen er uselvstendig for at man skal kunne registreres etter pendlerbestemmelsene. Er boligen på arbeidsplassen selvstendig, skal han registreres som bosatt i denne.

3.3.6.3 Andre enslige som pendler mellom to eller flere boliger

Fregforskr. §6-3 siste ledd

«Andre enslige» gjelder personer (også de under 22 år) som pendler mellom to eller flere boliger, hvorav ingen av boligene er foreldrehjemmet. I slike tilfelle

skal personen regnes som bosatt i den selvstendige boligen. Er begge boligene enten selvstendige eller uselvstendige, gjelder døgnhvilerregelen i § 5-2.

3.3.6.4 Skjematisk fremstilling av hvor personer skal være registrert bosatt

På grunnlag av det som er skrevet i punkt 3.3.6.1 til 3.3.6.3 skal pendlere regnes som bosatt i den boligen som kommer høyest opp på de to følgende oppstillinger:

21 år eller yngre	22 år eller mer
- foreldrehjem	- selvstendig bolig
- selvstendig bolig	- foreldrehjem
- uselvstendig bolig	- uselvstendig bolig

Når det pendles mellom to boliger som rangeres likt, må saken løses etter § 5-2.

3.3.6.5 Regelen i § 6-3 tredje ledd

Etter 1. punktum kan den enslige kreve å bli registrert på bosted hvor han har sin overveiende døgnhvile, selv om den andre boligen er foreldrehjemmet. Dette må forstås slik at parten ikke ønsker pendlerregistrering. For så vidt er dette ikke annet enn en gjentakelse av regelen i § 5-2 og således unødvendig å ha med. Imidlertid er det en forskjell hvis parten har fått opplyst, eller på annen måte er klar over, at han kan registreres etter pendlerbestemmelsene, selv har tatt et aktivt standpunkt og ønsket å bli registrert bosatt i arbeidskommunen. For å bli registrert etter § 5-2 kan parten kun forholde seg passiv.

2. punktum presiserer at for de tilfelle parten har krevd å bli registrert etter § 6-3 tredje ledd, så kan ikke registreringen omgjøres med mindre det skjer vesentlige forandringer i boligsituasjonen mv. Dette må forstås dit hen at hvis parten først har takket nei til å bli registrert etter pendlerbestemmelsene, jfr. 1. punktum «krevd», så kan en ikke ombestemme seg etterpå.

3.3.7 Familiependlere

Fregforskr. § 6-2

Omfatter ektefeller/registrerte partnere som pendler. Videre omfattes ugifte pendlere som har felles hjem med barn etter § 5-3 samt pendlere som forsørger og bor sammen med søsken. De to sistnevnte skal regnes som bosatt i deres felles hjem.

For ektepar må det sondres mellom de tilfelle hvor en eller begge ektefellene pendler.

3.3.7.1 En ektefelle pendler

Fregforskr. § 6-2 første ledd første punktum

Da skal man være registrert bosatt der ektefelle eller barn er registrert bosatt under den forutsetning at boligen er felles, jfr. § 5-3 første og annet ledd, se nærmere punkt 3.4.1 og 3.4.2. Felles hjem med ektefelle går foran felles hjem med andre.

3.3.7.2 Begge ektefeller pendler

Det må sondres mellom de tilfellene hvor ektefellene pendler mellom flere felles boliger og de tilfellene hvor de pendler mellom forskjellige boliger.

- Ektefellene pendler mellom flere felles boliger:

Fregforskr. § 6-2 annet ledd

Bestemmelsen regulerer kun de tilfelle hvor det pendles mellom flere felles boliger. Vilkåret for felles bolig er omhandlet i punkt 3.5. Bestemmelsen setter opp følgende rangorden:

- felles hjem med barn
 - selvstendig bolig
 - den bolig hvor ektefellene har overvekten av sin samlede døgnhvile
- Ektefellene pendler til hver sin pendlerbolig:

Fregforskr. § 5-3 første ledd

Har ektefellene opprettet et felles hjem skal de registreres der, jfr. § 5-3 første ledd. Har ektefellene flere felles hjem skal de registreres i det hjem hvor de tar sin overveiende samlede døgnhvile, jfr. § 5-3 første ledd annet punktum.

3.3.7.3 Sammenligningsregelen for ektefeller

I situasjoner hvor begge ektefellene pendler mellom flere felles boliger kan de kreve å bli registret bosatt etter sammenligningsreglen, jfr. § 6-2 siste ledd siste punktum. (Sammenligningsregelen er nærmere beskrevet i punkt 3.3.5.)

Det er to vilkår som må være oppfylt for at ektefeller kan påberope seg sammenligningsregelen:

- Ektefellene må pendle mellom felles boliger
- Ektefellene må ikke ha felles hjem med barn

I de tilfellene ektefellene anses for å ha felles hjem med barn, se folkeregisterforskriften § 5-3. Det er verdt å merke seg at personer regnes som barn frem til det år de fyller 22 år.

Normalt skulle det være uproblematisk å ta stilling til hvorvidt ektefellene pendler mellom felles boliger eller om de har felles hjem med barn. Sammenligningsregelen får imidlertid en del konsekvenser som ikke er heldige:

- 1) Hvis barnet studerer og av denne grunn er registrert som bosatt i foreldrehjemmet, jfr. folkeregisterforskriften § 5-5, vil foreldrene formelt sett ha felles hjem med barnet. Reelle hensyn tilsier at en i en slik situasjon bør bygge på de faktiske forhold.
- 2) Foreldrene har p.t. ikke felles hjem med barnet og er registrert som pendlere etter sammenligningsregelen. Hvis barnet deretter flytter inn i en av boligene til foreldrene slik at det har oppstått felles hjem med barnet, vil pendlerregistreringen måtte opphøre.
- 3) Hvis en av ektefellene har et særkullsbarn som vedkommende har felles hjem med, vil vilkårene for å bli registrert etter sammenligningsreglen for denne ektefellen ikke være oppfylt. Dette innebærer at heller ikke den andre ektefellen vil kunne bli registrert som pendler etter sammenligningsreglen, siden det er et vilkår at begge ektefellene oppfyller vilkårene. Dette innebærer at sammenligningsregelen ikke kan benyttes av den ene ektefellen hvis den andre ektefellen ikke oppfyller vilkårene.

3.3.8 Pendlerreiser

Fregforskr. § 6-5

3.3.8.1 Enslige pendlere

For enslige er forutsetningen for å registreres som pendler at besøkene i den bolig som regnes som det folkeregistermessige bosted skjer med en regelmessighet og hyppighet som etter forholdene anses som rimelig. Reiseavstand, reisemulighet, og økonomi teller også med i vurderingen.

- Over 22 år

For enslige som i løpet av året fyller 22 år eller mer, er kravet til reisehyppighet vanligvis satt til et hjembesøk hver tredje uke. Med kort reiseavstand til foreldrehjemmet eller annet hjem, må det kreves hyppigere

besøk. Ved reisetid én vei på opptil to timer, er det i henhold til forvaltningspraksis krav om hjemreise hver uke.

I visse tilfelle kan imidlertid registrering som pendler godtas også ved sjeldnere hjembesøk enn hver tredje uke. Dette gjelder enslige som ved siden av arbeid er under utdanning. Videre gjelder det når det foreligger helt spesielle forhold, f.eks. spesielle arbeidsforhold, svak økonomi og sykdom som gjør det rimelig å lempe på minstekravet. Lang reiseavstand kan i seg selv ikke begrunne noe unntak fra treukerskravet.

- Under 22 år

For enslige som er ikke fylder 22 i løpet av året gjelder ikke kravet om en hjemreise hver tredje uke. For disse gjelder det etter forvaltningspraksis et krav om hjemreiser hver sjette uke.

3.3.8.2 Familiependlere

For familiependlere gjelder de krav til besøkshyppighet som tilsier at ektefellenes bolig skal regnes som det felles hjem, *se pkt. 3.4. "Felles hjem"*.

3.3.9 Saksbehandling

- Informasjon til mulige pendlere

Det anbefales at skattekontoret i de tilfellene det erfaringsmessig er grunn til å anta at parten vil påstå at han eller hun skal regnes som pendler, sammen med forhåndsvarslet legger ved skjema for opplysninger om boforhold og pendling, samt innholdet i folkeregisterforskriftens § 5-2 og kap. 6. Dette for at saken skal bli så godt opplyst som mulig før vedtak fattes og for å unngå at saken trekker unødig ut i tid.

Det må fremgå av forhåndsvarslet at ovennevnte informasjon er lagt ved. Videre bør det tas inn en oppfordring om å fylle ut nevnte skjema dersom man pendler, samt et varsel om at det ellers vil bli lagt til grunn at vedkommende regelmessig tar sin døgnhvile i innflyttingskommunen.

- Krav om flyttemelding?

Søknader om pendlerregistrering er i folkeregistreringssammenheng å betrakte som et spørsmål om hvorvidt vedkommende skal eller ikke skal registreres som bosatt i kommunen. Hvorvidt skattekontoret har plikt til å behandle søknader om pendlerregistrering uten at det foreligger flyttemelding, avhenger av om skattekontoret av eget initiativ har tatt opp saken ved å sende anmodning om å melde flytting, eller om det er parten selv som tar saken opp med registermyndigheten. I sistnevnte tilfelle har ikke parten krav på å få saken behandlet uten at det leveres inn en søknad om dette i form av en

flyttemelding. Dette gjelder for enhver bostedssak, uavhengig av om vedkommende er pendler eller ikke.

- Hvilket skattekontor skal behandle saken?

Hvorvidt saken skal behandles av registermyndigheten for arbeidskommunen eller hjemkommunen er avhengig av hvor vedkommende fra før er registrert bosatt. Styrende vil være hvilken kommune det meldes flytting til i forbindelse med pendlersøknaden. Vi viser i den forbindelse til folkeregisterforskriftens § 7-3.

1. **Vedkommende er registrert bosatt i hjemkommunen**

- Saken skal da behandles av skattekontoret for **arbeidskommunen**.

2. **Vedkommende er fra tidligere registrert bosatt i arbeidskommunen**

- Det må da avklares mellom registermyndigheten for arbeids- og hjemkommunen om de faktiske forhold har endret seg i en slik grad at det har oppstått en ny sak siden vedkommende ble registrert i arbeidskommunen.
- Dersom det er oppstått en **ny sak**, så skal denne behandles av skattekontoret for **hjemkommunen**.
- Dersom det **ikke** har oppstått en **ny sak**, så skal skattekontoret for **arbeidskommunen** behandle saken som en klagesak, jfr. fvl. § 33, se pkt. 1.6.8 ”Forvaltningsloven - klagebehandlingen i underinstansen”. Er det gått mer enn ett år siden vedtak om registrering i arbeidskommunen ble fattet, jfr. samme lovs § 31 siste ledd, skal registermyndigheten behandle saken som en omgjørings sak i henhold til lovens § 35, se pkt. 1.6.9. ”Forvaltningsloven – omgjøring”.

- Dokumentasjon

Det er personen selv som har bevisbyrden for at han er pendler. Det vil her være naturlig å kreve fremlagt leiekontrakt, eventuelt dokumentasjon for eierforhold, når det gjelder boligens beskaffenhet. For hyppighet av hjemreiser kan det kreves billetter når det gjelder offentlig kommunikasjon og kjørebok/drivstoffkvitteringer når egen bil benyttes.

Pendling over en 3 måneders periode regnet fra det tidspunkt vedkommendes opphold i arbeidskommunen faktisk tok til, burde normalt kunne danne grunnlag for å avgjøre pendlerspørsmålet. Dersom det likevel skulle by på problemer, får man i vedtaket heller anføre at det kan bli omgjort dersom det i ettertid skulle vise seg at kravet til hjemreiser i § 6-4 ikke er oppfylt.

- Underretning til ligningsmyndigheten

Når en person er blitt registrert etter pendlerregelen, underrettes ligningsmyndigheten for bostedskommunen.

3.3.9.1 **Registrering - spesifisert registreringstype 8**

Bostedskommunen skal utføre registreringen. Dersom skattekontoret for arbeidskommunen fatter vedtak om at personen ikke skal registreres bosatt der, dvs. at vedkommende fortsatt skal være registrert i hjemkommunen etter pendlerreglene, skal kopi av vedtaket på samme måte som i dag sendes til bostedskommunen, som registrerer pendlerstatusen. Spesifisert registreringstype 8 registreres i DSF, og som registreringsdato skal dato for vedtaket brukes. I tillegg legges det inn en merknad i hovedmerknadsfeltet om hvilket skattekontor som har godkjent pendlerforholdet.

Når en person som er registrert med pendlerstatus flytter, må pendlerforholdet tas opp til ny vurdering. I flytterutinen er det lagt inn en varselmelding for personer registrert med pendlerstatus: «Skal pendlerstatus fornyes?». Dersom ikke ny kode for spesifisert registreringstype oppgis, vil den registrerte pendlerstatusen bli slettet ved flyttingen.

Pendlerforhold som opphører uten at personen flytter, f.eks. ved skifte av arbeidssted eller p.g.a. andre forhold, registreres i henhold til beskrivelse i Brukerveiledning DSF.

Som registreringsdato skal dato for den aktuelle hendelsen benyttes hvis den er kjent for skattekontoret. Hvis datoen ikke er kjent, skal skattekontoret bruke den datoen det ble kjent med forholdet.

For å få en kronologisk oversikt over pendlere, benyttes adresseoppslaget ADROP, se *Brukerveiledning DSF*.

3.4 **Felles hjem**

Fregforskr. § 5-3 første - fjerde ledd

Bestemmelsen regulerer registrering av ektefeller, registrerte partnere og foreldre med barn og sier at dersom ektefellene/partnerne har felles hjem, skal de være registrert som bosatt på samme sted (der hvor det felles hjem ligger).

For pendlende ektefeller, se pkt. 3.3.7 "Familiependlere"

3.4.1 **Ektefeller/registrerte partnere**

Fregforskr. § 5-3 første ledd

Første ledd i § 5-3 gjelder personer som er gift eller har inngått registrert partnerskap, og sier at når disse har felles hjem, skal de regnes som bosatt i dette hjemmet.

For å ha felles hjem er det en forutsetning at ektefellene har flyttet sammen, enten før, i forbindelse med eller etter ekteskapsinngåelsen, dvs. at de ikke hver for seg har blitt boende i separate boliger. Å fastslå når en etablering av felles hjem har funnet sted der hvor ektefellene fortsatt disponerer hver sine boliger må bero på en konkret vurdering.

Vi skal her peke på noen momenter som vil være avgjørende i vurderingen av om ektefeller eller registrerte partnere ikke har opprettet felles hjem.

For det første kreves det at de har hver sin bolig og at de samtidig ikke faktisk har flyttet sammen. Begge krav må være oppfylt. I det første kravet er boligens beskaffenhet et viktig moment. Har den ene tatt med seg alle sine eiendeler til den nye boligen og har de noen gang i det hele tatt opprettet felles hjem og bodd sammen. I det siste kravet er det avgjørende hvor ofte de besøker hverandre og om besøk skjer fast hos den ene ektefellen.

Dersom man kommer frem til at felles hjem er opprettet og ekteparet disponerer mer enn en bolig, er det den av boligene hvor ekteparet **samlet** sett tar mest døgnhvile som er det felles hjem. Eks.: Har mannen 30 % døgnhvile i kommune A og 70 % i kommune B, og hustruen har 90 % i kommune A og 10 % i B, vil det samlet si at ektefellene har mye mer døgnhvile i A enn B. Døgnhvilen tilsier da at det felles hjem ligger i kommune A.

Kommer man derimot frem til at det ikke er opprettet felles hjem, må døgnhvilen og andre forhold ses isolert for hver enkelt ektefelle/partner. Ut fra eksempelet ovenfor ville det ha ført til at mannen hadde blitt registrert som bosatt i kommune B og hustruen i kommune A.

Der det foreligger en lovformelig separasjon, skal bostedet avgjøres etter § 5-1, eventuelt § 5-2 uten noen vurdering av spørsmålet om felles hjem.

Samboende omfattes ikke av regelen om felles hjem og skal registreringsmessig behandles på samme måte som ugifte personer.

3.4.2 Personer som har barn

Fregforskr. § 5-3 annet ledd

Har en person felles hjem med barnet, skal han regnes som bosatt i dette hjemmet. Det er videre barnets bosted som er avgjørende for foreldrenes bosted og ikke omvendt. Barns bosted avgjøres etter døgnvileregelen i § 5-1, eventuelt § 5-2.

Hva menes med "sine barn"?

Uttrykket "sine barn" omfatter biologiske barn, adoptivbarn og pleiebarn. Med barn forstås en person som er yngre enn 22 år. Barn som har valgt bostedsregistrering i foreldrehjemmet etter § 5-5, vil faktisk ta døgnhvilen i en annen bolig og faller derfor utenfor begrepet.

Er det opprettet felles hjem med barna?

Følgende momenter gjør seg gjeldende:

- hva er oppgitt på fødselsmeldingen
 - betales barnebidrag
 - deltar personen aktivt i oppfostringen av barnet
 - hvor oppbevares personlige eiendeler
 - har vedkommende egen bolig et annet sted
 - hvor tar personen døgnhvilen
- Regelkollisjoner: § 5-3 annet ledd går foran § 5-3 første ledd

Det kan oppstå tilfeller hvor en registreringssak både kan løses etter § 5-3 første ledd og § 5-3 annet ledd. Det vil gjelde der ektefeller med barn disponerer flere boliger. Her vil de to bestemmelsene kunne gi forskjellige løsninger. I et slikt tilfelle vil § 5-3 annet ledd gå foran § 5-3 første ledd.

3.4.3.1 Oppløsning av det felles hjem

Fregforskr. § 5-3 tredje ledd

Der det er opprettet felles hjem i henhold til første og annet ledd, regnes det som oppløst når den ene har flyttet ut og besøk i det tidligere felles hjem bare skjer sporadisk. Dette er en aktuell situasjon der en av ektefellene flytter ut av det felles hjem og i de tilfeller en person som har hatt del i den daglige omsorgen for sitt barn, flytter ut av barnets hjem. Felles hjem med barn kan også oppløses ved at barnet flytter ut.

Det som er avgjørende for vurderingen av om det felles hjem er oppløst, er om det er skjedd en bostedsforrykning, dvs. at man har bosatt seg på et nytt sted. I bosetting ligger det at man har en forholdsvis varig/fast tilknytning til nytt bosted. Dessuten kreves det at besøk i det tidligere felles hjem bare forekommer sporadisk, dvs. ikke oftere enn hver tredje måned.

- Noen eksempler på mulige typetilfeller:

1) Familien har ett felles hjem, en av ektefellene flytter ut.

Det skal da vurderes etter § 5-3 tredje ledd om den utflyttede ektefelle fortsatt har felles hjem med familien.

2) Ektefelle A flytter med barna ut av det felles hjem. Ektefelle B blir boende igjen. Ektefellene er fortsatt gift.

Det tidligere felles hjem er da opphørt. Ektefelle A og barna registreres bosatt på den nye adressen. Spørsmålet er hvorvidt et nytt felles hjem er opprettet på den nye adressen for ektefelle Bs vedkommende.

Det skal da vurderes etter § 5-3 annet ledd om det for ektefelle B er opprettet et nytt felles hjem på ektefelle A/barna sin adresse.

3) Ektefelle A og ektefelle B bor hver for seg med hvert sitt felles barn. De er fortsatt gift.

Her vil normalt løsningen bli at ektefellene og barna bostedsregistreres på de respektive adresser. Allikevel må det foretas en konkret vurdering i hver sak.

3.4.4 Dispensasjon

Fregforskr. § 5-3 fjerde ledd

Registermyndigheten gis her adgang til å dispensere fra bestemmelsene i første og annet ledd. Bestemmelsen har ikke noen betydning for skattekontorenes praktisering av § 5-3 første og annet ledd. Eventuelle dispensasjoner har heller ikke noen konsekvenser for skattemessig bosted og skattemanntall.

Dispensasjonsbestemmelsen gjelder for personer som tar sin overveiende døgnhvile borte fra ektefelle og/eller barn, men som allikevel kvalifiserer til registrering i felles hjem.

Dispensasjon kan bare gis når ”særlige grunner foreligger”, dvs. i de tilfeller hvor sterke sosiale eller reale hensyn gjør seg gjeldende.

Dispensasjonsbestemmelsen er med andre ord ment som en sikkerhetsventil for de tilfeller registrering i felles hjem gir et sterkt urimelig resultat.

Økonomiske hensyn kan i henhold til dispensasjonsbestemmelsens forarbeider alene ikke begrunne dispensasjon.

Kjerneområdet for anvendelse av dispensasjonsbestemmelsen er hvor vedkommende er innvalgt til kommunestyre eller fylkesting og familien flytter til en annen kommune/fylke, mens representanten blir boende i den kommune han er valgt og reiser til familiens nye bolig i helger og ferier. § 5-3 første eller annet ledd fører da til at han skal registreres på det nye bostedet sammen med familien. Ved registrering i ny kommune eller nytt fylke mister imidlertid vedkommende valgbarheten og må derfor tre ut av kommunestyret/fylkestinget, jfr. kommunelovens § 14 første ledd bokstav a og § 15 første ledd samt valglovens § 3-3 første og annet ledd. Dette betraktes som en urimelig og utilsiktet virkning av reglene om felles hjem.

3.5 Døgnhvile på ubestemt sted

Fregforskr. § 5-4

3.5.1 Generelt

Denne bestemmelsen gjelder personer som på grunn av sitt yrke ikke kan ta døgnhvilen noe bestemt sted. Som oftest vil dette være sjøfolk, anleggsarbeidere, musikere osv. som reiser fra sted til sted på grunn av arbeid og derfor ikke kan ta døgnhvilen noe bestemt sted.

Er det andre årsaker enn yrket som er grunnen, kommer ikke denne bestemmelsen til anvendelse. Her kan § 5-11 nr. 1, eventuelt nr. 2 komme til anvendelse.

3.5.2 Sjøfolk

For sjøfolks vedkommende må regelen ses i sammenheng med fregforskr. § 4-3. Forskjellen på de to bestemmelsene er at § 5-4 avgjør hvor i Norge de skal regnes som bosatt, mens § 4-3 avgjør om vedkommende skal regnes som bosatt i Norge.

Bestemmelsen sier at registrering skal foretas der de har sin familie, ikke bare ektefelle, men også andre familiemedlemmer som de er bostedsmessig knyttet til, for eksempel foreldre eller fjernere slektninger som de bodde hos da de tok hyre, eller der de av **andre grunner** må anses å ha sin bostedsmessige tilknytning. Det kan for eksempel være en leilighet eller hybel som står til disposisjon mens de er ute til sjøs.

I de tilfeller hvor sjøfolk ikke lenger har tilknytning til noe fast bosted i kommunen og vedkommende ikke lenger har noe familie igjen og det er lenge siden vedkommende har vært der, skal vedkommende registreres uten fast bosted dersom det ikke er skaffet sikre opplysninger om bosetting i en annen kommune eller utlandet. Dette må betraktes som en siste utvei når det gjelder registreringen av sjøfolk. Registrering uten fast bosted bør derfor være unntaket.

3.6 Studenter og skoleelever

Fregforskr. § 5-5

Utgangspunktet i regelen er at studenter kan velge hvor de skal være bostedsregistrert. Regelen omfatter de som oppholder seg i en kommune for å få undervisning utover 10-årig grunnskole.

Det er en forutsetning for at § 5-5 skal kunne anvendes at vedkommende er i en skolesituasjon og at utdanningen er hovedbeskjeftigelsen. Stipendiater og lærlinger vil derfor normalt falle utenfor bestemmelsen. Hvilken type utdanning vedkommende tar og om den er lønnet har ingen betydning. Personer som har fast arbeid og studerer ved siden av faller utenfor denne bestemmelsen. Helgearbeid eller tilfeldig arbeid, for eksempel drosjesjåfør et par kvelder i uken, skal man imidlertid se bort fra.

Elever ved Forsvarets skoler vil også komme inn under § 5-5. Befalsskoleelever faller inn under § 5-5 for så vidt gjelder **første** året av etatsutdanningen som er en ren skolesituasjon. Da det **andre** året er pliktjeneste som lønnet befal, kommer imidlertid hovedregelen i § 5-1 til anvendelse.

For elever ved Politihøgskolen stiller saken seg annerledes. Politihøgskolen har et treårig studium hvorav det første og siste året er ren undervisning ved skolen, mens studenten i annet studieår er utplassert ved et politikammer/lensmannskontor. Praksisåret består også av undervisning foruten ulønnet arbeid.

Praksis har tidligere vært å behandle studenter i praksisåret som vanlige lønnsinntakere. Annet studieår (praksisåret) har imidlertid mer karakter av undervisning enn arbeide. Folkeregisterforskriftens § 5-5 skal således også anvendes for annet studieår.

Studentregelen omfatter også gifte studenter og studenter med barn. Der bare den ene av ektefellene er student, vil ikke den andre ektefellen omfattes av bestemmelsen, dvs. at døgnhvilen vil være avgjørende for den andre. I utgangspunktet skal heller ikke barn av studenter omfattes av § 5-5, dvs. at døgnhvilen vil være avgjørende. I de tilfeller mor og far studerer og begge velger registrering på tidligere bosted, samtidig som den overveiende døgnhvile tas på studiestedet, vil dette få som konsekvens at barnet skal registreres alene på studiestedet etter § 5-1 eller § 5-2. Dette er en lite heldig løsning. Reale hensyn tilsier her at barnet registreres sammen med en av foreldrene. Er bare den ene av foreldrene student, registreres barnet sammen med den som ikke er student.

Studenter som har felles hjem med ektefelle og/eller barn, vil uansett kunne velge å være registrert i det felles hjem. Videre kan gifte studenter fritt velge blant de alternativer som er listet opp i § 5-5 første ledd. De er ikke bundet til å måtte velge samme bosted.

Registreringen av personer som oppholder seg ved undervisningsinstitusjoner i land utenfor Norden for å få undervisning, skal avgjøres etter reglene i § 4-7, *se pkt. 2.2.1 "Utvandring - Ikke nordisk land - kjent oppholdssted"*.

Dersom det gjelder opphold ved undervisningsinstitusjoner i Norden, er det derimot innflyttingslandets regler som gjelder, jfr. § 4-7 tredje ledd, *se pkt. 2.2.2 "Utvandring - Nordisk land"*.

3.6.1 Valg av bosted

Fregforskr. 5-5 første ledd

Studenten må velge et av de alternativer som er listet opp i bestemmelsens første ledd. Det er i utgangspunktet ingen begrensning for hvor ofte studenten kan velge ny bostedsregistrering, men det må være et vilkår at det er oppstått en ny flyttesak.

For å velge bostedsregistrering på det bosted studenten alt er registrert, er det tilstrekkelig for studenten å forholde seg passiv. I andre tilfeller må valget foretas ved at det meldes flytting til ny adresse. Dersom skattekontoret skulle motta flyttemelding fra en student til en adresse som ikke kommer inn under noen av alternativene, må flyttemeldingen avslås i skriftlig enkeltvedtak.

Er studenten fra før registrert på en adresse som ikke kommer inn under noen av de alternativene som kan velges, f.eks. et tidligere foreldrehjem (foreldrene har flyttet), må vedkommende bes om å foreta et valg. Dersom vedkommende ikke vil velge et nytt bosted, må det fattes vedtak om registrering på nytt bosted, dvs. at skattekontoret foretar valget. Normalt vil dette måtte være der studenten tar døgnhvilen, dvs. at saken tas opp med registermyndigheten for den kommunen vedkommende oppholder seg under studiene dersom denne sorterer under et annet skattekontor.

Det kan velges blant følgende alternativer:

- Nytt bosted ved studiestedet. Dette er å forstå som den bolig hvor studenten til daglig tar døgnhvilen under studiene.
- Opprettholde registreringen på samme bosted som før utdanningen ble påbegynt. Dette fordrer at studenten har boligmessig tilknytning til adressen i hjemkommunen. Hva slags tilknytning som er tilstrekkelig går frem av annet ledd, *se nedenfor under pkt. 3.6.2.*
- Registrering i foreldrehjem. Om forståelsen av foreldrehjem, *se pkt. 3.3.3.*
- Registrering i felles hjem med ektefelle eller barn. Om forståelsen av felles hjem, *se pkt. 3.4.1 og 3.4.2.*
- Registrering i en bolig som erstatter tidligere bosted. Dette er aktuelt når studenten bytter bolig på hjemstedet. Det er et krav at erstatningsboligen ligger i samme kommune. Gjør den ikke det, må studenten velge registrering et annet sted etter et av de øvrige alternativer.

3.6.2 Tilknytning til tidligere bosted

Fregforskr. § 5-5 annet ledd

Registrering på samme sted som før utdanningen tok til forutsetter at studenten har en viss minste tilknytning til dette bosted. I annet ledd er det listet opp flere eksempler på tilknytning. Som minste tilknytning godtas en leiet leilighet som er fremleiet. Det er således ikke nødvendig å ha disposisjonsrett til leiligheten for å kunne opprettholde registreringen på tidligere bosted. Dette innebærer at mer enn en husstand kan være registrert i samme bolig.

3.7 Vernepliktige og sivilarbeidere

Fregforskr. § 5-6

Regelen omfatter sivilarbeidere og vernepliktige mannskaper under førstegangstjeneste. Foruten vanlige menige soldater omfatter regelen også visekorporaler, korporaler, sersjantaspiranter og utskrevne dekksmenn. Skillet går mellom de som under førstegangstjenesten har dagpenger og de som har lønn etter statens lønnsregulativ. Således faller leger, tannleger, prester, veterinærer, psykologer og eventuelle andre som avtjener førstegangstjenesten som offiserer, utenfor denne regelen. Deres bosted skal avgjøres etter reglene i § 5-1 eller § 5-2, jfr. kap. 6, eventuelt § 5-3 dersom de er gifte. Når det gjelder befalsskoleelever, se pkt. 3.6 "Studenter og skoleelever".

Man må skille mellom gifte, de som har barn og ugifte som oppholder seg i en kommune for å avtjene verneplikten eller utføre siviltjeneste. De som er gifte og/eller har barn skal registreres etter reglene i § 5-3. Enslige kommer inn under reglene i § 5-6. Denne bestemmelsen vil også bli anvendt for gifte/de som har barn når de ikke har felles hjem etter § 5-3.

Det er to unntak fra regelen om at den vernepliktige skal regnes som bosatt i den kommunen vedkommende var bosatt i da tjenesten ble påbegynt, se pkt. 3.7.1 "Bostedsforholdene har endret seg" og 3.7.2 "Ikke tilknytning til annet bosted".

3.7.1 Bostedsforholdene har endret seg

Forutsetningen for at dette unntaket skal komme til anvendelse er at den vernepliktige har *to eller flere bostedsmessige tilknytninger*. I slike tilfeller må boligene *veies opp mot hverandre*. Det avgjørende er hvilken bolig man har størst bostedsmessig tilknytning til.

Unntaket er særlig myntet på to typetilfeller:

1) Situasjonen i foreldrehjemmet endrer seg.

Det typiske her vil være at foreldrene skifter bosted i tjenestetiden. Her vil det være naturlig å registrere den vernepliktige på det nye stedet hvor foreldrene har bosatt seg, med mindre han har etablert seg et annet sted, se pkt. 2). Har foreldrene flyttet til hvert sitt sted, vil man i vurderingen måtte legge vekt på hvem den vernepliktige har mest kontakt med bomessig.

2) Den vernepliktige etablerer eget hjem et annet sted.

I den vurdering som her må foretas, vil det avgjørende være om de disposisjoner vedkommende har foretatt, er av en slik art at de tilkjenner at det reelt sett er opprettet et nytt hjem. I alminnelighet vil man i en slik vurdering legge vekt på følgende forhold:

- Eier den vernepliktige boligen eller har han eksklusiv leierett for minimum ett år.
- Er eiendelene flyttet ut av tidligere bolig og inn i ny bolig.
- Oppholder han seg i boligen ved tjenestefri.
- Er den bostedsmessige tilknytning til tidligere bolig opprettholdt.

I tillegg til disse to typetilfeller finnes det sikkert en rekke varianter. Her er eksempler på to av dem:

Den vernepliktige avtjener verneplikten i kommune A, men før tjenesten ble påbegynt arbeidet han i kommune B, mens foreldrene bor i kommune C. Dersom vedkommende her flytter fra kommune B, må man spørre seg om det nå vil være naturlig å regne vedkommende som bosatt i foreldrekommunen eller tjenestekommunen. Det avgjørende blir hvor vedkommende nå har mest bostedsmessig tilknytning. Denne avgjørelsen vil nødvendigvis bli svært skjønnsmessig. En hjelp i vurderingen vil man finne i annet punktum i § 5-6, se pkt. 3.7.2. *”Ikke tilknytning til annet bosted”*.

Bestemmelsen kan også tenkes brukt der den vernepliktige før tjenesten ble påbegynt bodde og arbeidet i tjenestekommunen. Her kan registrering i foreldrekommunen være aktuelt dersom den vernepliktige oppgir sitt tidligere bosted, flytter på hybel/kaserne og begynner å reise hjem til foreldrene relativt ofte.

3.7.2 Ikke tilknytning til annet bosted

Forutsetningen for å anvende unntaket i § 5-6 annet punktum er at den vernepliktige ikke har noen annen bostedsmessig tilknytning enn den militære. Bestemmelsen skal fange opp de unntakstilfeller som ikke kommer inn under det første unntaket, se pkt. 3.7.1 *”Bostedsforholdene har endret seg”*.

Vurderingen av hvorvidt den vernepliktige har brutt den bostedsmessige tilknytning til det bosted han hadde før tjenesten tok til, må nødvendigvis bli skjønnsmessig. Nedenfor skal vi komme nærmere inn på de momenter man i alminnelighet vil legge vekt på.

Unntaket vil særlig omfatte tre typetilfeller. Det ene vil være der den vernepliktige har brutt den bostedsmessige tilknytning til foreldrehjemmet. Det andre vil være der foreldrehjemmet er oppløst ved dødsfall. Det tredje vil være der foreldrehjemmet er oppløst ved samlivsbrudd og studenten ikke har bostedsmessig kontakt med noen av foreldrenes nye bosteder.

Det sentrale er ikke å se på den bolig den vernepliktige har på tjenestestedet, men hvilken tilknytning han har til sitt tidligere bosted. En annen sak er at faktaopplysninger om den bolig han har på tjenestestedet kommer inn som et moment i vurderingen.

I vurderingen legges det i alminnelighet vekt på følgende forhold:

- Den vernepliktige må ha anskaffet seg selvstendig bolig med helårs leiekontrakt, eventuelt for det tidsrom tjenesten skal vare dersom tjenestetiden er på under ett år. Leiekontrakt må kreves fremlagt som dokumentasjon.
- Den vernepliktige er kun hjemme på korte besøk.
- Den vernepliktige har nådd en viss alder over 20 år og/eller er samboende.

3.8 Fængselsinnsatte

Fregforskr. § 5-7

Denne bestemmelsen har tilsvarende innhold som fregforskr. § 5-6. *Vi viser derfor til pkt. 3.7 "Vernepliktige og sivilarbeidere".* Er vedkommende gift eller har barn, må registreringsspørsmålet avgjøres etter § 5-3.

I praksis er det antatt at registrering i fengsler bare skal forekomme der vedkommende ellers ville ha blitt registrert uten fast bosted eller etter reglene i § 5-11 nr. 3.

3.9 Personer på institusjoner

Fregforskr. § 5-8

Et av de sentrale spørsmål i paragrafen er hvilke institusjoner som faller inn under første ledd og hvilke som omfattes av bestemmelsen i tredje ledd. Imidlertid kan ikke enhver registreringssak løses ved hjelp av denne spørsmålsstillingen. En rekke institusjoner har flere forskjellige kategorier av pasienter. Man kan derfor i mange tilfelle ikke nøye seg med å finne ut hvor en person er plassert, i tillegg må man fastslå hva slags pasientkategori vedkommende tilhører.

3.9.1 Sykehus

Fregforskr. § 5-8 første ledd

Første ledd gjelder personer som er innlagt på sykehus. Denne bestemmelsen har også samme innhold som fregforskr. § 5-6. Er vedkommende gift eller har barn, skal registreringsspørsmålet avgjøres etter § 5-3. I praksis er det antatt at

registrering i sykehus bare skal forekomme der vedkommende ellers ville ha blitt registrert uten fast bosted eller etter regelen i § 5-11 nr. 3.

Inn under betegnelsen sykehus i første ledd, går de somatiske og de psykiatriske sykehus. Personer som er innlagt på sykehus skal som hovedregel ikke regnes som bosatt på institusjonen selv om oppholdet viser seg å vare over 6 måneder.

Når det gjelder psykiatriske sykehus, er det mange av pasientene som oppholder seg på sykehuset over lengre tid. Det er derfor særlig med tanke på de psykiatriske sykehus som har langtidspasienter, man med regelen i første ledd annet punktum har åpnet muligheten til registrering på oppholdsstedet. En pasient som ikke har tilknytning til noe annet bosted, registreres som bosatt på sykehuset. For fortsatt registrering i boligen på innleggelsestidspunktet er det en forutsetning at boligen fortsatt står til vedkommendes disposisjon. Dersom pasientens pårørende er bosatt i denne bolig og flytter, skal pasienten registreres sammen med dem på det nye bostedet, slik første punktum forutsetter. Er pasienten ikke tatt med på de pårørendes flyttemelding, må skattekontoret ta saken opp med de pårørende. Får skattekontoret ingen løsning på registreringen, skal pasienten normalt ikke bli stående igjen på det tidligere bostedet og heller ikke registreres uten fast bosted i kommunen, men registreres som bosatt på sykehuset.

I en mellomstilling kommer **sykehjem og sykestuer**. De har ulike pasientkategorier. Institusjonen som sådan kan følgelig henføres både under bestemmelsen i første og tredje ledd. Det avgjørende er den enkelte pasients situasjon. Er pasienten innlagt på sykehjemmet i den hensikt å bli kurert, må saken gå etter første ledd. Er det derimot tale om pleie, må forholdet gå etter tredje ledd.

3.9.2 **Alkohol- og narkomaniinstitusjoner**

Fregforskr. § 5-8 annet ledd

Annet ledd gjelder personer som er innlagt eller anbrakt i institusjoner innen alkohol- og narkomaniomsorgen. De skal regnes som bosatt på institusjonen først når de har oppholdt seg der **sammenhengende i ett år** med mindre registreringsspørsmålet skal avgjøres etter § 5-3. Det er ikke tilstrekkelig at personen har vært på vedkommende institusjon i **til sammen** ett år dersom det har vært avbrudd i oppholdet.

3.9.3 **Andre institusjoner**

Fregforskr. § 5-8 tredje ledd

Tredje ledd omfatter personer som er innlagt på andre institusjoner enn de som er nevnt i første og annet ledd eller er i privat pleie der oppholdet er langvarig og ikke først og fremst betinget av behovet for medisinsk behandling. Som

eksempler her kan vi nevne barnehjem, aldershjem, pleiehjem og institusjoner innen helsevern for psykisk utviklingshemmede (HVPU). I motsetning til regelen i første ledd skal pasienter på slike institusjoner regnes som bosatt på institusjonen når oppholdet er ment eller viser seg å vare i minst 6 måneder. Unntak gjelder for personer som er gift og/eller har barn. Her skal saken avgjøres etter § 5-3.

Annet punktum er en bestemmelse som gjelder personer som ikke har annet bosted. Disse skal registreres på oppholdsstedet selv om oppholdet på institusjonen ikke er ment å vare i 6 måneder. Det samme gjelder institusjonsplasserte som pga. pårørendes flytting eller dødsfall ikke lenger kan registreres sammen med ektefelle eller barn i en felles bolig etter § 5-3.

Tredje, fjerde og femte punktum gjelder personer som blir innlagt på alders- eller sykehjem i en annen kommune enn bostedskommunen som følge av interkommunalt samarbeid på dette området. Disse personer skal fortsatt regnes som bosatt i bostedskommunen på innleggelsestidspunktet, forutsatt at det er denne kommunen som skal ha det rettslige og økonomiske ansvar for å tilby vedkommende alders- eller sykehjemsplass. Har ikke den innlagte lenger bolig til disposisjon i bostedskommunen på innleggelsestidspunktet, skal vedkommende registreres uten fast bosted i denne kommunen i henhold til § 5-11 første ledd.

Som følge av at kommunene fra 1. januar 1991 overtok ansvaret for klienter innen HVPU-omsorgen, er svært mange klienter blitt flyttet ut av institusjonen og inn i egne boliger tilpasset pleiebehovet. I slike tilfeller vil § 5-1 komme til anvendelse.

3.10 Stortingsrepresentanter og statsråder

Fregl. § 18

Når det gjelder forståelsen av bestemmelsen, vises det til rundskriv nr. 6, 1997.

3.11 Svalbard, kontinentalsokkelen

Fregforskr. § 5-9

Regelen omfatter personer som oppholder seg på Svalbard, Bjørnøya, Jan Mayen, de norske bilandene eller på kontinentalsokkelen og som ved utreisen var registrert som bosatt i en norsk kommune. Disse skal fortsatt bli stående registrert i samme kommune, med mindre de skal registreres som utvandret etter § 4-7 første ledd, jfr. § 4-4, se pkt. 2.1.5 "Svalbard, kontinentalsokkelen".

Registrering i en annen norsk kommune kan være aktuell dersom bostedsforholdene i utreisekommunen forandrer seg. Det vil være tilfelle dersom ektefelle og barn flytter til en annen kommune. Man må altså passe på

at den som er på Svalbard ikke blir "hengende" igjen i den gamle kommunen. Er vedkommende enslig og ikke lenger har noen tilknytning til et fast bosted i kommunen, er løsningen å registrere personen etter regelen i § 5-11 nr. 1.

For øvrig må man merke seg at personer som oppholder seg på Svalbard, også skal registreres etter reglene om spesifisert registreringstype, *se pkt. 23 "Spesifisert registreringstype"*.

Tredje ledd gjelder personer som kommer fra utlandet. Dersom man etter § 4-2 annet ledd kommer til at de skal registreres som bosatt i Norge, er det bostedsbestemmelsene i kap. 5 som avgjør hvor i Norge de skal regnes som bosatt. Bestemmelsen antas å være mest aktuell for de som arbeider på kontinentalsokkelen.

3.12 Diplomater

Fregforskr. § 5-10 nr. 1

Bestemmelsen har sammenheng med fregforskr. § 4-5 nr. 1. De som etter denne regelen ikke skal registreres som utvandret, skal fortsatt regnes som bosatt i den kommunen de hadde sitt bosted ved utreisen. Den nærmere tolkingen av bestemmelsen er det redegjort for i omtalen av § 4-5 nr. 1, *se pkt. 2.4 "Diplomater (norske)"*. For øvrig gjelder reglene om spesifisert registreringstype for de som kommer inn under denne bestemmelsen, *se pkt. 23 "Spesifisert registreringstype"*.

På samme måte som i § 5-9 første ledd har man her også en bestemmelse om at vedkommende skal registreres som bosatt i en annen kommune dersom en forandring i bostedsforholdene gjør dette nødvendig.

3.13 Militære

Fregforskr. § 5-10 nr. 2

Bestemmelsen har sammenheng med fregforskr. § 4-5 nr. 2. De som etter denne bestemmelsen ikke skal registreres som utvandret, skal fortsatt regnes som bosatt i den kommunen de hadde sitt bosted ved utreisen. Den nærmere tolkingen av bestemmelsene er det redegjort for i omtalen av § 4-5 nr. 1, *se pkt. 2.6 "Militære beordret utenlands"*. For øvrig gjelder reglene om spesifisert registreringstype for de som kommer inn under denne bestemmelsen, *se pkt. 23 "Spesifisert registreringstype"*.

§ 5-10 nr. 2 har også tilsvarende bestemmelse som § 5-9 første ledd når bostedsforholdene i Norge forandrer seg under utenlandsoppholdet.

3.14 Uten fast bosted

Fregforskr. § 5-11 nr. 1

Denne bestemmelsen er myntet på uteliggere og andre som ikke er bostedsmessig tilknyttet noe bestemt bosted, men som likevel har mer bostedsmessig tilknytning til en kommune enn til en annen. Dette kan videre gjelde personer som i forbindelse med separasjon eller skilsmisse, ennå ikke har skaffet seg nytt husvære. Ellers anvendes bestemmelsen på personer som bor i båter og husvogner.

For øvrig kan en person bli registrert «uten fast bosted» på grunnlag av melding fra huseier, *se pkt. 4.3 "Utleiers meldeplikt"*.

Man må merke seg at personer som ikke kan ta døgnhvilen noe bestemt sted på grunn av **yrket**, skal registreres etter reglene i § 5-4. For personer som kommer inn under denne regelen, gjelder regelen om spesifisert registreringstype, *se pkt. 23 "Spesifisert registreringstype"*.

3.15 Forsvunne

Fregforskr. § 5-11 nr. 2

3.15.1 Vilkår

Etter § 5-11 nr. 2 er vilkåret for registrering som forsvunnet at personen er blitt borte i samband med ulykker, naturkatastrofer, forbrytelser o. l. eller kommet bort på sjøen, i fjellet e.l. Det vil normalt gjelde personer som antas å være døde, men hvor skattekontoret ikke har mottatt kjennelse eller dødsformodningsdom, *se pkt. 26.4*. En person som bare er forsvunnet uten at man har noen som helst mistanke om hva som er skjedd med vedkommende, skal registreres etter reglene i § 5-11 nr. 1 eller nr. 3, eventuelt som utvandret etter § 4-7 annet ledd. *Se pkt. 2.2.1.2 "Utvandring - Ikke nordisk land - Ukjent oppholdssted/oppholdstillatelse utgått"*

3.15.2 Registrering

Kommer skattekontoret frem til at en person skal registreres som forsvunnet, skal dette registreres i DSF. Personen vil da få statuskode 4.

En konsekvens av denne registreringen er at personen ikke lenger vil komme med i skatte- og valgmannallet.

Skulle det skje at skattekontoret senere får kjennskap til at personen er kommet tilbake til kommunen, flyttet til annen kommune, er utvandret eller er død, skal personen tilbakeføres som vanlig bosatt i kommunen igjen. Denne

registreringen foretas av Skattedirektoratet. Videre registrering av meldinger skal ikke gjøres før personen igjen står som bosatt i DSF.

3.16 Uten påviselig bosted - sentral registrering

Fregforskr. § 5-11 nr. 3

3.16.1 Vilkår

Bestemmelsen omhandler registrering i registeret over personer som er hjemmевærende i Norge, men som er uten påviselig bosted i noen kommune. På samme måte som § 5-11 nr. 1 gjelder denne regelen personer som ikke har noe fast bosted. Forskjellen mellom nr. 1 og nr. 3 er at det etter nr. 3 kreves at personen ikke lenger oppholder seg i en bestemt kommune og heller ikke har tilknytning til noen bestemt annen norsk kommune. Bestemmelsen blir mest anvendt på omstreifere og andre farende personer.

Det er Skattedirektoratet som med hjemmel i fregforskr. § 8-2 treffer avgjørelse om registrering i dette registeret. Registreringen medfører at personen ikke lenger blir stående registrert i skattemanntallet og ikke automatisk kommer med i valgmannntallet.

3.16.2 Innregistrering

Mener skattekontoret at en person fyller vilkårene for registrering i det registeret, skal saken sammen med alle opplysninger man har om vedkommende sendes Skattedirektoratet.

Finner Skattedirektoratet ut at vedkommende er registrert som bosatt i en annen kommune, som utvandret eller som død, returneres saken til skattekontoret med nærmere beskjed om hva det skal foreta seg.

Dersom Skattedirektoratet kommer til at vedkommende skal registreres sentralt, registrerer direktoratet "flytting" til kommune 9999 i DSF.

Kommer Skattedirektoratet frem til at personen ikke skal registreres sentralt, returneres saken til skattekontoret med beskjed om hva det skal foreta seg.

3.16.3 Utregistrering

Fregforskr. § 8-3

Får skattekontoret kjennskap til at personen er kommet tilbake til kommunen, er utvandret eller død, skal det underrette Skattedirektoratet. Tilbakeføring

til bosatt i kommunen vil bli registrert av Skattedirektoratet. Den aktuelle meldingen registreres så av skattekontoret.

I de tilfeller personen melder flytting til en annen kommune, er det registermyndigheten for denne kommunen som skal underrette Skattedirektoratet.

4 Flytting

4.1 Meldeplikten

Etter fregl. § 7 er den som endrer bosted i Norge pliktig til å melde flytting innen åtte dager etter innflyttingen.

Den samme plikten gjelder også ved inn- og utvandring (§ 8). Den samme plikten har også den som avgir hus eller husrom til beboelse (§ 10).

Flyttemeldingen skal gis elektronisk eller på papirblankett til et skattekontor innen åtte dager. Det kontor som mottar meldingen, skal straks undersøke om meldingen skal behandles der, eller oversendes annet skattekontor til behandling, jfr. instruks for fordeling av oppgaver mellom skattekontorene, *se vedlegg til rundskriv nr. 11, 2007*.

Når personer etter offentlig tiltak blir plassert i institusjon eller i privat pleie, har vedkommende offentlige myndighet plikt til å melde flyttingen, jfr. fregforskr. § 7-14.

Om hvor personer skal være bosatt, *se pkt. 3 "Bosted - hvor en skal være bosatt"*.

4.2 Hvem kan melde flytting

Fregforskr. §§ 7-2 og 7-14

4.2.1 Generelt

Meldingen skal være underskrevet av den som har meldeplikt etter loven eller den som den meldepliktige har gitt fullmakt. Man må her merke seg at når familien/husstanden flytter samlet, kan både ektemannens og hustruens/samboers underskrift godtas. Det stilles ellers ikke formelle krav til fullmaktens form. Et brev som inneholder et fullmaktsforhold, kan godtas. Det er tilstrekkelig at fullmakten forevises registermyndigheten, men det må bekreftes med funksjonærens signatur på meldingen at fullmakten er forevist.

Skjer meldingen ved personlig fremmøte, kan flyttemeldingen fylles ut av skattekontorets personale, men den meldepliktige (eller hans fullmektig) må undertegne meldingen. For personer som har fått oppnevnt verge, er det denne som skal undertegne. Når det gjelder hjelpeverger, *se pkt. 4.2.3 "Har hjelpeverge"*.

Dersom skattekontoret mottar et vanlig brev som inneholder de opplysningene som skal gis på fastsatt blankett, kan dette godtas som flyttemelding. Det er

heller ikke til hinder at registermyndigheten godtar en telefonisk melding, men vilkåret er da at den meldepliktige, innen den fristen kontoret setter, bekrefter meldingen skriftlig eller ved personlig fremmøte. Skattekontoret fyller da ut flyttemeldingsblanketten på grunnlag av de opplysningene som gis i telefonen. Meldingen er imidlertid ikke formelt i orden før den skriftlige bekreftelsen er innsendt, eventuelt at den meldepliktige har møtt opp på skattekontoret og undertegnet meldingen. Den skriftlige bekreftelsen kan gis formløst. Det er i dette tilfellet ikke nødvendig at bekreftelsen gis i form av en særskilt utfylt flyttemeldingsblankett.

Når flyttemelding sendes i posten, skal den være vedlagt kopi av gyldig legitimasjon for melderens slik som pass eller førerkort.

Meldes det flytting ved personlig fremmøte, skal melderens avkreves legitimasjon. Det skal tas kopi av legitimasjonsdokumentet som vedlegges flyttemeldingen.

Melding om flytting innen Norge kan også gjøres elektronisk og anses da underskrevet ved bruk av kvalifisert sertifikatløsning eller fødselsnummer og PIN-kode.

4.2.2 Under 18 år

Folkeregisterforskriftens § 7-2 annet ledd tredje punktum bestemmer at det for personer under 18 år er den eller de som **har foreldreansvaret og som barnet bor fast sammen med** som skal underskrive flyttemeldingen. Begge vilkår må altså være oppfylt. Denne regel gjelder også ved innflytting fra annet nordisk land.

- Dersom **begge foreldre bor sammen med barn på flyttetidspunktet og har felles foreldreansvar**, må således begge underskrive flyttemeldingen. Hvis den ene nekter å underskrive, skal meldingen avvises uten at det fattes vedtak. Imidlertid kan det forekomme at bare den som flytter ut av tidligere felles hjem med barn underskriver flyttemeldingen fordi vedkommende nå krever å få foreldreansvaret alene. Slikt krav kan fremmes for fylkesmannen hvis begge foreldrene samtykker i administrativ behandling. Er barnet over 15 år, kan spørsmålet avgjøres av fylkesmannen selv om bare en av foreldrene ber om det. Ellers må saken avgjøres av domstolen (jfr. brnl. § 34, 3. ledd). Skattekontoret kan i slike tilfelle vente med å behandle flyttemeldingen til avgjørelse fra disse myndigheter foreligger, og underrette vedkommende om dette uten å fatte vedtak. Dersom slik avgjørelse ikke foreligger innen 6-månedersfristen i folkeregisterforskriften § 5-1, må imidlertid vedtak om bostedsregistrering fattes på vanlig måte.
- Hvis **barnet bor sammen med begge foreldre men bare den ene har foreldreansvar**, er det tilstrekkelig med dennes underskrift på flyttemeldingen.

- **Bor barnet hos den ene av foreldrene med felles foreldreansvar**, er det tilstrekkelig at den som barnet bor hos (dvs. er registrert bosatt hos) på flyttetidspunktet underskriver flyttemeldingen (jfr. brnl. § 37), **med mindre** foreldrene har inngått avtale om delt fast bosted eller **det er avsagt dom om delt fast bosted etter brnl. § 36**. Foreligger slik avtale eller **dom**, skal **begge foreldre underskrive flyttemelding for barnet**. **Merknad om slik avtale eller dom skal føres i hovedmerknadsfeltet i DSF.**
- **Bor barnet hos den ene av foreldrene som ikke har del i foreldreansvaret og den som har foreldreansvaret melder flytting for barnet**, er det **foreldreansvaret** må være utslagsgivende, det vil si at en slik flyttemelding godtas.
- **Når det gjelder flytting utenlands**, er regelen i brnl. § 40 at den som har foreldreansvaret alene, fritt kan flytte med barnet til utlandet. Dersom foreldreansvaret er felles, er det imidlertid en forutsetning at den andre samtykker i utvandringen. Det er derfor viktig at skattekontoret kontrollerer foreldreansvaret når det mottar en utvandring for barn til land utenfor Norden.
- **Ved utvandring til Danmark, Sverige, Finland og Island** gjelder ikke dette siden det her er innflyttingslandets regler som avgjør registreringen.

Ugift mor på 17 år er umyndig og mangler derfor rettslig handleevne til å melde flytting også for barnet. Den som skal melde flytting for barnet er vergen (normalt den som har foreldreansvaret for barnemoren).

For samboere der den ene eller begge er under 18 år, vil det være den som har foreldreansvaret for vedkommende som skal melde flytting.

Ved flytting fra land utenfor Norden er det imidlertid tilstrekkelig at den av foreldrene som barnet flytter sammen med underskriver. Hvis en mindreårig innvandrer, skal den oppnevnte verge underskrive.

Ved plassering av barn i fosterhjem er det barnevernet som er den meldepliktige, jfr. fregforskr § 7-14.

4.2.3

Over 18 år og har verge (tidligere hjelpeverge)

Begrepet hjelpeverge er ikke videreført i vergemålsloven av 26. mars 2010 som trådte i kraft den 1. juli 2013. Imidlertid er det i lovens § 101 nr. 2 bestemt at hjelpevergemål etter lov av 22. april 1927 om vergemål for umyndige gjelder også etter ikrafttreddelsen av ny lov. Hjelpevergemålet videreføres etter lovens ikrafttredelse som et vergemål uten fratagelse av den rettslige handleevnen etter reglene i ny vergemålslov og med det innhold som er besluttet for hjelpevergemålet.

For personer som har fått oppnevnt hjelpeverge etter den gamle vergemålslovens § 16 eller § 90a, er det bestemt i § 7-2 annet ledd fjerde punktum at hjelpevergen kan undertegne meldingen alene dersom dette faller inn under hjelpevergeoppdraget. Dette vil gjelde ikke bare videreførte hjelpevergeoppdrag etter overgangsregelen i vergemålslovens § 101 nr. 2, men også for nye vergemål uten fratagelse av den rettslige handleevne etter kap. 4 i ny vergemålslov, forutsatt at underskrift på flyttemelding faller inn under vergeoppdraget, se pkt. 27.4 ”Registrering av vergemål uten fratagelse av den rettslige handleevne”.

Det er således tilstrekkelig at (hjelpe)vergen underskriver flyttemeldingen når dette faller inn under (hjelpe)vergeoppdraget. Det kreves derfor ikke at den meldepliktige skal undertegne i tillegg.

Man må imidlertid merke seg at folkeregisterforskriftens § 7-2 annet ledd tredje punktum er en ”kan-regel”. (Hjelpe)vergen *kan* undertegne på vegne av den meldepliktige, men dette er ikke et ubetinget krav og er derfor ikke til hinder for at bare den meldepliktige undertegner. En flyttemelding vil således ikke uten videre være ugyldig om den er undertegnet av den meldepliktige selv og mangler (hjelpe)vergens underskrift. Er skattekontoret i tvil om den meldepliktiges egen underskrift skal godtas, for eksempel fordi man mistenker at vedkommende har undertegnet med påholden penn, bør det kreves at (hjelpe)vergen undertegner flyttemeldingen.

I praksis vil nok de færreste som har fått oppnevnt (hjelpe)verge være i stand til å undertegne selv, av fysiske og/eller mentale grunner. Hovedregelen vil således være at (hjelpe)vergen undertegner flyttemelding når dette faller inn under (hjelpe)vergeoppdraget.

4.2.4 Manglende signatur

Dersom nødvendig underskrift mangler, skal meldingen returneres til melderer med underretning om at skattekontoret først kan ta stilling til meldingen når denne mangelen er rettet.

4.2.5 Manglende legitimasjon

Dersom påkrevet legitimasjonsdokument mangler, skal meldingen returneres til melderer med underretning om at skattekontoret først kan ta stilling til meldingen når (kopi av) legitimasjonsdokument er fremlagt.

4.2.6 Manglende oppholdstillatelse

Dersom påkrevet oppholdstillatelse ikke foreligger, se pkt. 2.1.3 ”Oppholdstillatelse”, og meldingen gjelder flytting innen Norge, skal meldingen returneres til melderer med underretning om at skattekontoret først

kan ta stilling til meldingen når dokumentasjon for gyldig oppholdstillatelse er fremlagt.

4.3 Utleiers meldeplikt

Fregl. § 10 og fregforskr. § 7-13

Personer som leier ut hus eller husrom til andre plikter også å gi melding om de personene som flytter til eller fra hans eiendom eller husvære. Den samme plikten gjelder også gårdens bestyrer eller forretningsfører.

Utleieren er etter dette ansvarlig for at leietakerne oppfyller sin meldeplikt etter fregl. §§ 7 og 8. Denne meldeplikten faller imidlertid bort dersom leietakeren viser bevitnelse fra skattekontoret om at han eller hun selv har gitt påbudt melding.

Leietakerens meldeplikt faller derimot ikke bort når huseieren har meldt fra til skattekontoret. Dette fordi meldingen fra huseieren ikke kan brukes som grunnlag for registreringen, jfr. fregforskr. § 7-13. Huseiers melding er å forstå som et varsel om at bostedsforholdet er endret.

Dersom den som flytter ikke selv har meldt flytting, skal registermyndigheten undersøke forholdet og gå frem slik som anvist i fregforskr. § 7-6. Vær imidlertid oppmerksom på at man skal registrere en leietaker "uten fast bosted" på grunnlag av utleiers melding dersom det ikke har vært mulig å registrere ham på en annen adresse innen en måned, jfr. fregforskr. § 7-13 annet ledd.

4.4 Registrerings- og flyttedato

Fregforskr. § 7-1 tredje og fjerde ledd

Fregl. § 7 har en klar forutsetning at flytting ikke skal registreres i folkeregisteret før flyttingen faktisk har funnet sted. Dette følger ellers av det som loven og forskriftene bygger på, nemlig registrering av de *faktiske forhold*. Det vil være uriktig å registrere en person som innflyttet i kommunen, når meldingen forteller at flyttingen først skal skje f.eks. om 14 dager. I slike tilfeller må man vente med registreringen til flyttingen faktisk har skjedd.

Generelt skal man ikke godta flyttemeldinger som meldes mer enn 14 dager på forhånd. I slike tilfelle må melderens underrettes om at flyttingen først skal meldes når den faktisk har skjedd. Man kan jo ikke se bort fra at det i mellomtiden inntreffer omstendigheter som medfører at vedkommende likevel ikke flytter.

Dernest bygger fregl. - av registreringstekniske grunner - på registreringsdato, som ofte ikke faller sammen med den faktiske innflyttingsdato.

Registreringsdatoen er den offisielle dato for flytting og vil, med mindre noe annet er bestemt i lov, være avgjørende for flytterens rettigheter og plikter.

4.4.1 Registreringsdato

Registreringsdatoen er vanligvis den datoen et skattekontor mottar flyttemeldingen, uavhengig av om vedkommende kontor skal behandle saken.

I de tilfeller en flyttemelding returneres fordi den er ugyldig, dvs. mangler gyldig underskrift/legitimasjonsdokument eller vedkommende mangler gyldig oppholdstillatelse, skal registreringsdato være lik den dato flyttemeldingen mottas i gyldig stand. Dersom flyttemeldingen har vært returnert for påføring av manglende opplysninger som yrke/arbeidsgiver eller ufullstendig adresse, skal registreringsdato være lik den dato man første gang mottok flyttemeldingen. Bakgrunnen for dette er at slike flyttemeldinger er gyldige til tross for de manglene.

Dersom skattekontoret mottar en flyttemelding *før* oppgitt flyttedato, blir registreringsdatoen lik den oppgitte flyttedatoen. Hvis flyttemeldingen kommer noen dager før oppholdstillatelsen foreligger, blir registreringsdato dato for oppholdstillatelsen.

I de tilfeller en person unnlater å melde flytting, settes registreringsdato til vedtaksdato, jfr. fregforskr. § 7-7 annet ledd, da vedtaket etter alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper er gyldig fra denne dato. Også i de tilfeller registermyndighetens vedtak stadfestes gjennom klagebehandling, vil det være skattekontorets vedtaksdato som blir registreringsdato.

I de tilfeller en person unnlater å melde utvandring, dvs. saker som er tatt opp etter fregforskr. § 7-9 annet ledd, skal registreringsdato være lik vedtaksdato dersom vedkommende er norsk statsborger, statsborger av et annet nordisk land, statsborger av de øvrige EØS/EFTA-land med registreringsbevis, EØS/EFTA-borgers familiemedlem (som selv ikke er EØS/EFTA-borger) med oppholdskort eller annen utenlandsk statsborger med bosettingstillatelse/permanent oppholdstillatelse, jfr. fregforskr. § 7-9 annet ledd nest siste punktum.

For de som registreres utvandret på grunnlag av utgått oppholdstillatelse og har oppholdt seg i Norge etter at oppholdstillatelsen gikk ut, settes registreringsdato til den dato oppholdstillatelsen gikk ut, jfr. fregforskr. § 7-9 annet ledd siste punktum. Er siste eller gjeldende oppholdstillatelse og eventuelt en eller flere foregående oppholdstillatelser tilbakekalt, eller er bosettingstillatelse/permanent oppholdstillatelse tilbakekalt eller falt bort i forbindelse med utvisningsvedtak, settes registreringsdato for utvandring lik datoen for utløpet av siste gyldige oppholdstillatelse. Er samtlige oppholdstillatelser tilbakekalt, settes registreringsdato (av registreringstekniske grunner) lik dagen etter registreringsdato for innvandring. Er bosettingstillatelse/permanent oppholdstillatelse falt bort grunnet sammenhengende opphold utenfor riket i mer enn to år, settes registreringsdato lik datoen for det endelige bortfallsvedtaket.

Oppfyller utlendingen vilkårene for oppholdsrett i forbindelse med rettidig fremsatt søknad om fornyet oppholdstillatelse eller rettidig søknad på nytt faktisk eller rettslig grunnlag, eller vedtaksmyndigheten i tilfelle av for sent fremsatt søknad har besluttet at utlendingen gis adgang til opphold på samme vilkår som etter den tidligere oppholdstillatelse, jfr. utlendingslovens § 61 sjettede og syvende ledd, kan vedkommende ikke utvandres før søknaden er avslått med endelig virkning. Korrekt registreringsdato vil i slike tilfeller være dato for det endelige vedtak i Utlendingsdirektoratet (når det ikke er klaget) eller Utlendingsnemnda (når det er klaget). *Se ellers pkt. 4.9.5 "Utgåtte oppholdstillatelser – Fortsatt lovlig opphold"*.

4.4.2 Flyttedato

Flyttedatoen skal oppgis i melding om flytting.

Skattekontoret skal ikke kontrollere riktigheten av den flyttedatoen som oppgis i meldingen. Selv om det kan reises tvil om den er riktig, skal likevel registermyndigheten uten opphold registrere innflyttingen og føre inn den oppgitte flyttedato. Benevnelsen "oppgitt flyttedato" sier jo nettopp at datoen ikke er kontrollert, og må derfor ikke forveksles med "faktisk flyttedato", som legges til grunn ved ligningen. Av rasjonelle grunner er det imidlertid den oppgitte flyttedato som legges til grunn ved opptak i Skattemanntallet. Dersom flytteren mener denne dato er gal, er dette en sak vedkommende må ta opp med ligningsmyndigheten.

Mangler det opplysninger om oppgitt flyttedato, skal flyttedato normalt settes lik registreringsdato. Dette vil også gjelde i de tilfeller det fattes vedtak i saker der personer unnlater å melde flytting.

4.5 Meldepliktige opplysninger

Fregl. § 11

4.5.1 Hva skal meldes

Fregl. § 11 første ledd

Foruten plikten til å melde fra om flytting i §§ 7-10, har også enhver person over 15 år som oppholder seg i en norsk kommune plikt til på forlangende å gi følgende opplysninger til skattekontoret:

- fullt navn	- yrke
- fødselsdato og fødselsår	- arbeidsgiver
- fødested	- bosted
- kjønn	- trossamfunn
- sivilstand	- statsborgerforhold
- utdanning	- foreldreansvar til barn

Etter § 6 tredje ledd har departementet hjemmel til å bestemme at også andre opplysninger som står i nær tilknytning til opplysningsplikten i § 6 første ledd skal gis til registermyndigheten.

4.5.2 **Politiets bistand**

Fregl. § 11 annet og tredje ledd

Dersom skattekontoret ikke er fornøyd med de opplysningene det har fått, har det hjemmel til å kalle inn vedkommende (annet ledd), eventuelt be om politiets bistand (tredje ledd) dersom det er nødvendig.

Skattekontorets begjæring om politiets bistand er ikke det samme som en påtalebegjæring og er således ikke avhengig av at det foreligger et straffbart forhold. Hensikten med bestemmelsen er å gi kontoret et middel til å motvirke at registreringen i folkeregisteret blir unødig forsinket som følge av passiv holdning til registermyndighetens pålegg om opplysninger.

Når det gjelder denne bestemmelsen, må man merke seg at politiets bistand bare kan kreves når det er nødvendig, for eksempel når det ikke er mulig for kontoret selv å få de opplysningene som trengs.

4.5.3 **Straffebestemmelser**

Fregl. § 16

Forsettlig eller uaktsomme forsømmelser av meldeplikten til skattekontoret, dvs. vedkommende unnlater å gi lovbefalt melding etter fregl. §§ 7-10, eller gir uriktige, ufullstendige, unøyaktige eller innbyrdes motstridende opplysninger, medfører straffeansvar etter fregl. § 16 første ledd: ”Dersom strengere straffebestemmelser ikke kommer til anvendelse, blir forsettlig eller uaktsomme overtredelser av denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av loven å straffe med bøter”.

Etter lovens § 16 annet ledd skjerpes straffen (fengsel inntil 3 måneder), dersom påbudt melding er unnlatt, eller uriktige opplysninger er gitt, i den hensikt å unndra seg eller en annen en offentlig forpliktelse.

4.5.4 **Påtalen**

Etter fregforskr. § 11-1 er det skattekontoret som avgjør i hvilke tilfeller overtredelser av meldeplikten i fregl. skal anmeldes til politiet.

Påtalebegjæringen må gis skriftlig og bør inneholde fylldigst mulige opplysninger om det faktiske forhold som påtalebegjæringen grunnes på, herunder hvilken eller hvilke bestemmelser i loven og forskriftene som

skattekontoret mener er overtrådt. Påtalebegjæringen skal undertegnes av den ved skattekontoret som er gitt særskilt myndighet til det.

Det problemet som melder seg i forbindelse med praktiseringen av denne bestemmelsen, er når skattekontoret skal gå til politianmeldelse av en person som ikke har overholdt meldeplikten. I prinsippet kan man anmelde en person dersom kontoret mener at vedkommende etter reglene i fregforskr. kap. 5 og 6 skal være registrert som bosatt i kommunen og den pålagte fristen for å melde flytting ikke er overholdt (kontoret har fattet vedtak om å registrere vedkommende som bosatt i kommunen og dette vedtaket ikke er påklaget).

Ved åpenbar forsømmelse av meldeplikten eller dersom vedkommende har unnlatt å melde flytting for å oppnå en fordel, vil Skattedirektoratet av allmennpreventive hensyn at man anmelder saken til politiet. Det samme må også gjelde dersom vedkommende feilaktig har meldt flytting for å oppnå en fordel. Er skattekontoret i tvil, bør spørsmålet forelegges for Skattedirektoratet for å unngå at det blir sendt unødige anmeldelser.

4.6 Flytting innen Norge

Fregforskr. §§ 7-3 til 7-7

4.6.1 Registrering i innflyttingskommunen

Flyttingen skal enten meldes på elektronisk blankett eller på papirblanketten RF-1400.

Flyttemelding som avgis på papirblankett skal være vedlagt kopi av legitimasjonsdokument.

Flyttemeldingen skal behandles på følgende måte (*se også Skattenett: Saksbehandlingsrutine for flyttemelding*):

1. Registreringsdato føres på flyttemeldingen når den mottas av et skattekontor.
2. Kontroll av meldingen:
 - Signaturkontroll ved papirbasert flyttemelding. Signaturen på flyttemeldingen kontrolleres mot signaturen på det vedlagte legitimasjonsdokument. Mangler legitimasjonsdokument, skal meldingen returneres.
 - Kontroll av feltene på meldingen. Alle relevante felter skal være korrekt utfyllt.
 - Kontroll av yrke og arbeidsgiver for å avdekke fiktive flyttemeldinger. Siden opplysninger om yrke/arbeidsgiver ofte har avgjørende betydning for om meldingen skal godtas, skal kontoret der det er nødvendig sørge for at disse opplysningene blir innhentet før man går videre med registreringsarbeidet.

- Meldingens underskrift, *se pkt. 4.1 "Flytting - meldeplikten"*. Mangler gyldig underskrift, er meldingen ugyldig og skal derfor returneres meldereren. Gjelder en flyttemelding flere personer og det foreligger gyldig underskrift for noen, men ikke for alle, må den realitetsbehandles for den/de som ikke omfattes av mangelen.
 - Kontroll av tilflyttingsadressen for å avdekke om det er rimelig at flere personer kan bo på den oppgitte tilflyttingsadressen.
 - Kontroll av fraflyttingsadressen for å avdekke om alle familiemedlemmer er tatt med på flyttemeldingen og at ingen blir stående igjen på fraflyttingsadressen. Blir en mindreårig boende på fraflyttingsadressen, må meldereren kontaktes.
 - Er det grunn til å anta at vedkommende har flyttet til flerbolighus uten at bolignummer er oppgitt, purres dette muntlig to ganger (pr. telefon/sms/e-post). Fører ikke dette til at bolignummer opplyses innen to virkedager, purres det skriftlig en gang. Kopi av flyttemeldingen vedlegges den skriftlige purringen. Merknad om retur av flyttemeldingskopien registreres i merknadsfeltet i DSF. Dersom den skriftlige purringen ikke fører frem innen 14 dager, registreres flyttingen uten bolignummer. Samme purringsrutine gjelder dersom oppgitt bolignummer skulle vise seg å være ugyldig. *Se ellers om dette i rundskriv nr. 15, 2009.*
 - Meldes det flytting til en adresse om ikke finnes i adresseregisteret i DSF og heller ikke i Matrikkelen (til boligformål), må registermyndigheten som en del av saksforberedelsen gjøre de nødvendige undersøkelser med hensyn til om det er feil i DSF/Matrikkelen. Er tilflyttingsadressen så ufullstendig at flyttingen ikke lar seg registrere, eksempelvis manglende gatenummer eller gårds-/bruksnummer, skal registermyndigheten returnere meldingen til flytteren med anmodning om å rette mangelen. Kommer det ikke noe svar, kan saken avskrives fordi det ikke er mulig å realitetsbehandle den. Svarer vedkommende, men det fortsatt ikke er mulig å identifisere adressen/boligen, skal flyttemeldingen avslås i skriftlig, begrunnet enkeltvedtak som kan påklages, *se pkt. 1.8.4 "Krav til vedtaket"*.
 - Er flytteren utenlandsk statsborger, kontrolleres det om vedkommende har gyldig oppholdstillatelse. Foreligger ikke gyldig oppholdstillatelse, alternativt oppholdsrett etter utlendingslovens § 61 sjette eller syvende ledd, skal flyttemeldingen under henvisning til dette returneres meldereren.
 - Er innflytteren registrert i Skattedirektoratets sentrale register i henhold til fregforskr. § 5-11 nr. 3, tas saken opp med Skattedirektoratet.
3. Personnummer føres på meldingen dersom dette mangler
 4. Etter fregforskr. § 7-3 skal registermyndigheten for innflyttingskommunen avgjøre om flyttingen skal godtas eller ikke. Er

man i tvil om flyttingen skal godtas, og fraflyttingskommunen sorterer under annen registermyndighet, bør man underhånden konferere med denne. Å godta eller avslå en flyttemelding er et enkeltvedtak, *se pkt. 1.1.2 "Forvaltningsloven - enkeltvedtak"*, som skal fattes på grunnlag av bostedsbegrepet i fregforskr. kap. 5 og evt. 6, *se pkt. 3 "Bosted - hvor en skal være bosatt"*.

5. Kommer skattekontoret frem til at flyttingen ikke kan godtas, skal man gå frem som anvist i fregforskr. § 7-5.
6. Godtas flyttingen, registreres den i flytterutinen. Eventuell spesifisert registreringstype registreres i flytterutinen. Om reglene for dette, *se pkt. 23 "Spesifisert registreringstype"*
7. Meldingen signeres av den som har registrert innflyttingen og arkiveres etter registreringsdato.. Er man i tvil om registreringen er registrert i DSF, bør dette etterkontrolleres.
8. Kvittering for meldt flytting, blanketten "Underretning om registrert flytting" er lagt inn som en sentral utskrift fra DSF som sendes ut fra Skattedirektoratet. Ved registrering av flytting er feltet preutfylt med J, slik at kvitteringen kommer automatisk hvis man ikke skriver over med N.

4.6.2 Flytting uten at rekvisisjon er mottatt

Fregforskr. § 7-6 første ledd

Blir skattekontoret kjent med at en person har flyttet ut av skattekontorets distrikt og vedkommende ikke etter en måned har blitt bostedsregistrert på ny adresse, skal skattekontoret i innflyttingskommunen straks underrettes om forholdet.

Dersom skattekontoret ikke har kjennskap til hvilken kommune vedkommende har flyttet til, må skattekontoret gå frem som anvist i neste punkt.

Om saksbehandlingen, *se pkt. 1.8.2 "Melder ikke flytting"*.

4.6.3 Melder ikke flytting

Fregforskr. § 7-6

Får skattekontoret kjennskap til at en person har flyttet og det er grunn til å anta at det etter reglene i fregforskr. kap. 5 foreligger en registreringspliktig flytting, skal det fattes vedtak om flytting, *se pkt. 1.8.2 "Forvaltningslovens anvendelsesområde - melder ikke flytting"*. Viser det seg at vedkommende har bosatt seg i et annet skattekontors distrikt, tas saken opp med dette skattekontoret.

Et problem som ofte oppstår er at skattekontoret ikke får kjennskap til at personer har flyttet uten å ha meldt flytting. For at skattekontoret skal ha en viss mulighet til å få greie på slike forhold, kan det inngås faste avtaler med andre offentlige myndigheter for å få nødvendige signaler om personer som trolig har bosatt seg i kommunen uten å melde flytting.

4.6.4 Ukjent oppholdssted

Fregforskr. § 8-1

I de tilfellene skattekontoret får kjennskap til at en person har flyttet, men det ikke er mulig å få rede på hvor, tas saken opp med Skattedirektoratet som treffer beslutning om hvordan saken videre skal behandles.

4.6.4.2 Flyttet til annet nordisk land

Se pkt. 4.10.4 "Utvandring - nordisk land - Melder ikke flytting"

4.6.4.3 Flyttet til land utenfor Norden

Fregforskr. § 4-7 nr. 1 annet ledd

Se pkt. 4.9.1 "Utvandring - ikke-nordisk land - Meldeplikten".

4.6.4.4 Uten kjent oppholdssted i Norge/utgått oppholdstillatelse

Fregforskr. § 4-7 nr. 1 annet ledd

Se pkt. 2.2.1.2 "Utvandring - oppholdssted ukjent/oppholdstillatelse utgått", pkt. 4.9.4 "Utvandring – ikke-nordisk land, - Melder ikke flytting" og pkt. 4.9.5 "Utvandring - ikke-nordisk land - Utgatte oppholdstillatelser".

4.7 Innvandring - ikke-nordisk land

Fregl. § 8 annet ledd og fregforskr. § 4-2 første og tredje ledd, § 7-11 og § 7-12

Se også Skattenett: ["Saksbehandlingsrutine ved melding om innflytting og søknad om skattekort"](#).

Dersom den eller de som innvandrer ber om sperret adresse, se [pkt. 4.9 "Innvandring – sperret adresse"](#).

4.7.1 Meldeplikt og legitimasjonskrav

Fregl. § 8 annet ledd

Etter fregl. § 8 annet ledd skal den som kommer fra utlandet for å bosette seg eller for å oppholde seg her i minst seks måneder, personlig melde seg for skattekontoret, *dvs. ett av kontorstedene som er utpekt til å foreta id-kontroller*. Dette må skje innen åtte dager etter innreisen og det må vises frem pass eller annet *godkjent* legitimasjonspapir som viser *navn, fødselsdato, kjønn og statsborgerskap* og er utstyrt med bilde av vedkommende. *Alle som omfattes av flyttemeldingen må møte personlig*. Man må merke seg at norske statsborgere ikke er fritatt fra *fremmøte- og legitimasjonsplikten* ved innvandring.

Særbestemmelser og unntak:

- For norske statsborgere (barn under 18 år) som er født i et nordisk land og som innflytter til Norge fra et slikt land, godtas også fødselsregisterutskrift/fødselsattest sammen med bilde av barnet tilsvarende krav til passfoto som legitimasjonsdokument.
- For norske statsborgere (barn under 18 år) som er født i og innflytter fra øvrige Schengen-stater, skal i hovedregelen pass eller tilsvarende fremlegges da det er legitimasjonspåbud i disse stater. I unntakstilfeller vil unntaksregelen for nordiske land gjelde.
- Barn som er fødselsregisterført i Norge mindre enn seks måneder før innvandring blir meldt, og som har lovlig opphold i Norge, trenger ikke å fremvise legitimasjon utover fødselsattest og dokumentasjon for lovlig opphold.
- Norske, svenske, danske, finske og islandske statsborgere som flytter til Norge fra et av de øvrige nordiske land kan alternativt legitimere seg med førerkort i tillegg til stemplet og signert utskrift ikke eldre enn tre måneder fra hjemlandets folkeregister.
- Schengen-standardisert oppholdskort godtas som "annet legitimasjonspapir" for asylsøkere og overføringsflyktninger.
- Overføringsflyktninger og enslige mindreårige asylsøkere meldes innvandret av Utlendingsdirektoratet som har kontrollert/fastsatt identiteten. For disse er gjelder ikke plikten til å møte personlig på skattekontoret og fremvise legitimasjonspapir. Utlendingsdirektoratet sender meldingen direkte til Skatt nord, Personregisteret.
- Utlendingspass utstedt av andre land enn Norge godtas ikke som legitimasjonsdokument ved innvandring. Det samme gjelder utenlandske asylsøkerbevis og reisebevis for flyktninger.
- Norsk nødpass godtas ikke, unntatt ved innflytting av adopterte barn.

- Håndskrevet utenlandsk nødpass og maskinskrevet utenlandsk nødpass som ikke er maskinlesbart godtas ikke. Utenlandsk maskinlesbart nødpass kan kun unntaksvis godtas etter en individuell vurdering.
- Personer som har fått oppholdstillatelse på grunnlag av beskyttelse, humanitært grunnlag eller menneskehandel, *skal* fremlegge Schengen-standardisert oppholdskort som legitimasjonspapir.
- Personer med håndskrevne utenlandske pass eller maskinskrevne pass som ikke er maskinlesbare, statsløse og personer fra stater som ikke anerkjennes av Norge, *skal* fremlegge Schengen-standardisert oppholdskort som legitimasjonspapir
- Schengen-standardisert oppholdskort *skal* fremlegges som legitimasjonspapir for personer som har fått oppholdstillatelse på familiegjenforeningsgrunnlag dersom de er fra ett av følgende land: Kosovo, Burundi, Den demokratiske republikken Kongo (tidligere Zaire), Eritrea, Etiopia, Ghana, Kenya, Liberia, Rwanda, Somalia, Sudan, Zimbabwe, Afghanistan, Irak, Iran, Kina, Mongolia, Myanmar (Burma), Nepal, Pakistan og Vietnam.
- Personer fra land utenfor EØS/EFTA-området som har legitimasjonspapir uten angivelse av kjønn, må dokumentere kjønn med Schengen-standardisert oppholdskort eller maskinlesbart pass.
- Nasjonale ID-kort fra land innenfor EØS/EFTA-området som mangler opplysninger om kjønn (gjelder bl.a. Tyskland, Italia, Belgia, Nederland og Luxembourg) skal ikke godtas uten tilleggskommunikasjon for kjønn. Relevant dokumentasjon for kjønn kan være fødselsattest som ikke bør være eldre enn fire måneder. Er vedkommende født i et såkalt gruppe 2-land, *se instruks av 12.12.2007 som er vedlegg til rundskriv nr. 2, 2013*, kan fødselsattest ikke godtas. Apostille/legalisering er påkrevet dersom attesten er utstedt i et land utenfor Vest-Europa, Estland, Kroatia, Latvia, Polen, Slovakia, Slovenia, Tsjekkia, Ungarn, Japan, Australia, New Zealand, USA eller Canada. Legeerklæringer om kjønn godtas ikke. Har ikke vedkommende fødselsattest som kan godtas, eller annen offisiell dokumentasjon for kjønn fra statsborgerlandet, må det kreves fremleggelse av maskinlesbart pass.

Er personen statsborger i et land utenfor EØS/EFTA-området, må vedkommende kunne fremlegge **Schengen-standardisert oppholdskort som dokumentasjon på oppholdstillatelse** gjeldende for minst seks måneder. EØS/EFTA-borgere, unntatt nordiske borgere, må ha oppholdsrett, alternativt oppholdstillatelse, dersom de skal oppholde seg i Norge utover tre måneder, evt. seks måneder dersom vedkommende er arbeidssøkende. Det samme gjelder medflyttende familiemedlemmer til EØS/EFTA-borger som er statsborgere av land utenfor dette området.

Om vilkårene for at en person skal registreres som bosatt i Norge, se *pkt. 2.1 "Innvandring"*.

Dersom det kontorsted flyttemeldingen mottas ikke er registermyndighet for den kommunen vedkommende skal bosette seg eller oppholde seg i, skal meldingen videreformidles til rett kontor. For øvrig gjelder de samme regler som ved innenlandske flyttinger, se *pkt. 4.1 "Flytting - meldeplikten"*, *pkt. 4.2 "Flytting - hvem kan melde flytting"* og *pkt. 4.4.1 "Registreringsdato"*.

4.7.2 Registrering

Fregforskr. §7-11 og § 7-12

4.7.2.1 Generelt

Flyttingen skal meldes til skattekontoret, [dvs. ett av kontorstedene som er utpekt til å foreta identitetskontroll](#), eller til Servicekontor for utenlandske arbeidstagere. Skal vedkommende bosette seg eller oppholde seg i en kommune som ligger i et annet skattekontors distrikt, formidles meldingen til registermyndigheten for den aktuelle kommune. Registreringsdato er likevel den dato mottagende skattekontor mottok meldingen.

For borgere av land utenfor EØS/EFTA-området må det foreligge oppholdstillatelse. Dette dokumenteres [med Schengen-standardisert oppholdskort](#).

For øvrige EØS/EFTA-borgere (unntatt nordiske borgere) samt medflyttende familiemedlemmer fra land utenfor EØS/EFTA-området må det foreligge oppholdsrett, alternativt oppholdstillatelse. Oppholdsrett dokumenteres med registreringsbevis eller oppholdskort utstedt av politiet eller Utlendingsdirektoratet. [En eventuell oppholdstillatelse dokumenteres med Schengen-standardisert oppholdskort](#).

Skattekontoret skal dernest gå frem på følgende måte:

1. Registreringsdato føres på flyttemeldingen og det kontrolleres at meldingen er formelt i orden. Mangler gyldig underskrift, eventuelt navn på ektefelle og/eller dato/sted for ekteskapsinngåelsen, returneres meldingen.

Etter fregforskr. § 7-11 skal skattekontoret ta stilling til om flyttingen skal godtas eller ikke. Dette vedtaket, se *pkt. 1.5 "Om vedtak"*, skal fattes ut fra bostedsreglene i fregforskr. § 4-2 første ledd og kap. 5, se *pkt. 2 "Bosted - hvem skal regnes som bosatt"* og *pkt. 3 "Bosted - hvor en skal være bosatt"*.

2. Finner skattekontoret at flyttingen skal godtas, må man undersøke om vedkommende tidligere har vært registrert som bosatt i Norge eller har blitt tildelt D-nr., jfr. fregforskr. § 7-12. Dersom personen opplyser at han/hun har vært bosatt i Norge før, men kontoret ikke finner vedkommende ved oppslag i DSF, eller det er tvil om personen er samme person som en som alt er registrert med fødsels- eller D-nr. i DSF, skal spørsmålet forelegges Skattedirektoratet. Også i de tilfellene hvor personen opplyser at han/hun ikke tidligere har vært bosatt i Norge, skal det gjøres oppslag i DSF.

4.7.2.2 Ikke tidligere bosatt

Viser undersøkelsene i DSF at personen sannsynligvis ikke har vært bosatt i Norge tidligere, skal det kontrolleres om personen tidligere er tildelt D-nummer.

Når det gjelder registrering av navn, statsborgerskap og barn, skal man normalt legge til grunn det som står registrert i DUF.

Når det gjelder barns statsborgerskap der en av foreldrene er norsk, *se pkt. 17.6 "Statsborgerskap"*. Er man likevel i tvil, kontaktes Skattedirektoratet.

Når det gjelder sivilstand, skal innvandrede personer som oppgir å være gift, også opplyse om ektefellens navn, [fødselsdato](#) samt dato/sted for ekteskapsinngåelsen. Flyttemelding som mangler disse opplysninger, skal returneres. Dersom opplysning om ektefelle eller ekteskapsinngåelse fortsatt mangler etter puring, skal sivilstand settes til ugift. I de tilfeller skattekontoret tviler på om opplysningene er korrekte, kan dokumentasjon kreves, jfr. fregl. § 11 annet ledd.

Barn født av norske [foreldre](#) i utlandet skal hverken fødselsregistreres eller, [i tilfelle noen av foreldrene er bostedsregistrert i Norge](#), bostedsregistreres sammen med [foreldrene](#). Etter passforskriften kreves det at alle som får utstedt norsk pass skal ha norsk fødselsnummer. Dette betyr normalt at norske barn født i [land utenfor Schengen-området](#) har fått tildelt fødselsnummer før de kommer til Norge, *se pkt. 6.2.5 Fødsel - Født i utlandet*". Skattekontoret må derfor kreve at det fremlegges pass for barnet [dersom det er født i land utenfor Schengen-området](#). Unntak fra kravet til pass kan gjøres for norske barn født i annet [Schengen-land](#) dersom [barnet på meldetidspunktet er uten pass og fødselsattest/fødselsregisterutskrift](#) fra fødelandet fremlegges [sammen med bilde av barnet tilsvarende krav til passfoto](#), *se pkt. 4.7.1 første kulepunkt*. Forutsetningen er at det ikke er tvil om [foreldrenes](#) identitet. Er det tvil om [foreldrenes](#) identitet, skal saken forelegges Skattedirektoratet.

Når det gjelder adoptivbarn fra Kina, *se pkt. 25.3 "Melding om utenlandsadopsjon"*.

4.7.2.2.1 Barn født av surrogatmor

Se også pkt. 6.6 "Barn født av surrogatmor i utlandet" og henvisningen der til brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet til bl.a. Skatteetaten.

Ved innvandringsmeldinger for små barn, og spesielt dem som flytter alene, skal skattekontorene være oppmerksomme på at barnet kan være født av surrogatmor. Dersom det fremgår at barnet som meldes innvandret er født av surrogatmor, eller skattekontoret har mistanke om det, sendes innvandringsmeldingen, kopi av legitimasjonsdokumenter og eventuelle øvrige saksdokumenter til Skattedirektoratet. **Meldingen** skal være påført dato for når den ble mottatt.

Dersom Skattedirektoratet kommer til at det er et surrogattilfelle, vil Skattedirektoratet forestå den videre behandling av saken frem til og med eventuell ekspedisjon av innvandringsmeldingen til Personregisteret for registrering.

Kommer Skattedirektoratet til at det ikke er et surrogattilfelle, vil innvandringsmeldingen med vedlegg bli returnert skattekontoret for ordinær behandling.

Land der kommersiell surrogati forekommer (listen er ikke uttømmende):

USA
Canada
India
Ukraina
Georgia
Russland

Forhold skattekontorene skal være spesielt oppmerksomme på:

- Innvandringsmeldinger på små barn fra kjente surrogatland, og spesielt nyfødte (noen uker/måneder gamle) som meldes innflyttet alene.
- I mange tilfeller vil det være tale om tvillinger.
- Oppgitt mor er fylt 35 år og har i lengre tid levd i parforhold.
- Barn født av surrogatmor i USA vil som regel ha amerikansk pass.
- Barn født av surrogatmor i land som ikke følger territorialprinsippet for statsborgerskap, og de pretenderende foreldre er norske, vil ha måttet anskaffe norsk pass før barnet kan bringes til Norge. Det kan være tale om håndskrevne nødpass uten fødselsnummer, men også ordinært pass med fødselsnummer. Det forhold at et barn er tildelt fødselsnummer i forbindelse med passutstedelse, og i den forbindelse er registrert med en

eller to foreldre i DSF, utelukker ikke at det foreligger et surrogattilfelle.

- På fødselsattest for barnet vil gjerne de pretenderende foreldre i Norge være oppført, og er det to fedre, er det et sikkert tegn på surrogatifødsel.

4.7.2.3 Tidligere bosatt

Viser undersøkelsen at personen tidligere har vært bosatt i en kommune som hører inn under et annet skattekontor, og vedkommende utvandret før føringen av hovedregisterkort opphørte (1.1.1995) må skattekontoret innhente kopi av hovedregisterkortet fra dette skattekontoret, eventuelt statsarkivet dersom kortet er avlevert der, med mindre vedkommende person allerede er oppdatert i DSF. Ellers vises det her til rundskriv nr. 11, 1994 pkt. 4 – innvandring, når det gjelder håndtering av tidligere utskrevne hovedregisterkort.

1. Viser det seg at personen fremdeles er registrert som bosatt i den tidligere registreringskommunen eller eventuelt som forsvunnet, skal vedkommende ikke regnes som innvandret. Flyttingen må da behandles som en vanlig innenlandsk flytting, *se pkt. 4.6 "Flytting innen Norge"*.
2. Er derimot personen registrert som utvandret, kontrolleres opplysningene på flyttemeldingen mot DSF. Alle endringer i navn, sivilstand etc. må dokumenteres. Man må i denne forbindelse iaktta instruks av 12. desember 2007 om krav til dokumentasjon for registrering av forhold som har funnet sted i utlandet, *se rundskriv nr. 2, 2013*. For ikke-nordiske statsborgere, *se også kap. 11 "Endring av sivilstand for innvandrere fra ikke-nordiske land"*. Kan endringene ikke dokumenteres eller dokumentasjonen ikke kan godtas, skal personen registreres med de opplysningene som allerede er registrert i DSF. Fremlegger vedkommende dokumentasjon på endringene etter innvandringen er registrert, må sivilstandsendringer registreres i DSF. Når det gjelder fødselsdato, skal den settes til den dato som alt er registrert i folkeregisteret.
3. Har personen tidligere vært bosatt i Norge, og utvandringen fant sted før føringen av hovedregisterkort opphørte, hentes hovedregisterkortet frem fra avgangsregisteret for oppdatering av DSF, med mindre vedkommende allerede er oppdatert.

4.7.2.4 Utfylling av blanketten

Feltene forbeholdt skattekontoret i blankett RF-1401 fylles ut på følgende måte:

1. Kommunenummer føres i rubrikken for dette.

2. Kode for fraflyttingsland påføres samt adresseopplysningene som publikum har gitt på meldingen. Her brukes koden adressen har i adressedelen i Det sentrale folkeregister (DSF).
3. Rubrikken for personnummer (tidligere bosatt) og familiekode fylles ut.
4. Neste rubrikk som skal fylles ut heter "Barn av". Hvis foreldre og barn står på flyttemeldingen, må skattekontoret utfor barnets navn skrive tallene på den eller de av de voksne som er foreldre. Et eksempel kan klargjøre dette. På en flyttemelding er oppført:

NAVN	BARN AV	FØDT
1. Helge Nilsen	4	27.04.1950
2. Britt Berge		13.02.1954
3. Åge Berge	1,2	04.03.1980
4. Mads Nilsen		09.12.1932

Dvs. at Åge Berge er barnet til de som er ført opp som nr. 1 og 2 på flyttemeldingen og Helge Nilsen er sønn av Mads Nilsen.

5. Ved hjelp av denne opplysningen og opplysningen om sivilstand, kan familie kjernen utledes i Det sentrale folkeregister (DSF) uten at skattekontoret trenger å oppgi familienummer.
6. I feltet "DUF-nummer og/eller D-nummer" skal begge nummer føres dersom de er kjent. Blir D-nummer oppgitt her, blir det laget en "link" mellom dette og det fødselsnummeret som blir/er tildelt.
7. Kode for oppholdstillatelse skal registreres for alle statsborgere av land utenfor EØS/EFTA-området, med mindre vedkommende har oppholdsrett som familiemedlem til EØS/EFTA-borger. Kode for oppholdstillatelse skal også registreres for de EØS/EFTA-borgere som måtte ha ordinær oppholdstillatelse, noe som kan være tilfellet dersom de ikke kvalifiserer til oppholdsrett under registreringsordningen. Det er enten politiet eller Utlendingsdirektoratet som avgjør hva slags tillatelse som skal gis og det er vedtak fattet her som skal være grunnlaget for registreringen i DSF.

Følgende koder benyttes:

O - Oppholdstillatelse

Kode O benyttes for alle ordinære midlertidige (tidsbegrensede) oppholdstillatelser etter utlendingsloven av 15. mai 2008 som trådte i kraft 1. januar 2010. Dato for tillatelsens utløp skal registreres i tilknytning til denne koden.

B - Permanent oppholdstillatelse (tidligere bosettingstillatelse)

Kode B benyttes for utlendinger som har fått permanent oppholdstillatelse etter utlendingsloven av 15. mai 2008 som trådte i

kraft 1. januar 2010, dvs. oppholdstillatelse uten tidsbegrensning. I tilknytning til permanent oppholdstillatelse skal det ikke registreres dato for utløp.

M - Opplysning mangler

Kode M benyttes for utenlandske barn som trenger oppholdstillatelse og som blir registrert bosatt ved fødsel og således uten at oppholdstillatelse foreligger, se pkt. 6.5, underpunkt 5 og pkt. 4.7.4.1 "Født i Norge - oppholdstillatelse mangler"8.

Kodene "E - oppholdstillatelse etter EØS-avtalen" og koden "O - oppholdstillatelse uten arbeidstillatelse" benyttes ikke lenger ved innvandring. Imidlertid vil kodene fortsatt forkomme på personer som har slike tillatelser etter utlendingsloven av 24. juni 1988.

8. Der den innvandrede har foreldre/ektefelle eller barn som allerede er bosatt i Norge, føres disse i feltet for dette.

Feltene fylles ut slik:

Gjelder person: referanse til linjenummeret ovenfor

Navn: navnet på familiemedlemmet

Slektskap: det slektskapsforholdet denne personen har til den innvandrede.

Hvis vi bruker eksemplet ovenfor, og Helge Nilsens mor er bosatt i Norge, kan utfyllingen se slik ut:

Gjelder person: 1

Navn: Sofie Nilsen

Fødselsdato: 17.02.1930

Personnummer: 390 67

Slektskap: Mor

Under registreringen av meldingen blir da Sofie Nilsen ført som mor til Helge Nilsen.

9. Skattekontoret må ellers påse, før blanketten sendes til Personregisteret, at det flytteren skriver er forståelig og påse at navnene kommer i riktig rekkefølge.

Har vedkommende oppgitt 1. januar som fødselsdag og -måned, eller har oppgitt en fødselsdato som fremstår som fingert (gjelder særlig 1. mars og 1. juli), basert på egenerklæring eller dokumentasjon med liten bevisverdi, tilsier forvaltningslovens veiledningsplikt at vedkommende informeres om de spesielle regler som da gjelder, se pkt. 28.2 "Fastsettelse av fødselsdato – innvandring".

Dersom den fødselsdatoen som er fastsatt, er en annen enn den som er ført på av melder, må skattekontoret føre på den fastsatte dato.

For de som gjeninnvandrer, utfører skattekontoret selv registreringen. Det samme gjelder enhver innvandring der vedkommende har fødselsnummer. For øvrig skal punkt 11 - 13 nedenfor følges. For de som tidligere ikke er registrert som bosatt, sender skattekontoret originalblanketten til Personregisteret. En kopi arkiveres i skattekontorets arkiv.

10. Når skattekontoret mottar melding om tildelt fødselsnummer (for de som ikke har det fra før), må det kontrolleres at fødselsnummer er tildelt på riktig fødselsdato og kjønn. For personer som bostedsregistreres sammen med familie som er bosatt fra før, må skattekontoret kontrollere at alle familierelasjoner er ført på disse. Personnummeret føres skattekontorets kopi.
11. Skattekontorets kopi av blankett RF-1401 signeres av den som har behandlet innflyttingen og arkiveres etter registreringsdato i mappen for "Innflyttet fra utlandet".
12. Kvitteing for meldt flytting [sendes ut sentralt fra Skattedirektoratet](#).

4.7.3 Melder ikke flytting

Dersom personen har oppholdstillatelse for mer enn seks måneder, vil vedkommende ha plikt til å melde innflytting. Dersom personen ikke melder flytting, skal man følge samme prosedyre som ved innenlands flytting, jfr. fregforskr. § 7-6, se pkt. 4.6.3 "Flytting innen Norge – Melder ikke flytting". Hvorvidt vedkommende skal registreres som bosatt i Norge, vil imidlertid bero på om de øvrige vilkår for innvandring er oppfylt, se pkt. 2.1. "Innflytting fra utlandet".

4.7.4 Annullering av innvandring

Denne registrering foretas av Skattedirektoratet. Med mindre innvandringsvedtaket er en nullitet, noe det vil være i tilfeller som nevnt i pkt. 4.7.4.1, må det foreligge et endelig omgjøringsvedtak truffet av skattekontoret.

Det er fast forvaltningspraksis at en innvandring ikke anses ugyldig dersom et opphold som i utgangspunktet var ment å skulle vare i mer enn seks måneder eller være permanent, i ettertid skulle vise seg i bli midlertidig. Det avgjørende vil i de fleste tilfeller være hva som ble opplyst i flyttemeldingsblanketten, det vil si om det på meldingstidspunktet forelå opplysninger som skulle ha medført at innvandringsmeldingen ble avslått.

4.7.4.1 Født i Norge – oppholdstillatelse mangler

Det er en etablert forvaltningspraksis at barn som fødes i Norge av utenlandske foreldre, bostedsregistreres ved fødsel så fremt foreldrene er bosatt. Selv om det formelt sett er et krav at disse barna skal ha egen oppholdstillatelse før de kan bostedsregistreres, taler reale hensyn for at barna bostedsregistreres sammen med foreldrene alt fra fødselen så sant mor (gift/ugift) eller far (gift med barnets mor) har oppholdstillatelse eller oppholdsrett i medhold av utlendingslovens § 61 sjette eller syvende ledd.

I de tilfeller barn er blitt bostedsregistrert uten at det foreligger oppholdstillatelse i overensstemmelse med nevnte forvaltningspraksis, vil folkeregisterets vedtak om dette formelt sett være basert på en gal rettsoppfatning. I og med at dette må betraktes som en feil som har ført til en materielt sett gal registrering, vil et slikt vedtak formelt sett være ugyldig. Vedtak om å registrere personer som bosatt på en bestemt adresse er et påbudsvedtak. Ugyldige påbudsvedtak er nulliteter, dvs. vedtak uten rettsvirkninger og som man derfor uten videre må se bort fra.

Hvorvidt slike saker skal tas opp, vil bero på et konkret skjønn i det enkelte tilfelle. Har barnet i lengre tid (mer enn tre måneder) vært uten oppholdstillatelse og oppslag i DUF viser at det heller ikke er fremmet søknad, tilskrives foreldrene og varsles om at barnets bostedsregistrering vil bli annullert om de ikke innen en viss frist fremlegger dokumentasjon for at det er fremmet søknad om oppholdstillatelse eller at oppholdstillatelse er innvilget.

Skal det tas opp utvandringssak på foreldrene grunnet utgått oppholdstillatelse, er det naturlig at spørsmålet om gyldigheten av barnets bostedsregistrering tas opp samtidig. Varsel som nevnt i forrige avsnitt tas da med i ordinært forhåndsvarsel til foreldrene. Barnet skal imidlertid ikke tas med i utvandningsvedtaket idet utvandring etter fregforskr. § 4-7 annet ledd forutsetter at det har foreligget en oppholdstillatelse som har gått ut. Dersom foreldrene ikke dokumenterer at barnet har oppholdstillatelse eller at søknad er fremmet, underrettes Skattedirektoratet. Underretningen må være skriftlig og det må være opprettet egen sak for hvert enkelt tilfelle (søsken vil normalt kunne omfattes av samme sak). Skattedirektoratet annullerer barnets bostedsregistrering og barnet vil da bli stående som fødselsregisterført i morens bostedskommune på fødselstidspunktet, jfr. fregforskr. § 3-1.

4.7.5 Oppholdstillatelse - endring

Endringer i oppholdstillatelser overføres elektronisk fra DUF til DSF. Endringer som ikke registreres automatisk, kommer som en elektronisk melding til skattekontoret og må behandles manuelt.

Opplysningene i de elektroniske meldingene kontrolleres mot DSF og endringer i opplysning om oppholdstillatelse (kode og/eller dato) registreres. Når det gjelder barn som i henhold til gjeldende forvaltningspraksis står bostedsregistrert uten oppholdstillatelse (kode M), se pkt. 4.7.4.1 "Født i Norge

– oppholdstillatelse mangler”, registreres oppholdstillatelsen selv om den har en gyldighetstid på under seks måneder.

Når det gjelder oppfølgingen av personer med utgått oppholdstillatelse, se pkt. 4.9.5 ”Utgåtte oppholdstillatelser”.

4.8 Innvandring - nordisk land

Fregl. § 8 annet ledd, fregforskr. § 4-2 første ledd og internordisk overenskomst om flytting

Dersom den eller de som innvandrer ber om sperret adresse, se pkt. 4.9 ”Innvandring – sperret adresse”.

4.8.1 Meldeplikt og legitimasjonskrav

Fregl. § 8 annet ledd og internordisk overenskomst om flytting art. 2

Etter fregl. § 8 annet ledd og art. 2 i internordisk overenskomst om flytting er den som flytter fra et av de nordiske landene og etter innflytting har bosatt seg i kommunen, pliktig innen åtte dager etter ankomsten å [personlig melde seg på skattekontoret, dvs. ett av de kontorsteder som er utpekt til å foreta id-kontroll](#), og legitimere seg med pass eller annet legitimasjonspapir som viser [navn, fødselsdato, kjønn og statsborgerskap](#) og er utstyrt med bilde av vedkommende. Dette gjelder også barn og norske statsborgere. Førerkort sammen med utskrift ikke eldre enn tre måneder fra landets folkeregister godtas dersom vedkommende er statsborger av et av de nordiske land. [Unntak fra kravet til legitimasjonspapir kan gjøres for norske barn født i annet nordisk land \(evt. Schengen-land\) dersom barnet på meldetidspunktet er uten pass og fødselsattest/ fødselsregisterutskrift fra fødelandet fremlegges sammen med bilde av barnet tilsvarende krav til passfoto. Forutsetningen er at det ikke er tvil om foreldrenes identitet. Er det tvil om foreldrenes identitet, skal saken forelegges Skattedirektoratet.](#)

Fødselsnummeret i fraflyttingslandet skal oppgis i flyttemeldingen. Se pkt. 4.1 ”Flytting - meldeplikten”, pkt. 4.4.1 Flytting - registreringsdato” og pkt. 4.2 ”Flytting - hvem kan melde flytting”. Om vilkårene for at det skal foreligge en flytting, se pkt. 2 ”Bosted - hvem skal regnes som bosatt”.

4.8.2 Registrering

Fregforskr. §§ 7-11og 7-12 og internordisk overenskomst om flytting

For borgere av land utenfor EØS/EFTA-området må det foreligge oppholdstillatelse [dokumentert med Schengen-standardisert oppholdskort](#).

Øvrige EØS/EFTA-borgere (unntatt nordiske) og familiemedlemmer til EØS/EFTA-borgere som selv er borgere av land utenfor EØS/EFTA-området må ha registreringsbevis eller oppholdskort, alternativt oppholdstillatelse dokumentert med Schengen-standardisert oppholdskort. Skattekontoret skal gå frem på følgende måte:

1. Registreringsdato føres på flyttemeldingen og det kontrolleres at meldingen er formelt i orden. Etter art. 2 nr. 2 i den internordiske overenskomst om flytting skal skattekontoret i vedtak, *se pkt. 1.1.2 "Forvaltningsloven - enkeltvedtak"*, ta stilling til om flyttingen skal godtas eller ikke, *se pkt. 2.1.1 "Innflytting fra utlandet"*.

Kommer skattekontoret frem til at innflyttingen ikke kan godtas, skal flyttemeldingen avslås i skriftlig begrunnet enkeltvedtak, *se pkt. 1.8.4 "Krav til vedtaket"*. Avslaget registreres i et eget skjermbilde i DSF som finnes i menyen for internordiske flyttinger. Fraflyttingslandets registermyndighet vil så få automatisk underretning om avslaget.

Finner skattekontoret grunn til å anta at den som melder innflytting skal regnes som bosatt i en kommune i et annet skattekontors distrikt, skal saken ekspederes dette skattekontor.

2. Som ved flyttinger fra ikke-nordiske land, må man undersøke om vedkommende tidligere har vært bosatt i Norge, *se pkt. 4.7.2.2 "Innvandring - ikke tidligere bosatt i Norge" og "pkt. 4.7.2.3 "Innvandring - tidligere bosatt"*.
3. Når det gjelder den videre registreringsprosedyre, *se pkt. 4.7.2.4 "Utfylling av blanketten"*.
4. Så snart flyttingen er registrert i DSF, genererer systemet en melding som sendes elektronisk til fraflyttingslandet. Ved behov kan det anmodes om tilleggsopplysninger fra fraflyttingslandet, jfr. overenskomst om internordisk flytting art. 4 der det fremgår hvilke opplysninger som kan kreves. I de tilfeller Personregisteret registrerer innvandringen (når vedkommende fra før ikke har norsk fødselsnummer), må skattekontoret markere på innvandringsmeldingen at det ønskes tilleggsopplysninger. Det må presiseres at det normalt ikke vil være behov for tilleggsopplysninger da det er flytteren selv som skal gi de nødvendige opplysninger.

4.8.3 Melder ikke flytting

Får folkeregisteret på annen måte kjennskap til at en person er kommet til kommunen fra et annet nordisk land, og har grunn til å anta at det foreligger en internordisk flytting, skal man følge samme prosedyre som ved innenlandsk flytting, jfr. fregforskr. § 7-6, *se pkt. 4.6.3 "Flytting innen Norge – Melder ikke flytting"*. Hvorvidt vedkommende skal registreres som bosatt i Norge, vil

imidlertid bero på om de øvrige vilkår for innvandring er oppfylt, se *pkt. 2.1. "Innflytting fra utlandet"*.

4.9 Innvandring – sperret adresse

Dersom den eller de som melder innvandring ber om sperret adresse, skal vedkommende henvises til lokalt politi for å søke om sperret adresse. Politiet behandler søknaden. Dersom denne blir innvilget, får vedkommende en bekreftelse fra politiet med opplysning om plikten til å møte på ett av de såkalte ID-kontorene for ID-kontroll. Skattekontoret (ID-kontoret) skal skanne(i Keesing dokumentscanner) melderens og eventuelle familiemedlemmers legitimasjonsdokumenter. Når legitimasjonsdokumentet er skannet, skal skattekontoret skrive en påtegning på bekreftelsen fra politiet. I påtegningen skal det fremgå at ID-kontroll er foretatt og hvilken status dokumentet har fått (f. eks. status OK). Påtegningen skal stemples og signeres av saksbehandler på skattekontoret (ID-kontoret). Bekreftelsen med påtegning sendes tilbake til lokalt politidistrikt per brev.

Lokalt politidistrikt sender saken om sperret adresse (original innflyttingsmelding, bekreftelse fra politiet med skattekontorets påtegning, kopi av legitimasjonsdokument, kopi av bekreftelse på oppholdstillatelse/registreringsbevis) videre til Kripos, nasjonalt kontaktpunkt for adressesperre.

Etter at Kripos har behandlet saken, blir alle dokumentene levert med kurér til Skattedirektoratet for registrering. Når Skattedirektoratet er ferdig med registreringen, blir saksdokumentene hentet av Kripos for arkivering. Skattedirektoratet sender original innvandringsmelding til Skatt nord, Personregisteret for arkivering.

Dersom det lokale politidistriktet har avslått sperret adresse, skal politiet henvise personen til skattekontoret for å melde innvandring som da behandles av skattekontoret på vanlig måte, se *pkt. 4.7 "Innvandring – ikke-nordisk land, alternativt pkt. 4.8 "Innvandring – nordisk land"*.

4.10 Utvandring - ikke-nordisk land

4.10.1 Meldeplikten

Fregl. § 8 første ledd og fregforskr. § 4-7 nr. 1 første og annet ledd og § 7-8 til § 7-10

Etter fregl. § 8 første ledd er den som har vært bosatt i Norge minst 6 måneder og skal bosette seg i utlandet eller oppholde seg der i minst 6 måneder, pliktig til å melde fra til skattekontoret før utreisen.

Vilkåret for at det skal foreligge flytting, er at vedkommende skal bosette seg i vedkommende land etter utflytting fra en norsk kommune. Det kreves at det skal ha skjedd en bostedsforrykning, dvs. tilknytningen til bosted i Norge er opphørt samtidig som ny selvstendig bolig i utlandet er tilflyttet.

Flyttingen skal meldes på fastsatt papirblankett, RF-1402.

Når det gjelder meldeplikten og registreringsdato gjelder de samme regler som ved innenlandske flyttinger, *se pkt. 4.1 "Flytting - meldeplikten", pkt. 4.2 "Hvem kan melde flytting" og pkt. 4.4.1 "Registreringsdato"*. Man må imidlertid her merke seg regelen i fregforskr. § 7-8 annet punktum som sier at det ikke kan foretas registrering på grunnlag av flyttemeldinger som innkommer tidligere enn 14 dager før utreisedagen. Kommer flyttemeldingen tidligere enn det, må vedkommende bekrefte flyttingen senere for at flyttemeldingen skal kunne godtas.

4.10.2 Fravær i utlandet

Dersom skattekontoret på grunnlag av reglene i fregforskr. § 4-7 nr. 1 kommer frem til at vedkommende ikke skal registreres som utvandret, skal skattekontoret dersom vedkommende selv ønsker det, registrere postadressen i utlandet, *se også pkt. 4.11 "Postadresse"*. Vedkommende må gjøres oppmerksom på at han/hun selv må melde fra til skattekontoret og legitimere seg for å få endret/slettet denne postadressen.

4.10.3 Registrering

Fregforskr. §7-8 til § 7-10

Flyttingen kan meldes til et hvilket som helst skattekontor, men skal behandles av registermyndigheten for den kommune vedkommende var bosatt i ved utreisen. Dersom meldingen mottas av et annet skattekontor, formidles den til rett skattekontor. Det skattekontor som behandler meldingen, skal gå frem på følgende måte:

1. Registreringsdato føres på og det kontrolleres at meldingen er formelt i orden. Etter fregforskr. § 7-9 skal skattekontoret i enkeltvedtak, *se pkt. 1.1.2 "Forvaltningsloven - enkeltvedtak"*, ta stilling til om flyttingen skal godtas eller ikke. Dette vedtaket skal man fatte med hjemmel i bostedsbegrepet i fregforskr. § 4-7 nr. 1, *se pkt. 2.2 "Utvandring"*.

Finner skattekontoret at flyttingen skal godtas, registreres meldingen. Dersom annen postadresse ikke er oppgitt, registreres tilflyttingsadressen i utlandet som postadresse.

2. Dersom flyttingen har medført endring i familienummer til personer som vedkommende flytter *fra*, rettes familienummer for disse. Dato for endring av familienummer er registreringsdato for utflyttingen.
3. Meldingen dateres og signeres og arkiveres i mappen for "Flyttet til utlandet".
4. Kvittering for meldt flytting, blanketten «Underretning om registrert flytting» er lagt inn som en maskinell utskrift fra DSF. Ved registrering av utvandring er feltet preutfyllt med J, slik at kvitteringen kommer automatisk hvis man ikke skriver over med N.

Blanketten skal sendes melderens som kvittering på at flyttingen er registrert. Kvitteringen skal underskrives og stemples med skattekontorets kontorstempel før utsending.

Blanketten foreligger både på bokmål og nynorsk og kan tas ut enten i forbindelse med registrering av flyttingen eller via attestmenyen.

4.10.4 Melder ikke flytting

Dersom det ikke meldes flytting og vedkommende skal være registrert som utvandret etter fregforskr. § 4-7 nr. 1, skal skattekontoret fatte vedtak om utvandring. Se *pkt. 2.2 "Utvandring"*, *pkt. 4.9.5 "Utgåtte oppholdstillatelse"*, *pkt. 1.4 "Forvaltningsloven - Saksforberedelse ved enkeltvedtak"* og *pkt. 1.5 "Forvaltningsloven - Om vedtak"*.

Kopi av vedtak om utvandring skal sendes NAV-trygd, sosialkontoret og ligningsmyndigheten.

Om registreringsdato, se *pkt. 4.4.1 "Flytting – Registreringsdato"*.

4.10.5 Utgåtte oppholdstillatelse

Når det gjelder de materielle regler, se *pkt. 2.8.1.2 "Oppholdstillatelse utgått"*.

For å lette oppfølgingen av personer med utgåtte oppholdstillatelse, er det laget en egen oppslagsrutine i folkeregistermenyen, OPPH. Det blir jevnlig kjørt en batchrutine som plukker ut personer med utgåtte eller manglende oppholdstillatelse og lagrer disse i en egen tabell.

Ved oppslaget OPPH får man opp en liste over personer i påloggingskommunen, alternativt påloggingskommunens fylke eller region, som har utgått oppholdstillatelse eller manglende opplysning om oppholdstillatelse. Listen er sortert etter dato for tillatelsens utløp. Til hjelp i oppfølgingen av slike saker er det et eget felt der det kan legges inn om vedkommende har oppholdsrett, se *nedenfor "Fortsatt lovlig opphold"*. Den

dato som registreres i dette feltet, skal være lik den dato registermyndigheten fastslår at det foreligger oppholdsrett, enten gjennom oppslag i DUF eller ved mottak av dokumentasjon fra utlendingsmyndigheten.

Brukerveiledning for oppslagsrutinen er inntatt i Brukerveiledning DSF.

I de tilfeller oppholdstillatelsen er gått ut og utlendingen ikke dokumenterer å ha lovlig opphold i Norge i påvente av at søknad om fornyelse eller eventuelt bosettingstillatelse avgjøres, skal det fattes skriftlig vedtak om å registrere vedkommende som utvandret, jfr. fregforskr. § 4-7 nr. 1 annet ledd. *Se pkt. 2.2.1.2 "Utvandring - ikke-nordisk land - Oppholdssted ukjent/oppholdstillatelse utgått», pkt. 4.4.1«Flytting - Registreringsdato» og saksbehandlingsrutinene nedenfor.*

Fortsatt lovlig opphold

Etter utlendingslovens § 61 sjette ledd annet punktum og syvende ledd annet punktum har en utlending i påvente av avgjørelse på søknad om fornyelse av en fornybar oppholdstillatelse eller søknad om oppholdstillatelse på et nytt faktisk eller rettslig grunnlag, krav på opphold på de samme vilkår dersom det er søkt innen en måned før utløpet av den tidligere oppholdstillatelse. Er det søkt senere, kan den kompetente vedtaksmyndighet gi utlendingen adgang til fortsatt opphold på de samme vilkår, jfr. utlendingslovens § 61 sjette ledd første punktum og § 61 syvende ledd første punktum. Det er i alle tilfeller en forutsetning for fortsatt lovlig opphold at den tidligere oppholdstillatelse er fornybar.

Søkes det om ny oppholdstillatelse på et nytt faktisk eller rettslig grunnlag, er det for oppholdsrett etter utlendingslovens § 61 syvende ledd også et krav at vedkommende på søknadstidspunktet har hatt lovlig opphold i medhold av den tidligere oppholdstillatelse i minst de siste ni måneder.

Man må merke seg at eventuell oppsettende virkning av klage i sak om asyl eller vanlig oppholdstillatelse ikke i seg selv gir vedkommende en oppholdsrett som gir grunnlag for fortsatt bostedsregistrering. Det samme gjelder eventuell oppsettende virkning av omgjøringsbegjæring samt søksmål. Med andre ord må oppholdsrett også i slike tilfeller følge av utlendingslovens § 61 sjette eller syvende ledd.

Saksbehandlingsrutiner:

- Det gjøres oppslag i DUF for å kontrollere om utledningen har fått ny midlertidig oppholdstillatelse, evt. permanent oppholdstillatelse, eller om det foreligger oppholdsrett etter utlendingslovens § 61 sjette eller syvende ledd. Har vedkommende fått ny oppholdstillatelse, registreres denne i DSF. Har vedkommende oppholdsrett, føres det merknad om dette i hovedmerknadsfeltet og eventuelt i feltet "oppholdsrett".
- Før det fattes utvandringsvedtak, må utlendingen forhåndsvarsles med maksimalt 14 dagers uttalelsesfrist. I forhåndsvarselet må

vedkommende bes dokumentere et eventuelt fortsatt lovlig opphold i Norge, dvs. i påvente av avgjørelse angående søknad om fornyelse av den tidligere oppholdstillatelse, opphold på nytt faktisk eller rettslig grunnlag eller permanent oppholdstillatelse.

- Dersom utlendingen innen utløpet av svarfristen i forhåndsvarselet fremlegger bekreftelse fra utlendingsmyndighetene på fortsatt lovlig opphold, må skattekontoret se an utflyttingssaken til søknaden er endelig avgjort, se siste punkt nedenfor. Fremlegges dokumentasjon for fortsatt lovlig opphold, skal det skal føres merknad i hovedmerknadsfeltet i DSF om dette og eventuelt i feltet ”oppholdsrett” i rutinen OPPH.
- Dersom utlendingen innen utløpet av svarfristen i forhåndsvarselet ikke dokumenterer fortsatt lovlig opphold, fattes det vedtak om utvandring etter fregforskr. § 4-7 nr. 1 annet ledd.
- Dersom utlendingen har hatt lovlig opphold i påvente av avgjørelse angående søknad om fornyelse av oppholdstillatelse, opphold på nytt faktisk eller rettslig grunnlag eller permanent oppholdstillatelse, og søknaden er avslått og det dessuten ikke er klaget innen tre uker etter forkynnelsen av vedtaket, har utlendingen ikke lenger lovlig opphold i Norge. Det fattes da utvandringsvedtak etter fregforskr. § 4-7 nr. 1 annet ledd. Har vedkommende klaget, vil imidlertid oppholdsretten gjøre seg gjeldende inntil saken er avgjort i klageinstansen.
- I forbindelse med iverksettelse av utvandringsvedtak, registreres den siste bostedsadresse i postadressefeltet, med mindre vedkommende selv har bedt om å få registrert en annen postadresse, *se også pkt. 4.11 ”Postadresse”*.
- Er det registrert flytting på vedkommende etter at oppholdstillatelsen gikk ut, vil dette være en ugyldig registrering (nullitet) som må annulleres før utvandringen registreres.

4.11 Utvandring - nordisk land

Fregl. § 8 første ledd, fregforskr. § 4-7 nr. 1 annet ledd og § 7-10 og overenskomsten om internordisk flytting

4.11.1 Meldeplikten

Overenskomstens art. 2 nr. 1

Etter overenskomstens art. 2 nr. 1 har den som flytter fra Norge til et annet nordisk land kun meldeplikt i tilflyttingslandet, etter tilflyttingslandets regler. Det skal derfor ikke meldes utvandring til registermyndigheten i Norge. Mottas

slik melding, skal den returneres melderer med opplysning om at vedkommende kun har meldeplikt i tilflyttingslandet.

4.11.2 Innflyttingslandet unnlater å registrere

Fregforskr. § 4-7 nr. 1 annet ledd og internordisk overenskomst om flytting art. 3

Hvis innflyttingslandet vedtar at vedkommende ikke skal registreres der, skal vedkommende fortsatt være registrert i Norge selv om han/hun etter norske regler skulle ha vært registrert som utvandret. I slike tilfeller må skattekontoret gjøre vedkommende oppmerksom på adgangen til å få registrert postadressen i utlandet.

Dersom skattekontoret er uenig i innflyttingslandets avgjørelse om registrering eller ikke registrering, kan saken tas opp med den lokale registreringsmyndighet eller Skattedirektoratet, jfr. overenskomstens art. 3 annet ledd.

4.11.3 Registrering

Fregforskr. § 7-10

Prosedyren er som følger:

1. Skattekontoret mottar elektronisk melding fra tilflyttingslandet. Meldingene ligger i et eget venteregister i DSF.
2. Skattekontoret registrerer utflyttingen manuelt. Det er viktig at dette skjer raskt slik at tiden med registrering i to land samtidig blir så kort som mulig. Som registreringsdato for utflytting benyttes innflyttingslandets registrerte innflyttingsdato.
3. Dersom flyttingen har medført endring i familienummer, se pkt. 31.4.4 "Familienummerendring ved ulike hendelser - flytting", til personer som vedkommende flytter fra, rettes familienummer for disse. Dato for endring av familienummeret er registreringsdato for utflyttingen.

Mer utførlig rutinebeskrivelse er inntatt i brukerhåndboken for elektroniske meldinger.

4.11.4 Melder ikke flytting

Fregforskr. §§ 4-7 nr. 2 og 7-9 annet ledd

Har skattekontoret grunn til å anta at en registerført person oppholder seg i et annet nordisk land under slike forhold at han/hun bør registreres der, må skattekontoret underrette vedkommende lokale registermyndighet om dette. Den lokale registermyndighet i tilflyttingslandet avgjør etter lovgivningen i

dette landet om vedkommende skal regnes som bosatt eller ikke, jfr. fregforskr. 4-7 nr. 2.

Blir det truffet avgjørelse om at vedkommende ikke skal regnes som bosatt i tilflyttingslandet, er denne avgjørelsen bindende for norsk registermyndighet. Det skal med andre ord ikke treffes vedtak om utvandring i slike tilfeller. Om nødvendig registreres vedkommende uten fast bosted, *se pkt. 3.14 "Uten fast bosted"*. *Se også pkt. 2.1.2 "Bosted – hvem skal regnes som bosatt – Nordiske land"*.

4.12 Postadresse

Postadresse som er oppgitt i flyttemelding registreres i postadressefeltet i DSF.

Dersom skattekontoret i andre tilfeller mottar anmodning om registrering av postadresse, må det kreves at henvendelsen er skriftlig og undertegnet av vedkommende person samt at det er fremlagt kopi av legitimasjonsdokument. Postadresseendringer som er meldt til Posten er således ikke tilstrekkelig grunnlag for registrering/endring av postadresse i folkeregisteret uten skriftlig bekreftelse fra vedkommende person.

Er vedkommende det skal registreres postadresse på død, må melderer avkreves dokumentasjon for at han er berettiget til å motta post til avdøde, f.eks. ved skifteattest. I tillegg må det fremlegges kopi av legitimasjonsdokument for melderer.

I saker hvor personer registreres som utvandret på grunnlag av utgått oppholdstillatelse mens de fortsatt oppholder seg i Norge, registreres den sist registrerte bostedsadresse som postadresse, med mindre personen ønsker noe annet. Har vedkommende fra før en annen postadresse registrert, skal denne normalt bli stående. Har vedkommende faktisk reist ut av landet, uten at skattekontoret har mottatt opplysninger om adressen i utlandet, skal postadressefeltet stå åpent.

For personer som registreres som utvandret på grunnlag av flyttemelding registreres den meldte bostedsadresse i utlandet i postadressefeltet, med mindre melderer har ført en annen adresse i flyttemeldingens postadressefelt.

Skattekontorene har ikke adgang til å endre en persons postadresse uten medvirkning fra den det gjelder eller dennes fullmektig. Unntak fra dette kan kun gjøres i tilfelle vedkommende har utvandret, har norsk postadresse og post til denne adressen har kommet i retur to eller flere ganger. I så fall kan skattekontoret føre merknad om returpost i hovedmerknadsfeltet i DSF og registrere den meldte bostedsadresse i utlandet i postadressefeltet.

Postadresse for personer med sperret adresse [gradert strengt fortrolig](#), *se kap. 23 "Sperring av adresse"*, *vil være en c/o-adresse til Kripos, unntatt fosterbarn som vil ha barnevernsmyndighetens adresse registrert i postadressefeltet i DSF.*

5 Navn

Kapittelet bygger i det vesentligste på Justisdepartementets rundskriv G-20/2002 om ny navnelov som trådte i kraft den 1. januar 2003.

5.1 Navnelovens rettskilder og systematikk

5.1.1 Navnelovens rettskilder

En arbeidsgruppe nedsatt av departementet la frem sitt forslag til ny navnelov fremlagt i NOU 2001: 1 Lov om personnavn - Tradisjon, liberalisering og forenkling. I Ot.prp. nr. 31 (2001-2002) Om lov om personnavn (navneloven) er departementets forslag til ny navnelov fremlagt. Justiskomiteens innstilling er inntatt i Inst. O. nr. 33 (2001-2002), og Stortinget vedtok navneloven i tråd med justiskomiteens innstilling.

I enkelte sammenhenger vil også navnelova 29. mai 1964 nr. 1 (navneloven 1964) og praktiseringen av denne være en rettskilde i arbeidet med navneloven 7. juni 2002 nr. 19 (navneloven 2002). Navneloven 1964 §§ 9 nr. 5, 25, 26 og 27 er ikke videreført. Dersom noen likevel skulle søke om navn som kunne vært tatt etter disse bestemmelsene, kan navnet innvilges med hjemmel i den generelle unntaksbestemmelsen, dvs. navneloven 2002 § 4 første ledd nr. 9. I NOU 2001:1 er det foreslått på s. 143-144 at alle tilsvarende tilfeller som er blitt innvilget etter navneloven 1964 § 9 nr. 6, også bør innvilges etter unntaksbestemmelsen i navneloven § 4 første ledd nr. 9. Dette betyr at praksisen nevnt i Rundskriv G-150/91 s. 35-38, jfr. NOU 2001: 1 punkt. 3.2.5.5.7, fortsatt skal videreføres med hjemmel i navneloven § 4 første ledd nr. 9, med mindre en av lovens øvrige bestemmelser kommer til anvendelse.

5.1.2 Navnelovens systematikk

Systematikken fremgår av kapittelinndelingene i loven. Den viktigste systematiske endringen sammenlignet med navneloven 1964, gjelder etternavn. Etter navneloven 1964 kan etternavn fås på seks måter: Ved fødsel, dvs. første gangs navnevalg, ved adopsjon, ved ekteskap, ved bevilling, ved melding til folkeregisteret og som såkalt biperson. I navneloven 2002 sondres det i stedet mellom nye, beskyttede og frie etternavn. Frie etternavn vil som hovedregel kunne tas uten videre, men med visse begrensninger for nye etternavn, se § 3 tredje ledd. Beskyttede etternavn vil kunne tas dersom en søker har en nærmere angitt tilknytning til navnet, særlig ved slektskap, ekteskap, adopsjon eller ved ste- eller fosterforeldreforhold, se § 4.

Navneloven 2002 bryter også med ordningen om at barn ved første gangs navnevalg bare kan gis foreldrenes etternavn. Alle etternavn som man kan ta etter navneloven 2002, skal også kunne velges ved første gangs navnevalg. Dette betyr at foreldre kan velge andre etternavn enn sine egne for barn. I navneloven § 10 første ledd stilles det opp én skjønnsmessig regel om nekting av navn når det er fare for at navnet vil bli til vesentlig ulempe for den som skal bære det, eller andre sterke grunner tilsier at vedkommende ikke får navnet. I motsetning til navneloven 1964 stiller bestemmelsen opp én generell regel som dekker alle tilfeller der en person ønsker å ta, endre eller sløyfe fornavn, mellomnavn eller etternavn.

5.2 Organisering, saksbehandling m.m.

5.2.1 Første instans

Etter § 11 første ledd første og annet punktum skal meldinger om å ta, endre eller sløyfe navn inngis til skattekontoret for den kommunen der den meldingen gjelder er registrert bosatt.

Meldinger skattekontoret måtte motta meldinger fra personer som ikke er registrert som bosatt vi DSF, skal avvises, jfr. navneloven § 14 første ledd. Imidlertid skal navneendringssaker for norske borgere bosatt i utlandet oversendes til Personregisteret, jfr. instruks om fordeling av oppgaver og vedtaksmyndighet på folkeregisterområdet § 4-6 litra d.

Med hjemmel i § 11 første ledd tredje punktum har departementet bestemt at meldinger om valg av navn i forbindelse med adopsjon skal inngis til Barne-, ungdoms- og familieforvaltningen (BUFA). Dette gjelder bare valg av navn i forbindelse med selve adopsjonen. Dersom en f.eks. ønsker å endre navn etter at adopsjon er foretatt, skal meldingen i stedet inngis til skattekontoret på vanlig måte.

Vigselsmannen skal ikke lenger behandle navnesaker. Vigselsmannen skal i stedet videreformidle meldingsskjema om navn fra partene til skattekontoret med mindre partene ønsker å gjøre det selv i ettertid.

Fylkesmannen, som gir separasjons- og skilsmissebevilling, skal heller ikke som førsteinstansorgan behandle navnesaker i forbindelse med separasjon eller skilsmisse. Dette betyr at bevillingen ikke lenger skal inneholde personens navn etter separasjonen eller skilsmissen. En må også her benytte den særskilte bekreftelsen om navnevalget dersom en har behov for å dokumentere navn etter separasjonen eller skilsmissen.

Presten som døver vil etter den nye navneloven fortsatt ikke ha kompetanse til å fatte navnevedtak.

5.2.2 Fylkesmannen som klageorgan

Etter § 11 første ledd siste punktum er fylkesmannen klageorgan. Dette betyr at det er 18 klageorgan ved behandlingen av navnesaker. Departementet behandler ikke enkeltsaker om navn. Med sikte på å oppnå enhetlig saksbehandling som klageorgan, oppfordres fylkesmennene til å opprettholde en utstrakt kontakt og utveksle informasjon om bl.a. praksis. Eksempelvis bør fylkesmannen oversende vedtak i mer kompliserte navnesaker til de øvrige embetene.

Det er fylkesmannsembetet i det fylket hvor den meldingen gjelder er registrert bosatt som er rett klageorgan. Dette gjelder selv om parten i mellomtiden har flyttet til et annet fylke. Det samme gjelder i spørsmålet om hvilket fylkesmannsembete som har kompetanse til å oppheve vedtak i navnesaker truffet av et skattekontor.

Det samme som nevnt ovenfor, gjelder også klagesaker over BUFAs vedtak. Rett fylkesmannsembete for klagesaker over BUFAs vedtak er fylkesmannen for det fylket hvor den meldingen gjelder, er registrert bosatt.

Justisdepartementet er overordnet organ for navneloven og ser det som nødvendig å ha kunnskap om praktiseringen av denne. Fylkesmennene bes derfor inntil departementet bestemmer noe annet, å oversende til orientering følgende klagevedtak i navnesaker til departementet:

- Alle vedtak der fylkesmannen har omgjort skattekontorets vedtak
- Vedtak av prinsipiell betydning

5.2.3 Saksbehandling m.m.

Se også pkt. 5.9 Navnevalg for barn – saksbehandling” og pkt. 5.10 ”Behandling av melding om endring av navn”.

5.2.3.1 Melding om navn

Etter navneloven § 11 første ledd må det gis melding om å ta, endre eller sløyfe navn. Skattekontoret avgjør i førsteinstans om meldingen skal godtas. Avgjørelsen er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Det er først når skattekontoret har truffet vedtak om at meldingen er godtatt, at navnet er endret.

Bruken av ordet melding indikerer en raskere og mer regelbundet avgjørelse enn en vanligvis forbinder med en søknadsbehandling.

§ 2 og § 12 presiserer at det gis melding om navn ved første gangs navnevalg for barn og ved endring av navn for barn.

Det foreligger to meldingsskjema som skal anvendes. Det ene skjemaet skal brukes ved første gangs navnevalg, som foreldrene får tilsendt etter fødselen. Det andre skjemaet skal brukes ved endring av navn for barn under 18 år og ved endring av navn for myndige personer.

Fordi navneloven 1964 § 10 om navn som biperson ikke er videreført i navneloven 2002, må det inngis meldingsskjema for hver enkelt person i en familie som ønsker å ta, endre eller sløyfe navn.

5.2.3.2 Bortfall av bevillings- og kunngjøringsordningen

Det skal ikke utstedes navnebevillinger for navn som er innvilget med hjemmel i navneloven 2002. Innvilgelse av navn skal heller ikke kunngjøres. Publikum må i stedet henvende seg til skattekontoret eller undersøke SSBs sider på Internett for å finne ut antall bærere av navn.

Det gjøres oppmerksom på at BUFA utsteder bevilling ved innvilgelse av adopsjon, og at en eventuell navneendring vil fremgå av denne bevillingen i tillegg til selve vedtaket om adopsjon.

5.2.3.3 Forholdet til forvaltningsloven

Fordi avgjørelsen av meldingen om navn er et enkeltvedtak, må forvaltningslovens regler om saksforberedelse ved enkeltvedtak, herunder forhåndsvarsling av parter, vedtakets utforming, underretning om vedtaket og klage og omgjøring følges.

Ved godkjenning av kurante meldinger, f.eks. melding om en av foreldrenes etternavn, en av adoptivforeldrenes etternavn, frie etternavn, ektefellens etternavn osv., er det ikke nødvendig å grunngi vedtaket, jfr. forvaltningsloven § 24 annet ledd. Den skriftlige underretningen om vedtaket kan f.eks. skje ved at meldingen returneres med en påskrift om at den er godtatt og at det nye navnet er ført inn i folkeregisteret. Folkeregistrene kan selv utarbeide andre ordninger om hvordan slik skriftlig underretning skal finne sted.

For de mer kompliserte navnesakene må imidlertid avgjørelsen begrunnes i tråd med fvl. § 24 første ledd og § 25. Det må vurderes i det enkelte tilfelle om slik begrunnelse må gis, dvs. om det etter fvl. § 24 annet ledd behøver å grunngis.

For de kurante navnesakene er det heller ikke nødvendig å forhåndsvarsle parten, jfr. fvl. § 16 første ledd og tredje ledd bokstav c). Som part etter fvl. § 2 første ledd bokstav e) regnes den som ved melding søker om navn. Dersom meldingen gjelder et beskyttet etternavn, vil en bærer av navnet ikke være part i saken. Vedkommende vil imidlertid ha rettslig klageinteresse etter fvl. § 28 første ledd og vil dermed kunne påklage vedtaket. Når meldingen gjelder et mellomnavn og navnet er et beskyttet etternavn, har den som bærer navnet som etternavn rettslig klageinteresse. De

som bare har navnet som mellomnavn kan ikke klage fordi mellomnavn ikke er beskyttet.

Gjelder meldingen et fornavn, vil en som har navnet som etternavn ha rettslig klageinteresse og derfor kunne klage under henvisning til at navnet strider mot § 8.

Når det gjelder hvilke av foreldrene som er partsrepresentanter når meldingen gjelder valg av navn for barn under 18 år, vises det til pkt. 5.2.3.6 nedenfor.

5.2.3.4 Plikt til å ha navn

Navneloven § 1 første punktum gir hovedreglene om hvilke elementer som skal eller kan inngå i et fullstendig personnavn. Alle skal ha et fornavn. Det er adgang til å ha flere. Alle skal ha ett etternavn. Det er ikke adgang til å ha flere etternavn på annen måte enn som et dobbelt etternavn satt sammen av to etternavn med bindestrek. Det er adgang til å ha ett eller flere mellomnavn i tillegg til fornavn og etternavn, men ikke i stedet for fornavn og etternavn.

Annet punktum pålegger folk å bruke sitt fornavn og etternavn som personnavn. Det er ikke en plikt til å bruke sitt mellomnavn som personnavn. I utelukkende private sammenhenger kan en bruke andre navn enn personnavn, f.eks. et kalle- eller kjælenavn. Det må videre i en viss utstrekning være adgang til å bruke f.eks. forkortelser. Om den nærmere rekkevidden av bestemmelsen og forholdet til kjælenavn og kunstnernavn mv. vises til NOU 2001: 1 pkt. 13.1.1 og 3.13.1.

For at et navn skal anses som navn etter navneloven, må det i utgangspunktet være uttrykt med bokstavene i det norske alfabetet. Talltegn kan ikke brukes i navn. F.eks. er ikke "29" eller "Y1" navn i lovens forstand selv om en person ønsker å bruke det som en skrivemåte for "Toni" eller "Yvonne" i sitt eget fornavn. De forskjellige navn som kan inngå i et fullstendig personnavn, skilles fra hverandre med mellomrom. Bindestrek kan brukes i doble etternavn, doble mellomnavn samt i fornavn. Skilletegn som komma, punktum og skråstrek kan ikke inngå i et navn. Tegn fra fremmede skriftspråk som greske bokstaver og kinesiske tegn, kan ikke brukes i navn etter navneloven. Navn fra slike skriftspråk må omformes til et navn uttrykt med bokstaver i det norske alfabetet før det kan godtas og registreres som et navn i Norge. Det er imidlertid ikke noe i veien for at aksenter o.l. registreres.

5.2.3.5 Retting av navn m.m.

Ved innflytting fra utlandet har vedkommende allerede et navn slik at det normalt ikke blir spørsmål om å endre navnet. Vedkommende kan derfor innføres i folkeregisteret med dette navnet, eventuelt i en form tilpasset lovens system og det norske alfabetet, uten at det er truffet vedtak om vedkommendes navn i medhold av navneloven. Det samme gjelder registrering av navn i forkortet form. I enkelte kulturer er mange navn så

lange at det vil være meget upraktisk for bæreren å bruke det opprinnelige navnet som navn i Norge. Det har derfor utviklet seg en praksis der det i folkeregisteret i forbindelse med innflyttingen eller senere registreres en forkortet form av navnet. Dette skal ikke anses som en navneendring som krever et vedtak i medhold av navneloven. En følge av dette er at den forkortede formen kan registreres som vedkommendes navn uavhengig av om andre allerede er registrert med det samme navnet som etternavn.

I noen tilfeller er navnet feilregistrert i folkeregisteret, enten ved innflytting, eller pga. andre omstendigheter. Dersom det kan legges frem dokumentasjon som viser navnets riktige skrivemåte, kan skrivemåten rettes. Når det gjelder retting av etternavn, kan det f.eks. være nødvendig å legge frem attester som viser at foreldre eller ektefelle lovlig har etternavnet med en annen skrivemåte enn vedkommende står med i folkeregisteret. Dersom skrivemåten vedkommende ønsker å endre etternavnet til er et fritt etternavn, bør retting foretas uten nærmere undersøkelser.

Rettingen anses ikke som en navneendringssak som krever hjemmel i navneloven. Den anses heller ikke som et enkeltvedtak. Avslag på retting er imidlertid et enkeltvedtak, som kan påklages.

5.2.3.6 Navn for barn

5.2.3.6.1 Første gangs navnevalg

§ 2 første ledd svarer til navneloven 1964 §§ 2 og 14. Bestemmelsen regulerer både valg av fornavn og etternavn. Det er innarbeidet rutiner som gjør at alle foreldre etter fødselen får tilsendt skjema om melding av navn. Hvis foreldrene er registrert på forskjellige adresser, sendes skjema til mor. Det er ikke plikt til å melde mellomnavn fordi det ikke er plikt til å bruke mellomnavn, jfr. § 1. Som vist ovenfor under pkt. 5.1.2 innebærer navneloven 2002 at foreldre kan velge andre etternavn enn sine egne for barn. Ved førstegangs navnevalg etter første ledd har foreldrene altså samme valgmuligheter som ved senere endringer.

Det er bare foreldre som har del i foreldreansvaret som må underskrive meldingen om navn. Dersom bare den ene av foreldrene har foreldreansvaret, skal altså meldingen godtas - forutsatt at lovens øvrige vilkår er oppfylt - selv om den andre av foreldrene er uenig i navnevalget.

Brudd på plikten til å melde navn innen seks måneder etter fødselen er straffbar etter straffeloven § 339 nr. 1.

Selv om begge foreldrene har del i foreldreansvaret, kan en melding fra bare en av dem godtas dersom det foreligger særlig grunn, jfr. § 12. Dette er nytt i forhold til navneloven 1964 ved første gangs navnevalg, *se nærmere pkt. 5.2.3.6.2 om dette*. Praksis er ment å skulle være restriktiv.

Barnet får morens etternavn dersom melding ikke er sendt innen seks måneder etter fødselen eller dersom meldingen ikke kan godtas, jfr. annet ledd første punktum. Etter annet ledd annet punktum kan ikke barnet få morens ekte parentonym som etternavn etter ”den automatiske” regelen i første punktum. Dette hindrer f.eks. at en sønn av Kari Hansdatter automatisk får Hansdatter som etternavn når navn ikke er valgt innen seks måneder etter fødselen. Dersom moren har et dobbelt etternavn der det ene etternavnet er et ekte parentonym, får barnet i stedet det andre etternavnet. Har ikke moren et annet etternavn, får barnet morens fornavn med ending som viser slektskapet. En sønn av Kari får i tilfelle f.eks. etternavnet Karisønn. Endingen -sen kan imidlertid aldri tas i ekte parentonym, *se nedenfor pkt. 5.3.5.3.*

Dersom et nyfødt barn plasseres i fosterhjem, kan ikke fosterforeldrene velge fornavn for barnet uten at den/de som har foreldreansvaret har samtykket i navnevalget. Fosterforeldrene kan ikke under noen omstendighet ”velge” sitt eget mellomnavn eller etternavn for et fosterbarn. Det må eventuelt sendes melding til skattekontoret om fosterforeldrenes etternavn eller mellomnavn. Skattekontoret sender navnevalgskjema til foreldrene/moren selv om barnet er plassert i fosterhjem, bl.a. fordi det er den/de som har foreldreansvaret som skal velge navn. Det hender imidlertid at den/de som har foreldreansvaret, ikke vil melde fornavn for barnet når det er plassert i fosterhjem. Barneverntjenesten må da av hensyn til barnet påse at det blir valgt fornavn. Dette kan eventuelt gjøres ved at det oppnevnes hjelpeverge, jfr. vergemålsloven § 16.

Noen barn plasseres utenfor hjemmet med tanke på bortadopsjon. Når det i slike tilfeller også er tale om første gangs valg av navn, kan det i spesielle tilfeller være nødvendig med en utstrakt kontakt mellom BUFA og skattekontoret.

5.2.3.6.2 Nærmere om foreldrenes valg av navn for barn, § 12

Bestemmelsen er en videreføring av navneloven 1964 § 18 bortsett fra at den nå også kommer til anvendelse ved første gangs navnevalg. Det betyr at også ved første gangs navnevalg kan navnet for barnet innvilges selv om bare den ene av foreldrene som har del i foreldreansvaret, har underskrevet navnemeldingen.

Melding om første gangs navnevalg/endring av navn for noen som ikke har fylt 18 år, skal enten fremsettes av den eller de som har foreldreansvaret, eller disse må ha samtykket i meldingen. Dersom meldingen gjelder et barn over 12 år, må også barnet selv samtykke.

Det er altså ikke et krav at barn under 12 år må samtykke. Imidlertid følger det av brnl. § 31 første ledd at ”[e]tter kvart som barnet blir i stand til å danne seg egne synspunkt på det saka dreiar seg om, skal foreldra høyre kva barnet har å seie før dei tek avgjerd om personlege tilhøve for barnet. Dei skal leggje vekt på det barnet meiner alt etter kor gammalt og modent barnet er. Det same gjeld for andre som barnet bur hos eller som har med barnet å gjere.”.

Dersom det ikke foreligger felles foreldreansvar, stiller navneloven ikke opp noe påbud om at samtykke må gis av den av foreldrene som ikke har del i foreldreansvaret. Foreldre som ikke har del i foreldreansvaret, er ikke part i saker om barnets navn, jfr. Ot.prp. nr. 31 s. 25. Det er i utgangspunktet ikke rom for å legge vekt på synspunkter fra foreldre som ikke har del i foreldreansvaret. Dette gjelder også der det er tale om en endring fra eller til vedkommendes navn.

Det kan gjøres unntak fra samtykkekravet når det foreligger ”særlig grunn”. Praksis bør være restriktiv med å innvilge en navnemelding når en av foreldrene som har del i foreldreansvaret, nekter å samtykke. En melding skal i slike tilfeller i alminnelighet ikke godtas. Dette gjelder selv om vedkommende ikke bor sammen med barnet. I NOU 2001: 1 uttales det på s. 147 at forvaltningen bør være varsom med å frata foreldrene medbestemmelse i navnespørsmål, så lenge medbestemmelsen er en del av foreldreansvaret.

Departementet mener at de samme hensynene som ligger til grunn for § 12 hvor det foreligger felles foreldreansvar, også gjør seg gjeldende hvor det er reist sak om felles foreldreansvar. Vi legger her vekt på at de fleste saker om foreldreansvaret ender med at begge foreldrene får del i foreldreansvaret.

Utgangspunktet bør derfor være at navnemyndighetene skal stille en navnesak i bero dersom den av foreldrene som ikke har del i foreldreansvaret, har reist sak om felles foreldreansvar. Unntak fra dette utgangspunktet kan gjøres dersom det foreligger ”særlig grunn”, jfr. § 12, tredje punktum. Dersom samtykke etter § 12 ikke er nødvendig for å endre navnet, vil det heller ikke være noen grunn for at saken stilles i bero til spørsmålet om foreldreansvar er avgjort.

“Særlig grunn” kan blant annet foreligge dersom det er objektivt konstaterbare holdepunkter som klart viser at den av foreldrene som ikke samtykker i navneendringen, ikke bør få gjennomslag. Et tenkt eksempel kan være at vedkommende er straffedømt for overgrep mot barnet. Særlig grunn kan også foreligge dersom utsettelse av behandlingen av navnesaken kan medføre fare for sikkerheten til barnet eller den av foreldrene som har foreldreansvar. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom barnet og den av foreldrene som har foreldreansvar bor på sperret adresse ([saken skal i tilfelle behandles av Skatt nord, Personregisteret](#)), jfr. forskrift om folkeregistrering § 9-5. Tilsvarende gjelder dersom det er fattet vedtak om ny identitet. I slike tilfeller vil det ofte være tilstrekkelige holdepunkter for at samtykke ikke vil være nødvendig etter navneloven § 12.

Ved melding om navneendring etter navneloven § 12 i saker hvor det ikke foreligger felles foreldreansvar, bør det opplyses om det pågår sak om felles foreldreansvar som ikke er rettskraftig avgjort. Er slike opplysninger ikke gitt, bør navnemyndighetene innhente uttalelse fra søkeren.

Det offentlige har imidlertid ikke plikt til å varsle foreldre som ikke har del i foreldreansvaret om at det er søkt om navneendring for barnet. Foreldre som

ikke har del i foreldreansvaret, er ikke part i saker om barnets navn, jfr. Ot.prp. nr. 31 side 25. I utgangspunktet er det imidlertid ikke noe i veien for at navnemyndighetene kan varsle den av foreldrene som ikke har del i foreldreansvaret om at det er søkt om navneendring, selv om denne ikke er part i saken. Ved vurderingen om slik varsling kan skje, må det legges avgjørende vekt på hva som er til barnets beste. Varsling i de tilfellene hvor det foreligger "særlig grunn" slik at saken ikke skal stilles i bero, vil kunne føre til konflikt eller øke konfliktnivået mellom foreldrene. Departementet legger til grunn at en slik konflikt ikke vil være til barnets beste, og at varsling derfor ikke bør skje i disse tilfellene. I slike tilfeller bør det heller ikke varsles i ettertid om at navneendring er foretatt.

Generelt sett vil det foreligge "særlig grunn" dersom barnet er over 15 år, bor sammen med den av foreldrene som ønsker navneendringen og barnet selv ønsker navneendringen. Barn under 15 år får som hovedregel ikke innvilget navneendring hvis ikke begge foreldrene samtykker.

Videre gjøres det unntak ved melding om mellomnavn for barn. Barnet har f.eks. farens etternavn, og bor hos moren som har sitt etternavn som ugift. Morens etternavn ønskes som mellomnavn for barnet. At det dreier seg om et mellomnavn, anses i utgangspunktet som "særlig grunn". Dette henger blant annet sammen med at ingen har plikt til å bruke mellomnavnet i det daglige. Derfor anses det heller ikke problematisk om navnene eventuelt blir lange og tungvinte.

For fosterbarn er det normalt de biologiske foreldrene som har foreldreansvaret. Imidlertid kan det tenkes at det foreligger "særlig grunn" slik at en navnemelding fra fosterforeldrene likevel bør innvilges dersom barnet har vært hos fosterforeldrene i lang tid og har hatt liten eller ingen kontakt med sine biologiske foreldre.

5.2.3.7 **Alminnelige begrensninger, § 10**

5.2.3.7.1 Ulempekriteriet, § 10 første ledd

Etter bestemmelsen skal en melding om å ta, endre eller sløyfe navn ikke godtas dersom vedkommendes personnavn kan bli til vesentlig ulempe for vedkommende. Bestemmelsen gjelder fornavn, mellomnavn og etternavn. Kriteriet tilsier en svært liberal praksis. Det skal altså mye til før et navn kan avslås under henvisning til ulempene det vil påføre bæreren. Hvor grensen eksakt skal trekkes i hvert enkelt tilfelle, må avgjøres konkret - dels subjektivt i med hensyn til alder, og dels objektivt. Det sentrale må være at nektelse bare skal skje i snevre unntakstilfelle. Tolkningen vil også kunne endres over tid i pakt med endringer i samfunnsforhold og oppfatninger.

Poenget er også å tillate en naturlig utvikling av fornavns forskjellige skrivemåter. Praksis bør som utgangspunkt ikke hindre en naturlig utvikling av skriftspråket - heller ikke når det gjelder fornavn. Det skal mye til for at et

fornavnsønske skal nektes fordi det kan bli til ”vesentlig” ulempe. På samme måte skal fantasinavn og konstruerte navn vurderes.

Fordi navneloven 1964 stilte opp en regel om at navn som kunne bli til ”ulempe” skulle nektes, betyr ordlyden at det er grunnlag for å nekte færre navn under henvisning til ulempekriteriet etter navneloven 2002 enn etter navneloven 1964.

Det kan ikke velges guttenavn for jenter og omvendt. Om dette følger av ulempekriteriet, eller av kriteriet om ”sterke grunner”, har mer teoretisk enn praktisk betydning. Noen fornavn har opphav eller tradisjon både for gutter og jenter. Slike fornavn skal godtas for begge kjønn. At navnet har opphav som et gutte- eller jentenavn betyr at navnet opprinnelig er et jente- eller guttenavn. Dersom opphav ikke kan dokumenteres, vil navnet likevel kunne godtas dersom navnet har tradisjon som jente- eller guttenavn. For at tilstrekkelig tradisjon skal foreligge, må det kreves at navnet både har vært brukt i et visst omfang og over en viss tid som navn for det aktuelle kjønn. Med hensyn til omfang bør navnet ha hatt en utbredelse som etternavn som overstiger det ubetydelige. Når det gjelder varighet bør bruken som etternavn kunne spores over en periode som utgjør mer enn én generasjon. Praksis må avklare hvor mye som skal kreves. Det kan innhentes uttalelser fra navnefaglig hold om navn har slikt opphav eller tradisjon. Det må legges stor vekt på den navnefaglige vurderingen og konklusjonen.

Jentenavn for mann eller guttenavn for kvinne skal imidlertid tillates for personer som er i gang med en kjønnskifteprosess, og som har begynt med hormonbehandling, selv om kjønnskiftet ikke er fullført. Det skal også tillates jentenavn for menn og guttenavn for kvinner som har en transgender identitet (transepersoner) uten at de nødvendigvis er i gang med en kjønnskifteprosess.

Om forholdet til utenlandske navneskikker, vises det også til pkt. 5.5.4 nedenfor.

Ordlyden i § 10 første ledd dekker også de ytterst sjeldne tilfellene der det er den aktuelle sammensetningen av ellers kurante navn som er uheldig. Det er en smakssak om dette følger av kriteriet om sterke grunner eller av ulempekriteriet.

5.2.3.7.2 Kravet til sterke grunner, § 10 første ledd

Det skal meget til før det kan sies å foreligge sterke grunner for å nekte å godta en melding om å ta, endre eller sløyfe navn. Bestemmelsen er en snever unntaksbestemmelse som bare skal kunne komme til anvendelse i helt ekstraordinære tilfeller.

Meldinger om navn som overhodet ikke har navns karakter skal kunne avslås etter denne bestemmelsen, f.eks. et ønske om siffer eller én bokstav som navn. Praksis må utvikle hva som har navns karakter. Det er imidlertid viktig

å være klar over at noe som ikke anses å ha navns karakter på ett tidspunkt, kan få det senere. Praktiseringen av navneloven må være liberal og ikke hindre en naturlig utvikling.

Spørsmålet om å nekte et navn fordi det er støtende, skal vurderes etter kriteriet om vesentlig ulempe eller andre sterke grunner.

Videre kan meldinger om å få et stort antall fornavn og/eller mellomnavn nektes. Praksis må avklare hvor grensen her skal gå. Etter omstendighetene vil f.eks. enkelte stedsnavn, eller lite vanlige navn på gårdsbruk, kunne nektes fordi det foreligger sterke grunner etter § 10. Det skal imidlertid mye til før et slikt navn nektes som etternavn etter denne bestemmelsen. Et nødvendig, men ikke tilstrekkelig vilkår, må være at stedsnavnet, det historiske eller utdødde navnet, eller det lite vanlige navnet på gårdsbruket, er alminnelig kjent. Hvor grensene skal gå må utvikles i praksis.

Om forholdet til utenlandske navneskikker, vises det også til pkt. 5.5.2.1 nedenfor.

5.2.3.7.3 Navnestabilitet, § 10 annet ledd

Bestemmelsen tar bare sikte på å regulere fornavn og etternavn, ikke mellomnavn. Bakgrunnen for dette er at mellomnavn ikke har samme oppgave som fornavn og etternavn mht. individualisering og kategorisering, jfr. NOU 2001: 1 pkt. 7.3 og 9.1.1. Det må vurderes etter § 10 første ledd om hensynet til navnestabilitet kan tilsi at å ta, endre eller sløyfe mellomnavn skal nektes.

Utgangspunktet er at en ikke kan ta, endre eller sløyfe fornavn og etternavn mer enn én gang hvert tiende år. I nr. 1 og 3 gjøres det unntak der hensynet til endring av livssituasjon tilsier at en bør kunne endre navnet uavhengig av tiårsregelen. Nr. 1 gjelder det å ta ektefellens eller samboerens etternavn, og ektefellens eller samboerens fornavn når navnet har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, *se nærmere pkt. 5.5.2.1 om dette*. Nr. 3 gjelder det å ta som etternavn steforeldres, fosterforeldres eller adoptivforeldres etternavn. I annet ledd nr. 2 og 4 gjøres det unntak mht. å ta tilbake tidligere etternavn en har hatt og ta tilbake fornavnet som vedkommende hadde før endringen.

Dersom en ønsker å ta, endre eller sløyfe etternavn eller fornavn i tilfelle hvor vedkommende f.eks. har endret fornavn eller etternavn tidligere innenfor en tiårsperiode og unntaksbestemmelsene i nr. 1 til 4 ikke kommer til anvendelse, kreves "særlige grunner", jfr. nr. 5. Søkeren må forklare det offentlige hvorfor vedkommende ønsker navneendringen. Deretter må det offentlige ta stilling til om vilkåret er oppfylt. Det skal ikke stilles strenge krav i vurderingen av om det foreligger "særlige grunner". En begrunnelse som bare går ut på at en ønsker nytt navn, vil imidlertid i seg selv ikke være tilstrekkelig.

5.2.3.8 Lovvalsregler, § 14

Bestemmelsen er i overensstemmelse med domisil- /bostedsprinsippet og viderefører praktiseringen av navneloven 1964. Navneloven gjelder for alle som er registrert i Det sentrale folkeregister som bosatt her i riket. I tillegg må vedkommende ha til hensikt å bli boende her varig. Med hensyn til dette vilkåret er utgangspunktet vedkommendes subjektive hensikter. Det kreves ikke at hensikten er å bli i Norge for bestandig, men det må dreie seg om et varigere opphold, og man må ikke ha konkrete planer om å flytte innen en viss kortere tid.

Selv om utgangspunktet er vedkommendes subjektive hensikter, legges det vesentlig vekt på hvordan situasjonen objektivt bedømmes, dvs. hvordan tilsvarende faktiske forhold vanligvis utvikler seg.

Eksempelvis vil personen ikke anses for å ha domisil i Norge dersom oppholdet på forhånd er avgrenset til et bestemt oppdrag. Det samme vil ofte være tilfelle dersom personen har oppholds- eller arbeidstillatelse for et bestemt tidsrom og ikke kan regne med fornyelse. Videre vil opphold i Norge i utdannelsesøyemed normalt ikke skape den påkrevde bopel i landet. Konkrete omstendigheter kan likevel tilsi at personen må anses for å ha bopel i Norge. Dette vil f.eks. være tilfelle dersom en utenlandsk student gifter seg i Norge, og dermed innretter seg på å bli boende i Norge.

Vilkåret om varig opphold er stilt opp for å hindre at flere lands navneregler skal komme til anvendelse samtidig. Samtidig er vilkåret i overensstemmelse med alminnelig internasjonal privatrett. Normalt skal personens påstand legges til grunn for vurderingen av om vedkommende har til hensikt å bli boende her varig, med mindre særlige forhold tilsier noe annet.

Statsborgerprinsippet vil imidlertid ha subsidiær betydning på den måten at norske myndigheter skal behandle meldinger om navn fra norske statsborgere bosatt i utlandet, dersom bopelslandet bekrefter at det ikke vil behandle saken fordi vedkommende er norsk statsborger.

Etter § 14 annet ledd kan en utenlandsk statsborger som har domisil i Norge inngi melding om f.eks. endring av navn i overensstemmelse med avgjørelse truffet av statsborgerlandets myndigheter. Det må vurderes konkret om det er tilstrekkelig dokumentasjon for at det foreligger en slik avgjørelse fra statsborgerlandets myndigheter. Kravene bør imidlertid ikke stilles for høyt. Det må bl.a. tas hensyn til på hvilken måte det aktuelle landet innvilger navneendringer for sine statsborgere bosatt i et annet land.

Også slike meldinger der den med norsk domisil på forhånd har fått innvilget navnet av statsborgerlandet, skal norske myndigheter nekte å godta etter § 10 dersom navnet kan bli til vesentlig ulempe for vedkommende eller andre sterke grunner tilsier det. I ulempevurderingen må det imidlertid også legges vekt på de ulemper det kan ha for vedkommende å ha forskjellig navn i Norge og i statsborgerlandet. Begrensningene i folks adgang til å velge navn i §§ 3 og 8 gjelder ikke, men der vedkommende har foretatt navneendringen i

statsborgerlandet for å gå klar av de norske reglene, kan ”sterke grunner” tilsi at norske myndigheter nekter å godta endringen. Videre må det nye navnet tilfredsstillende kravene til navn som er omhandlet ovenfor under pkt. 5.2.3.4.

5.3 Etternavn og mellomnavn

5.3.1 Innledning

Som nevnt ovenfor under pkt. 5.1.2 innebærer navneloven 2002 at det sondres mellom nye, beskyttede og frie etternavn. Frie etternavn vil som hovedregel kunne tas uten videre, men med visse begrensninger for nye etternavn, se § 3 tredje ledd. Beskyttede etternavn vil kunne tas dersom en søker har en nærmere angitt tilknytning til navnet, særlig ved slektskap, ekteskap, adopsjon eller ved ste- eller fosterforeldreforhold, se § 4.

Videre innebærer loven at alle etternavn som man kan ta, også skal kunne velges ved første gangs navnevalg. Dette betyr at foreldre kan velge andre etternavn enn sine egne for barn.

Loven likestiller videre adgangen til å ta etternavn med adgangen til å ta mellomnavn, og omvendt. Eksempelvis kan mellomnavn som de som er nevnt i § 4 første ledd nr. 1, 3 og 6 har eller har hatt, tas som etternavn. Omvendt gir § 9 rett til å ta som mellomnavn, navn som kan tas som etternavn.

Videre gir navneloven 2002 rett til å ta som dobbelt etternavn med bindestrek, to navn som kan tas som etternavn, se § 7. Systemet er altså at en enten kan velge mellomnavn og etternavn, eller dobbelt etternavn med bindestrek. Bindestreken viser at navnet er et dobbelt etternavn. Eventuelt kan en også velge dobbelt mellomnavn med bindestrek, § 9, jfr. § 7. Dobbeltnavnets plassering i navnerækkefølgen viser da at det er mellomnavn og ikke dobbelt etternavn. Det er også adgang til å velge mellomnavn og dobbelt etternavn.

5.3.2 Frie etternavn

Etter § 3 første ledd kan navn som flere enn 200 personer har som etternavn tas av andre uten samtykke fra dem som allerede har det. Dersom navnet har nøyaktig 200 bærere, er det altså ikke fritt. Det er bare begrensningene i § 10 som eventuelt kan hindre innvilgelse av en melding om et fritt etternavn. Også når en ønsker å ta et fritt etternavn, må vedkommende gi melding om det til skattekontoret, jfr. § 11 og § 1 tredje punktum.

5.3.3 Beskyttede etternavn

Etter § 3 annet ledd kan navn som 200 eller færre personer har som etternavn, bare tas av utenforstående som etternavn dersom de som allerede har det som etternavn, samtykker i det. De som har en tilknytning til navnet som nevnt i § 4, kan ta navnet uten samtykke, *se pkt. 5.3.5 nedenfor*. Av de som allerede har et navn som etternavn, skal både de som har navnet som enkelt etternavn, og de som har navnet som del av et dobbelt etternavn, regnes med. Alle nåværende bærere av navnet må samtykke. Det spiller ingen rolle hvordan bærerne selv har fått navnet. Det er antallet bærere av navnet med den aktuelle stavemåten, som teller. Navn som uttales likt, men staves forskjellig, regnes i denne sammenheng som forskjellige navn. Skattekontoret må opplyse personer som ønsker å ta beskyttede etternavn at de kan få en liste over samtlige bærere av navnet. Skattekontoret skriver selv ut listen.

Et samtykke fra bærerne av det etternavnet som det blir søkt om, må være uten forbehold eller spesielle vilkår. Samtykket må også være aktivt, dvs. at det uttrykkelig bekreftes at vedkommende kan ta navnet. Det kreves alltid at samtykket er skriftlig. Et samtykke som er begrenset i tid, eller som setter som vilkår at navnet ikke kan overføres til eventuelle barn, settes ut av betraktning. Et gyldig samtykke kan ikke tilbakekalles i hvert fall ikke etter at meldingen er innvilget.

Det kreves ikke samtykke fra tidligere bærere av navnet. For barn under 18 år må samtykke gis av den eller dem som har foreldreansvaret.

Doble etternavn skal etter annet ledd regnes som to separate etternavn, jfr. § 7 annet punktum. Et dobbelt etternavn vil derfor aldri være beskyttet på annen måte enn indirekte gjennom den beskyttelsen de to enkeltnavnene eventuelt har.

5.3.4 Nye etternavn

Navneloven § 3 tredje ledd regulerer adgangen til å ta ”nye etternavn”, det vil si navn som ikke er i bruk som etternavn her i riket på det tidspunkt en person inngir melding om at vedkommende ønsker navnet. Avgjørende for om navnet er i bruk som etternavn her i riket, er om det i Det sentrale folkeregister er registrert som etternavn for en eller flere personer som er i live og som er bosatt her i riket, jfr. første punktum. At det er registrert som etternavn for avdøde eller utvandrede personer, hindrer ikke at andre kan ta det som ”nytt”. At det er registrert som mellomnavn, er heller ikke til hinder. I annet punktum stilles det av hensyn til enkelte eksisterende navn og betegnelser opp noen begrensninger i hvilke navn som kan tas som nytt etternavn. Som nytt etternavn kan det heller ikke tas noe som kan være til vesentlig ulempe for den som skal bære navnet, eller som av andre sterke grunner ikke bør godtas, jfr. § 10. Et nytt etternavn kan bare bestå av ett ord, jfr. pkt. 5.2.3.4 ovenfor, men ordet kan være sammensatt, f.eks. Hestbreen. Av § 7 følger det imidlertid at en person kan som dobbelt etternavn ta to nye etternavn satt sammen med bindestrek.

Navneloven § 3 tredje ledd nr. 1 tilsvarer navneloven 1964 § 7 annet ledd tredje punktum når det gjelder nye etternavn. Samtykke skal bare innhentes fra bærerne av beskyttede etternavn som kan forveksles, dvs. også beskyttede etternavn som inngår som del av et dobbelt etternavn, jfr. pkt. 5.3.3 ovenfor. Presiseringen i navneloven 1964 av at det dreier seg om likhet ”i uttale eller skrivemåte”, er utelatt. Utgangspunktet for likhetsvurderingen er skrivemåten. Er skrivemåten identisk, er det samme navn. Jo mer forskjellig skrivemåten er, jo mindre fare for sammenblanding er det selv om forskjellen i uttale er liten. Der forskjellen i skrivemåte er liten, vil det være av avgjørende betydning hvor stor forskjellen i uttale er. En må dessuten ta i betraktning at det forekommer mange navn som i skrivemåte ligger meget nær hverandre og som er like i uttale. I langt større utstrekning enn ved de tilsvarende vurderinger etter varemerkeloven og firmaloven kan en derfor forutsette at folk er oppmerksom på at små forskjeller i skrivemåte kan representere forskjellige navn. Noen eksempler fra departementets praksis illustrerer hvordan bestemmelsen skal forstås. Det ble ikke krevd samtykke fra bærerne av Ytreberg av den som ville ta navnet Ytterberg som nytt etternavn, og heller ikke av bærerne av Bonnevie av den som ville ta Bonavie som nytt etternavn.

Nr. 2 tilsvarer navneloven 1964 § 8, men er gitt en noe mer begrenset rekkevidde. Beskyttelsen for lite utbredte navn på gårdsbruk og lignende benevnninger er sløffet. Enkelte stedsnavn, eller lite vanlige navn på gårdsbruk, vil etter omstendighetene bare kunne nektes fordi det foreligger sterke grunner etter § 10, se 5.2.3.7.1 ovenfor. Bestemmelsen verner uttrykkelig også navn på stiftelser, foreninger, institusjoner og lignende. Formålet bak denne ordlyden er at også navn på institusjoner o.l. som ikke er egne rettssubjekter, skal kunne nektes som nye etternavn etter § 3 tredje ledd nr. 2. Det er bare pseudonymer som er kunstnernavn som skal kunne nektes som nytt etternavn. Det er ikke tilstrekkelig grunnlag for nektelse at det nye etternavnet er et pseudonym, så lenge det ikke i tillegg er et kunstnernavn.

At navnet er ”alminnelig kjent”, vil si at alminnelig orienterte personer i Norge kjenner til det. At et firma eller varemerke er registrert, er i seg selv ikke nok. Departementet har antatt at navnet må være alminnelig kjent på landsbasis. Det er ikke tilstrekkelig et det er kjent i et avgrenset distrikt.

Når det gjelder vilkåret om at berettigede interesser kan skades dersom vedkommende får navnet, er det antatt at det må foretas en vurdering av om det er investert penger eller arbeid i navnet. Det må også legges vekt på ideelle interesser. Poenget må dels være om det vil være en personlig krenkelse for skaperen av navnet, og dels om den alminnelige rettsoppfatning finner det støtende at navnesøkeren skal kunne tre inn i den ”goodwill” navnet har.

Nr. 3 svarer til navneloven 1964 § 6 nr. 2. Sammen med § 8 i navneloven opprettholder bestemmelsen det tradisjonelle skillet i norsk navneskikk mellom navn som brukes som fornavn og navn som brukes som etternavn. Når det gleder unntaksbestemmelsen i nr. 3 annet punktum likestilles navn som har opphav eller tradisjon som etternavn i Norge, med navn som har

opphav eller tradisjon som etternavn i utlandet. At navnet har opphav i Norge eller i utlandet, betyr at navnet har sin opprinnelse i Norge eller i utlandet også som fornavn. Når det gjelder det alternative kravet til tradisjon, vises det til pkt. 5.2.3.7.2 tredje avsnitt ovenfor.

I nr. 3 annet punktum gjelder det også et unntak for navn som har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn. Det vises også her til pkt. 5.2.3.7 tredje avsnitt ovenfor. Det er ikke et krav at navnet må ha opphav i kulturen. Grensene for når ”tradisjon” skal anses å foreligge må tolkes romslig. Det må heller ikke stilles strenge krav til dokumentasjon for at navnet har en slik tradisjon. Når det gjelder hvilke kulturer som har en slik navneskikk, vises det til NOU 2001: 1 pkt. 11.3.1. At kulturen ikke skiller mellom fornavn og etternavn, betyr at det ikke må være uvanlig i kulturen at en av besteforeldrenes eller foreldrenes fornavn gis til barn som ”etternavn”, eller at ektefellens fornavn gis til den annen ektefelle som ”etternavn”. Det er altså ikke et krav at kulturen utelukkende har en slik navneskikk. At navnet har en tradisjon i en kultur som ikke har noen navnerett, slik at f.eks. alle navn og navneønsker tillates, er ikke tilstrekkelig, dersom det er uvanlig i den aktuelle kulturen at f.eks. en av foreldrenes fornavn gis til barn som ”etternavn”. Det er ikke et krav at vedkommende søker må ha en tilknytning til kulturen, jfr. også pkt. 5.5.1 nedenfor. Også norsk-etniske personer bosatt i Norge kan altså ta slike navn. Det navnefaglige miljøet har utarbeidet liste over hvilke navn som har slik tradisjon. Listen vil fortløpende bli oppdatert og utvidet. Den er lagt ut på Internett på denne adressen:

<http://www.hf.uib.no/i/nordisk/navneliste.htm>

Dersom navnet ikke finnes på listen, betyr ikke dette at meldingen skal avslås. I slike tilfeller må det innhentes uttalelse fra navnefaglig hold. For øvrig vises det til pkt. 5.5.2.1 nedenfor om denne navneskikken.

5.3.5 Avledede etternavn, § 4

5.3.5.1 Innledning

Formelt kan paragrafen både oppfattes som en selvstendig hjemmel for å ta de navn en har slik tilknytning til som paragrafen nevner, og som et unntak fra de begrensninger som ligger i § 3. For det første gir § 4 folk adgang til å ta beskyttede etternavn uten samtykke fra dem som allerede har det, dersom de har en tilknytning til navnet som nevnt i paragrafen. For det andre gir § 4 folk adgang til å ta slike navn som nye etternavn, uavhengig av begrensningene i § 3 tredje ledd dersom navnet ikke er i bruk som etternavn her i riket.

5.3.5.2 Navn i slekten, § 4 første ledd nr. 1

Bestemmelsen gir en person adgang til å ta etternavn fra mellomnavn og etternavn bakover i slekten, helt tilbake til tippoldeforeldrene.

Doble etternavn skal etter § 4 regnes som to separate etternavn, jfr. § 7 annet punktum. Dette betyr at dersom f.eks. en av besteforeldrene hadde navnet Anker-Hansen som dobbelt etternavn, kan Anker velges som etternavn etter § 4 første ledd nr. 1.

Etter annet punktum kan en ikke ta som etternavn tidligere navn som er ervervet ved ekteskap eller samboerskap. Dersom vedkommende ikke ervervet navnet fra sin ektefelle/samboer, men ervervet navnet under ekteskapet/samboerskapet fordi vedkommende f.eks. hadde tilstrekkelig slektsmessig tilknytning til det, vil begrensningen ikke gjelde.

Med ”aktuelle” navn menes giftenavn som en person fremdeles bærer eller bar da han/hun døde. Med ”tidligere” giftenavn menes giftenavn man har hatt tidligere, men senere har fjernet. En skal altså kurant kunne ta som etternavn en av foreldrenes, besteforeldrenes, oldeforeldrenes eller tippoldeforeldrenes ”aktuelle” etternavn eller mellomnavn ervervet ved ekteskap eller samboerskap. Dette betyr for eksempel at en kan ta mors etternavn som er ervervet ved et tidligere ekteskap dersom mor bærer navnet på meldingstidspunktet. Det samme gjelder i med hensyn til besteforeldre, oldeforeldre og tippoldeforeldre. Dersom den aktuelle av foreldrene, besteforeldrene, oldeforeldrene eller tippoldeforeldrene ikke lever på meldingstidspunktet, betyr vilkåret at søker kan ta etternavn eller mellomnavn ervervet ved et tidligere ekteskap eller samboerskap dersom f.eks. den aktuelle av besteforeldrene hadde navnet ved sin død. Vilkåret betyr altså at det ikke blir adgang - etter § 4 første ledd nr. 1 - til å ta etternavn eller mellomnavn som er ervervet ved ekteskap eller samboerskap dersom det senere er valgt et annet etternavn eller mellomnavn.

5.3.5.3 Parentonym som etternavn, § 4 første ledd nr. 2

Etter bestemmelsen kan en som etternavn ta en av foreldrenes fornavn med ending som viser slektskapet, dvs. et såkalt parentonym. En slik ending kan f.eks. være -sønn, -son, -datter eller -dotter. Det er ikke krav at det må være genitivsmarkering ”s” mellom fornavnet og endingen, f.eks. Johansdatter. Det er ikke krav om skriveregler for slike navn. I utgangspunktet er det opp til folk selv eller foreldrene å avgjøre hvordan det ønskede parentonymet skal skrives. Det betyr at en f.eks. kan velge å skrive parentonymet med en genitivsmarkering. Sen-ending kan imidlertid ikke brukes til å danne ekte parentonymer.

Det kreves ikke at den endingen som viser slektskapet, skal følge norske skikker for danning av parentonymer. Også endinger som brukes til danning av parentonymer på fremmede språk, kan benyttes. Eksempler på slike endinger er det islandske -dóttir og -evna for østeuropeiske kvinner. De islandske etternavnene dannes av farens eller morens fornavn pluss en genitivmarkering og endingen -son eller dóttir. Eksempler kan være: Eiriksson/-dóttir, Hákonarson/-dóttir og Árnason/-dóttir, og dessuten Helguson/-dóttir på grunnlag av kvinnenavnet Helga og Audarson/-dóttir av

kvinnenavnet Audur. Genitivmarkeringene -s-, -ar-, -a- og -u- veksler etter bestemte regler.

Som vist nedenfor under pkt. 5.1 er det i navneloven ikke stilt opp ulike regler for forskjellige grupper. Loven skiller ikke mellom norske og utenlandske avstammingsendinger. Når en av foreldrenes fornavn med avstammingsending kan tas som etternavn, betyr dette at også utenlandske avstammingsendinger skal godtas - også for personer som ikke har tilknytning til en navnetradisjon hvor den utenlandske avstammingsendingen er i bruk.

5.3.5.4 Etternavn for ektefeller, § 4 første ledd nr. 4

Etter bestemmelsen kan en ta som etternavn ektefellens nåværende eller tidligere etternavn eller mellomnavn. I motsetning til navneloven 1964 er det ikke et krav at ektefellen må samtykke i at den annen kan ta vedkommendes navn.

Dersom ekteskapet oppløses ved død eller skilsmisse, kan den som har tatt ektefellens etternavn/mellomnavn beholde navnet. Etter annet punktum kan en ikke ta som etternavn, ektefellens mellomnavn eller etternavn som er ervervet ved et tidligere ekteskap eller samboerskap. § 4 første ledd nr. 4 forutsetter altså at det er adgang til å beholde navn som er ervervet ved et tidligere ekteskap/samboerskap i et nytt ekteskap. Eneste begrensning er at slike navn ikke kan overføres til den nye ektefellen. Tilsvarende regler som gjelder for ektefeller, skal gjelde for samboere, *se nedenfor pkt. 5.3.5.9*. Det vises videre til pkt. 5.3.9.3 nedenfor om de ulike navnekombinasjonene som ektefeller - og dermed også samboere - kan velge.

5.3.5.5 Etternavn for ste- og fosterbarn, § 4 første ledd nr. 6

Stemor/stefar er den som er gift med far/mor uten å være den andre av foreldrene til barnet. Steforholdet må antas å eksistere så lenge ekteskapet med den virkelige av foreldrene består. Innvilgelse av navn etter bestemmelsen kan imidlertid gis i separasjonstiden fordi skilsmissen anses som skjæringspunktet. Det er et krav at barnet er eller har vært oppfostret hos stemor/stefar. Det er ikke gitt noen definisjon av hva som menes med ”stebarn”. Bestemmelsen tar i første rekke sikte på mindreårige. Innvilgelse av navn etter bestemmelsen må imidlertid også kunne gis til voksne. Fosterhjem er forklart i barnevernloven 17. juli 1992 nr. 100 § 4-22. Fosterforeldre vil være de voksne i et fosterhjem som har den daglige omsorgen for barnet. Også her kan innvilgelse av navn etter bestemmelsen gis til voksne foster”barn”.

Etter bestemmelsen er det et vilkår at vedkommende ste- eller fosterforelder samtykker. Høyesterett behandlet i Rt. 1966 s. 1353 et tilfelle der det var søkt om fosterforeldrenes navn mer enn 20 år etter at fosterforeldrene var døde. Retten fant at det forelå et stilltiende samtykke fra fosterforeldrene fordi søkeren hadde brukt navnet allerede mens de levde, og uten at de da hadde

protestert. Samme resultat må gjelde overfor stebarn. Ved konkret vurdering av den enkelte sak, kan en altså innvilge melding om den avdøde fosterforeldres navn, når fosterbarnet gjennom lengre tid har brukt navnet med vedkommendes kunnskap, slik at det kan anses å ha foreligget et stilltiende samtykke. Dersom det ikke er naturlig å tale om stilltiende samtykke, kan det i spesielle tilfelle være aktuelt å innvilge en melding etter unntaksbestemmelsen i § 4 første ledd nr. 9.

Det påpekes for ordens skyld at vilkårene i § 2 og § 12 må være oppfylt dersom det er snakk om å velge navn ved første gangs navnevalg for fosterbarnet eller endre navn for fosterbarnet/stebarnet. Det vises til pkt. 5.2.3.6.1 og 5.2.3.6.2 ovenfor.

5.3.5.6 Søkerens navn, § 4 første ledd nr. 7

Når det gjelder etternavn og mellomnavn som søkeren har hatt tidligere, vil bestemmelsen bare ha selvstendig betydning når navnet tidligere er ervervet som nytt etternavn/mellomnavn, eller når personen tidligere har fått samtykke av samtlige bærere til å ta et beskyttet etternavn. Har en først hatt ett navn, bør det altså normalt uten videre være adgang til å ta tilbake dette navnet.

Det gjelder imidlertid en begrensning i med hensyn til etternavn og mellomnavn som er ervervet ved ekteskap eller samboerskap. Dette er i overensstemmelse med begrensningen i første ledd nr. 1 om at det ikke skal være en alminnelig adgang til å ta ”tidligere navn” som er ervervet ved ekteskap/samboerskap.

Bestemmelsen gir videre hjemmel for å ta mellomnavnet søkeren har, som etternavn. I denne forbindelse er det ikke en begrensning i med hensyn til om navnet er ervervet ved ekteskap/samboerskap. Bakgrunnen for dette er at søkeren allerede har navnet som mellomnavn.

5.3.5.7 Navn på gårdsbruk som etternavn, § 4 første ledd nr. 8

Det vises her til Ot.prp. nr. 31 s. 48 under kommentarene til bestemmelsen, til pkt. 5.7 og til NOU 2001: 1 pkt. 8.7. NOUen og proposisjonen utfyller hverandre om denne bestemmelsen.

5.3.5.8 Navn med en særlig tilknytning til, § 4 første ledd nr. 9

Dette er en sikkerhetsventil som kan komme til anvendelse når søkeren ikke kan ta navnet etter bestemmelsene ovenfor. Det skal ikke være kurant å ta navn etter bestemmelsen, og den bare skal komme til anvendelse i unntakstilfelle. Søkerens subjektive forhold kan etter omstendighetene tillegges vekt i vurderingen av om det foreligger en ”særlig tilknytning”. Nedenfor angis det noen tilfeller der unntaksbestemmelsen bør komme til anvendelse. Eksemplene er ikke uttømmende.

I pkt. 5.1.1 ovenfor er det angitt enkelte tilfeller om når bestemmelsen kan tenkes å komme til anvendelse. Videre bør alle tilsvarende tilfeller som tidligere er blitt innvilget etter navneloven 1964 § 9 nr. 6, kunne innvilges etter § 4 første ledd nr. 9.

Mange navn er registrert både som etternavn og fornavn fordi det i noen land f.eks. er vanlig at barn tar farens fornavn som slektsnavn, dvs. at navnet har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, *se pkt. 5.3.4 ovenfor og pkt. 5.5.2.1 nedenfor*. Praksis skal være liberal når det gjelder melding om å endre rekkefølgen av slike navn, slik at fornavnet blir etternavn. Dette skal skje med hjemmel i unntaksbestemmelsen når det registrerte fornavnet ønskes som etternavn. Begrunnelsen er at søkeren har tilknytning til alle navnene, og at det kan være helt tilfeldig hvilket av navnene som ble registrert som etternavn da personen kom hit til landet. Dette gjelder bare der navnet ikke kan tas som etternavn etter de øvrige bestemmelsene.

Enkelte av navnene som har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, er både i bruk som fornavn og etternavn i landet og de skrives på flere forskjellige måter. Noen av disse skrivemåtene er beskyttede etternavn. Dersom alle de forskjellige skrivemåtene av et slikt navn ses samlet, vil dette etternavnet ofte ha stor utbredelse i landet. Bakgrunnen for at slike etternavn skrives forskjellig er bl.a. ulik transkripsjonspraksis fra utenlandsk til norsk. Mohammed er et eksempel på et slikt navn som forekommer både som fornavn og etternavn her i landet og som skrives på mange forskjellige måter, og der enkelte av skrivemåtene har 200 eller færre bærere. Når det inngis melding om et slikt navn og skrivemåten er beskyttet, uten at vedkommende har tilstrekkelig slektsmessig tilhørighet, skal meldingen i visse tilfeller innvilges uten at det innhentes samtykke fra bærerne av den aktuelle skrivemåten etter § 3 andre ledd. Dette må i hvert fall gjelde hvis søkeren har en tilknytning til det ønskede etternavnet, selv om den ønskede skrivemåten ikke kan dokumenteres brukt i slekten. Navnet skal i tilfelle innvilges etter § 4 første ledd nr. 9. For øvrig må det vurderes konkret i lys av bestemmelsen, om det skal gis tillatelse til å ta slike etternavn når den enkelte skrivemåten er et rettsbeskyttet etternavn.

Flere samboere har også barn fra tidligere forhold, i denne forbindelse kalt for ”særkullsbarn”. Særkullsbarnet vil ikke kunne få etternavnet til mors/fars samboer i medhold av § 4 første ledd nr. 6. Grunnen er at et steforeldreforhold forutsetter ekteskap. Dersom barnets biologiske forelder bærer samboerens navn etter § 4 andre ledd, jfr. § 4 første ledd nr. 4, vil imidlertid særkullsbarnet kunne ta dette navnet etter § 4 første ledd nr. 1. I noen tilfeller må også særkullsbarnet kunne ta navnet til samboeren uten at den biologiske forelderen bærer navnet. Dette kan f.eks. gjelde tilfeller der samboerne også har felles barn som bærer det ønskede etternavnet. Hensynet til navnelikhet blant barna kan i slike tilfeller tilsi at også særkullsbarnet må kunne ta det. Meldingen må i tilfelle innvilges etter § 4 første ledd nr. 9. Det bør i slike tilfeller være et krav at samboeren samtykker, på samme måte som dette er et vilkår i steforeldreforhold, jfr. § 4 første ledd nr. 6.

Meldinger om å ta tilbake beskyttede etternavn som ble ervervet ved ekteskap (tidligere giftenavn), kan ikke vurderes etter § 4 første ledd nr. 4 når ekteskapet er oppløst ved død eller skilsmisse. Dette er fordi bestemmelsen forutsetter at ekteskapet fremdeles består. § 4 første ledd nr. 7 kommer heller ikke til anvendelse. Slike meldinger må derfor vurderes etter § 4 første ledd nr. 9. Det bør som hovedregel være kurant å ta tilbake tidligere giftenavn når det er felles barn som bærer det ønskede etternavnet eller mellomnavnet. Hensynet til at personen kan ha samme etternavn som sine barn, må i slike tilfelle veie tyngre enn hensynet til den tidligere ektefellen. Dette er nytt i forhold til praktiseringen av navneloven 1964. Dersom de tidligere ektefellene ikke har felles barn som bærer det ønskede navnet, er praksis at det kreves at navnet har vært brukt i ekteskapet i minst 12 - 15 år, og at vedkommende ”angrer” forholdsvis raskt.

Det som er nevnt ovenfor om tidligere giftenavn skal også gjelde mht. å ta tidligere ”samboernavn”, jfr. § 4 andre ledd. For samboere vil det imidlertid være snakk om andre skjæringspunkter mht. vurderingen av om et samboerskap fortsatt består, se *pkt. 5.3.5.10 nedenfor*.

Dersom en søker ønsker å ta ”tidligere” etternavn ervervet ved ekteskap eller samboerskap som f.eks. en av foreldrene, besteforeldrene, oldeforeldrene eller tippoldeforeldrene har hatt, må dette også vurderes etter § 4 første ledd nr. 9. Slike navn skal bare kunne tas i helt ekstraordinære tilfeller.

5.3.5.9 Prefiks o.l.

Dersom navnet vedkommende kan ta etter § 4 har et prefiks som f.eks. ”von” foran seg, kan vedkommende bestemme om navnet skal tas med eller uten prefikset. Prefiks strykes ved inngivelse av melding om det. Etter navneloven 1964 har det ikke vært et krav at en bindestrek skal forbinde prefikset med etternavnet. Dette kan heller ikke være et krav etter navneloven 2002.

Se også pkt. 5.7 ”Prefikser - registrering”.

5.3.5.10 Etternavn for samboere, § 4 annet ledd

Paret må være samboere på tidspunktet for melding. Det kan oppstå spørsmål om når et samboerskap må anses som avsluttet, slik et det ikke lenger vil være adgang til å velge navn etter bestemmelsen. Utgangspunktet må være at samboerforhold avsluttes når samboerne rent faktisk flytter fra hverandre. At samboere som reelt har flyttet fra hverandre, ennå ikke har meldt flyttingen til folkeregistermyndigheten, kan ikke være avgjørende. Rene kortvarige og midlertidige samlivsbrudd bør imidlertid ikke føre til at paret mister status som samboere med hensyn til navnespørsmål. Det vises til NOU 2001: 1 pkt. 10.2 om den nærmere grensedragningen for når to personer er å anse som samboere. Når det gjelder dokumentasjon for samboerskap, vises det til NOU 2001:1 pkt. 10.3.

Også samboere av samme kjønn må kunne anses som samboere etter navnelovens bestemmelser dersom vilkårene ellers er oppfylt.

5.3.6 Etternavn ved adopsjon, § 5 og § 4 tredje ledd

5.3.6.1 Utgangspunkt

Utgangspunktet er at en adopsjon ikke endrer den adoptertes etternavn med mindre annet følger av loven eller av et navnevedtak i forbindelse med adopsjonen.

5.3.6.2 Den adopterte er under 18 år

Etter § 5 første ledd første punktum gjelder i slike tilfeller den subsidiære regelen om at vedkommende får adoptantens etternavn, med mindre annet fastsettes i forbindelse med adopsjonen. Når den adopterte er over 18 år, gjelder ikke denne subsidiære regelen. For situasjonen der ektefeller adopterer barn under 18 år, *se pkt. 5.3.6.4.*

5.3.6.3 Stebarnsadopsjon

Etter § 5 første ledd andre punktum gjelder det ingen subsidiær regel som etter første punktum ved stebarnsadopsjon. Her er det altså nødvendig med et vedtak for at den adopterte skal kunne endre etternavn. Det gjøres oppmerksom på at det etter ekt. § 95 annet ledd, jfr. adopsjonsl. § 5a, er adgang for stebarnsadopsjon i registrerte partnerskap. Navneloven § 5 første ledd annet punktum gjelder også ved slike adopsjoner, jfr. ekt. § 95 annet ledd.

5.3.6.4 Ektefeller adopterer barn under 18 år

I slike tilfeller får barnet morens etternavn, med mindre annet fastsettes i forbindelse med adopsjonen, jfr. § 5 annet ledd. Dersom adoptivmoren har et parentonym som etternavn, gjelder § 2 annet ledd annet punktum tilsvarende, *se pkt. 5.2.3.6.1 ovenfor.*

5.3.6.5 Hvilke navn den adopterte kan ta, § 4 tredje ledd

Ved adopsjon brytes som hovedregel de juridiske bånd til den biologiske slekten, og tilsvarende bånd knyttes til adoptivslekten, jfr. adopsjonsloven § 13. Den som er adoptert, kan derfor ta navn etter adoptivslekten på samme måte som de som biologisk tilhører denne slekten. § 4 tredje ledd utvider valgmulighetene for den som er adoptert ved at vedkommende også kan ta navn etter sin biologiske slekt. Samtidig gjelder § 7 annet punktum fullt ut.

Eksempelvis kan en ta Anker fra Anker-Hansen, som biologisk oldemor hadde, og sette dette sammen med Krag fra Krag-Jørgensen, som ”adoptiv”-bestemor hadde, til det nye doble etternavnet Krag-Anker. *Se nærmere pkt. 5.3.7 om dette.*

Dersom den som er adoptert, adopteres på nytt, faller valgmulighetene innen den første adoptivlekten bort. Løsningen er i overensstemmelse med adopsjonsloven § 15. Navneloven gir imidlertid i § 4 første ledd nr. 7 folk adgang til å ta etternavn de har hatt tidligere og som ikke er ervervet ved ekteskap og samboerskap. I kraft av denne bestemmelsen kan den som er adoptert på nytt, ta tilbake det etternavnet vedkommende hadde i den første adopsjonsperioden dersom vedkommende ønsker det.

5.3.7 Doble etternavn, § 7

Doble etternavn er to etternavn satt sammen med bindestrek. Det er et krav at en har bindestrek mellom etternavnene, for å kunne ta to etternavn. Bare to navn kan settes sammen til et dobbelt etternavn.

Et dobbelt etternavn kan settes sammen av to av alle de forskjellige enkeltetternavnene en kan ta: frie etternavn, beskyttede etternavn en har rett til å ta etter § 4 samt eventuelle nye etternavn etter § 3. Etter disse reglene regnes doble etternavn som to separate etternavn. Et dobbelt etternavn kan derfor ikke utgjøre det ene navnet i et dobbelt etternavn, og i en persons fulle etternavn kan det derfor ikke inngå mer enn to enkle etternavn. Dette betyr også at det er antallet bærere av det enkle etternavnet som er avgjørende for om navnet er beskyttet eller fritt, ikke antallet av det doble etternavnet som sådan. Videre betyr dette at med etternavn i loven menes ett etternavn, selv om det er satt sammen med et annet etternavn til et dobbelt etternavn. § 7 sammenholdt med §§ 3 og 4 gir derfor bl.a. følgende eksempler:

- En kan ta det nye etternavnet Kulpås etter § 3 og sette dette sammen med det oldemorens etternavn Farmakis etter § 4 første ledd nr. 1, til det doble etternavnet Kulpås-Farmakis.
- Bestemors doble etternavn er Brink-Hansen og stefars doble etternavn er Bache-Gabrielsen. En kan ta Brink etter § 4 første ledd nr. 1 og Bache etter § 4 første ledd nr. 6, og danne det doble etternavnet Brink-Bache.
- Ektefellene Balk-Jacobsen og Strandli-Pedersen kan ta det doble etternavnet Balk-Strandli etter § 7, jfr. § 4 første ledd nr. 4.

Fordi doble etternavn anses som to etternavn og fordi det bare er en plikt til å ha minst ett etternavn etter § 1, er det en fri adgang til å oppløse doble etternavn.

Den som ønsker å ta et dobbelt etternavn, endre det eller sløyfe et av navnene slik at vedkommende får et enkelt etternavn m.m., må gå frem etter lovens

regler for endring av navn, jfr. § 1 tredje punktum. Det må sendes melding om det, og endringen er først gjennomført når meldingen er godtatt, jfr. § 11. Alle navn som kan velges som etternavn, kan også velges som mellomnavn, se § 9 og pkt. 5.3.9 nedenfor. På samme måte kan mellomnavn tas som etternavn etter § 4. Valget for publikum vil derfor bestå i om en eventuell ønsket navnekombinasjonen skal være mellomnavn og etternavn, eller doble etternavn.

For øvrig vises det til NOU 2001: 1 pkt. 8.4 og pkt. 11.3.4 og til Ot.prp. nr. 31 pkt. 5.4.

5.3.8 Endringer i samme etternavn, § 6

5.3.8.1 Innledning

Blant navn som i uttale og skrivemåte ligger nær hverandre, regnes som utgangspunkt hver stavemåte som ett navn. Den som endrer stavemåten av navnet sitt, tar derfor i prinsippet et nytt navn. Er det et beskyttet etternavn som tas på denne måten, kreves samtykke fra de øvrige bærerne av navnet, jfr. § 3 annet ledd. Er det tale om en stavemåte som hittil ikke har vært tatt i bruk, må kravene til nye etternavn i § 3 tredje ledd være oppfylt.

Betydningen av § 6 ligger i at de endringer i stavemåten m.m. som nevnes, ikke regnes som å ta et nytt navn. Det kreves ikke samtykke fra bærerne av den stavemåten som ønskes, selv om stavemåten er et beskyttet etternavn. Er det tale om en ny stavemåte, kan den tas i bruk uavhengig av om kravene til nye etternavn er oppfylt.

Også endringer som nevnt i § 6 skal behandles som navneendringer med hensyn til lovens saksbehandlingsregler, jfr. § 1 tredje punktum og § 11. Endringen er først gjennomført når det er truffet vedtak om å godta en melding om endringen.

5.3.8.2 Endring av stavemåten av et etternavn

En kan for det første endre stavemåten av etternavn slik at stavemåten bringes nærmere den alminnelige uttalen eller nærmere skriftspråket for øvrig. Eksempler på dette er endring av etternavnene Dahl til Dal, Wahl til Val, Aanstad til Ånstad, Sæter til Seter og Aase til Åse.

For det andre kan en på samme måte endre stavemåten til bokstaver som er alminnelig kjent i utlandet. Eksempler på dette er endring av etternavn med skrivemåtene "æ", "ø" og "å", til henholdsvis skrivemåtene "ae", "oe" og "aa".

5.3.8.3 Endring av et etternavns kjønnsbestemte ending

En endring av et etternavns kjønnsbestemte ending vil kunne tillates der navnet har en tradisjon fra en slik kultur, m.a.o. kan også norske statsborgere få tillagt en kjønnsbestemt ending i etternavnet.

Eksempler på dette er østeuropeiske etternavn, der kvinner får endingen -a i etternavnet, f.eks. fra ektefellen eller faren.

Endingen -i for menn godtas også. Denne navneskikken finnes bl.a. i Polen, f.eks. Tomaszewski og Tomaszewska.

Videre har tsjekkiske etternavn endingen -ova for kvinner, f.eks. Navratilova (Navratil for menn).

Et annet eksempel på dette er gresk navneskikk. Av denne følger at et gresk mannlige etternavn som ender på -is, kan få endingen -ou, -u eller -i når navnet erverves av en kvinne.

5.3.9 Nærmere om forholdet mellom etternavn og mellomnavn

5.3.9.1 Innledning

I § 4 første ledd nr. 1, 4, 6, 7 og 9 gis det adgang til å ta mellomnavn som etternavn. Omvendt gir § 9 anledning til å ta som mellomnavn, navn som kan tas som etternavn.

Den som har et navn som mellomnavn, regnes ikke som en bærer av navnet i etter reglene i § 3 om frie, beskyttede og nye etternavn. Mellomnavn er heller ikke beskyttet. Et nytt navn som tilfredsstiller kravene i § 3 tredje ledd blir beskyttet når det tas i bruk som etternavn. Det blir ikke beskyttet ved å bli tatt i bruk som mellomnavn.

5.3.9.2 Doble mellomnavn

Adgangen til å ta forskjellige navn som mellomnavn skal altså være den samme som adgangen til å ta forskjellige navn som etternavn. Dette gjelder også adgangen til å danne doble navn ved å sette to navn sammen med bindestrek, jfr. § 7. To navn som kan tas som etternavn, vil derfor kunne velges som dobbelt mellomnavn med bindestrek.

5.3.9.3 Særlig om omvendte og like navnekombinasjoner for ektefeller og samboere

§ 4 første ledd nr. 4, jfr. pkt. 5.3.5.4 ovenfor, må ses i sammenheng med § 9. Samtidig gis det i § 4 første ledd nr. 7 anledning til å ta som etternavn,

etternavn eller mellomnavn som en har hatt tidligere, forutsatt at navnet ikke er ervervet ved ekteskap eller samboerskap. Videre kan en ta sitt nåværende mellomnavn som etternavn. § 4 første ledd nr. 4 sammenholdt med § 4 første ledd nr. 7 og § 9 innebærer derfor at ektefeller kan velge alle ønskete navnekombinasjoner basert på hverandres nåværende og/eller tidligere mellomnavn og/eller etternavn. Fordi at to navn som kan tas som etternavn, kan tas som dobbelt etternavn etter § 7, innebærer dette at de samme navnekombinasjonene kan velges som et dobbelt etternavn.

5.3.9.4 Antall mellomnavn

I motsetning til etternavn, som ingen kan ha mer enn ett enkelt eller dobbelt av, oppstillinger loven ingen klar grense for hvor mange mellomnavn en person kan ha. Dersom det ønskes mange mellomnavn, kan det imidlertid bli spørsmål om å nekte å godta meldingen om det etter den skjønnsmessige bestemmelsen i § 10.

5.4 Fornavn

Når det gjelder fornavn som kan bli til vesentlig ulempe, vises det til pkt. 5.2.3.7.1 ovenfor.

I § 8 gis det en tilnærmedesvis speilvendt bestemmelse av reglen i § 3 tredje ledd nr. 3. Det vises derfor til pkt. 5.3.4 ovenfor. Dersom navnet er eller har vært registrert i bruk som mellomnavn eller etternavn, og det har få bærere som fornavn i Norge, må det undersøkes om navnet har opphav eller tradisjon som fornavn i Norge eller i utlandet, eller om navnet har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

5.5. Særlig om forholdet til urfolk, nasjonale minoriteter og innvandrere

5.5.1 Like regler for forskjellige grupper

I navneloven er det ikke stilt opp eksplisitte særregler for de med en utenlandsk tilknytning. Også personer som ikke har en utenlandsk tilknytning kan som den klare hovedregel kunne ta navn med f.eks. utenlandsk klang eller skrivemåte - gitt at det i dagens flerkulturelle samfunn kan tales om navn med "utenlandsk klang eller skrivemåte". Dette betyr også at en person uten utenlandsk tilknytning kan velge et fornavn som har opphav som fornavn i utlandet eller at vedkommende kan ta en av foreldrenes fornavn som etternavn, dersom navnet har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, jfr. § 4 første ledd nr. 3, se *nedenfor pkt. 5.5.2.1*. Bestemmelsen i navneloven 1964 § 6 nr. 1 om at det ikke bør gis bevilling til

navn med utenlandsk klang eller skrivemåte, er ikke videreført i navneloven 2002.

5.5.2 Etternavn

5.5.2.1 Navn som har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn

Etter § 4 første ledd nr. 3 og nr. 5 kan en av foreldrenes eller besteforeldrenes nåværende eller tidligere fornavn, eller ektefellens nåværende fornavn, tas som etternavn dersom navnet har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn. Det vises til pkt. 5.3.4 ovenfor om § 3 tredje ledd nr. 3 om slike navn.

Dersom forelderens, besteforelderens eller ektefellen har flere fornavn og bare ett av dem har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, er det fornavnet med slik tradisjon som kan tas som etternavn. Har vedkommende flere slike fornavn, kan to av dem settes sammen til et dobbelt etternavn etter § 7.

Flere navn har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, samtidig som de er vanlige ”norske” fornavn, f.eks. Ola, Kato og Kaya. I den grad tradisjonelle norske fornavn skulle være aktuelle som etternavn etter § 4 første ledd nr. 3 og nr. 5, bør hver enkelt melding vurderes konkret. I de tilfellene hvor aksept av navnet som etternavn klart vil kunne medvirke til å uthule skillet mellom tradisjonelle norske fornavn og etternavn, vil en etter omstendighetene kunne avslå meldingen under henvisning til § 10 om ”sterke grunner”. Det understrekes imidlertid at det skal atskillig til før denne hjemmelen kan brukes. Vurderingen må skje konkret i hvert enkelt tilfelle. Hvis melderens har en tilknytning til en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, skal det klart mer til før ”sterke grunner” kan antas å foreligge, og dermed gi grunnlag for avslag. Navnet bør som hovedregel ikke kunne nektes under henvisning til denne hjemmelen når slik tilknytning foreligger. En tilstrekkelig tilknytning kan for eksempel være etablert gjennom ekteskap, konvertering til den islamske tro eller at familien i generasjoner har fulgt en navnekultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

5.5.2.2 Etternavn for samer og nasjonale minoriteter

Når det gjelder skrivemåten, *se pkt. 5.6 ”Samiske navn – skrivemåten”*

5.5.2.2.1 Særlig om navneloven § 4 første ledd nr. 1

Bestemmelsen gir anledning til å ta etternavn fra mellomnavn og etternavn bakover i slekten, helt tilbake til tippoldeforeldrene. Dette innebærer at

personer med samisk bakgrunn eller annen bakgrunn fra en nasjonal minoritet, kan ta opp igjen navn tilbake til tippoldeforeldrene som f.eks. har gått ut av bruk i slekten pga. fornorskingspolitikken. Det må vises romslighet i kravene til dokumentasjon for at noen slektninger i rett oppstigende linje har båret navnet.

5.5.2.2.2 Besteforeldrenes fornavn med ending som viser slektskap

Etter samisk navneskikk kan også besteforeldrenes fornavn - eller også foreldres fornavn - benyttes med en ending som viser slektskap, se § 4 første ledd nr. 2 i.f. Denne navneskikken ligger nær parentonymer (foreldres fornavn med ending som viser slektskapet) og fornavn som etternavn. Et eksempel på dette er Ándde Ánde (Ánde sin Ánde - Ánde sin sønn med navn Ánde). Etter samisk skikk settes dette navnet først i navnerrekken. Slike navn er imidlertid ikke fornavn. Følgelig kan navnene ikke registreres i fornavnsrubrikken i folkeregisteret. I f.eks. egen korrespondanse og foreningsregistre mv. kan en imidlertid fritt velge hvilken rekkefølge navnene skal plasseres i.

5.5.2.2.3 Fornorskingspolitikken

Dersom det ønskes et etternavn som har gått ut av bruk i tidligere ledd enn tippoldeforeldrene, må det vurderes etter den skjønnsmessige regelen i § 4 første ledd nr. 9 om vedkommende kan ta navnet. Dersom det er sannsynlig at fornorskingspolitikk var medvirkende til at et navn ikke ble ført videre til den det gjelder, bør vedkommende gis anledning til å gå noe lenger tilbake i slekten enn til tippoldeforeldrene for å hente navnet. Et moment ved vurderingen av om det er sannsynlig at fornorskingspolitikk har medvirket til at navnet gikk ut av bruk, er tradisjonen for at barn har fått farens slektsnavn eller parentonym etter faren som etternavn. Denne tradisjonen er eldre enn og uavhengig av den svakere tradisjonen for at kvinner har tatt mannens slektsnavn ved inngåelse av ekteskap.

5.5.2.3 **Parentonym med utenlandske endinger**

Det vises til pkt. 5.3.5.3 annet avsnitt ovenfor.

5.5.2.4 **Spansk og portugisisk navneskikk**

I spansk og portugisisk navneskikk har en to etternavn som skrives uten bindestrek, se *NOU 2001: 1 pkt. 3.2.4.4 første og annet avsnitt*.

Personer som ønsker å følge spansk og portugisisk navneskikk, kan velge om de vil ha foreldrenes navn som mellomnavn (§ 9, jfr. § 4 første ledd nr. 1) og etternavn (§ 4 første ledd nr. 1) eller som doble etternavn med bindestrek (§

7, jfr. § 4 første ledd nr. 1). Hvis bindestreken altså ikke er ønsket, må ett av navnene i stedet tas som mellomnavn.

5.5.3 Mellomnavn

5.5.3.1 En av foreldrenes, besteforeldrenes eller ektefellens fornavn som mellomnavn

Fordi navn som kan tas som etternavn, kan tas som mellomnavn etter § 9, innebærer dette at en av foreldrenes, besteforeldrenes eller ektefellens fornavn kan tas som mellomnavn, dersom navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

5.5.3.2 En av foreldrenes fornavn med ending som viser slektskapet som mellomnavn

Fordi navn som kan tas som etternavn, kan tas som mellomnavn etter § 9, kan også her en av foreldrenes fornavn med ending som viser slektskapet tas som mellomnavn.

5.5.4 Fornavn

Etter § 10 første ledd skal en melding ikke godtas når navnet kan bli til vesentlig ulempe for vedkommende, *se pkt. 5.2.3.7.1 ovenfor*. Vilkåret innebærer at flere navn må godkjennes enn det som er tilfellet etter navneloven 1964. Det skal svært mye til før et navn kan nektes fordi det kan være til vesentlig ulempe. Forvaltningen skal være svært varsom med å overprøve folks ønsker om valg av fornavn for seg selv eller sine barn. I tvilstilfeller der forvaltningen dessuten kan være i tvil om foreldrene eller den som ønsker navnet, kjenner til at navnet kan ha en svært uheldig betydning på norsk, bør forvaltningen gjøre oppmerksom på det. Dersom vedkommende fortsatt ønsker navnet, skal det mye til for å nekte å godta meldingen om navnevalget.

5.6 Samiske navn - skrivemåten

Når det gjelder skrivemåten av samiske navn har Justisdepartementet uttalt at samiske navn skrevet i overensstemmelse med den nye samiske rettskriving bør godtas. Det bør imidlertid i slike saker presiseres at en person bare kan være registrert med én skriveform i folkeregisteret og at denne form må brukes i offisielle sammenhenger.

Dersom det oppstår tvil i en sak om skriveformen av et navn er i overensstemmelse med den nye rettskrivningsformen, kan saken forelegges Nordisk Samisk Institutt, Kautokeino til uttalelse.

5.7 Prefikser - registrering

I feltet for fullstendig navn skal prefiksene van, von, de, du, el, al, del, le, o.a. som [en hovedregel](#) skrives bak mellomnavnet hvis personen har mellomnavn, ellers bak fornavnet. [Unntak gjøres dersom vedkommende ber om at prefikset skrives foran etternavnet.](#)

Det skotske Mac eller Mc skal stå foran og i ett med etternavnet. Det irske O' skal stå foran etternavnet.

Feltet for forkortet navn skal **alltid** fylles ut for personer som har prefikser i navnet. Prefikset skal da alltid plasseres foran etternavnet.

5.8 Diakritiske tegn

Fregforskr. § 2-1 annet ledd

De mest brukte bokstavene Ä, Á, É, È, Ô, Ö og Ü vil kunne registreres i navn- og adressefeltene og i merknadsfeltene i de fleste registreringsrutinene. Når det gjelder navn med diakritiske tegn som det ikke er teknisk mulig å legge inn i DSF pr. i dag, så fremgår det av fregforskr. § 2-1 annet ledd at enhver må godta at diakritiske tegn i vedkommendes personnavn blir utelatt. Det følger imidlertid av annet ledd siste punktum at det skal registreres en merknad om utelatelsen i DSF. Dette gjøres i hovedmerknadsfeltet. Ved utstedelse av fødselsattester og bostedsattester skal navnet da skrives med det aktuelle diakritiske tegnet. Dette må skattekontoret legge inn manuelt på attesten med penn. På andre maskinelle utskrifter vil navnet fremgå slik det er registrert i folkeregisteret, dvs. uten det diakritiske tegnet.

5.9 Navnevalg for barn - saksbehandling

Skattekontoret sender blanketten ”Forespørsel om navnevalg” til foreldrene så snart fødselsnummer er tildelt, *se pkt. 6.8 ”Fødsel - Forespørsel om navnevalg”*. [Foreldrene blir samtidig orientert om muligheten til å melde navn elektronisk, med mindre kriteriene for elektronisk melding ikke er oppfylt, se Brukerhåndbok i folkeregistrering – elektroniske meldinger.](#)

5.9.1 Meldeplikt

Det er den eller de som har foreldreansvaret for barnet som etter navneloven har plikt til å melde navn på barnet, *se pkt. 5.2.3.6.1 ”Første gangs navnevalg” og pkt. 9.1 ”Foreldreansvar – Hvem har foreldreansvaret”*.

5.9.2 Meldefrist

Fristen til å melde navn er 6 måneder regnet fra barnets fødsel. Man må påse at 6-månedersfristen overholdes slik at barnet blir registrert med fornavn. For at ingen barn skal bli stående uten fornavn, må skattekontoret regelmessig kontrollere venteregisteret i DSF. Dersom meldefristen oversittes, skal skattekontoret gå frem som følger:

1. Skattekontoret sender ny ”Forespørsel om navnevalg” til den/de meldepliktige og samtidig minne om meldeplikten, men uten at det trues med straff.
2. Dersom skattekontoret ikke mottar svar på første purring, må det i rekommandert sending sendes nytt purrebrev sammen med ny ”Forespørsel om navnevalg” samt innholdet i straffelovens § 339 nr. 1. Det må opplyses om at dersom navnevalg ikke mottas inne den frist som settes, så vil saken uten videre vil bli oversendt politiet med begjæring om tiltale og straff.
3. Dersom det heller ikke nå velges navn på barnet, skal skattekontoret anmelde saken til politiet.

5.9.3 Behandling av navnevalget

For behandlingen av elektroniske navnemeldinger, se *Brukerhåndbok i folkeregistrering – elektroniske meldinger*.

1. Hvis barnet har flyttet til en kommune i et annet skattekontors distrikt, sendes meldingen til dette skattekontoret. Når flytting registreres, blir venteregisteret for navn automatisk oppdatert, slik at barnet legges inn i venteregisteret i tilflyttingskommunen.
2. Mottatt navnemelding påføres mottaksdato (registreringsdato).
3. Det kontrolleres at meldingen er underskrevet av den eller de som har meldeplikt, se *pkt. 5.2.3.6.1 ”Første gangs navnevalg”*.
4. Det kontrolleres at fornavn, evt. mellomnavn og etternavn er valgt i overensstemmelse med navneloven kap. 2, se *pkt. 5.3 ”Etternavn og mellomnavn”* og *pkt. 5.4 ”Fornavn”*.
5. Kan ett eller flere av de navn som er valgt ikke godtas, treffer skattekontoret skriftlig begrunnet vedtak om å avslå det/de aktuelle navn. Klages det over avslaget og skattekontoret ikke finner klagen begrunnet, ekspederes saken til klageinstansen, se *pkt. 5.2.2 ”Fylkesmannen som klageorgan”*.
6. Hvis navnevalget er i overensstemmelse med navneloven, eller en klage over avslått navnevalg tas til følge, registreres navnet i rutinen for

registrering av første gangs navnevalg. I navnemerknadsfeltet føres arkivreferanse (sted for arkivering av meldingen), f. eks. "SK Oslo". Reg.dato settes lik den dato skattekontoret mottok meldingen.

7. Som kvittering for navnevalget sendes fødselsattest for barnet til den/de som har foreldreansvaret.
8. Når både etternavn, fornavn og eventuelt mellomnavn er valgt, slettes barnet automatisk fra venteregisteret.

5.10 Behandling av melding om endring av navn

For behandlingen av elektroniske navnemeldinger, se [Brukerhåndbok i folkeregistrering – elektroniske meldinger](#).

Dersom navnemeldingen gjelder en person med sperret adresse, sendes den Skatt nord, Personregisteret.

Dersom navnemeldingen ikke kan godtas, se *pkt. 5.3 "Etternavn og mellomnavn"* og *pkt. 5.4 "Fornavn"*, treffes skriftlig begrunnet vedtak om å avslå meldingen. Klages det og skattekontoret ikke finner klagen begrunnet, ekspederes saken klageinstansen, se *pkt. 5.2.2 "Fylkesmannen som klageorgan"*.

5.10.1 Registrering

Dersom skattekontoret har godtatt navnemeldingen, registreres navnet i rutinen for melding om endring av navn. Registreringsdato er den dagen registermyndigheten skriver under avgjørelsen på navneendringsskjemaet. I navnemerknadsfeltet føres arkivreferanse (sted for arkivering av meldingen, for eksempel "SK Oslo").

Det skal alltid føres merknad i attestmerknadsfeltet. Attestmerknaden skal gi opplysning om hvilket skattekontor som har foretatt endringen, dato for avgjørelsen og hva navnet er endret fra, jfr. fregforskr. § 10-5 tredje ledd.

5.10.2 Kvittering

Som kvittering på at navneendringen er blitt godtatt, får personen utskriften "Bekreftelse på navneendring". Utskriften stemples med Riksvåpenstempleet.

5.10.3 Underretning til den av foreldrene som ikke har del i foreldreansvaret

Ved navneendring på barn under 18 år underretter skattekontoret den av foreldrene som ikke har del i foreldreansvaret. Vedkommende underrettes med en kopi av den ferdige utfylte meldingsblanketten, inklusive rettleidingen.

For å kunne sende denne underretning er det viktig at skattekontoret sørger for at melderer oppgir fullt navn og adresse på den av foreldrene som ikke har del i foreldreansvaret, og kontrollerer dette mot DSF.

Dersom vedkommende er død, forsvunnet eller har ukjent adresse, må dette anmerkes på originalen som skal arkiveres av registermyndigheten.

Den av foreldrene som ikke har del i foreldreansvaret har ikke adgang til å klage på vedtaket. Det samme gjelder dersom vedkommende kan dokumentere at det er inngått avtale om delt foreldreansvar før navnemeldingen, men avtalen ikke er mottatt av skattekontoret på det tidspunktet registermyndigheten behandlet navnesaken. En eventuell klage må her avvises i skriftlig vedtak som kan påklages til fylkesmannen.

6 Fødsel

6.1 Meldeplikt

Forskrifter om melding av fødsler, erkjennelse av farskap og melding av navn, fastsatt 25. oktober 1982 (heretter kalt fødselsforskriftene) setter opp regler for meldingsgangen for fødsler.

Hvem som er pliktig til å melde fødsel, følger av fødselsforskriftenes § 1.

Lege eller jordmor som er tilstede ved fødsel skal senest én uke etter fødselen sende melding om fødselen til folkeregistermyndigheten.

Elektronisk fødselsmelding sendes til Skattedirektoratet.

Er fødselsmeldingen gitt på papirblankett, sendes den til folkeregistermyndigheten for den kommune moren er registrert bosatt i ved barnets fødsel.

Av hensyn til fødselsnummertildeling er det viktig at enukesfristen overholdes. Viser det seg at fristen ikke blir overholdt, må skattekontoret ta opp dette med den som er pliktig til å melde fødselen.

Når barnet er født uten at lege eller jordmor er tilstede, skal moren selv gi fødselsmelding til folkeregistermyndigheten for bostedskommunen innen én måned.

Hvis barnet blir født på vei til sykehuset i en ambulanse, skal sykehuset melde fødselen. Blir barnet født under privat transport, skal sykehuset melde fødselen, så fremt den private transporten drar til sykehuset.

I utgangspunktet er det sykehuset som må ta stilling til om de skal melde fødselen, og kommer sykehuset til at de ikke vil sende inn melding om fødsel, må barnets mor gjøre dette.

Det gjelder egne rutiner for behandlingen av meldinger fra mor, *se pkt. 6.7 "Hjemmefødsel"*.

6.2 Registreringskommune

Fregforskr. § 3-1 nr. 2 har regler for fødselsregistrering av barnet.

6.2.1 Født i Norge - moren er registrert bosatt

Etter første ledd i denne bestemmelsen skal barn som fødes i Norge *fødselsregistreres* i den kommunen hvor moren var registrert ved barnets fødsel. Dette gjelder både levende og dødfødte. Hvor levende fødte skal *registreres som bosatt* avgjøres derimot på grunnlag av fregforskr. kap. 5, se *pkt. 3.1 "Døgnvileregelen"*.

6.2.2 Født i Norge - bare faren er registrert bosatt

Er ikke moren registrert som bosatt i Norge, skal fødselen registreres i farens bostedskommune såfremt han er registrert som bosatt i Norge (annet ledd). Om barnet også skal registreres som bosatt der, avhenger av om barnet ut fra bostedsreglene, se *pkt. 3.1 "Døgnvileregelen"* skal regnes som bosatt sammen med faren.

6.2.3 Født i Norge - hverken moren eller faren er registrert bosatt

Er hverken moren eller faren registrert som bosatt i Norge, skal fødselen registreres i den kommunen der barnet ble født dvs. det fysiske fødestedet (tredje ledd). Dersom barnet senere skulle bli registrert som bosatt i Norge, må vedkommende registreres som innflyttet.

Er moren utenlandsk statsborger og hun i henhold til fregforskr. § 4-6 nr. 1 (diplomat) eller § 4-6 nr. 2 (militær) ikke skal registreres som bosatt i Norge, men faren er registrert som bosatt i Norge, skal barnet fødselsregistreres i farens bostedskommune.

6.2.4 Født på Svalbard m.fl. - moren og/eller faren er reg. bosatt

Reglene i første og annet ledd gjelder tilsvarende når barnet er født på Svalbard, Jan Mayen eller de norske biland Bouvetøya, Peter I's øy og Dronning Maud land og moren, eventuelt faren er registrert som bosatt i en norsk kommune (fjerde ledd).

Man skal som et utgangspunkt ikke føde på Svalbard, Jan Mayen eller de norske biland Bouvetøya, Peter I's øy eller Dronning Maud land. Mor blir sendt til nærmeste sykehus minst 1,5 måned før termin. Dersom et barn likevel skulle bli født på et av disse stedene, må mor selv melde fødselen på papirblankett.

6.2.5 Født i Norge - melding om hemmelig adopsjon eller barnevernet har overtatt omsorgen

Sykehuset sender elektronisk fødselsmelding med mors fødselsdato (ikke fødselsnummer), slik at den går til manuell behandling. Sykehuset tar kontakt med Personregisteret pr. telefon og opplyse at det er en hemmelig adopsjon eller

at barnet er fratatt foreldrene av barnevernet. Dette gjelder med bakgrunn i at barnet skal skjermes, og at foreldrene ikke skal motta førstegangs navnevalg automatisk.

6.2.6 Født i utlandet

Dersom moren føder et barn mens hun midlertidig oppholder seg i utlandet (ikke registrert som utflyttet), skal barnet ikke fødselsregistreres.

Er moren ikke registrert bosatt i Norge, og barnet er født i utlandet, skal fødselen heller ikke registreres i folkeregisteret om faren er registrert bosatt i Norge.

Barn som fødes i utlandet der en av foreldrene er registrert bosatt i Norge skal først bostedsregistreres ved en eventuell innflytting. Trenger barnet fødselsnummer for utstedelse av norsk pass, må foreldrene henvises til Personregisteret, se pkt. 30.1.2 "Fødselsnummer – Norske statsborgere som oppholder seg i utlandet". Se for øvrig pkt. I i instruks om krav til dokumentasjon for å kunne registrere faktiske og rettslige forhold som har funnet sted i utlandet, fastsatt av Skattedirektoratet 12. desember 2007. Instruksen er vedlagt rundskriv nr. 2, 2013.

6.2.5.1 Krav om DNA-testing

I henhold til instruks om krav til dokumentasjon for å kunne registrere rettslige og faktiske forhold som finner sted i utlandet pkt. I, underpunkt 2, *se vedlegg til rundskriv nr. 2, 2013*, blir det for de stater som er nevnt der krevet DNA-testing av barn og mor eller far før barnet kan registreres i DSF, dvs. tildeles fødselsnummer i forbindelse med utstedelse av norsk pass, *se vedlegg til rundskriv nr. 11, 2007*.

Man må merke seg at det ikke er noe krav om at det juridiske farskap skal stemme overens med det biologiske. Dersom det juridiske farskapet er gyldig etablert, vil det gi grunnlag for å søke om tildeling av fødselsnummer og dermed få barnet registrert som norsk statsborger. DNA-testing kan således ikke benyttes for å underkjenne et juridisk farskap. I slike saker skal det tas DNA-test av mor og barn for å fastslå morskapet.

6.3 Fødte i Norge som ikke skal registreres som bosatt

Etter fregforskr. § 3-1 nr. 2 tredje ledd skal barn som fødes i Norge fødselsregistreres her selv om foreldrene ikke er registrert som bosatt i Norge. Det samme gjelder også om faren er bosatt i Norge selv om barnet ikke skal bo hos faren, jfr. annet ledd. Fødselen registreres i henholdsvis barnets fysiske fødekommune eller farens bostedskommune.

Dersom foreldrene ikke er registrert som bosatt i Norge, skal ikke fødselsmeldingen kontrolleres m.h.t. foreldre etc. Dette innebærer at farskap skal registreres i henhold til fødselsmeldingen.

Sykehuset skal, uavhengig av om foreldrene er bosstedsregistrert eller ikke, sende elektronisk fødselsmelding.

Under registreringen av fødselsmeldingen får barnet status "Fødselsregistrert", og navnet settes lik mors navn og gutt/pike. Barnet legges ikke i Venteregister for navn.

Skattekontoret skal ikke sende forespørsel om navnevalg til foreldrene, men dersom man likevel får navnemelding, skal kontoret registrere denne.

6.4 Fødte som dør like etter fødselen.

Melding om fødsel skal alltid sendes så lenge barnet fødes etter 28 ukers svangerskap. Hvis barnet lever når meldingen sendes, krysses det av for levende født, og dødsfallet registreres på grunnlag av vanlig melding fra tingretten/lensmannen. Hvis barnet er dødfødt, sendes meldingen med kryss for dødfødt til skattekontoret.

6.5 Registrering

Sykehusene sender elektronisk fødselsmelding, som ved behov saksbehandles av Personregisteret, se *rutine for behandling av elektroniske fødselsmeldinger*.

Fødselsmeldingen kontrolleres mot de registrerte opplysninger om foreldrene (hovedoppslaget).

Når det gjelder behandling av melding om fødsel på papir, se *punkt 6.8*

Når det gjelder oppdatering av barn/foreldre, føring av venteregister for navn m.m., se *pkt. 6.9 "Tildeling av fødselsnummer"*.

6.5.1 Melding om fødsel til Den norske kirke og registrerte trossamfunn

Fødselsforskriften § 5

Melding om fødsel skal sendes til sognepresten (i morens bostedssogn) når en eller begge foreldre tilhører Den norske kirke. Det samme gjelder prest/forstander i registrert trossamfunn foreldrene tilhører. Tilhører foreldrene hvert sitt trossamfunn, skal begge trossamfunnene ha melding. Trossamfunn

som ikke er registrert, skal ikke ha melding. Er man i tvil her, kan fylkesmannen kontaktes.

Utskrift av melding til prest finnes som eget valg på oppslag 31 og kjøres ut av skattekontoret.

6.6 Barn født av surrogatmor i utlandet

Når det gjelder de regler som gjelder med hensyn til foreldreskap til barn født av surrogatmor i utlandet, vises til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets brev av 9.10.2011 til bl.a. Skatteetaten med senere endringer 24.6.2013 og 18.7.2013. Brevet er tilgjengelig her: http://elark/ephorteweb/API/GETDOC/Default.aspx?DL_DOKID_DB=28197254&DL_JPID_JP=24434326&DL_DOKFORMAT_XX=RA-PDF&DB_STATUS_DS=F&WORKFOLDER=&EPHORTEDB=EPHORTE

Har skattekontoret mottatt melding om innvandring for barn født i utlandet, og det fremgår at barnet er født av surrogatmor, eller det er grunn til å mistenke at barnet er født av surrogatmor, skal saken sendes Skattedirektoratet, se *pkt. 4.7.2.2.1 "Flytting – Innvandring – Barn født av surrogatmor i utlandet"*.

6.7 Meldeplikt til bidragsfogden

Brnl. § 5, fregforskr. § 9-7

I henhold til brnl. § 5 har det offentlige ansvar for å fastsette farskap og medmorskap til barn som hverken har far eller medmor etter reglene i brnl. §§ 3 og 4. Videre skal det offentlige klargjøre hvem som er mor til et barn dersom dette ikke er kjent.

Folkeregistermyndigheten har etter fregforskr. § 9-7 plikt til å gi melding til bidragsfogden, dvs. NAV lokalt der barnet er bosatt (eller ventes bosatt), dersom den blir kjent med at morskap, farskap eller medmorskap ikke er lagt til grunn etter reglene i brnl. Meldeplikten gjelder når en av eller begge de oppgitte foreldre var bosatt i Norge da barnet ble født, uavhengig av om barnet er født i Norge eller i utlandet.

I kjente surrogattilfeller, eller ved mistanke om surrogatifødsel, skal skattekontoret ta saken opp med Skattedirektoratet, se *pkt. 4.7.2.2.1 "Flytting – Innvandring – Barn født av surrogatmor i utlandet"* og *pkt. 6.6 "Barn født av surrogatmor i utlandet"*. Kommer Skattedirektoratet til at det er et surrogattilfelle, vil direktoratet om påkrevet underrette bidragsfogden.

6.8 Hjemmefødsel

Dette gjelder hjemmefødsler som meldes av mor, dvs. i de tilfeller jordmor eller lege ikke har vært tilstede under fødselen [eller når sykehuset finner at det ikke har grunnlag for å sende inn melding om fødsel, se punkt 6.1.](#)

Saksgang:

1. Skattekontoret mottar [papirutgave av fødselsmelding](#).
2. Dersom fødselsmeldingen leveres personlig, gjør skattekontoret meldereren oppmerksom på at det kan bli nødvendig med DNA-test for morens regning. Fødselsmeldingen med eventuell dokumentasjon sendes til Personregisteret.
3. Personregisteret tar stilling til om det må kreves DNA-test (slik test skal normalt kreves når jordmor ikke har vært tilstede ved fødselen). Beslutning om å tilby moren DNA-analyse eller å ikke tilby DNA-analyse er en del av saksforberedelsen. Den er således ikke et enkeltvedtak og kan derfor ikke påklages.
4.
 - a) Dersom Personregisteret beslutter at det ikke er behov for DNA-test, sendes melding om tildelt fødselsnummer direkte til skattekontoret på vanlig måte.
 - b) Dersom Personregisteret beslutter at det er behov for DNA-test, sendes melding om dette sammen med informasjon om den videre saksgang til direkte til mor, med kopi til skattekontoret. I brevet til søker bes vedkommende om å innbetale et forskudd på kr 1 400,- pr. DNA-test + gebyr kr 150,- til Skatt Nord, Personregisteret, dersom DNA-test ønskes foretatt.
 - c) Når Personregisteret har mottatt innbetalt forskudd, reskontroføres dette samt inntektsføres mot konto 60009030.
 - d) Personregisteret sender skattekontoret
 - i) bekreftelse på at innbetaling er foretatt
 - ii) nødvendig utstyr for prøvetaking (spytprøver)
5. Når forsendelse er mottatt fra Personregisteret, kaller skattekontoret inn mor og barn til DNA-test ved skattekontoret.
6. Selve testen gjennomføres iht. til detaljerte retningslinjer vedr. betaling og prøvetaking i vedlegg 2 i rundskriv nr. 4, 2007. Se også rundskriv nr. 5, 2007.
7. Skattekontoret sender snarest prøven på egnet måte til Personregisteret for videresending til

Rettsmedisinsk institutt

Rikshospitalet,
0027 Oslo

8. Rettsmedisinsk institutt (RMI) sender svar til Personregisteret. Dersom svaret fra RMI bekrefter det oppgitte slektskapsforholdet, registrerer Personregisteret fødselen og tildeler fødselsnummer.
9. Dersom svaret fra RMI ikke bekrefter det oppgitte slektskapsforholdet, sendes saken til Skattedirektoratet som fatter vedtak i henhold til fødselsforskriftens § 4. Det samme gjelder dersom moren motsetter seg DNA-test.

6.9 Tildeling av fødselsnummer

Når Personregisteret har mottatt fødselsmeldingen, vil barnet bli tildelt fødselsnummer i overensstemmelse med reglene i § 2-2 i fregforskr., *se pkt. 30.1 "Tildeling av fødselsnummer"*.

Det er laget et eget oppslag i DSF hvor skattekontorene underrettes om tildelt fødselsnummer:

20 Oppslag på tildelte fødselsnr. FNR

Oppslaget benyttes når man har behov for en oversikt over fødsels- og/eller D-nummer som er tildelt til kommunen. Det er mulig å slå opp alle tildelte fødsels- og D-nummer på en angitt dato eller man kan begrense oppslaget til kun å omfatte en enkelt meldingstype, f.eks. bare fødselsmeldinger, bare D-nummer eller bare fødselsnummerkorreksjoner. Dersom det er behov for papirutskrift av listene, tas det ved en utskrift av skjermbildet.

Siden rutineene knyttet til videreformidling av tildelte fødsels- og D-nummer til likningskontorene varierer fra kommune til kommune, må folkeregistermyndigheten sørge for den nødvendige informasjon til ligningsmyndigheten.

Ved registrering av fødselsmeldingene blir foreldrene registrert med barnet, barnet blir registrert med foreldrene, eventuelle merknader om farskap blir overført til barnet, og barnet blir automatisk lagt inn i "Venteregister for navn". Barnets og eventuelt morens familienummer blir utledet av systemet når fødselsmeldingen registreres. Vær ellers spesielt oppmerksom på at dersom moren har flyttet etter barnets fødsel, blir barnet bostedsregistrert på den adressen moren hadde på barnets fødselstidspunkt, mens det automatisk *produseres en flyttemelding* for barnet til morens nye bostedsadresse.

6.10 Forespørsel om navnevalg

Så snart fødselsnummer er tildelt, skal skattekontoret sende blankett "Forespørsel om navnevalg" til foreldrene/moren (*se Brukerveiledning DSF – attester og blanketter*).

I venteregisteret som opprettes automatisk ved registrering av fødselsmelding blir barna liggende sortert etter fødselsdato, og alle barn over 6 måneder er merket spesielt. Det fremgår også av venteregisteret om barnet mangler ett av eller begge navnene. Venteregisteret må alltid være utgangspunktet for oppfølging av tidsfristene for navnevalg, og skattekontoret må ha faste rutiner for oppfølging i venteregisteret.

6.11 Navnemelding - behandling

Se pkt. 5.2.3.6. "Navn for barn" og pkt. 5.9 "Navnevalg for barn – saksbehandling.

7 Farskap og medmorskap

Det er lov av 8. april 1981 om barn og foreldre (barneloven) som regulerer dette forholdet.

Farskapsmeldinger registreres av Personregisteret, *se instruks om fordeling av oppgaver og vedtaksmyndighet på folkeregisterområdet § 4-4 første ledd.*

Fra og med 1. januar 2000 er alle originale farskapserkjennelser arkivert ved Personregisteret.

Når det gjelder farskap i forbindelse med barn født av surrogatmor i utlandet, *se pkt. 6.6 "Barn født av surrogatmor i utlandet" og henvisningen til brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.*

7.1 Barnets foreldre er gift

Etter § 3 i brnl. skal den mannen som moren er gift med ved fødselen, regnes som far til barnet.

Barn født av mor som er gift/registrert partner med en annen kvinne, *se pkt. 7.4 "Medmorskap"*

7.2 Farskap - barn født i separasjonstiden

Tidligere regel i brnl. § 3 om at den som er gift med moren ved barnets fødsel er far til barnet (pater est-regelen), er endret med virkning fra 1. januar 1998 slik at dette ikke gjelder dersom ektefellene var **formelt** separert ved barnets fødsel. Barnemoren er således å anse som **ugift** dersom hun er formelt separert. Faren må da erkjenne farskapet på vanlig måte. Dette bruddet på pater est-regelen gjelder ikke dersom ektefellene er faktisk separert, det må foreligge separasjon enten ved bevilling eller dom. En midlertidig separasjon etter ekteskapsloven § 92 medfører ikke opphør av pater est-regelen.

7.3 Barnets foreldre er ikke gift

Når det gjelder medmorskap, *se pkt. 7.4 "Medmorskap"*

7.3.1 Farskapserklæring

Faren kan erklære (erkjenne) farskapet under svangerskapet, i forbindelse med fødselen eller etter fødselen. Ved flerfødsler skal det foreligge en farskapserklæring for hvert barn.

7.3.1.1 I forbindelse med fødselen

Det er legen eller jordmoren som har ansvaret for at blanketten for erklæring av farskapet blir sendt til Personregisteret sammen med fødselsmeldingen. Skulle skattekontoret motta erklæring av farskap i forbindelse med fødselen, må den straks videresendes til Personregisteret.

7.3.1.2 Under svangerskapet eller etter fødselen

Dette kan gjøres ved personlig fremmøte overfor de myndighetene som er nevnt i brnl. § 4 bokstavene

a - e:

- folkeregistermyndigheten
- bidragsfogden (NAV lokalt), NAV fylkeskontor eller dommeren
- norsk diplomatisk eller konsulær tjenestemann, dersom faren er i utlandet
- skipsføreren, dersom faren er om bord på norsk skip i utenriksfart
- utenlandsk myndighet
- jordmor eller lege i forbindelse med svangerskapskontroll

Brnl § 4 må tolkes helt bokstavelig og gir ikke rom for vurderinger. Farskapserklæringer kan således **ikke** skje overfor utenlandsk myndighet. Når det gjelder det nest siste punktet i § 4 er det imidlertid i "Forskrift om anerkjennelse av nordiske farskapsavgjørelser" fastsatt at man i Norge skal godta farskapsavgjørelser som er foretatt av danske, finske, islandske og svenske myndigheter. Det samme gjelder farskapserklæringer/-erkjennelser.

I de tilfellene barnets foreldre ikke er gift og barnet er født i utlandet mens mor er registrert bosatt i Norge, kan ikke en eventuell ikke-nordisk farskapsavgjørelse legges til grunn uten videre. Den som hevder han er far til barnet, må vedgå farskapet på vanlig måte i Norge.

Med unntak av farskapserklæringer/-erkjennelser foretatt i annet nordisk land, skal farskapet erklæres på blankett "Erklæring av farskap".

Skattekontoret må påse at blanketten undertegnes av far (samt verge der far er under 18 år).

For ugifte foreldre er det et krav at moren [også skriftlig godkjenner farskapserklæringen](#) dersom hun ikke allerede har oppgitt vedkommende som far. [For å kontrollere at det er moren som undertegner, må undertegningen skje ved personlig fremmøte](#)

Når det gjelder anmerkning om forevist legitimasjon, er farskapserklæringen gyldig selv om det skulle vise seg at legitimasjon ikke har vært forevist. Uavhengig av dette må skattekontoret kreve at faren legitimerer seg når erklæringen skjer der.

Når skattekontoret har mottatt farskapserklæringen, skal den oversendes Personregisteret.

7.3.2 Melding fra bidragsfogden

Når endelig avgjørelse i farskaps sak foreligger, skal bidragsfogden (NAV lokalt) på morens bosted etter fødselsforskriftenes § 10 sende melding om dette til Skattedirektoratet, det vil si Personregisteret.

7.3.3 Endring av farskap

Endring av farskap registreres på grunnlag av melding fra bidragsfogden (NAV lokalt).

7.3.4 Når kan farskap fastsettes/erklæres i Norge - barn født i utlandet

I henhold til brnl. § 81 kan farskap fastsettes og dermed erkjennes i Norge i følgende tilfeller:

- moren var bosatt i Norge da barnet ble født
- barnet senere har bosatt seg i Norge og barnets mor eller verge ønsker å få farskapet fastsatt her
- den oppgitte far er bosatt i Norge

7.3.5 Farskap fastsatt i annet nordisk land

Farskapsavgjørelse fra et av de andre nordiske land godtas i Norge, jfr. forskrift om anerkjennelse av nordiske farskapsavgjørelser.

7.3.6 Anerkjennelse av farskap fastsatt i land utenfor Norden

I henhold til brnl. § 85 er utgangspunktet at dersom farskapet følger direkte av utenlandsk lov, legges dette til grunn i Norge. Er farskapet på annen måte fastsatt etter utenlandsk lov, kreves det anerkjennelse av Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV – Internasjonalt) for å være gyldig i Norge.

7.4 Medmorskap

I henhold til bioteknologiloven har lesbiske samboere og ektefeller rett til å bli vurdert for assistert befruktning på lik linje med heterofile par. Det følger av brnl. at biologisk mors ektefelle eller samboer får status som medmor, dersom visse vilkår i brnl. §§ 3 og 4 og tilhørende forskrift om fastsettelse av medmorskap er oppfylt.

Medmorskapsforskriften inneholder utfyllende bestemmelser om vilkår for fastsettelse av medmorskap, hva som skal regnes som godkjent helsestell samt prosedyrer for saksbehandlingen i slike saker. Forskriften forutsetter at en særskilt søknad om medmorskap og et samtykke til assistert befruktning som hovedregel må være gitt før den aktuelle behandlingen finner sted. Søknaden avgjøres av folkeregistermyndigheten, noe som også kan skje før barnet blir født.

Med hjemmel i lov om folkeregistrering § 3 første ledd har Skattedirektoratet bestemt at avgjørelsesmyndigheten legges til Skatt nord, Personregisteret. Klageinstans er Skattedirektoratet. Dette innebærer at saksrettet veiledning (fvl. § 11) vil være Personregisterets oppgave.

Blankettene ”Søknad om medmorskap” (Q-0315) og ”Samtykke til assistert befruktning fra ektefelle/registrert partner” (Q-0314) ligger på www.skatteetaten.no. Følgende dokumenter må vedlegges søknad:

- Samtykke til assistert befruktning fra mors ektefelle eller samboer. Med mindre den assisterte befruktning har skjedd i utlandet, skal samtykke alltid være gitt før behandlingen skjer.
- Dokumentasjon fra godkjent helsestell, jfr. forskrift 15. desember 2008 om fastsettning av medmorskap § 2. Dokumentasjonen skal bekrefte at befruktning har funnet sted.
- Dokumentasjon som viser at barnet som er født ved assistert befruktning, ved fylte 18 år har rett til å få opplysninger om sædgivers identitet. Det må gå frem at det finnes prosedyrer eller registre som gjøre at denne retten kan oppfylles.
- Ved assistert befruktning i utlandet, må søker selv dokumentere at helsestellet er godkjent av myndigheten i det land befruktningen har funnet sted og at sædgiver er omfattet av et donorregister. Dokumentasjon på annet språk enn skandinavisk, tysk eller engelsk må være oversatt av autorisert translatør. Dokumentene må være påført Apostille eller være legalisert av vedkommende lands utenriksdepartement.

Avslutningsvis vil vi opplyse at der den moren er gift/registrert partner/samboer med, ikke har samtykket til assistert befruktning eller noen av de øvrige vilkår for medmorskap ikke er oppfylt, vil det være bidragsfogden (NAV) som har ansvaret for å fastsette medmorskap.

Barne- og likestillingsdepartementets veiledning til medmorskapsforskriften er vedlagt rundskriv nr. 3, 2009.

8 Dødfødte

Fregforskr. § 3-1 nr. 2

For barn som er dødfødt etter 28 ukers svangerskap, skal det i henhold til fødselsforskriftenes § 1 tredje ledd sendes fødselsmelding på. Dødfødte blir imidlertid ikke tildelt fødselsnummer.

8.1 Behandling av meldingen

1. Det skal utføres samme kontroll med fødselsmeldingen som for levendefødte.
2. Foreldrenes personnummer påføres meldingen. Originalmeldingen sendes Personregisteret, mens meldingsblankett 3 arkiveres i egen mappe for dødfødte.
3. Når Personregisteret registrerer meldingen i DSF, blir barnet registrert i dødfødtregisteret med fødselsdato, kjønn, fødekommune/land og foreldrenes fødselsnummer og navn. Barnet føres også på moren. Barnets navn oppgis da som "dødfødt gutt/pike".
4. Prest og registrert trossamfunn skal ha underretting om den dødfødte.
5. Eventuelle navnemeldinger og farskapserkjennelser som mottas fra foreldrene, stiftes på barnets meldingsblankett 3. På blanketten påføres det navn som meldes på den dødfødte og navn på den som har erkjent farskapet. Skattekontoret registrerer navnevalget i DSF.

Skattekontoret må merke seg at man ikke skal purre på navn for dødfødte, og i de tilfeller navn meldes, skal man uten videre godta de navn som er valgt.

Skulle skattekontoret ha behov for oppslag i dødfødtregisteret, må det gjøres via Personregisteret.

9 Foreldreansvar

9.1 Hvem har foreldreansvaret

Foreldreansvar må ikke forveksles med begrepet "omsorg", se pkt. 4.2.2.
"Hvem kan melde flytting - under 18 år"

9.1.1 Foreldrene er gift

Gift foreldre har i henhold til brnl. § 34 felles foreldreansvar.

9.1.2 Foreldrene er samboere

Samboere har i henhold til brnl. § 35 annet ledd felles foreldreansvar. Samboere er de som lever i et ekteskaplignende forhold og er registrert bosatt på samme adresse eller som overfor registermyndigheten erklærer seg som samboere. Samboererklæring gis på blanketten "Samboererklæring/avtale om foreldreansvar", på blanketten "Erkjennelse av farskap" eller i brev, se for øvrig rundskriv nr. 1, 2006.

9.1.3 Foreldrene er ikke gift og ikke samboere

Her er utgangspunktet at moren har foreldreansvaret alene (brnl. § 35 første ledd). I de tilfeller foreldrene er separert, og fraseparert far erkjenner farskapet, er foreldreansvaret felles.

Ugifte og ikke samboende foreldre kan imidlertid få foreldreansvaret sammen dersom de etter avtale gir melding om det til registermyndigheten, dvs. Personregisteret (brnl. § 35 tredje ledd). Slik avtale kan også inngås før barnet er født på blanketten "Erkjennelse av farskap". Avtaler som ikke er meldt til registermyndigheten, er ugyldige (brnl. § 39)

Ugifte og ikke samboende foreldre kan også etter avtale gi melding til registermyndigheten om at faren skal ha foreldreansvaret alene (brnl. § 35 tredje ledd).

Når det gjelder informasjon om hva det innebærer å ha del i foreldreansvaret, vises det til informasjonen på baksiden av blanketten "Erkjennelse av farskap". For ytterligere informasjon må foreldrene vises til NAV lokalt (bidragsfogden).

En avtale mellom ugifte og ikke samboende foreldre om felles foreldreansvar eller om at faren skal ha foreldreansvaret alene, kan endres ved ny avtale

mellom foreldrene. Den nye avtalen må meldes til registermyndigheten for å være gyldig (brnl. § 39).

Når det blir avtalt eller fastsatt endring i avtale mellom ugifte og ikke samboende foreldre om foreldreansvaret, skal også endringen meldes til registermyndigheten for å være gyldig (brnl. § 39). Det samme gjelder også der foreldrene avtaler endring i tidligere avgjørelse om foreldreansvar.

9.1.3 Foreldreansvar ved dødsfall

Dersom foreldreansvaret er felles, og den ene dør, fortsetter den andre å ha foreldreansvaret alene, med mindre den gjenlevende er siktet eller tiltalt for forsettlig eller overlagt å ha forvoldt den annens død (brnl. § 38 første ledd).

Dersom barnet bor sammen med begge foreldre og den ene av dem dør, får den gjenlevende foreldreansvaret alene, selv om bare avdøde hadde foreldreansvaret, med mindre den gjenlevende er siktet eller tiltalt for forsettlig eller overlagt å ha forvoldt den annens død (brnl. § 38 annet ledd). I disse tilfellene må skattekontoret der den døde var bosatt på eget initiativ registrere overføring av foreldreansvaret og sende beskjed til vedkommende forelder om at han/hun nå har foreldreansvaret alene, *se pkt. 26.5 "Dødsfall – registrering"*.

Fører dødsfall til at ingen lenger har foreldreansvar, treffer tingretten avgjørelse om foreldreansvar (brnl. § 38 tredje ledd).

9.1.4 Umyndige foreldre

Foreldreansvar for umyndige foreldre følger de samme regler som for myndige foreldre.

9.1.5 Foreldreansvar ved innvandring

Dersom DSF-systemet ut fra de registrerte opplysninger ikke kan utlede hvem som har foreldreansvaret, blir det satt til "ukjent" ved barnets innvandring.

Skal foreldreansvaret senere endres fra "ukjent" til "far", "mor" eller "delt", må begge foreldre være bostedsregistrert i Norge og avtale foreldreansvar etter reglene i brnl. kap. 5. Denne praksis er godkjent av Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. Det foreligger ikke hjemmel i brnl. for anerkjennelse av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar. Følgelig er det heller ikke etablert noen anerkjennelsesmyndighet på dette området.

Norge har tiltrådt Europarådskonvensjonen av 20. mai 1980 om anerkjennelse av og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar og om gjenopprettelse av foreldreansvar, *se § 6 i barnebortføringsloven av 8. juli 1988*. De fleste land i Europa har tiltrådt konvensjonen. Oversikt over disse landene finnes på

følgende nettside:

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=105&CM=8&DF=10/23/2008&CL=ENG>. Dommer og administrative avgjørelser om foreldreansvar fra konvensjonsstatene legges til grunn i Norge og kan gi grunnlag for registrering i DSF, se pkt. 9.2 "Registrering".

Det følger av vergemålslovens § 16 at den som har foreldreansvaret etter reglene i brnl. er verge for en mindreårig. Er den mindreårige uten verge, skal fylkesmannen oppnevne ny eller midlertidig verge.

9.2 Registrering

Registreringen foretas av Personregisteret, jfr. instruks om fordeling av oppgaver og vedtaksmyndighet på folkeregisterområdet (rundskriv nr. 11, 2007). Avtaler skattekontorene måtte motta skal således sendes Personregisteret.

Av brnl. § 39 fremgår det at alle avtaler om foreldreansvar må meldes til folkeregistermyndigheten for å tillegges rettsvirkninger. Dette vil ikke ha noen betydning for gyldigheten av avtaler som er inngått før 1.1.98. Dersom disse har vært gyldige før 1.1.98, vil de også være gyldige i fremtiden. Dommer eller vedtak om foreldreansvar vil være gyldige selv om de ikke er registrert i folkeregisteret.

Registrering skal skje på grunnlag av:

- original blankett for avtale om foreldreansvar (egen blankett eller sammen med farskapsmerkningen) eller original privat avtale som inneholder de opplysninger blanketten krever og klart fremstår som en avtale om foreldreansvar (det kreves én avtale pr. barn)
- opplysning i separasjons- eller skilsmissemelding
- rettsforlik
- rettskraftig dom fra Norge eller et annet nordisk land

Når det gjelder avgjørelser om foreldreansvar truffet i et land utenfor Norden, se pkt. 9.1.5 "Foreldreansvar ved innvandring", tas saken i det enkelte tilfelle opp med Skattedirektoratet.

Koder for foreldreansvar er:

F for far

M for mor

D for delt (både mor og far)

A for andre

U for ukjent

C for medmor

Dersom andre har foreldreansvar, slik som fosterforeldre eller barnevernsnemnd, registreres navn og fødselsnummer, eventuelt myndighetens navn.

I feltet dato for foreldreansvar føres den datoen avtalen ble mottatt og **ikke** den dato avtalen ble inngått. Er foreldreansvaret fastsatt ved rettskraftig dom, settes dato for foreldreansvar lik datoen for dommen. I merknadsfeltet føres hjemmel (kilde), dvs. avtale eller dom. Dersom merknadsfeltet knyttet til foreldreansvar er for lite, brukes hovedmerknadsfeltet.

Endringer i foreldreansvar registreres fortløpende. Registrering av tidligere avtaler overføres automatisk til historikk som kan slås opp i et eget skjermbilde, se *Brukerveiledning DSF*.

9.3 Arkivering

Foreldreansvarsblanketten (originalen) evt. dom eller rettsforlik arkiveres av Personregisteret fortløpende etter barnets fødselsdato.

Avtale om foreldreansvar som er inngått på kombinertblanketten med erkjennelse av farskap, arkiveres av Personregisteret sammen med farskapet, se pkt. 7.3.2.2 "*Farskap - Barnets foreldre er ikke gift*".

10 Vigsel

Ekt. kap. 2 og fregforskr. § 3-2 nr. 2

10.1 Innledning

Ekteskapsloven er fra 1. januar 2009 kjønnsnøytral. Et registrert partnerskap i DSF kan etter begjæring fra partnerne omgjøres til ekteskap, *jfr. ekt. § 95 femte ledd*. Begjæring avgis på blanketten RF-1441 "Begjæring om omgjøring av registrert partnerskap til ekteskap". Når det gjelder behandlingen av slike begjæringer, *se rundskriv nr. 3, 2008*.

Etter ekt. § 6 er kompetansen for prøving av ekteskapsvilkårene i ekt. §§ 7- 10 delt mellom folkeregistermyndigheten og utenriksstjenesten, *se pkt. 10.2.1 "Prøvingskompetanse"*. I visse tilfeller prøves ekteskapsvilkårene av Skattedirektoratet. Når skattekontoret har prøvingskompetansen, føres prøvingsprotokoll og det utstedes prøvingsattest, *se pkt. 10.2.4 "Saksbehandling"*. Vigselen registreres i DSF på grunnlag av melding fra vigsler, *jfr. fregforskr. § 3 nr. 2*. Når vigselen er registrert, utsteder skattekontoret vigselsattest, med mindre prøvingen er foretatt av Skattedirektoratet.

Videre vil skattekontorene i mange tilfeller være ansvarlig for å utstede ekteskapsattest til personer som skal inngå ekteskap i utlandet etter utenlandsk rett, *se pkt. 10.3.1 "Ekteskapsattest"*.

Når det gjelder vigsler foretatt i utlandet, *se pkt. 10.4 "Vigsler i utlandet for personer bosatt i Norge"*.

Man må merke seg at vigsler ved norske sjømannskirker i de fleste tilfeller vil skje etter norsk rett, dvs. at skattekontoret vanligvis har prøvingskompetansen. Det samme gjelder ekteskap som inngås ved norske utenriksstasjoner. Visse sjømannskirker kan imidlertid vie etter utenlandsk rett.

10.2 Prøving av vilkår for inngåelse av ekteskap

Ekt. §§ 6-10

For personer som er bosatt eller oppholder seg lovlig i Norge, foretas prøvingen av vilkårene for å inngå ekteskap av skattekontoret, *se pkt. 10.2.1 "Prøvingskompetanse" og pkt. 10.2.3 "Lovlig opphold"*.

Er ikke ekteskapsvilkårene prøvet av kompetent myndighet, er ekteskapet ugyldig, *jfr. ekt. § 16*.

10.2.1 Prøvingskompetanse

Ekt. § 6

Prøvingskompetansen for vigsel avhenger av om brudefolkene er registrert bosatt, utvandret eller bare har opphold i Norge:

- Bostedsregistrert i Norge: skattekontoret
- Den ene av brudefolkene er bosatt i Norge, den andre i utlandet: skattekontoret
- Ikke bostedsregistrert, men har lovlig opphold i Norge utover turistopphold på tre måneder (*se pkt. 10.2.3 "Lovlig opphold"*): skattekontoret
- Registrert utvandret etter 30. september 1964: skattekontoret
- Registrert utvandret før 1. oktober 1964: Personregisteret
- Registrert i folkeregisteret, men aldri bosatt i Norge (født i utlandet av utvandrede norske foreldre): Personregisteret
- Ikke registrert i folkeregisteret og fast bosatt i utlandet utenfor embetsdistriktet til norsk utenriksstasjon: Personregisteret
- Ikke registrert i folkeregisteret og fast bosatt i norsk utenriksstasjons embetsdistrikt: utenriksstasjonen
- Utlendinger som er bosatt i utlandet (oppholder seg ikke i Norge eller har kun turistopphold i Norge): Personregisteret

10.2.2 Ekteskapsvilkår

Ekt. § 7-9

Vilkårene for inngåelse av ekteskap står i ekt. §§ 7-9. Samtlige vilkår må være oppfylt. Prøvingen er i utgangspunktet basert på deklarasjonsprinsippet, dvs. at man legger til grunn de opplysninger brudefolkene gir. For noen av vilkårene må imidlertid brudefolkene legge frem dokumentasjon.

Følgende blanketter benyttes:

- Q-0150 Erklæring fra brudefolkene for prøving av ekteskapsvilkår
- Q-0151 Forlovererklæring
- Q-0160 Erklæring om skifte

Vilkår for å inngå ekteskap:

1. Fremleggelse av fødselsattest (gjelder ikke brudefolk som er registrert i folkeregisteret). Alternativt godtas pass og unntaksvis også annen tilfredsstillende dokumentasjon for navn og alder, *ekt. § 7 a*.
2. Er noen av brudefolkene under 18 år, må det foreligge samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret og fylkesmannen, *ekt. § 7 b, jfr. § 1*.
3. Er noen av brudefolkene [satt under vergemål, må det foreligge samtykke fra vergen dersom det faller innenfor vergens oppdrag å gi slikt samtykke.](#)

Har vergen nektet å gi samtykke, kreves tillatelse fra fylkesmannen, *ekt. § 7 c, jfr. § 2.*

4. Det må ikke foreligge et så nært slektskap mellom brudefolkene som nevnt i *ekt. § 3*. Denne bestemmelsen setter forbud mot ekteskap mellom søsken og slektinger i rett opp- og nedadstigende linje (for adopterte gjelder dette både opprinnelig slekt og adoptivforeldrene og deres slekt). Kontrolleres om nødvendig mot DSF. *Ekt. § 7 d.*
5. Ingen av brudefolkene må være gift fra før. Begge skal avgi erklæring på sivilstand. For bosatte foretas kontroll mot DSF. Eventuell påstand om at registreringen av sivilstand i DSF ikke er korrekt må dokumenteres. Ikke bosatte som erklærer at de har vært gift, må dokumentere at tidligere ekteskap er oppløst ved skilsmisse eller opphørt ved død. Bevis for at den tidligere ektefellen eller den registrerte partneren er død, føres som regel ved attest fra en innenlandsk eller utenlandsk offentlig myndighet. Kan slik attest ikke skaffes, kan partene legge sine opplysninger og bevis frem for vedkommende tingrettsdommer, jfr. skifteloven § 8 andre jfr. første ledd. Hører skiftet ikke under norsk tingrett, kan spørsmålet bringes inn for tingrettsdommeren på det stedet der ekteskapsvilkårene prøves. Retten avgjør ved kjennelse om bevisene skal godtas. Kjennelsen kan påkjæres av den som avgjørelsen går mot. Er bevisene godtatt, skal retten gi melding til fylkesmannen, som kan påkjære kjennelsen. Bevis for at ekteskapet eller det registrerte partnerskapet er opphørt ved skilsmisse eller oppløst etter *ekt. § 24*, føres ved å legge frem bevillingen eller dommen med attest for at den er endelig. Hvorvidt en utenlandsk skilsmisse skal legges til grunn ved inngåelse av ekteskap etter norsk rett, avgjøres av departementet (delegert til fylkesmennene) etter reglene i lov av 2. juni 1978 nr. 38 § 4. *Ekt. § 7 e*
6. Hver av brudefolkene må avgi erklæring på hvorvidt de lider av smittefarlig seksuelt overførbart sykdom. Dersom noen oppgir å lide av slik sykdom, skal det godtgjøres at den andre part er kjent med dette og at begge parter har fått veiledning fra lege, *ekt. § 7 f.*
7. Hver av brudefolkene må avgi erklæring på hvorvidt de har eller venter barn med noen annen. Opplysningsplikten gjelder også adoptivbarn, men ikke bortadopterte barn, *ekt. § 7 g.*
8. Utenlandske brudefolk som ikke er fast bosatt i Norge, skal fremlegge ekteskapsattest fra hjemlandet, dvs. attest på at det ikke er noe til hinder for at ekteskap inngås i Norge. Attesten må ha Apostille eller være legalisert, se *rundskriv Q-18/2004 og Q-21/2007*. Hvilke personer kravet om ekteskapsattest fra hjemlandet **ikke** gjelder, går frem av forskrift om når en utenlandsk statsborger skal anses å være fast bosatt i Norge i forbindelse med prøving av ekteskapsvilkår:
 - utenlandsk statsborger med bosettingstillatelse/permanent oppholdstillatelse
 - utenlandsk statsborger med oppholdstillatelse som kan danne grunnlag for bosettingstillatelse/permanent oppholdstillatelse. Her skal skattekontoret foreta en skjønnsmessig avveining hvor det legges vekt på utledningens tilknytning til Norge, hvor lenge vedkommende har hatt opphold i Norge, om vedkommende har til hensikt å bli boende, om vedkommende har nær familie i Norge, fast arbeid mv.

NB! EØS-oppholdstillatelse etter den tidligere utlendingsloven av 24. juni 1988 §§ 51-53 danner **ikke** grunnlag for bosettingstillatelse, jfr. den tidligere utlendingsforskriften § 191.

- utledning med flyktningstatus som er innvilget asyl
- statsborger i annet nordisk land

Registermyndigheten kan for øvrig gjøre unntak fra krav om ekteskapsattest i særlige tilfelle, dvs. dersom det godtgjøres at ekteskapsattest fra hjemlandet ikke kan skaffes. *Se rundskriv Q-18/2004 og Q-21/2007. Ekt. § 7 h.*

9. Har noen av brudefolkene gitt bekreftende svar på spørsmålene i pkt. 5, 6 og 7, skal det godtgjøres at den andre er kjent med dette, *ekt. § 7 i.*
10. Hver av brudefolkene skal stille med en myndig forlover, *ekt. § 7 j.*
11. Ikke nordisk statsborger som i DSF ikke er registrert med gyldig oppholdstillatelse eller bosettingstillatelse/permanent oppholdstillatelse, må fremlegge dokumentasjon for lovlig opphold i Norge, *se pkt. 10.2.3 "Lovlig opphold", ekt. § 7 k.*
12. Hver av brudefolkene må avgi erklæring på at ekteskapet blir inngått av egen fri vilje og at de anerkjenner hverandres rett til skilsmisse. Hvis det finnes påkrevet for å kunne vurdere saken, kan det kreves personlig fremmøte. *Ekt. § 7 l.*
13. For tidligere gifte må det føres kontroll med skifte av felles formue. For den som har vært skilt i mer enn to år, er det tilstrekkelig med egenerklæring på at det ikke var formue som skulle skiftes eller at det er gjennomført skifte. I øvrige tilfeller kreves:
 - dokumentasjon for at boet er overlatt tingretten til behandling eller
 - erklæring fra tidligere ektefelle eller arvingene på at det er innledet privat skifte eller
 - erklæring fra tidligere ektefelle på at det ikke var formue som skulle deles (fullt særøie) eller
 - avdød ektefelles arvinger har samtykket i at gjenlevende sitter i uskiftet bo. *Ekt. § 8.*
14. Har skattekontoret grunn til å tro at noen av brudefolkene på grunn av alvorlig sinnslidelse eller psykisk utviklingshemming mangler rettslig handleevne, det vil her si normal forståelse av og motivering for inngåelse av ekteskap, skal det kreves attest fra offentlig lege (sykehuslege, institusjonslege) eller lege utpekt av offentlig lege, *ekt. § 9.*

10.2.3 Lovlig opphold

Ekt. § 7 k

For at utenlandske statsborgere skal kunne inngå ekteskap i Norge, kreves det som nevnt under pkt. 10.2.2. nr. 11 lovlig opphold. Lovlig opphold må foreligge når prøvingen skal skje.

Fysisk tilstedeværelse i Norge er ikke et vilkår for å foreta prøving der brudefolkene har oppholdstillatelse fra en bestemt dato til en bestemt dato. I de tilfeller lengden på et besøksvisum er gitt, men ikke datert, eksempelvis 3 måneder i løpet av en bestemt periode på 12 måneder, må vedkommende ha

ankommet Norge eller eventuell annen Schengenstat før prøvingsattest kan utstedes. Dette har sammenheng med at oppholdstillatelsen da først tar til å gjelde fra tidspunktet for innreise til Norge, eventuelt annen Schengenstat.

Man må merke seg at lovlig opphold i ekteskapslovens forstand favner videre enn lovlig opphold slik dette forstås folkeregisterrettslig i saker om inn- og utvandring. Nedenfor følger en oversikt over følgende:

- hvilke personer har lovlig opphold i ekteskapslovens forstand
- aktuell dokumentasjon for lovlig opphold, hvoretter hvert punkt er inndelt.

1. Pass

- **Nordiske borgere.** *Dokumentasjon:* pass eller annet identifikasjonspapir om viser statsborgerskap.
- **Statsborgere av EØS-land (utenfor Norden)/EFTA-land** og som ikke har oppholdt seg i Norge i mer enn 3 måneder, evt. 6 måneder dersom vedkommende er arbeidssøkende. *Dokumentasjon:* pass, i tillegg må innreisetidspunkt til Norge dokumenteres (stempel i pass eller innreisebillett med navn og innreisedato). Ved opphold utover 3 evt. 6 måneder, se pkt. 4 og 5 nedenfor.
- **Statsborgere av visumfrie land utenfor EØS/EFTA-området** og som ikke har oppholdt seg i Schengenområdet i mer enn 3 måneder. *Dokumentasjon:* pass med stempel for innreise til Schengenområdet.

2. Pass med visum

- **Visumpliktige utlendinger med gyldig visum i Norge eller annen Schengenstat.** *Dokumentasjon:* pass med visum og om nødvendig dato for innreise til Schengenområdet.

3. Pass med oppholdstillatelse fra annen Schengenstat

- **Statsborgere av stater som ikke omfattes av Schengen-samarbeidet med oppholdstillatelse i annen Schengenstat** og som ikke har oppholdt seg i Norge i mer enn tre måneder. *Dokumentasjon:* pass med oppholdstillatelse (stempel/klistrelapp eller vedtak). I tillegg må innreisetidspunkt til Norge dokumenteres (stempel i pass eller innreisebillett med navn og innreisedato).
- **Statsborgere av stater som ikke omfattes av Schengen-samarbeidet med midlertidig oppholdstillatelse i annen Schengenstat** i forbindelse med søknad om asyl eller ordinær oppholdstillatelse og som ikke har oppholdt seg i Norge i mer enn tre måneder. *Dokumentasjon:* midlertidig oppholdstillatelse i kombinasjon med reisedokument utstedt av det land som har utstedt den midlertidige oppholdstillatelsen. I tillegg må innreisetidspunkt til Norge

dokumenteres (stempel i pass eller innreisebillett med navn og innreisedato).

4. Pass og oppholdstillatelse i Norge

- **Utlendinger med oppholdstillatelse.** *Dokumentasjon:* pass/utlendingspass med innstemplet oppholdstillatelse eller bosettingstillatelse/permanent oppholdstillatelse, pass/utlendingspass i kombinasjon med vedtak/beslutning om oppholdstillatelse eller bosettingstillatelse/permanent oppholdstillatelse, pass/utlendingspass i kombinasjon med bekreftelse på oppholdstillatelse, bosettingstillatelse/permanent oppholdstillatelse fra UDI [eller Schengen-standardisert oppholdskort](#).
- **Asylsøkere som ikke har fått søknaden avgjort.** *Dokumentasjon:* registreringsbevis (ved tvil kontaktes UDI), bekreftelse på lovlig opphold fra UDI.
- **Overføringsflyktninger med innreisetillatelse til Norge.** *Dokumentasjon:* innreisetillatelse i kombinasjon med vedtak om oppholdstillatelse [eller Schengen-standardisert oppholdskort](#).

5. Pass og registreringsbevis/oppholdskort

- **Statsborgere av EØS/EFTA-land og herboende familiemedlemmer til slike borgere som selv ikke er statsborgere av land i EØS/EFTA-området med oppholdsrett etter utlendingslovens kap. 13.** *Dokumentasjon:* Pass og registreringsbevis/oppholdskort utstedt av politiet eller UDI.

6. Bekreftelse fra UDI/UNE

- **Utlendinger med utgått oppholdstillatelse, men som har søknad om fornyelse/søknad om opphold på nytt grunnlag under behandling og som har oppholdsrett etter utlendingslovens § 61 sjettede eller syvende ledd.** *Dokumentasjon:* bekreftelse på lovlig opphold fra UDI. Slik dokumentasjon er imidlertid ikke påkrevet dersom det ved oppslag i DUF kan fastslås at vilkårene i utlendingslovens § 61 sjettede ledd er oppfylt (fornybar tillatelse og det er søkt ikke senere enn én måned før tillatelsen gikk ut).
- **Utlendinger med utgått oppholdstillatelse eller visum, eventuelt utløpt tid for visumfrihet, som sitter i norsk fengsel og som hadde lovlig opphold da fengslingen tok til.** *Dokumentasjon:* bekreftelse fra fengselsmyndighetene på fengslingen kombinert med dokumentasjon for lovlig opphold på fengslingstidspunktet.
- **Asylsøkere som i første instans har fått avslag, men som er påklaget samtidig som det er anmodet om oppsettende virkning av klagen.** *Dokumentasjon:* bekreftelse på lovlig opphold fra UDI.

- **Asylsøkere med endelig avslag, men som har reist søksmål og UNE har gitt søksmålet oppsettende virkning, jfr. fvl. § 42.**
Dokumentasjon: bekreftelse på lovlig opphold (oppsettende virkning av søksmål) fra UNE.
- **Utlendinger som i klagesak i annen type sak enn asylsaker har fått oppsettende virkning av klage.** *Dokumentasjon:* bekreftelse på lovlig opphold fra UDI.

Generelt for bekreftelser fra UDI/UNE gjelder at disse må være i original og være sendt direkte til skattekontoret.

10.2.4 Saksbehandling

Er et eller flere av ekteskapsvilkårene ikke oppfylt, skal skattekontoret fatte et skriftlig begrunnet enkeltvedtak hvor utstedelse av prøvingsattest avslås. Klageinstans er fylkesmannen der en av brudefolkene bor.

Er samtlige vilkår for inngåelse av ekteskap oppfylt, eller brudefolkene får medhold i klage over avslag på utstedelse av prøvingsattest, skal skattekontoret utstede prøvingsprotokoll og prøvingsattest, jfr. ekt. § 10. Prøvingsattesten har en gyldighetstid på fire måneder.

Når melding om vigsel er mottatt fra vigsler, utsteder skattekontoret vigselsattest.

1. Blankettsettet som inneholder Q-308, Q-309 og Q-0155 hentes fra Skattenett under virksomhetsområde folkeregister og derunder blanketter. Prøvingsprotokollen (Q-308) fylles ut, skrives ut, stemples, underskrives og arkiveres fortløpende etter saksnummer innen det aktuelle år i en egen saksmappe. I tillegg arkiveres protokollen elektronisk på en slik måte at bare tjenestemenn som har fullmakt til å prøve ekteskapsvilkår har lese- og skrivetilgang. Journalføring og arkivering er nærmere omtalt i rundskriv nr. 7, 2005. *Se også kap. 33 "Arkivering av meldinger".*
2. Eventuell ending av navn i forbindelse med vigselen kan brudefolkene melde på blankett GA-7700. Godtar skattekontoret navneendringen, se *kap. 5 "Navn"*, føres det nye navnet i prøvingsprotokollen.
3. Prøvingsattesten utstedes (Q-309 Prøvingsattest/melding om vigsel/vigselsbok). Er skattekontoret i tvil om noen av brudefolkene vil ha lovlig opphold i Norge i attestens gyldighetstid på fire måneder fra prøvingsdato, må det anmerkes i eget felt på attesten samt hvilken dato oppholdstillatelsen eller det lovlige opphold går ut, *se pkt. 10.2.3 "Lovlig opphold"*.
4. Prøvingsattesten sendes til brudens adresse, eventuelt til vigsler hvis brudefolkene har ønsket det og opplyst om adressen. Ønskes attesten hentet på skattekontoret, må utlevering bare skje til den som med pass,

fører kort eller bankkort med bilde legitimerer seg som en av brudefolkene.

5. Når vigsel er foretatt, skal vigsleren senest tre dager etter vigsel sende bekreftet kopi av "Melding om vigsel" (Q-309 Prøvingsattest/melding om vigsel/vigselsbok) til skattekontoret. Meldingen viderefremmes til det skattekontor som har foretatt prøvingen dersom den først mottas av annen enhet. Når meldingen mottas, kontrolleres den mot prøvingsprotokollen. Dersom meldingen kommer fra prest i Den norske kirke, norsk sjømannsprest eller forstander i trossamfunn, er det tilstrekkelig at meldingen er undertegnet av vigsler. Ved vigsel i livssynssamfunn må meldingen i tillegg være undertegnet av brudefolkene og forloverne. Ved borgerlig vigsel må også meldingen være undertegnet av brudefolkene og forloverne, men her godtas kopi av byfogdembetet/tingrettens vigselsbok i stedet for vigslers underskrift.
6. Vigselsattest (Q-0155) utstedes ved at prøvingsprotokollen som er arkivert elektronisk hentes ut. Har vigselsmannen lagt ved navneendringsblankett (GA-7700), føres det nye navnet i prøvingsprotokollen (hvis det godtas, *se kap. 5 "Navn"*) og vil da også fremkomme på vigselsattesten. Øvrige felter på vigselsattesten som ikke er utfylt fylles ut. Attesten underskrives, stemples med riksvåpenstempelet og sendes brudens adresse.
7. Prøvingsprotokollen, melding om vigsel og kopi av vigselsattesten heftes sammen og arkiveres fortløpende etter saksnummer i egen saksmappe.
8. Vigselen registreres i DSF i rutinen for vigsel av det kontor som har foretatt prøvingen. I merknadsfeltet i registreringsbildet for vigsel skal det føres hvilken registermyndighet som har foretatt prøvingen og saksnummer (f.eks. 01/05) slik at man har oversikt over hvor vigseldokumentene er arkivert. Vigselssted skal ikke lenger føres.
9. Dersom en av ektefellene endrer navn ved vigselen, registreres dette samtidig. Det gamle navnet blir lagt i historikken.
10. Er det valgt navn i forbindelse med vigselen som ikke er godtatt, registreres vigselen *uten navneendring*.
11. For familienummer og personkode etter vigselen, *se pkt. 31.4.5 "Familienummerendring ved ulike hendelser – Vigsel"*
12. Hvis brudefolkene har barn sammen før ekteskapet, må man kontrollere om farskapet er erkjent, *se pkt. 7.3.1 "Farskapsertklæring"*.
13. Barnets statsborgerskap, *se pkt. 17.6.3 "Statsborgerskap, Erverv - foreldrene gifter seg"*.
14. Kontroller adressen som brudefolkene har oppgitt etter vigsel, *se pkt. 3.5.1 "Felles hjem - ektefeller"*.

10.3 Vigsler i utlandet for personer bosatt i Norge

Dette gjelder bare vigsler etter *utenlandsk rett*. Vigsler ved norske utenriksstasjoner foregår etter *norsk rett*. Det samme gjelder i stor utstrekning vigsler ved norske sjømannskirker (avgjørende her er om norske blanketter er benyttet).

Vigsler ved fremmede lands ambassader i Oslo med vigselsrett foregår etter *utenlandsk rett*. Pr. 22. mai 2012 har følgende lands ambassader vigselsrett i Norge: Belgia, Bosnia og Herzegovina, Brasil, Bulgaria, Egypt, Estland, [Filippinene](#), Finland, Frankrike, [Iran](#), Kina, [Litauen](#), Marokko, Nederland, Polen, Portugal, Russland, [Serbia](#), Spania og Tyrkia. Det samme gjelder Islandske menigheten.

10.3.1 Ekteskapsattest

For personer bosatt i Norge som skal inngå ekteskap i utlandet etter utenlandsk rett, vil det i mange tilfeller være krav fra utenlandske myndigheter om fremleggelse av ekteskapsattest. Attesten skrives på blanketten Q-0310. Denne foreligger i norsk, engelsk, tysk, fransk, italiensk og spansk utgave. Feltene er like slik at man kan bruke den norske utgave som mal dersom man skal skrive attest på et språk man ikke behersker. Det bør så godt som mulig påses at det benyttes korrekt betegnelse på land og nasjonalitet på de enkelte språk. Eventuelt kan man benytte internasjonal trebokstavs nasjonalitetskode eller engelsk. En liste over ord til utfylling av attesten på engelsk, tysk, fransk, italiensk og spansk samt en oversikt over nasjonalitetskoder finnes som vedlegg til rundskriv nr. 6, 2005.

[Det skal ikke utstedes ekteskapsattest i tilfeller der noen av partene er under 18 år, med mindre det fremgår av saksdokumentene at ekteskapet er planlagt inngått etter at vedkommende har fylt 18 år.](#)

Hvilket organ som skal utstede ekteskapsattest, avhenger av om brudefolkene er registrert bosatt, utvandret eller bare har opphold i Norge, og om utenlandske myndigheter stiller spesielle krav. Følgende myndighet utsteder ekteskapsattest i disse tilfeller:

- Bosatt i Norge: skattekontoret
- Norsk statsborger registrert utvandret etter 1964: skattekontoret
- Norsk statsborger registrert utvandret før 1964: Personregisteret
- Norsk statsborger som aldri har vært bosatt i Norge (født i utlandet av utvandrede norske foreldre): Personregisteret

I visse tilfeller utstedes også ekteskapsattest av Barne- ungdoms- og familieetaten. Dette gjelder f.eks. dersom utenlandsk myndighet krever ekteskapsattest utstedt av sentral myndighet, f.eks. Tyskland.

I forbindelse med utstedelsen bør brudefolkene spørres om vedkommende land krever Apostille. I så fall sendes attesten via fylkesmannen.

10.3.2 Registrering

Generelt er det ikke et krav at ekteskapsattest er utstedt i forbindelse med vigselen.

Med hjemmel i fregforskr. § 1-2 litra b er det 12. desember 2007 gitt instruks for krav til dokumentasjon, *se vedlegg til rundskriv nr. 2, 2013*. Når det gjelder krav om Apostille eller legalisering, *se rundskriv Q-18/2004 og Q-21/2007*. Forstår ikke skattekontoret det språk dokumentet er skrevet på, må man forlange at vedkommende selv får oversatt dokumentet av autorisert translatør. Disse utgiftene må vedkommende dekke selv, jfr. fregl. § 11 annet ledd.

Mindreåriges vigsel i utlandet og stedfortrederekteskap [inngått etter 1. juni 2007](#) anerkjennes ikke i Norge [dersom minst en av partene var norsk statsborger eller fast bosatt i Norge](#), jfr. ekt. § 18a annet ledd. Mottas vigselattest [i slike tilfeller](#), skal registermyndigheten underrette partene om at ekteskapet ikke anerkjennes i Norge og derfor ikke kan registreres. I underretningen skal det også opplyses at Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet etter ekt. § 18a siste ledd kan dispensere fra bestemmelsen i annet ledd dersom sterke grunner taler for det. [Se også rundskriv nr. 1, 2012](#).

Partnerskap inngått i utlandet kan bare registreres dersom det er inngått i et land som har partnerskapslovgivning tilsvarende den som tidligere gjaldt i Norge (partnerskapsloven av 30. april 1993). For partnerskap inngått i annet nordisk land, godtas partnerskapsattest. For øvrige land, unntatt de land som er nevnt i pkt. III underpunkt 2 i instruksen av 12. desember 2007, *se rundskriv nr. 2, 2013*, godtas partnerskapsattest dersom dokumentet er bekreftet av norsk utenriksstasjon eller er påført Apostille eller er legalisert, *se rundskriv Q-18/2004 og Q-21/2007*.

1. Vigselen registreres i DSF i rutinen for vigsel av det kontor hvor en av brudefolkene er bosatt. I merknadsfeltet i registreringsbildet for vigsel skal det, i motsetning til vigsler etter norsk rett, føres hvor vigselen fant sted.
2. Dersom noen av ektefellene vil endre navn ved vigselen, må vedkommende ha fylt ut navneendringsblankett (GA-7700). Hvis det nye navnet godtas, registreres det samtidig med vigselen. Det gamle navnet blir lagt i historikken.
3. Er det valgt navn i forbindelse med vigselen som ikke er godtatt, registreres vigselen uten *navneendring*.
4. I rutinen for registrering av vigsler krever systemet at fødselsdato oppgis for begge parter selv om den ene ikke er registrert bosatt i Norge. Denne kontrollen er nødvendig fordi fødselsnummerfeltet er «nøkkelen» ved

etablering av sivilstandshistorikk. Dersom fødselsdato ikke oppgis, blir det ikke laget historikk. Man må derfor benytte en fiktiv fødselsdato dersom ektefelles fødselsdato ikke er kjent.

På enkelte utenlandske vigselmeldinger er alder oppgitt, mens andre bare har opplysning om navn. I disse tilfellene må man benytte en fiktiv fødselsdato:

Alder er oppgitt - 0101 + fødselsår

Bare navn er oppgitt - 0101 + samme år som ektefellen

I de tilfellene hvor det er brukt en fiktiv fødselsdato, skal det legges inn en merknad om dette i hovedmerknadsfeltet. **Registrerte opplysninger om ektefelle skal ikke slettes etterpå.**

Forslag til merknad:

«EKTEFELLES FØDSELSDATO ER FIKTIV»

5. For familienummer og personkode etter vigsel, se pkt. 31.4.5 "Familienummerendring ved ulike hendelser – Vigsel"
6. Hvis brudefolkene har barn sammen før ekteskapet, må man kontrollere om farskapet er erkjent, se pkt. 7.3.1 "Farskaps erklæring".
7. Barnets statsborgerskap, se pkt. 17.6.3 "Statsborgerskap, Erverv - foreldrene gifter seg".

Kontroller adressen som brudefolkene har oppgitt etter vigsel, se pkt. 3.5.1 "Felles hjem - ektefeller".

10.4 Vigsler for norske statsborgere bosatt i utlandet og utvandrede utenlandske statsborgere

Fra en del land mottar Skattedirektoratet fra utenriktjenesten melding om ekteskapsinngåelse for norske statsborgere bosatt i utlandet. Meldingene registreres av direktoratet.

Skulle skattekontoret få en vigselmelding der ingen av partene er registrert bosatt, registreres meldingen av skattekontoret, forutsatt at vilkårene i instruks av 12. desember 2007 er oppfylt, se vedlegg til rundskriv nr. 2, 2013.

10.5 Vigsel uten virkning

10.5.1 Norsk rett

Ekt. § 16

Etter ekteskapsloven er en vigsel *uten virkning (ugyldig)* hvis den er utført av en myndighet som ikke kan foreta vigsel. Ekteskapet er å anse som *ikke inngått*.

Det finnes ikke noe eget meldingsskjema til dette. Meldingen vil komme i form av brev eller domsutskrift fra den domstolen som har truffet avgjørelsen. Meldingen registreres i rutinen for ugyldiggjørelse av ekteskap. Ved registreringen får partene automatisk tilbake den sivilstand de hadde før inngåelsen av ekteskapet. Kvinnen/ungste ektefelle får sitt eget fødselsnummer som familienummer dersom hun ikke hadde dette fra før. Meldingen arkiveres.

Et ekteskap inngått uten at det forelå gyldig prøvingsattest er også ugyldig. I slike tilfeller må skattekontoret underrette brudefolkene om dette og at de kan søke Barne- ungdoms- og familieetaten om anerkjennelse etter ekt. § 16 annet ledd.

10.5.2 Utenlandsk rett

Lov av 30. juni 1955 om når norsk tenestemakt kan halda brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg § 11

Vigsler ved fremmede staters ambassader i Norge som ikke har fått tildelt vigselsmyndighet i Norge, *se pkt. 10.3 "Vigsler i utlandet for personer bosatt i Norge"*, vil være ugyldige og kan derfor ikke kan i folkeregisteret, jfr. brudvigjinglova § 11 første ledd. Dette gjelder derfor uavhengig av om kravene til dokumentasjon i henhold til Skattedirektoratets instruks av 12.12.2007 pkt. II, *se vedlegg til rundskriv nr. 2, 2013* som sådan er oppfylt.

Er et ekteskap inngått ved en fremmed stats ambassade i Norge i strid med loven, kan det gyldiggjøres ved vedtak fra Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, jfr. brudvigjinglova § 11 tredje ledd.

11 Endring av sivilstand for innvandrere fra ikke-nordiske land

Her gjelder instruks av 12. desember 2007 fastsatt med hjemmel i fregforskr. § 1-2 litra b, se *vedlegg til rundskriv nr. 2, 2013*.

Ut over det som fremgår av instruksen, kan sivilstandsending registreres på grunnlag av dødsformodningsdom avsagt i Norge. Saker som anlegges for å få dødsformodningsdom må fremmes etter lov om forsvunne personer av 23. mars 1961 nr. 5. Slike saker kan som hovedregel bare fremmes dersom den forsvunne hadde sin siste bopel i Norge, dvs. var bostedsregistrert i Norge ved forsvinningen.

Skal vedkommende inngå nytt ekteskap og i forbindelse med prøving av ekteskapsvilkårene har erklært å være gift fra før eller er registrert som gift i folkeregisteret, se *pkt. 10.2.2. "Ekteskapsvilkår", underpunkt 5*.

Når UDI har fattet vedtak om familiegjenforening, og herboende har innvandret som gift, skal skattekontoret i utgangspunktet legge UDIs vedtak til grunn når ektefellen innvandrer, dvs. registrere personene som gift med hverandre. Dersom UDIs vedtak viser at familiegjenforeningen kun er basert på en vigselfattest fra land hvis dokumenter ikke har bevisverdi, må saken undersøkes nærmere. Det må da fremgå av DUF at det her er gjort nærmere undersøkelser, intervjuer el. l. som danner grunnlag for å godta ekteskapet. Hvis DUF ikke gir tilstrekkelig med opplysninger, må saken tas opp med UDI.

Personen må være identisk med den som herboende har oppgitt som ektefelle (hvis dette er gjort). Dersom det er en person med annen identitet enn den vedkommende har oppgitt å være gift med, må saken tas opp med UDI.

Hvis herboende innvandrer/asylsøker er registrert som ugift i folkeregisteret, og får familiegjenforening med ektefelle, må grunnlaget for UDIs vedtak undersøkes nærmere. Fremgår det ikke tilstrekkelige opplysninger i DUF, dvs. at UDI har foretatt nærmere undersøkelser i saken og på det grunnlag har akseptert sivilstand gift, må UDI også i disse sakene kontaktes for nærmere opplysninger.

Dersom UDI har endret vedkommendes sivilstand uten at det har sammenheng med en familiegjenforeningssak, må skattekontoret foreta en selvstendig prøving.

I tilfeller der vedkommende har oppgitt sivilstand gift ved innvandring og senere hevder å bare være samboer og derfor ber om å få rette sin sivilstand til ugift (trodde samboerskap og ekteskap var det samme), må påstanden vurderes etter bevisvurderingsreglene som gjelder ved skifte av forklaring. Dette innebærer at vedkommende må godtgjøre at den nye forklaring er mer troverdig enn den opprinnelige.

12 Bigami

Ekteskap som inngås i strid med § 4 i lov om ekteskap kan etter lovens § 24 oppløses ved dom. Det er fylkesmannen som reiser sak om oppløsning dersom ingen av ektefellene selv gjør det. Adgangen til å kreve oppløsning faller bort dersom det tidligere ekteskap alt er oppløst.

Skattekontoret skal i slike saker gå frem på følgende måte:

1. Man må kontakte vedkommende person og spørre om han/hun kan dokumentere skilsmissen. Dersom personen kan dokumentere at han eller hun er skilt, skal man først registrere skilsmissen. Dernest registreres vigselen på vanlig måte.
2. Dersom vedkommende i løpet av et par dager ikke har kunnet dokumentere skilsmissen, skal skattekontoret gjøre et notat om vigselen i hovedmerknadsfeltet. Det samme gjelder dersom vedkommende uriktig har oppgitt ugift, enke/enkemann eller gjenlevende partner og ikke har kunnet dokumentere at ektefellen/partneren er død.
3. Skattekontoret må dernest ta kopi av meldingen og sende denne til fylkesmannen. Han må samtidig underrettes om personen er registrert som gift/registrert partner eller separert og sted og dato for giftermålet/partnerskapsinngåelsen eller separasjonen.

Den originale meldingen beholder skattekontoret inntil saken er endelig avgjort. Dersom avgjørelsen går ut på at vigselen skal godkjennes, skal man gå frem som beskrevet i pkt. 10.2.4. "*Vigsel - saksbehandling*". Det må da registreres en skilsmisse med registreringsdato *lik dagen før vigselen* før vigselsmeldingen kan registreres. I hovedmerknadsfeltet skal den *faktiske* dato for skilsmissen føres. I motsatt fall skal det i hovedmerknadsfeltet anmerkes at ekteskapet er omstøtt/oppløst.

13 Separasjon

13.1 Innledning

Med separasjon menes i denne sammenheng lovformelig separasjon, dvs. separasjon gitt ved bevilling eller dom (ekteskapslovens § 20). Etter ekteskapslovens §§ 22-23 kan skilsmisse gis etter begjæring av en av ektefellene, når samlivet mellom ektefellene har vært hevet i to år uten at det er skjedd på lovformelig måte, og samlivet ikke senere er gjenopptatt, - såkalt faktisk separasjon. Denne separasjonsformen får ikke skattekontoret melding om, og det skal heller ikke gjøres merknad om den.

Det er fregforskr. § 7 nr. 4 som setter opp regler for selve meldingsgangen og hvordan separasjonen skal registreres.

En separasjon kan gis ved bevilling av fylkesmannen eller ved dom avsagt av en domstol. Etter fregforskr. § 7 nr. 4 skal den myndigheten som har truffet avgjørelsen sende melding om separasjonen til skattekontoret når avgjørelsen er endelig (ikke kan påankes).

For krav til dokumentasjon av utenlandsk separasjon, se *instruksen fastsatt med hjemmel i fregforskr. § 1-2 litra b vedlagt rundskriv 2, 2013*.

13.2 Separasjonsmeldingen - ekspedisjon

Meldingen skal sendes til skattekontoret for den kommunen hustruen er registrert som bosatt på separasjonstidspunktet.

13.3 Registrering

1. Separasjonsmeldingen kontrolleres mot DSF.
2. Personnummer for begge ektefeller påføres meldingen dersom dette ikke alt er gjort.
3. For familienummer og personkode, se pkt. 31.4.6 "Familienummerendringer ved ulike hendelser - separasjon".
4. Gis det opplysning om foreldreansvar på separasjonsmeldingen, registreres dette på barnet.
5. Bor en av ektefellene i en annen kommune, oversendes kopi av meldingen til denne.

6. Kommer det en separasjonsmelding på ektefeller som *tidligere* er separert og skattekontoret ikke har mottatt melding om opphør av separasjon, er det den sist *ankomne melding som gjelder*.
7. Dersom det ikke kommer noen flyttemelding i forbindelse med separasjonen, må skattekontoret ta opp bostedsspørsmålet med ektefellene for å få undersøkt hvor de skal bo etter separasjonen, se pkt. 3.1 "*Døgnvileregelen*".
8. Meldingen registreres i rutinen for separasjon. Om familienummer, se pkt. 31.4.6 "*Familienummerendringer ved ulike hendelser - separasjon*".
9. Meldingen arkiveres i mappen for separasjon, sortert etter separasjonsdato.

14 Opphør av separasjon

14.1 Innledning

Separasjonen opphører enten ved etterfølgende skilsmisse eller ved at ektefellene/partnerne betrakter separasjonen som opphørt.

Opphører separasjonsforholdet på annen måte enn ved etterfølgende skilsmisse, nemlig ved at ektefellene/partnerne betrakter separasjonen som opphørt, vil ikke skattekontoret få melding om dette fra noen offentlig myndighet. Ektefellene/partnerne er heller ikke pålagt meldeplikt.

På den annen side må man være oppmerksom på at ekteskapsloven ikke er til hinder for at man kan leve adskilt resten av livet, uten å bli lovformelig skilt, hvilket naturligvis medfører at registreringen av separasjonen må beholdes.

14.2 Vilkår

For at sivilstand skal kunne endres fra separert til gift/registrert partner, kreves det at begge partene gir skriftlig bekreftelse på at separasjon er opphørt. Det er derfor ikke tilstrekkelig grunnlag for endring av sivilstand at det foreligger en flyttemelding som viser at de separerte har flyttet sammen igjen eller at skattekontoret har fått kjennskap til at de har flyttet sammen igjen. Det samme gjelder når de på selvangivelsen oppgir å være gift/registrert partner. Det må kreves en erklæring fra begge parter.

Dersom skattekontoret har fått kjennskap til at separasjonen er opphørt uten at dette er blitt skriftlig bekreftet av ektefellene/partnerne, skal de sendes blankett RF-1440 "Forespørsel/melding om opphør av separasjon". Denne blanketten må underskrives av begge partene for at de skal kunne bli registrert som gift igjen.

14.3 Registrering

Når skattekontoret mottar blankett RF-1440 i underskrevet stand fra ektefellene/partnerne eller en annen form for bekreftelse som tilfredsstillende betingelsene i avsnittet ovenfor skal kontoret gå frem på følgende måte:

1. Meldingen registreres i rutinen for opphør av separasjon. Som dato for opphør av separasjonen føres den datoen skattekontoret mottok meldingen.

Om familienummer og personkode, se pkt. 31.4.5
"Familienummerendringer ved ulike hendelser - vigsel".

Opphør av separasjon medfører ikke noen endring i ektefellenes/partnernes navn. Dette gjelder selv om de har endret navn i forbindelse med separasjonen.

Eventuell merknad om foreldreansvar og daglig omsorg registrert i forbindelse med separasjonen, overføres til hovedmerknadsfeltet.

2. Bor en av partene i en annen kommune og denne hører inn under et annet skattekontor, oversendes kopi av meldingen til dette kontoret. En kopi av meldingen må sendes den fylkesmannen som har utstedt separasjonsmeldingen.
3. Dersom ektefellene i separasjonstiden har vært registrert som bosatt på hvert sitt sted og skattekontoret ikke har mottatt noen flyttemelding etter at separasjonen er opphørt, må det ta opp bostedsspørsmålet med ektefellene for å få undersøkt hvor de nå skal bo, *se pkt. 3.5 "Felles hjem"*.
4. Meldingen arkiveres ved skattekontoret.

15 Skilsmisse

15.1 Innledning

Det er fregforskr. § 3-2 nr. 5 som setter opp regler for selve meldingsgangen og hvordan skilsmissen skal registreres.

Skilsmisse kan foregå på to måter, enten ved bevilling fra fylkesmannen etter forutgående separasjon (separasjonstiden er 1 år) eller ved skilsmisshedom uten forutgående separasjon. I begge disse tilfellene skal den myndigheten som har truffet avgjørelsen sende melding om skilsmissen når avgjørelsen er endelig.

15.2 Skilsmissemeldingen - ekspedisjon

Meldingen skal sendes til skattekontoret for den kommunen hustruen/yngste ektefelle er registrert som bosatt på skilsmissetidspunktet.

15.3 Registrering

1. Skilsmissemeldingen kontrolleres mot DSF.
2. Personnummer for begge parter påføres meldingen dersom dette ikke alt er gjort.
3. Skilsmisshedato er den dato bevilling er gitt. Det samme gjelder for dom, **ikke** den datoen den er endelig.
4. Om familienummer og personkode, *se pkt. 31.4.8 "Familienummer endringer ved ulike hendelser - skilsmisse"*.
5. Bor en av ektefellene i et annet distrikt, oversendes kopi av meldingen til vedkommende skattekontor.
6. Inneholder meldingen opplysninger om foreldreansvar for barn, sendes kopi av meldingen til Personregisteret.
7. Meldingen registreres i rutinen for registrering av skilsmisse og arkiveres i mappen for skilsmisse, sortert etter registreringsdato.

15.4 I utlandet

Det følger av § 4 i lov av 2. juni 1978 nr. 38 om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner at Barne- likestillings og

inkluderingsdepartementet kan avgjøre om en utenlandsk skilsmisse eller separasjon gjelder her i riket. Denne myndigheten er med virkning fra 1. april 1993 delegert til fylkesmennene. Skilsmisse eller separasjon som er gitt i annet nordisk land gjelder i Norge uten godkjenning, forutsatt at begge ektefeller var statsborger i et av de nordiske land.

For øvrig vises til instruks av 12. desember 2007 fastsatt med hjemmel i fregforskr. § 1-2 litra b, *se vedlegg til rundskriv nr. 2, 2013.*

16 Oppløsning av ekteskap

Fregforskr. § 3-2 nr. 5

De forhold som gjør at et ekteskap kan oppløses (uten forutgående separasjon), er regnet opp i ekteskapslovens § 24. Oppløsningen av et ekteskap skjer ved dom, og den domstolen som har truffet avgjørelsen skal sende melding om oppløsningen når denne er endelig.

Når det gjelder meldingsgang og selve registreringen av meldingen i folkeregisteret, gjelder de samme regler som ved skilsmisse (et oppløst ekteskap er altså ikke ugyldig). Meldingen blir derfor å behandle etter de retningslinjene som er beskrevet i *kap. 15 "Skilsmisse"*. Meldingen registreres i rutinen for oppløsning av ekteskap. Etter oppløsningen får partene sivilstand skilt/skilt partner.

17 Statsborgerskap

17.1 Hjemmel

Lov om norsk statsborgerskap av 10. juni 2005 nr. 51.

17.2 Betydning

Statsborgerforholdet har først og fremst internrettslig betydning ved at det gir en person en del rettigheter og plikter. Viktigst er kanskje den ulovfestede retten til å oppholde seg i riket; en norsk statsborger kan verken utvises eller avvises. Hans norske statsborgerskap kan heller ikke fradømmes ham som straff. Som hovedregel er det bare norske statsborgerne som har stemmerett og er valgbare ved offentlige valg. Ved lovendringer i 1978 og 1983 fikk fremmede statsborgere som har bodd her i minst 3 år, stemmerett og valgbarhet ved kommune- og fylkestingsvalgene.

Når det gjelder pliktene for norske borgere, er den viktigste Grl. § 109 om å delta i forsvaret av landet.

17.3 Prinsipper

Når man skal avgjøre hvem som skal være statsborger i et land er det tre prinsipper som kan legges til grunn. Etter **territorialprinsippet** vil et barn automatisk bli statsborger i det land hvor det er født. **Domisilprinsippet** går ut på at en person er statsborger i det land hvor han har sin faste bopel. **Nedstammingsprinsippet** medfører at foreldrenes statsborgerskap er avgjørende for barnets statsborgerskap, det vil si at et barn ved fødselen får det statsborgerskap som foreldrene har uansett hvilket land barnet blir født i.

Nedstammingsprinsippet vil ikke volde noe problem i de tilfeller hvor foreldrene har samme statsborgerskap. Det er først når foreldrene har forskjellig statsborgerskap at det etter nedstammingsprinsippet kan by på tvil å fastsette et barns statsborgerskap.

Før vi fikk vår første statsborgerlov i 1888 bygde vår rett på domisilprinsippet. Loven av 1888 innførte nedstammingsprinsippet, og de senere lover av 1924, 1950 samt den nå gjeldende "lov om norsk statsborgerskap" av 10. juni 2005 bygger på samme prinsipp. Nedstammingsprinsippet som er det prinsipale blir supplert og modifisert med domisil- og territorialprinsippet. Det er begrunnet ut fra hensynet til at en person skal kunne være statsborger i det landet som vedkommende føler seg sterkest knyttet til. Disse prinsippene er lagt til grunn både i lovens ervervs- og tapsregler.

17.4 Statsløse – dobbelt statsborgerskap

I og med at det er et lands interne lovgivning som er bestemmende for en persons statsborgerskap, så kan forskjellig nasjonal lovgivning medføre at en person blir statsløs eller får dobbelt statsborgerskap.

At en person er statsløs, vil si at han ikke har statsborgerskap i noe land.

I flere land har det vært gjort forsøk på å tilpasse lovgivningen til hverandre slik at disse situasjonene kan unngås. Statsbrl. av 2005 er så vel som lovene av 1924 og 1950 et resultat av nordisk lovsamarbeid.

17.5 Endringer i lovgivningen

Lovendringen i 1950 innførte en endring av den gifte kvinnens statsborgerrettslige stilling. Loven brøt med det tidligere prinsipp om at kvinnens statsborgerlige forhold stort sett var knyttet til mannens og gjennomførte et likestillingsprinsipp ved at kvinnen selvstendig erverver og taper statsborgerskap.

I 1979 ble loven på ny endret og formålet med lovendringen da var å skape likestilling mellom mann og kvinne når det gjelder å overføre norsk statsborgerskap til barn der foreldrene er gift.

I loven av 2005 er likestillingen mellom mann og kvinne utvidet til å gjelde også ugifte. Barn får nå norsk statsborgerskap dersom enten far eller mor er norsk statsborger, uavhengig av sivilstand.

Man må merke seg at barns statsborgerskap ikke lenger kan endres i forbindelse med at foreldrene gifter seg.

17.6 Erverv ved fødsel og adopsjon

17.6.1 Fødsel

Statsbrl. § 4

Hovedregelen om hvem som er norsk statsborger står i statsbrl. § 4 og bygger som nevnt på nedstammingsprinsippet. Barn erverver norsk statsborgerskap ved fødselen dersom enten moren eller faren er norsk statsborger, uansett hvor fødselen finner sted.

Den løsning som er valgt i statsbrl. § 4 når bare en av foreldrene er norsk, innebærer at barn ofte kan få dobbelt statsborgerskap. Statsløshet vil derimot unngås etter den nye loven.

I statsbrl. § 4 første ledd annet punktum er det en bestemmelse som regulerer det tilfelle hvor faren er død, men var norsk borger da han døde. På samme måte som om faren hadde vært i live (første punktum), får også barnet i dette tilfellet norsk statsborgerskap.

Bestemmelsen om hittebarn i § 4 annet ledd antas å være uten praktisk betydning.

17.6.1.1 Født i utlandet

Se pkt. 6.2.5 "Fødsel – Født i utlandet".

17.6.1.2 Født av surrogatmor i utlandet

Barn født etter 1. september 2006 får norsk statsborgerskap dersom mor eller far er norsk statsborger. Ervervet av norsk statsborgerskap skjer automatisk, uten hensyn til mors og fars sivilstand, og uten hensyn til om fødselen fant sted i Norge eller i utlandet. Det er brnl. som avgjør spørsmålet om hvem som er mor og hvem som er far eller medmor til barnet og dermed hvem som får norsk statsborgerskap ved fødsel. For å ha rett til norsk pass, må passøker være norsk statsborger. *Se for øvrig pkt. 6.6 "Barn født av surrogatmor i utlandet" og henvisningen der til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets brev til bl.a. Skatteetaten.*

17.6.2 **Adopsjon**

Statsbrl. § 5

Det følger av statsbrl. § 5 at barn under 18 år som blir adoptert av norsk borger, automatisk får norsk statsborgerskap dersom adopsjonsbevilling er gitt av norsk myndighet i medhold av adopsjonsloven eller utenlandsk adopsjon i medhold av adopsjonsloven skal gjelde i Norge.

17.6.3 **Grunnlaget for statsborgerskapet endres**

Statsbrl. § 6

Dersom grunnlaget for erverv av statsborgerskap etter §§ 4 og 5 senere bortfaller ved erkjennelse eller avgjørelse, skal barnet anses for aldri å ha vært norsk, med mindre barnet blir statsløst. Dette vil være særlig aktuelt ved tilbakekall av mors eller fars statsborgerskap etter § 26.

I § 6 annet ledd åpnes det for at barnet etter søknad likevel kan få beholde norsk statsborgerskap, selv om grunnlaget for ervervet bortfaller.

17.7 Erverv etter søknad

Statsbrl. §§ 7-19

17.7.1 Opphold i riket - hovedregel

Statsbrl. § 7

Etter statsbrl. § 7 kan en utlending ved opphold i riket bli norsk statsborger ved søknad til Utlendingsdirektoratet. I hovedregelen kreves det at søkeren:

- har klarlagt sin identitet
- har fylt tolv år
- er og vil forbli bosatt i riket
- fyller vilkårene for permanent oppholdstillatelse i henhold til utlendingslovens § 62
- har syv års opphold i løpet av de siste ti år med oppholdstillatelser av minst ett års varighet
- fyller krav i § 8 om 300 timers norskopplæring eller kan dokumentere tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk
- ikke er straffet, ilagt strafferettslig særreaksjon (f.eks. tvunget psykisk helsevern) eller har utholdt karenstid etter § 9 som følge av straff eller strafferettslig særreaksjon
- fyller kravet om løsning fra annet statsborgerskap etter § 10

17.7.2 Opphold i riket - unntak

Statsbrl. §§ 8-19

Fra vilkårene i § 7, se pkt. 17.7.2 "Opphold i riket – hovedregel", gjelder visse unntak. De viktigste er:

- Vilkåret om å måtte oppfylle vilkårene for bosettingstillatelse gjelder ikke EØS/EFTA-borgere, jfr. § 14. For disse er det krav om tre års botid i henhold til oppholdstillatelse av fem års varighet.
- Kravet om syv års opphold gjelder ikke for den som har ankommet Norge som mindreårig. Kravet er her fem års opphold i løpet av de siste syv år, jfr. § 11.
- Kravet om syv års botid gjelder heller ikke for den som er gift, registrert partner eller samboer og som har felles bopel med norsk statsborger. Kravet er her tre års opphold i løpet av de siste ti år samt til sammen syv års opphold og ekteskap/partnerskap/samboerskap, jfr. § 12.
- Dessuten gjelder ikke kravet om syv års botid samt kravet om å kvalifisere til bosettingstillatelse for søkere som er statsborgere av et annet nordisk land. Her er kravet to års oppholdstid, jfr. § 13. Det

samme gjelder tidligere norske statsborgere, men de må i tillegg ha hatt oppholdstillatelser av minst ett års varighet de siste to år.

- For statsløse gjelder ikke kravene til alder, oppholdstid og løsning fra annet statsborgerskap. Likevel må statsløse som er fylt 18 år ha minst tre års oppholdstid med oppholdstillatelser av minst ett års varighet, jfr. § 16.
- Kravet om norskopplæring gjelder bare søknader som fremmes etter 1. september 2008 og bare søkere i alderen 18-55 år, jfr. § 8.
- Barn kan erverve statsborgerskap som biperson til foreldrene, jfr. § 17 første ledd. Da gjelder ikke kravene til alder, å være kvalifisert til bosettingstillatelse samt syv års opphold. I slike tilfeller kreves det to års botid med oppholdstillatelser av minst ett års varighet, jfr. § 17 annet ledd.

17.8 Erverv ved melding

17.8.1 Statsborger av annet nordisk land

Statsbrl. § 20

I henhold til § 20 har statsborgere av de andre nordiske land på visse vilkår rett til å bli norsk statsborger ved melding til Utlendingsdirektoratet. Søkeren må:

- ha fylt 18 år
- ha vært bosatt i riket de siste syv år
- ikke være dømt til frihetsstraff (fengsel) eller strafferettslig særreaksjon (f.eks. tvunget psykisk helsevern) de siste syv år
- være løst fra annet statsborgerskap

17.8.2 Gjenerverv

Statsbrl. § 21

Den som har tapt norsk statsborgerskap som følge av erverv av statsborgerskap i et annet nordisk land, kan etter § 21 gjenerverve norsk statsborgerskap ved melding til Utlendingsdirektoratet. Melderens må:

- ha bosatt seg i riket
- være løst fra annet statsborgerskap.

17.8.3 Barn

Statsbrl. § 22

Barn av annet nordisk lands statsborger som erverver eller gjenerverver norsk statsborgerskap etter §§ 20 og 21, får automatisk norsk statsborgerskap ved foreldrenes erverv dersom barnet:

- er bosatt i Norge
- er løst fra annet statsborgerskap
- hverken er gift eller registrert partner

Dersom grunnlaget for foreldrenes erverv av norsk statsborgerskap etter §§ 20 og 21 endres, gjelder regelen i § 6 tilsvarende, *se pkt. 17.6.3 "Grunnlaget for statsborgerskapet endres"*.

17.9 Tap

17.9.1 Tap ved fravær fra riket

Statsbrl. § 24

På samme måte som oppvekst i riket kan medføre erverv av norsk statsborgerskap, kan en som er født i utlandet tape sitt norske statsborgerskap dersom han er vokst opp i utlandet.

Tapsregelen i statsbrl. § 24 rammer barn som erverver norsk statsborgerskap ved fødselen og som vokser opp utenfor Norge uten kontakt med landet. Statsborgerskapet tapes ved fylte 22 år, med mindre vedkommende innen den tid har bodd til sammen to år i Norge eller til sammen syv år i Norge og andre nordiske land.

For å unngå tap kan vedkommende innen han fyller 22 år søke Utlendingsdirektoratet om bibehold. For bibehold etter søknad kreves det at vedkommende har tilstrekkelig tilknytning til Norge. Tap etter § 24 inntreffer likevel ikke dersom det fører til at personen blir statsløs.

17.9.2 Løsning

Statsbrl. § 25

På samme måte som statsborgerskap kan erverves ved søknad kan det opphøre ved løsning. En norsk borger kan ikke uten videre gi opp sitt norske statsborgerskap, men er først lovens betingelser oppfylt, har han etter søknad krav på å bli løst fra statsborgerskapet. For den som er bosatt i utlandet, er det tilstrekkelig å godtgjøre at han har utenlandsk statsborgerskap. Er vedkommende bosatt i Norge, kreves det i tillegg at det vil være urimelig å nekte løsning.

Uavhengig av bosted er det ikke adgang til løsning dersom vedkommende blir statsløs. Imidlertid kan løsning i slike tilfeller innvilges dersom vedkommende bor i utlandet og løsning er nødvendig for å kunne erverve annet statsborgerskap. Vilkåret for løsning er da at han innen en viss frist blir statsborger i et annet land. Er ikke annet statsborgerskap ervervet innen fristens utløp, anses vedkommende fortsatt som norsk statsborger.

17.9.3 Erverv av fremmed statsborgerskap

Statsbrl. § 23

I et forsøk på å unngå dobbelt statsborgerskap har statsbrl. i § 23 fastsatt et generelt prinsipp om at den som blir statsborger i et fremmed land i visse situasjoner taper sitt norske statsborgerskap. Tapet inntreffer for den som får statsborgerskap i et annet land "etter søknad eller uttrykkelig samtykke". Tapet inntreffer bare når personen selv har medvirket til å få det andre statsborgerskapet. Har vedkommende medvirket, inntreffer tapet av norsk statsborgerskap ex lege, dvs. automatisk på det tidspunkt det nye statsborgerskapet ble ervervet.

Får skattekontoret kjennskap til at en person som i folkeregisteret er registrert som norsk statsborger, har ervervet utenlandsk statsborgerskap ved søknad, tas saken opp med Skattedirektoratet.

Har vedkommende ikke medvirket til å få et annet statsborgerskap, så oppstår det dobbelt statsborgerskap. Det kan for eksempel være tilfelle dersom han bor i et land som følger territorialprinsippet.

17.9.4 Tilbakekall

Statsbrl. § 26

Utlendingsmyndigheten kan tilbakekalle innvilgelse av norsk statsborgerskap dersom nødvendig løsning fra annet statsborgerskap ikke oppfylles, *se pkt. 17.7.1 "Opphold i riket – hovedregel"*, med mindre det er gjort unntak fra løsningskravet. Dersom norsk statsborgerskap ikke tilbakekalles til tross for at løsningskravet ikke er oppfylt, skal utlendingsmyndigheten utstede skriftlig bekreftelse på at det norske statsborgerskap er i behold.

For øvrig kan tilbakekall skje dersom omgjøringssadgangen følger av fvl. § 35 eller alminnelige forvaltningsrettslige regler.

17.10 Registrering

17.10.1 Melding om erverv

Fregforskr. § 3-2 nr. 6

Melding om erverv av norsk statsborgerrett gis av Utlendingsdirektoratet.

Skattekontoret må gå frem på følgende måte når slik melding mottas:

1. Statsborgermeldingen kontrolleres mot DSF. Personnummer påføres meldingen.
2. Statsborgerskapet endres i aktuell rutine. I merknadsfeltet føres dato for bevillingen og hvem den er utstedt av.
3. Statsborgermeldingen arkiveres i mappen for "Statsborgerskap".
4. Kommer melding om statsborgerskap for person som ikke er registrert bosatt i en kommune som hører inn under skattekontorets myndighetsområde, må meldingen sendes til skattekontoret for vedkommende kommune.

17.10.2 Personer med flere statsborgerskap

I feltet for statsborgerskap føres alltid det norske, mens det andre statsborgerskapet føres som merknad i hovedmerknadsfeltet.

Dersom vedkommende har statsborgerskap i et annet nordisk land i tillegg til statsborgerskap i et land utenfor Norden, føres det nordiske i feltet for statsborgerskap, mens det andre føres i hovedmerknadsfeltet.

Har vedkommende statsborgerskap i et EØS- eller EFTA-land i tillegg til statsborgerskap i land utenfor EØS/EFTA, føres statsborgerskapet i EØS-/EFTA-landet i feltet for statsborgerskap, mens det andre føres i hovedmerknadsfeltet.

I tilfelle vedkommende skulle ha statsborgerskap i to land i samme kategori, se *de to foregående avsnitt*, og det ikke er krav om oppholdstillatelse, se *pkt. 2.1.3 "Oppholdstillatelse"*, føres det statsborgerskap vedkommende foretrekker i feltet for statsborgerskap. Det andre føres i hovedmerknadsfeltet.

Har vedkommende statsborgerskap i to land og bostedsregistrering i Norge fordrer oppholdstillatelse, se *pkt. 2.1.3 "Oppholdstillatelse"*, føres det statsborgerskap som fremgår av Schengen-standardisert oppholdskort i feltet for statsborgerskap. Det andre føres i hovedmerknadsfeltet.

17.10.3 Tvil om riktig statsborgerskap

Skattekontoret bør som hovedregel registrere det statsborgerskapet som er registrert i DUF. Er man likevel i tvil om hva som er personens rette statsborgerskap, må man ta saken opp med Utlendingsdirektoratet.

17.10.4 Barn født av ikke-nordiske foreldre med ulike statsborgerskap

Dersom statsborgerskap ikke er understreket på fødselsmeldingen, skal barnet registreres med samme statsborgerskap som moren.

Blir det fremlagt dokumentasjon på at barnet skal ha samme statsborgerskap som faren eller er statsløs, foretar skattekontoret selv manuell retting i Det sentrale folkeregister. Det er ikke nødvendig med tilbakemelding til Skattedirektoratet.

17.10.5 Statsløse personer

Dersom en person hevder å være statsløs, må vedkommende dokumentere at han eller hun har mistet borgerretten sin. Kan han/hun ikke det, må skattekontoret registrere ham/henne med den borgerretten han/hun hadde før han eller hun kom til Norge. For flyktninger vil det normalt være det landet de har flyktet fra.

7.10.6 Ukjent/uoppgitt statsborgerskap

Personer som utvandret fra Norge i perioden 1960 til og med 1975 kan være registrert med statsborgerskapskoden 990 ukjent/uoppgitt.

Dersom en slik person henvender seg til skattekontoret med anmodning om å bli registrert som norsk statsborger, skal skattekontoret gå frem som beskrevet i rundskriv nr. 5, 2012.

Øvrige personer med statsborgerskapskode 990 ukjent/uoppgitt kan registreres med utenlandsk statsborgerskap dersom dette er dokumentert med gyldig pass. I det enkelte tilfelle kan også annen dokumentasjon for statsborgerskap fra statsborgerlandet godtas. Ved tvil tas saken opp skriftlig med Skattedirektoratet.

18 **Ordningen av registeret**

18.1 **EDB-registeret**

Etter fregforskr. § 2-1 skal folkeregisteret føres med elektroniske hjelpemidler. Reglene for teknisk føring er beskrevet i Brukerveiledning DSF. De manuelt førte kortene som er opprettet skal imidlertid oppbevares, jfr. fregforskr. § 11-2 og rundskriv nr. 11, 1994.

18.2 **Manuelle registre**

18.2.1 **Navneregisteret**

Navneregisteret omfatter personer som har vært registrert bosatt eller er blitt fødselsregisterført i kommunen før føring med elektroniske hjelpemidler ble tatt i bruk. Navneregisteret omfatter også personer som er død eller utvandret før fødselsnummersystemet ble tatt i bruk.

18.2.2 **Hovedregisteret**

Etter 1.1.95 er ingen hovedregisterkort ajourført eller opprettet. Inntil dette tidspunktet bortfalt føringen av hovedregisteret gradvis i takt med fremdriften i utplasseringen av EDB-utstyr i folkeregisterenhetene.

Hovedregisteret omfattet frem til føringen bortfalt alle personer som var registrert bosatt i kommunen, personer som ble født i kommunen etter 1. januar 1983 av foreldre som ikke var registrert som bosatt i Norge og dødfødte i kommunen.

18.2.3 **Opplysninger på hovedregisterkortet**

Hovedregisterkortet kan inneholde følgende opplysninger:

- slektsnavn, fornavn,
mellomnavn og evt. slektsnavn
som ugift	- bostedsadresse, evt. med
anmerkning hvis adressen
er sperret og hvor lenge
- fødselsnummer	- yrke og arbeidsgiver
- fødekommune/land og syke-
hus og fødehjem	- familienummer
- dåpssted og -dato	- ektefelles/partners slekts-
navn, fornavn, mellomnavn
- kjønn	- og evt. slektsnavn som

- statsborgerskap	- ugift
- trossamfunn	- ektefelles/registrert
- dødsdato	partners fødsels-
- sivilstand	nummer
- dato og sted (embete) for	- ektefelles/registrert
inngåelse av ekteskap/registrert	partners statsborgerskap
partnerskap	- foreldres slektsnavn,
- dato og sted (embete) for	fornavn, mellomnavn og
separasjon	evt. tidligere slektsnavn
- dato og sted (embete) for	- foreldres fødselsnummer
skilsmisse	og statsborgerskap
- dato for ektefelles/partners	- barns slektsnavn,
død	fornavn og mellomnavn
- stemmerettsforhold	- barns fødselsdato,
- vergemål ved umyndiggjørelse	fødested og kjønn
- verge/hjelpeverges adresse	- hovedmerknadsfeltet kan
	inneholde attestmerknader
	og Fremkonnummer.

NB! Andre opplysninger enn dette var det ikke adgang til å registrere på hovedregisterkortene

18.2.4 Ordningen av hovedregisteret

Etter 1.1.95 er det ikke blitt ført hovedregisterkort. Kortenes plassering er avhengig av tidspunktet for opphør av føringen av hovedregisterkortene i den enkelte kommune. Unntak fra dette gjelder kort for adopterte og deres biologiske foreldre. Disse kortene skal fortsatt fjernes fra hovedregisteret og oppbevares nedlåst. Den nærmere instruks her er gitt i rundskriv nr. 11, 1994.

Kortene er dels plassert etter bostedsadressen, dels etter fødselsdato og dels i egne avdelinger for Diplomater, Militært personell beordret til utlandet, Personer som oppholder seg på Svalbard, Jan Mayen o.l. og Uten fast bosted, Fødselsregisterførte og Dødfødte.

18.2.5 Avgangsregisteret

Avgangsregisteret fungerer som et arkiv og består frem til 1.1.95 av hovedregisterkortene til personer som er utvandret eller som er døde. Etter 1.1.95 er ingen nye kort overført til avgangsregisteret.

I tillegg til det ordinære avgangsregisteret er det avgangsregister for utflyttede og et omskrivningsregister. Disse omfatter kun kort som har stått i 25 år eller mer og som kan overføres til arkivverket.

18.3 Avlevering til arkivverket

Oversending av kort fra avgangsregisteret til arkivverket skal gjøres som tidligere, jfr. fregforskr. § 44. Når det gjelder oversending av opplysninger som ikke er ført på kort, vil Skattedirektoratet avtale overføring av disse til arkivverket på maskinlesbart medium.

Fra 1. januar 2020 vil det årlig bli produsert lister til folkeregistrene over hvilke kort som skal tas ut fra hovedregisteret for oversending til arkivverket.

18.4 Det sentrale folkeregister

Det sentrale folkeregister omfatter:

- **Folkeregistersystemet**

Folkeregistersystemet omfatter alle tildelte D-nummer og fødselsnummer. Hvilke opplysninger som kan registreres om hvert enkelt fødselsnummer fremgår av fregforskr. § 2-1. Det er henvisninger mellom utgåtte/gyldige fødselsnummer og mellom fødselsnummer og tidligere tildelte D-nummer. Adressedelen i Det sentrale folkeregister inneholder alle boligadresser med tilhørende adressenavn og kretsopplysninger. Beskrivelse av adressedelen finnes i Brukerveiledning DSF.

- **Skattemanntallet**

Alle folkeregisteropplysninger som har betydning for skattemanntallet oppdaterer skattemanntallet automatisk. Skattemanntallet omfatter navn og adresse til alle fødselsnummer/D-nummer som har vært med i manntallet etter mai 1985. Registeret inneholder skattemanntallet for 3 år.

18.5 Distribusjonsregisteret

I forbindelse med omleggingen av registrene er spredningen av folkeregisterdata endret. Fra januar 2005 er det etablert folkeregisterdatabase hos distributøren (f.t. EVERY ASA) som oppdateres daglig med meldinger fra Det sentrale folkeregister. Skattekontorene har ikke tilgang til dette register.

19 Utlevering av opplysninger

Kapittelet gjelder utlevering av opplysninger registrert i DSF og øvrige folkeregisteropplysninger som skattekontoret har i sitt arkiv. Søknader som gjelder folkeregisteropplysninger i materiell (hovedregisterkort) som er avlevert arkivverket, skal oversendes Riksarkivaren som har vedtakskompetansen i slike saker, jfr. fregforskr. § 9-2 første ledd annet punktum.

19.1 Taushetsplikt og taushetsrett

Fregl. § 13

§ 13 er en taushetspliktbestemmelse. Det vil si at paragrafen bestemmer hvilke opplysninger som skal være undergitt taushetsplikt og hvilke opplysninger som bare er undergitt taushetsrett.

At en opplysning er undergitt taushetsplikt betyr at det ikke er lov til å meddele opplysningen til andre personer, deri inkludert andre ansatte ved skattekontoret. For øvrig er det etter straffelovens § 121 straffbart å bryte taushetsplikten.

Riktignok gjelder det visse unntak til denne taushetsplikten. *Se nærmere om det under pkt. 20.2.2 "Offentlige myndigheter - vilkår".*

Opplysninger som ikke er undergitt taushetsplikt, er bare undergitt såkalt taushetsrett. Det vil si at man har adgang til å levere ut slike opplysninger dersom forespøreren har et begrunnet behov. *Se nærmere om dette under pkt. 20.2.2 "Offentlige myndigheter - vilkår".*

19.1.1 Opplysninger undergitt taushetsrett

Etter fregl. § 13 første ledd er følgende opplysninger undergitt *taushetsrett*:

- fullt navn
- fødested
- fødselsdato og personnummer
- bostedsadresse, dersom den ikke røper et klientforhold som må anses som personlig
- eventuell dødsdato

19.1.2 Opplysninger undergitt taushetsplikt

Andre opplysninger enn de som er nevnt ovenfor er i utgangspunktet undergitt *taushetsplikt*, men etter § 13 første ledd nest siste punktum kan imidlertid følgende opplysninger i særlige tilfeller unntas fra taushetsplikt:

- sivilstand
- ektefelle/registrert partner
- barn
- foreldre

19.2 Offentlige myndigheter

19.2.1 Generelt

Fregl. § 14 første ledd, fregforskr. § 9-3

Det skilles mellom offentlige myndigheters rett til å få folkeregisteropplysninger og den retten private personer og institusjoner har. I det daglige folkeregisterarbeidet er det derfor viktig å vite hvem som er offentlig myndighet og hvem som er privat.

Med offentlig myndighet forstås et organ som har myndighet til å forberede og/eller fatte forvaltningsvedtak.

NB! *Utenlandske offentlige myndigheter regnes i utgangspunktet som private, og søknader fra disse behandles derfor etter § 9-4, se pkt. 19.3 "Private personer og institusjoner."*

Videre er regelen i fregl. § 14 første ledd utvidet til også å gjelde private helsevirksomheter som utfører oppgaver på vegne av det offentlige og apotek. Søknader fra slike, herunder også kommunale helse- og omsorgstjenester, skal returneres og henvises til Norsk Helsenett SF som har ansvaret for å forvalte utlevering av folkeregisteropplysninger til disse, jfr. fregforskr. § 9-3a.

Når det gjelder utlevering av opplysninger undergitt taushetsplikt, må man innenfor offentlig sektor også skille mellom myndigheter som har særskilt hjemmel til å få opplysninger uten hinder av lovbestemt taushetsplikt og de som ikke har slik hjemmel. Fregl. § 14 første ledd sier at dersom det er bestemt i medhold av lov eller regler fastsatt av Kongen, så kan selv taushetsbelagte opplysninger utleveres til offentlige myndigheter.

19.2.2 Vilkår

Fregforskr. § 9-3 nr. 1

Vilkåret for å utlevere opplysninger etter denne bestemmelsen er at det foreligger et begrunnet behov, dvs. at den opplysningen som ønskes må være nødvendig for at myndigheten skal kunne ivareta de oppgaver den er pålagt i

lov/forskrift. Det ligger i sakens natur at dess mer følsom en opplysning som utleveres er, dess mer nøye må skattekontoret være i sin vurdering av myndighetens behov.

19.2.3 Opplysninger som kan utleveres

Fregforskr. § 9-3 nr. 1 første ledd

1. punktum slår fast at alle offentlige myndigheter, uavhengig av om de har lovhjemmel eller ikke, kan få utlevert følgende opplysninger om en person:

- fullt navn
- fødested
- fødselsdato og personnummer
- adresse (bosteds- og postadresse)
- sivilstand
- ektefelle/registrert partner
- barn
- foreldre
- eventuell dødsdato

med mindre slike opplysninger kan røpe et klientforhold e.l. som må anses som personlig.

- hvem som bor på en bestemt adresse
- opplysning om personer som ikke er identifiserbare, f.eks. der det er flere personer i kommunen som heter Peder Ås, kan myndighetene få utlevert fødselsnummer til alle Peder Ås'ene hvis det er ønskelig.
- alle typer oversikter som omfatter de bosatte i kommunen, også når de skal brukes til intervjuundersøkelser.

Søknader om utlevering av taushetsbelagte opplysninger til forskningsformål skal oversendes Skattedirektoratet for behandling, jfr. fregl. § 14 annet ledd.

2. punktum slår fast at andre opplysninger enn de som er nevnt ovenfor, er undergitt taushetsplikt og bare kan utleveres til myndigheter som har hjemmel i lov til å få slike opplysninger, jfr. fregl. § 14 første ledd. Kravet om at det skal foreligge et begrunnet behov for opplysningen gjelder fortsatt.

19.2.4 Avslag

3.punktum slår fast at dersom en søknad avslås, skal skattekontoret fatte et skriftlig begrunnet enkeltvedtak der det opplyses om klageadgangen til Skattedirektoratet (kfr. fvl. kap. V).

En søknad avslås dersom man finner at:

- det ikke foreligger noe begrunnet behov for opplysningen
- myndigheten ikke har nødvendig lovhjemmel for den få den taushetsbelagte opplysningen som ønskes

19.2.5 Masseopplysninger

Fregforskr. § 9-3 nr. 2

Forespørsler som gjelder mer enn noen få, og som ikke kan hentes ut ved elektroniske hjelpemidler, *se kap. 21 "Standardoppdrag"*, f.eks. der det er forespørsel om en rekke navngitte personers fødselsnummer, skal oversendes Skatt Øst, Særregisteret.

19.2.6 Telefoniske forespørsler

Fregforskr. § 9-3 nr. 1 fjerde ledd

Denne bestemmelsen har spesiell aktualitet når skattekontoret mottar telefoniske forespørsler. Dersom man ikke kjenner vedkommende som ringer, må man forsikre seg om vedkommende arbeider hos en offentlig myndighet. Dette gjøres ved at man ringer tilbake til vedkommende offentlige myndighet. Det er viktig å følge denne regelen for å forhindre at en privat person får utlevert opplysninger ved å utgi seg som offentlig tjenestemann.

19.2.7 Forespørsler fra politiet

Fregforskr. § 9-3 nr. 1 femte ledd første punktum

Politiet har adgang til å få de opplysninger fra registermyndigheten som politiet selv finner nødvendig. Politiet har online tilgang til folkeregisteret. Dette er normalt i drift hele døgnet, og politiet skulle derfor i utgangspunktet ikke ha behov for skattekontorets assistanse.

19.2.8 Forespørsler fra skatte- og avgiftsmyndighetene

Fregforskr. § 9-3 nr. 1 femte ledd annet punktum

I likhet med politiet, har skatte- og avgiftsmyndighetene adgang til å få de opplysninger som disse myndigheter selv finner nødvendig.

19.2.9 Adgang til registeret for offentlig tjenestemann

Fregforskr. § 9-3 nr. 1 sjette ledd

Dersom offentlig tjenestemann selv ønsker innsyn i folkeregisteret, kan skattekontoret på egen hånd treffe avgjørelse i saken. Kontorets avgjørelse her må regnes som en kontorforretning. Avslag på slike søknader anses derfor ikke å være enkeltvedtak og er dermed heller ikke gjenstand for klagebehandling.

I og med at folkeregisteret føres elektronisk, antas denne bestemmelsen å være impraktikabel når det gjelder oppslag i selve registeret. Bestemmelsen antas derfor bare å ha betydning ved innsyn i arkivert materiale.

19.3 Private personer og institusjoner

Fregl. § 13, fregforskr. § 9-4

Enhver søker som ikke kan regnes om offentlig myndighet etter definisjonen i pkt. 20.2.1 ovenfor, regnes som privat.

19.3.1 Vilkår

Grunnvilkåret for utlevering av opplysninger til private er at opplysningene er nødvendige for ivaretagelse av søkerens *lovmessige rettigheter/plikter*.

Lovmessig henspiller her på juridiske, i motsetning til personlige eller kommersielle interesser. Det vil følgelig ikke være adgang til utlevere opplysninger om fødselsdato til en person som fyller år, eller adresse til en person for å oppnå alminnelig kontakt med vedkommende eller for å markedsføre en vare eller tjeneste. Undersøkende journalistisk virksomhet godtas derimot og ellers der det gjør seg gjeldende et mer allment behov. [Journaliststudenter likestilles med yrkesjournalister](#). Videre må det antas at det foreligger et lovmessig grunnlag for å utlevere fødselsnummer for en banks eller et forsikringsselskaps kunder, til kreditorer (inkassobyråer) som ønsker fødselsnummer, adresse til en debitor og til personer som trenger fødselsnummer for oppslag i Brønnøysundregistrene.

Når det gjelder opplysninger om halvøsken, har Finansdepartementet i en klagesak slått fast at det kan opplyses **at** man har halvøsken. For utlevering av navn og adresse på halvøsken, må det imidlertid foreligge et konkret rettslig behov. En aktuell (ikke fremtidig) arvesak er et eksempel på slike behov.

NB! *Får skattekontoret en forespørsel om en person hvis adresse er sperret, må man svare at personen er ukjent i registeret og henvise den som ønsker opplysningen til å sende en skriftlig forespørsel til [Kripas, Nasjonalt kontaktpunkt for adressesperre](#).*

19.3.1.1 Selvstendig næringsdrivende

Når det gjelder selvstendig næringsdrivende (f.eks. tannleger, leger, advokater osv.) må det kunne forsvares at skattekontoret utleverer en adresse der det kan

sies å foreligge et kontrakts-/avtalemessig forhold mellom forespørter - klient/kunde. Dette innebærer at skattekontorene i slike tilfelle kan utlevere f. eks. adresseopplysninger, men det må kun dreie seg om enkeltforespørsler.

Opplysninger som skal brukes i reklameøyemed, kan ikke utleveres. Man må også se hen til hva slags opplysning som ønskes; en tannlege som skal innkalle en pasient, vil f.eks. ikke ha behov for fødselsnummer.

19.3.1.2 Sosiale organisasjoner

Sosiale organisasjoner kan etter skriftlig søknad få utlevert opplysning om navn og adresse til bosatte i en kommune, med mindre adressen kan røpe et klientforhold e.l. som må anses som personlig, jfr. § 9-4 siste ledd. Vilkåret er at opplysningene skal brukes til å fremme organisasjonens ideelle formål og at det kommunale organ som har ansvar for vedkommende saksfelt, har anbefalt søknaden. Innvilges søknaden skal opplysningene leveres ut gjennom vedkommende kommunale organ. Opplysninger til bruk for virksomhet utenfor organisasjonens sosiale område, som f.eks. til forretningsdrift eller pengeinnsamling kan ikke gis.

19.3.1.3 Noen få personer, regelmessige forespørsler

Det kan ikke utleveres opplysninger om mer enn tre-fire personer pr. gang og ikke oftere enn ca. én gang i uken. Dette har sammenheng med at det for masseopplysninger skal tas betaling. Slike saker skal oversendes Skatt Øst, Særregisteret, jfr. § 9-4 nr. 2.

19.3.1.4 Navngitt identifiserbar person

Samtidig som at personen er tilstrekkelig navngitt, betyr det at man med full sikkerhet finner den personen det ønskes opplysninger om.

19.3.1.5 Bosatte på en bestemt adresse

Der det spørres etter personer som bor på en bestemt adresse, er det tilstrekkelig at adressen lar seg identifisere med gate/husnummer eller gårds- og bruksnummer. For øvrig gjelder vilkårene om at det må foreligge et begrunnet behov og at det kun gjelder noen få personer.

19.3.1.6 Uthenting fra distributør

Se for øvrig pkt. 21 "Standardoppdrag".

Begrensningen i første ledd om noen få navngitte identifiserbare personer ikke gjelder hvis opplysningene på søkers kostnad kan hentes ut fra en distributør

Skattedirektoratet har avtale med (f.t. EVRY ASA). Det må foreligge en lovmessig rettighet eller plikt for at opplysningene skal kunne utleveres. I praksis innebærer dette at private meget sjelden kan få utlevert slike masseopplysninger.

Søknaden må være skriftlig. Avslag kan påklages til Skattedirektoratet.

For øvrig skal alle bestillinger av utskrifter fra distributøren sendes via Skattedirektoratet.

19.3.2 Hvilke opplysninger kan utleveres

Fregforskr. § 9-4 nr. 1 første ledd

Dersom vilkårene ovenfor er oppfylt, kan skattekontorene utlevere følgende opplysninger om en person:

- fullt navn
- fødested
- fødselsdato og personnummer
- adresse (bosteds- og postadresse)
- eventuell dødsdato

med mindre slike opplysninger kan røpe et klientforhold el. som må anses som personlig.

Etter skriftlig søknad kan, i særlige tilfelle, følgende opplysninger utleveres:

- sivilstand
- ektefelle/registrert partner
- barn
- foreldre

Av 2. punktum følger at man skal være *særlig* nøye med å vurdere behovet når det gjelder utlevering av opplysninger om en persons sivilstand, ektefelle/registrert partner, barn og foreldre. Man må her kreve at den som ønsker slike opplysninger, må fremlegge skriftlig dokumentasjon på at opplysningene er nødvendig i utøvelsen av sine lovmessige rettigheter/plikter.

19.3.3 Avslag

Dersom man etter de forannevnte regler ikke kan utlevere opplysninger, skal skattekontoret fatte skriftlig begrunnet enkeltvedtak hvor det opplyses om klageadgangen til Skattedirektoratet, jfr. fvl. kap. V. Slike saker kan følgelig ikke oversendes direktoratet for besvarelse/behandling før det foreligger en skriftlig klage som skattekontoret ikke har funnet begrunnet.

Man må merke seg at det ikke er forvaltningsrettslig akseptabelt at en forespørsel avvises pr telefon, jfr. fvl. § 24 krav til skriftlighet. I slike tilfelle

må vedkommende opplyses om at det må søkes skattekontoret skriftlig om å få utlevert opplysningene.

Derimot regnes det ikke som enkeltvedtak når opplysningene ikke kan utleveres på grunn av at kravet til navngitt og identifiserbar person ikke er oppfylt. Dette er en sikringsbestemmelse mot at ikke opplysninger om gal person blir utlevert. En avgjørelse her må regnes som en kontorforretning.

20 Standardoppdrag

20.1 Generelt

Standardoppdrag er oppdrag skattekontorene har myndighet til å godkjenne for utførelse hos en distributør som har avtale med Skattedirektoratet om lagring og bruk av folkeregisteropplysninger. Distributør med avtale er EVRY ASA.

Skattekontoret har bare adgang til å behandle søknader om opplysninger om bosatte i kommuner som ligger under kontorets ansvarsområde. Søknader som gjelder andre kommuner skal oversendes det aktuelle skattekontor. Søknader om bosatte i flere skattekontorers ansvarsområder skal oversendes Skattedirektoratet. I utgangspunktet er det kun offentlige myndigheter som kan bestille standardoppdrag.

Følgende opplysninger kan utleveres:

- fødselsdato eller fødselsnummer
- navn
- adresse (inkl. gårds- og bruksnummer)
- sivilstand
- ektefelle
- barn
- foreldre

Dersom søkeren kan vise til lovhjemmel for utlevering av taushetsbelagte opplysninger kan det i tillegg til ovennevnte opplysninger også gis opplysninger om følgende:

- statsborgerskap
- foreldreansvar

20.2 Uttakskriterier

Det kan gis opplysninger om:

- alle bosatte i kommunen
- deler av befolkningen, begrenset av alder, kjønn eller geografiske områder
- barn og foresatte
 1. Far dersom barnet bor sammen med begge foreldrene.
 2. Den av foreldrene som barnet bor sammen med dersom barnet ikke bor samme med begge foreldrene.

- en referanseperson pr. familie (søkeren må da oppgi om det ønskes eldste/ynge ektefelle/registrert partner eller mann/kvinne, der det finnes noe valg)
- personer som har endret navn innenfor et tidsrom
- avgang fra kommunen (døde og utflyttede)
- tilgang til kommunen (fødte og innflyttede)
- personer som har flyttet innen kommunen

Ved utlevering av opplysning om referanseperson, bør det gis en orientering om hva opplysningen innebærer og at den ikke må forveksles med opplysning om foresatte. Dersom skattekontoret har grunn til å tro at det feilaktig søkes om referanseperson hvor behovet er opplysning om foresatte, bør skattekontoret avklare dette med søkeren før opplysningene utleveres.

For tilflyttede og fraflyttede kan flyttedato og registreringsdato samt gammel og ny adresse oppgis.

Søkeren må selv oppgi hvordan personene eventuelt skal være sortert på lister e.l.

Opplysningene kan gis på lister, slipper eller elektronisk fil.

20.3 Taushetsbelagte opplysninger

Distributøren har alle data tilgjengelig. Det er derfor i prinsippet mulig å utlevere alle opplysninger om en person som ligger i DSF. Det stilles derfor store krav til skattekontorene når de skal behandle søknader om utlevering av taushetsbelagte opplysninger. Skattekontorene har bare adgang til å godkjenne søknader som gjelder alle opplysninger om en person dersom søkeren har hjemmel i lov til å få taushetsbelagte opplysninger.

De mest aktuelle myndighetene er:

- NAV
- politiet
- bidragsfogd
- Statistisk sentralbyrå
- Vernepliktsverket
- Skatteoppkrever

Kommer det søknader fra andre, må disse selv dokumentere sin lovhjemmel før søknaden kan godkjennes.

Vær oppmerksom på at kommuneleger ikke kan få opplysning om samtlige bosatte i kommunen, *se rundskriv nr. 7, 1993*.

20.4 Forskere

Skattekontoret er tillagt myndighet til å avgjøre søknader vedrørende utlevering av alminnelig kjente opplysninger til bruk i forskning om bosatte i kommuner som ligger under kontorets ansvarsområde.

For å oppfylle kriteriet til forskning, stilles det i utgangspunktet krav om førstestillingskompetanse (tilsvarende doktorgradskompetanse). Hovedoppgaver på universitets- og høyskolenivå kan også regnes som forskning, men vilkåret er da at det legges frem skriftlig bekreftelse fra veileder med førstestillingskompetanse på at vedkommende påtar seg veileder- og kontrollansvar, dvs. står faglig ansvarlig for prosjektet.

20.5 Anonymiserte individualdata

Dette er personopplysninger *uten* fødselsdato eller fødselsnummer og navn. Slike data brukes spesielt til statistikk for mindre områder innen en kommune. Skattekontoret kan godkjenne utlevering av slike data til alle som har et begrunnet behov, også private. Dataene kan leveres på lister eller elektronisk fil.

20.6 Statistiske tabeller

Statistiske tabeller gir ikke opplysninger om enkeltpersoner. Slike søknader kan skattekontorene godkjenne uten at det foreligger et begrunnet behov. Kommunen kan bestille tabeller direkte fra distributøren, men det ferdigproduserte materialet skal utleveres via skattekontoret. Tabeller kan også leveres på liste-, eller elektronisk fil.

20.7 Saksbehandlingen

Alle søknader skal være skriftlige.

Skattekontoret må ta stilling til om søkeren har et begrunnet behov og om søknaden faller innenfor det området skattekontoret har myndighet til å godkjenne. Dersom skattekontoret kommer til at det **ikke** foreligger et begrunnet behov, skal søknaden avslås i skriftlig begrunnet enkeltvedtak hvor det opplyses om klageadgang (jfr. fvl. kap. V). Dersom søknaden faller utenfor det området skattekontoret har myndighet til å godkjenne (omfatter også kommuner tillagt andre skattekontorer eller gjelder taushetsbelagte opplysninger til forskningsformål) skal søknaden sendes Skattedirektoratet. Søkeren skal underrettes om dette.

Det må klart fremgå:

- hvem som skal bruke opplysningene
- hvilket formål skal opplysningene brukes til
- ønsket sortering av opplysningene
- hvilket medium skal opplysningene leveres på

Distributøren kan behandle søknader som sendes direkte dit i følgende tilfelle:

- lister til NAV-trygd over befolkningen sortert familievis. Utleveres gjennom skattekontoret
- alle kommunale og statlige myndigheter kan bestille statistiske tabeller. Utlevering av materialet skal skje gjennom skattekontoret.

Når skattekontoret har godkjent søknaden, må oppdragsgiveren underrettes om dette. Skattekontoret skriver da en tillatelse hvor det fremgår at søknaden er innvilget. Frist for tilbakelevering av materiale bør, av hensyn til opplysningenes aktualitet, normalt ikke settes til mer enn et år. Det settes vilkår for utleveringen av opplysningene. Vilklårene er tatt inn i de standardbrev som er tilgjengelige i elarksystemet.

Skattekontoret kan først bestille oppdraget utført hos distributøren når oppdragsgiveren *skriftlig har godtatt vilklårene*. Bestillingen skal være skriftlig. Det gjøres ved at distributøren får kopi av tillatelsen med skattekontorets bekreftelse på at søknaden er innvilget. [Skriftlig bekreftelse på at vilklårene er godtatt er imidlertid ikke påkrevet for tillatelser til offentlige myndigheter.](#)

Distributøren skal sende det ferdige materialet til skattekontoret som skal gå igjennom og kontrollere at det er i overensstemmelse med bestillingen. Navnelister må stemples FORTROLIG i henhold til Beskyttelsesinstruksen.

Regning for oppdragets kostnader sendes direkte fra distributøren.

20.8 Faste oppdrag

- Dersom en oppdragsgiver ønsker bestemte opplysninger regelmessig, f.eks. oversikt over innflyttede til kommunen hvert kvartal, kan vedkommende søke om at det etableres en fast avtale:
- Skattekontoret aksepterer at søkeren godtar vilklårene første gang det søkes, dvs. når avtalen inngås. Ny bekreftelse på at vilklårene godtas trenger ikke innhentes hver enkelt gang.
- I bestillingen til distributøren må det oppgis at det er fast oppdrag, og hvor ofte opplysningene ønskes. Distributøren sørger for at oppdraget utføres til de avtalte tidene, uten at ny søknad foreligger, og uten noen påminnelse fra skattekontoret.
- Distributøren sender det ferdige materialet til skattekontoret som sørger for utlevering på vanlig måte.

- Materialet skal leveres tilbake til skattekontoret innen den fastsatte fristen for tilbakelevering.

Hvis vilkårene ikke misligholdes, gjelder en slik avtale inntil partene avtaler noe annet.

Skattekontoret skal ha en egen mappe hvor alle søknader med tilhørende korrespondanse oppbevares.

Skattekontoret må i tillegg *føre en egen oversikt som viser hvilket materiell som er utlevert, hvem som har fått utlevert opplysningene og frist for tilbakelevering*. Når fristen er utløpt og listene ikke er tilbakelevert, må skattekontoret sende purring. Faste oppdrag må man holde spesielt nøye rede på.

NB! *Eventuell ny søknad kan ikke godkjennes før tidligere utleverte lister er returnert skattekontoret som avtalt.*

20.9 Utlån av opplysninger

Dersom skattekontoret får spørsmål fra en offentlig myndighet om å få benytte folkeregisteropplysninger som allerede er utlevert til annen offentlig myndighet, kan det godkjennes på følgende vilkår:

- Den som vil låne, må fylle vilkårene for å få slike opplysninger
- Den offentlige myndighet som har opplysningene, må samtykke
- Utlevering må skje på samme vilkår som ellers. Tilbakelevering kan skje enten til skattekontoret eller til den som har lånt ut opplysningene.

20.10 Lokal lagring

Skattekontoret har **ikke** adgang til å utlevere folkeregisteropplysninger over **samtlig**e av en kommunes innbyggere på **maskinlesbart medium**. Opplysninger på liste/adresseslipper kan derimot utleveres dersom det foreligger et begrunnet behov.

Opplysninger om **avgrensede grupper** av en kommunes innbyggere, f.eks. barn, ungdom, pensjonister osv. kan fortsatt utleveres på maskinlesbart medium der dette er nødvendig for å at søkeren skal kunne få oversikt over de aktuelle personer.

Dette har sammenheng med at online tilgang eller såkalt program til programkommunikasjon vil være helt uhensiktsmessig for å løse slike arbeidsoppgaver. Forutsetningen er imidlertid fortsatt at søkeren har et begrunnet behov for opplysningene.

Dersom skattekontoret i forbindelse med en konkret sak er i tvil om ovennevnte avgrensning, forelegges saken Skattedirektoratet.

20.11 Terminaltilknytning (online)

Søknader som gjelder terminaltilknytning til folkeregisteropplysninger skal sendes Skattedirektoratet til behandling.

21 Innsynsretten

Fregforskr. § 9-6

21.1 Hvilke opplysninger kan utleveres

Etter bestemmelsen i første ledd har alle personer krav på å få vite hvilke opplysninger om dem som er registrert i folkeregisteret. Alle personer over 15 år kan fremme slik krav på egne vegne. Skattekontoret må imidlertid være meget varsom med å utlevere opplysninger om foreldres navn til barn under 18 år dersom det er utilrådelig at barnet får kjennskap til disse. Skattekontorene skal således unnta merknad om adopsjon i de tilfeller det er umyndige som krever innsyn. Dette fordi det er adoptivforeldrene som etter adopsjonslovens § 12 skal fortelle adoptivbarnet at det er adoptert.

De som har foreldreansvaret til et barn, har rett til å få oppgitt hvilke opplysninger som finnes om barnet inntil det har fylt 18 år. Det samme gjelder verge. Bestemmelsen gjelder altså bare en selv og gir ikke adgang til å få vite hva som er registrert om andre personer. Her gjelder reglene i fregforskr. § 9-4 nr. 1.

Det vedkommende har rett til å få vite, vil normalt være det som er registrert i det maskinelle og manuelle hovedregister.

Opplysninger på kort som er blitt fjernet ved adopsjon (se § 7 nr. 3 annet ledd i fregforskr av 1994) har en person selvfølgelig ikke adgang til å se.

En person har også rett til å få vite hvilke typer opplysninger som er registrert i folkeregisteret, jfr. tredje ledd. Rent praktisk kan skattekontoret gi vedkommende en kopi av fregforskr. § 2-1.

21.2 Saksbehandling

Bestemmelsen i annet ledd angir på hvilken måte innsynsretten skal praktiseres. Dersom vedkommende ønsker å få oppgitt hva som er registrert i DSF eller på hovedregisterkortet, skal skattekontoret umiddelbart gi disse opplysningene. Ved tvil om vedkommendes identitet, må det kreves legitimasjon. Hovedregisterkortet må ikke under noen omstendighet utleveres. Vil vedkommende ha skriftlig svar, skal en fotokopi/avskrift av de registrerte opplysningene sendes innen 14 dager.

På grunn av overgangen til EDB vil det for de fleste vedkommende være nødvendig å hente opplysninger både fra hovedregisterkort og opplysninger i DSF, evt. også utskrift av historikkbildene. På hvilken måte opplysningene da skal presenteres for spørteren, må vurderes etter hva som er minst

arbeidskrevende for skattekontoret og på hvilken måte opplysningene bør gis av hensyn til brukeren.

Ønskes det opplysninger om hva som er registrert i folkeregisterdatabasen hos EVRY ASA, må skattekontoret videreformidle anmodningen dit. Utgifter til utskrift her, må distributøren dekke.

22 Sperring av adresse

Fregforskr. §§ 3-2 nr. 10 og 9-5

Se nærmere om adressesperre i rundskriv nr. 8, 2012.

For å få sin adresse sperret, må vedkommende henvende seg til [lokalt politi](#). Skattedirektoratet registrer adressesperring på grunnlag av melding fra Kripos.

I [barnevernssaker](#) må søknad fra barnevernsmyndigheten [sendes Skattedirektoratet](#) som treffer beslutning om sperret adresse og registrer flytting.

I de tilfeller personer som har sperret adresse melder flytting og ikke samtidig ber om adressesperring, skal saken returneres avsender med orientering om at hvis det er nødvendig med fortsatt adressesperring, må den tas opp med det lokale politi. Hvis det ikke er tilfelle, må skattekontoret be om at saken sendes kontoret på ny. Gjelder det barnevernssaker, oversendes saken til Skattedirektoratet.

Graderingen STRENGT FORTROLIG innebærer at vedkommendes adresse ikke ligger i folkeregisterdatabasen hos EVRY og hverken private eller offentlige brukere vil få adresseopplysningen på lister eller via terminal.

Får skattekontoret en forespørsel om en person hvis adresse er sperret, må man svare at personen er ukjent i registeret og be den som ønsker opplysningen sende en skriftlig søknad til [Kripos](#) (for barnevernssaker til [Skattedirektoratet](#)).

23 Spesifisert registreringstype

23.1 Generelt

Spesifisert registreringstype er betegnelsen på en kode for en persons særforhold i bostedsregistreringen. Kjennemerkene benyttes for å skille forskjellige grupper av bosatte og å gjøre det lettere å oppfylle kravet om taushetsplikt ved utlevering av opplysninger.

Kjennemerkene skiller på disse registreringstypene:

- 0 = Vanlig bosatt
- 1 = Utenriks (Diplomat)
- 2 = Militært personell beordret til utlandet
- 3 = Personer som oppholder seg på Svalbard
- 4 = Klientadresse
- 5 = Uten fast bosted
- 6 = Sperret adresse "strengt fortrolig"
- 7 = Sperret adresse "fortrolig"
- 8 = Pendler

Om vilkårene for registrering av spes.reg. type = 1, 2, 3, 5 og 8, se pkt. 3.12 "Diplomat", pkt. 3.13 "Militær", pkt. 3.11 "Svalbard", pkt. 3.14 "Uten fast bosted" og pkt. 3.3. "Pendling" og pkt. 3.3.9.1 "Registrering - spesifisert registreringstype 8". Om spes.reg. type = 6 og 7, se kap. 23 "Sperring av adresse".

Ved registrering av innvandring, flytting eller adopsjon i Det sentrale folkeregister blir spes.reg. koden automatisk satt til "vanlig bosatt". Skal en person registreres med en annen registreringstype, må dette gjøres i skjermbildene for flytterutinene eller i rutinen for diverse adresseendringer.

Ved flytting, også innen kommunen, slettes adressesperringen.

23.2 Klientadresse

23.2.1 Vilkår

Klientadresse tilsvarende spes. reg. type = 4. Denne benyttes i de tilfeller adressen kan røpe et klientforhold som må regnes som personlig.

Vedkommende må være bosatt på en **institusjon** samtidig som adressen kan røpe et klientforhold. Dette vil normalt gjelde fengsler, institusjoner under alkohol- og narkomaniomsorgen, psykiatriske institusjoner, barnehjem, hjem for psykisk utviklingshemmede og [asylmottak](#).

Aldershjem, sykehus og syke-/pleiehjem faller utenfor.

23.2.2 Registrering

Klientadresse kan registreres i skjermbildene for flytterutinene eller i rutinen for diverse adresseendringer.

24 Attester og utskrifter

Når det gjelder bruk av diakritiske tegn på attester, *se pkt. 5.9 "Diakritiske tegn"*.

24.1 Fødselsattester

Ved kongelig resolusjon av 5. juli 1968 er folkeregistrene bemyndiget til å utstede fødselsattester. Skattedirektoratet er bemyndiget til å gi forskrifter om slik attestutstedelse. Utstedelse av fødselsattester er forskriftsregulert i folkeregisterforskriften kap. 10.

24.1.1 Hvem attest utstedes på

Fregforskr. §10-1 første ledd bokstav b

Etter § 10-1 første ledd bokstav b har skattekontorene adgang til å utstede fødselsattest for en person når vedkommende er:

- født i Norge og er eller har vært folkeregistrert som bosatt i Norge etter 2. desember 1946
- født i Norge etter 31. desember 1982 (fødselsregisterført)
- adoptert i Norge
- adoptert i utlandet etter 1. juli 1981 når det er registrert melding fra fylkesmannen eller Barne- ungdoms- og familiedirektoratet om den utenlandske adopsjonen, og det i meldingen fremgår at den utenlandske adopsjonen er gyldig i Norge med samme rettsvirkning som norsk adopsjon.

24.1.2 Utstedelsesmyndighet

Fregforskr. §10-1 første ledd

Fødselsattest utstedes av registermyndigheten for den kommunen vedkommende er bosatt eller fødselsregisterført, jfr. § 4-2 i instruks vedlagt rundskriv nr. 11, 2007. [Skatt nord, Personregisteret behandler bestillinger av fødselsattester for personer som har sperret adresse](#). For dem som er døde eller utvandret, utstedes fødselsattest av registermyndigheten for den kommunen vedkommende var bosatt i på død tidspunktet, hhv. utvandringstidspunktet. Derimot kan ikke attest utstedes for de som er registrert i det sentrale registeret (se fregforskr. § 8-2). Attesten må da utstedes av Skattedirektoratet.

24.1.3 Utfylling

Fregforskr. § 10-1

Feltene på fødselsattesten kan bare utfylles når de respektive felt finnes i hovedregisteret, men fødselsattest kan også utstedes der fornavn, etternavn, personnummer og en eller begge foreldres navn mangler. Dersom navnene mangler, skrives "ikke meldt" i navnefeltet. (Dette kommer frem automatisk i de maskinelle utskriftene). Mangler vedkommende personnummer, skriver man i personnummerfeltet "Ikke tildelt". (Disse må utstedes manuelt.)

24.1.4 Hvem kan få fødselsattest

Fregforskr. § 10-2

Fødselsattest kan bare utstedes etter begjæring fra:

- **Den som attesten gjelder.**
For umyndige (mindreårige eller personer satt under vergemål) kan den eller de som har foreldreansvaret eller vergen/hjelpevergen kreve attest. Imidlertid kan barn som er over 12 år selv kreve kort attest (uten foreldrenes navn). Lang attest (med foreldrenes navn) kan bare leveres ut til personer under 18 år når det foreligger samtykke fra foreldrene. For barn født av gifte foreldre, vil det normalt være både moren og faren. Dersom foreldrene er separert/skilt og en av foreldrene ikke lenger har foreldreansvaret, har vedkommende ikke krav på å få utstedt attest.

Hvis skattekontoret er i tvil om han/hun har foreldreansvaret ut fra den registrering som er foretatt i DSF, må man kreve dette dokumentert.

Det kreves ikke at vedkommende selv skal henvende seg personlig til skattekontoret. Han/hun kan begjære attesten ved fullmektig, men i så fall må fullmaktsforholdet legitimeres. En advokats begjæring - muntlig eller skriftlig - i egenskap av prosessfullmektig for vedkommende kan godtas. Dersom attesten leveres ut over skranken, må skattekontoret forlange at legitimasjon forevises.

- **Ektefelle/registrert partner eller en av hans/hennes nærmeste slektninger**
Betingelsen er at vedkommende godtgjør å ha et begrunnet behov for slik attest. Vurderingen her må ses i relasjon til den tilknytning rekvisenten har til den personen som attesten gjelder. Det må være en av dem som står vedkommende nærmest. Normalt bør man ikke gå lenger enn til foreldre, barn og søsken. En som er fratatt foreldreansvaret til et barn, vil altså etter denne regelen kunne få utstedt fødselsattest på barnet sitt når han/hun har et begrunnet behov dvs. at attesten skal være nødvendig for at vedkommende skal kunne ivareta sine rettigheter eller oppfylle sine plikter i forhold til samfunnet. Man

må imidlertid anta at det skal svært mye til for å oppfylle dette kravet. I praksis bør registermyndigheten avslå i form av enkeltvedtak som kan påklages til Skattedirektoratet.

- **Offentlig myndighet**

Dette gjelder kun norsk offentlig myndighet.

Begjæring om utstedelse av attester fra utenlandske offentlige myndigheter skal oversendes Skattedirektoratet som diskresjonært kan avgjøre om attest kan utleveres.

En fødselsattest er et dokument som har høy legitimasjonsverdi. Skattekontorene har derfor et stort ansvar for å påse at utstedt attest ikke blir utlevert til uvedkommende. I henhold til fregforskr. § 10-2 tredje ledd skal en attest bare utleveres mot forelagt legitimasjon med mindre tjenestemannen kjenner vedkommende. Dersom attesten skal sendes i posten, **må** den sendes til vedkommendes registrerte bosteds- eller postadresse. [Fødselsattester for mindreårige der foreldrene har felles foreldreansvar skal sendes til den av foreldrene som har bestilt attesten.](#) Av hensyn til sikkerheten og notoriteten kan attesten **ikke** sendes som elektronisk post eller telefaks.

Dersom attesten skal sendes til en utenlandsk postadresse, må skattekontoret påse at denne adressen er registrert som postadresse i DSF og at de krav som gjelder for registrering av postadresse med hensyn til skriftlig melding og fremleggelse av legitimasjonsdokument er oppfylt, *se pkt. 4.11 "Postadresse"*.

24.1.5 **Avslag**

Det er skattekontoret som avgjør om fødselsattest skal utstedes. Dersom skattekontoret nekter (se § 10-2 annet ledd), må det fattes skriftlig enkeltvedtak som kan påklages til Skattedirektoratet.

24.1.6 **Form og innhold**

Fregforskr. § 10-3 og 10-5

Fødselsattest skrives på blankett fastsatt av Skattedirektoratet (maskinell utskrift). Den skrives enten som kort attest (uten foreldrenes navn) eller som lang attest (med foreldrenes navn). Attesten skal være en utskrift av folkeregisterets hovedregister (fregforskr. § 10-1).

24.1.7 **Attest uten foreldrenes navn (kort attest)**

Fregforskr. § 10-5 første ledd

Slik attest utstedes for personer som har fylt 18 år. Dersom rekvirenten uttrykkelig ber om det, skal attest med foreldrenes navn (lang attest) utstedes, *se pkt. 24.1.8.*

Attesten hentes frem ved valg 2 fra utskriftsmenyen.

Denne attesten gir ikke opplysning om foreldrenes navn og skal heller ikke ha merknad om navneendring, men skal ellers inneholde disse opplysninger:

- Alle fornavn og eventuelt mellomnavn
- Etternavn (nåværende)
Det angis det etternavn som er ervervet ved fødselen, eventuelt det navn som det senere er gitt bevilling til eller som er ervervet ved ekteskap. Er navnet endret ved adopsjon, skal navnet angis slik det lyder etter adopsjonen. Er adoptivforholdet opphevet, skal navnet angis slik det lyder etter opphevelsen. Har Justisdepartementet utstedt navneerklæring dvs. erklæring om at det fra det offentliges side ikke bør gjøres innvending mot at vedkommende benytter et nærmere angitt navn som etternavn, må navnet angis med det som erklæringen lyder på. Prefikser (f.eks. von og de) skal stå først i etternavnsfeltet, eks. VON KROGH.

Dersom det på skjermbildet står KROGH VON, skal navnet ikke rettes i DSF, men endringen foretas direkte i utskriftsbildet. Dette vil ikke resultere i noen navnekorreksjon i DSF, *se nærmere i Brukerveiledning DSF om utskriftsrutinene.*

- Fødselsdato
Fødselsdato skal angis i rekkefølgen dag, måned, år. Året skal angis helt ut, dvs. med 4-sifret tall.
- Personnummer
Personnummeret står i rubrikken til høyre for fødselsdato.
- Kjønn
- Fødested
Som fødested angis det som er ført i hovedregisteret, dvs. uten hensyn til om dette er det virkelige fødested eller morens bosted ved barnets fødsel. På en del personer født før 1960 er fødested angitt som morens bosted ved barnets fødsel. Navn på sykehus/fødehem skal ikke fremgå av attesten.

24.1.8 Attest med foreldrenes navn (lang attest)

Fregforskr. § 10-5 annet ledd

Slik attest utstedes for personer under 18 år. Dersom rekvirenten uttrykkelig ber om det, skal attest uten foreldrenes navn (kort attest) utstedes, *se pkt. 24.1.7.*

Valg 3 i utskriftsmenyen gir lang attest.

I motsetning til kort attest, angir denne attesten foreldrenes (adoptivforeldrenes) navn, men ikke sivilstand. Attesten gir disse opplysninger:

- Alle fornavn og eventuelt mellomnavn
- Etternavn, *se under kort attest*
Ved utstedelse av lang attest skal man i merknadsfeltet på attesten evt. gi opplysning om at navnet (gjelder både etternavn, for- og mellomnavn) er endret ved bevilling/melding til folkeregisteret, når den er gitt og av hvilken myndighet. I henhold til fregforskr. § 10-5 tredje ledd annet punktum skal det likevel ikke føres merknad om endring av navn når endringen er følge av frikjennelse av farskap. Det samme må gjøres gjeldende ved skifte av kjønn. Eksempler på føring av merknader er gitt nedenfor.
- Fødselsdato, *se under kort attest*
- Personnummer, *se under kort attest*
- Kjønn
- Fødested, *se under kort attest*
- Foreldrenes navn
De skal føres på med det navnet de hadde på fødselstidspunktet til den personen attesten gjelder. Senere navneendringer skal ikke hensyntas, med mindre navneendringen beror på identitetsendring i forbindelse med falsk identitet. Er foreldrenes navn galt i ut fra det de hadde på barnets fødselstidspunkt, må dette rettes. Foreldrenes etternavn som ugift skal ikke angis selv om en av foreldrene har endret etternavn ved vigsel. Er foreldrene ikke gift, skal farens navn bare angis dersom folkeregisteret har mottatt farskapserkjennelse eller melding fra bidragsfogden om at farskapet er endelig fastslått.

For barn som er lovlig adoptert, skal adoptantenes (adoptantens) navn angis uten merknad om adopsjonsforholdet. De biologiske foreldres navn må ikke angis. Er barnet adoptert av stefaren (d.e. bevilling gitt av fylkesmannen eller i tilfelle gitt av utenlandsk myndighet, med samtykke av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet), skal foreldrene angis med adoptantens og barnemorens navn (det navn moren hadde da barnet ble født). Er adoptivforholdet opphevet, skal de biologiske foreldres navn angis.

Er det i forbindelse med oppheving av adoptivforholdet gitt melding om at rettsforholdet til de virkelige foreldre ikke er gjenopprettet, skal attesten gi opplysning om dette.

24.1.9 Merknadsfeltet

Attestmerknader føres automatisk

Unntak: for å være sikker på at det på lang fødselsattest blir påført merknad om eventuell sak angående mulig endring av fødselsdato, bør merknad om dette legges inn i attestmerknadsfeltet.

24.1.10 Attest med foreldrenes navn (lang attest) - flerspråklig

Denne foreligger på norsk/engelsk/tysk/fransk/spansk og skal utstedes for bruk utenfor Norge. Utfyllingsreglene følger de som gjelder for lange attester. Det skal imidlertid ikke føres noen merknader på attesten. Attesten skrives ut maskinelt.

24.1.11 Formelle krav til utfylling

Fregforskr. § 10-3 og § 10-5

24.1.11.1 Generelt

I alle utskrifter kan det velges målform. Etter valg av type utskrift, står markøren i feltet MÅLFORM. Ønskes nynorsk, tastes N i dette feltet.

Alle feltene i utskriftene kan modifiseres, det vil si at felt kan fylles ut med manglende opplysninger, rettes eller blankes. Endringer som utføres i utskriftsbildene oppdaterer ikke DSF.

24.1.12.2 Skrivemåte

Attesten skal skrives ut på blankett fastsatt av Skattedirektoratet. Fødselsdato må angis i rekkefølgen dag, måned, år. Året må angis helt ut, dvs. med 4-sifret tall.

Fødselsdatoen skrives slik: 20 07 1972, og ikke 200772 slik det føres på blanketter e.l.

24.1.12.3 Rettelser og forkortelser

Radering, overstryking eller forkortelser må ikke forekomme. Eksempelvis må kjønn skrives helt ut (mann, ikke M.).

24.1.12.4 Undertegning og stempling

Attesten skal være påført skattekontorets navn, dato for utstedelsen og skattekontorets stempel. Den skal være underskrevet av særskilt bemyndigede tjenestemenn. Det er det runde stempelet med riksvåpenet som skal benyttes på fødselsattesten, *se pkt. 24.5 "Riksvåpenstempelet - bruk"*.

De strenge krav til undertegningen av fødselsattesten skyldes attestens positive troverdighet som legitimasjonsdokument. Av samme grunn er det stilt krav om at attesten skal være undertegnet av tjenestemann som er gitt særskilt fullmakt

til å undertegne, dvs. egen fullmakt utenom den fullmakt som er gitt en eller flere av funksjonærene til å undertegne meldinger og korrespondanse.

Spesialfullmakten gis skriftlig og oppbevares av sjefen for skattekontoret.

Attesten undertegnes etter fullmakt. Fullmaktsforholdet skal fremgå av underskriften, dvs. at det etter underskriften skal skrives ”e.f.”.

24.1.13 Legalisering

For landene som ikke har godtatt Haag-konvensjonen av 1961, er legalisering av fødselsattesten nødvendig. Den som skal ha attesten må på egen hånd undersøke om legalisering er nødvendig og sørge for at det blir gjort. Legalisering innebærer at attesten skal være forsynt med en attestasjon fra sentral myndighet om at attesten er utstedt av kompetent myndighet og undertegnet av kompetent person i henhold til norsk lovgivning.

Fødselsattest utstedt av et skattekontor legaliseres av Utenriksdepartementet.

24.2 Bostedsattest

Fregforskr. § 10-1 til 10-4

Bostedsattesten attesterer ikke navnet, eventuell forsørgelsesbyrde eller samboerskap.

24.2.1 Innhold

Forutsatt at folkeregisteret har registrert tilstrekkelige opplysninger, kan det utstedes bostedsattest på enhver som er bosatt i kommunen. Bostedsattesten attesterer følgende typer opplysninger:

- bostedsadresse
- hvor lenge vedkommende har vært bosatt på denne adressen, i kommunen og i Norge

Opplysningen om hvor lenge en person har vært bosatt i Norge vil ofte være vanskelig å dokumentere for personer født før 1970 eller innflyttet til kommunen før 1970 (da hovedregisterkort ikke ble rekvirert i forbindelse med flyttinger). Mange folkeregistre har ved oppdateringen lagt inn 1.11.70 som dato. I mange sammenhenger vil det være innlysende at denne datoen ikke kan være korrekt. I slike tilfelle bør man slette opplysningen fra attestbildet før attesten skrives ut.

24.2.2 Form

Attesten skal skrives ut fra utskriftsmenyen i DSF og være stemplet og underskrevet av folkeregisteret. Som stempel må man bruke det runde riksvåpenstempelet.

24.2.3 Hvem kan få bostedsattest

Bostedsattest skal ikke utstedes til personer som er registrert utvandret. Bostedsattest kan ellers bare utstedes etter begjæring fra:

- den attesten gjelder
- ektefellen/den registrerte partneren
- en av de nærmeste slektningene (barn, foreldre og søsken). Her er det imidlertid nødvendig at vedkommende slektning kan godtgjøre at han/hun har behov for attesten
- offentlig myndighet
- verge eller hjelpeverge for en umyndig
- hjelpeverge for en myndig, dersom dette faller inn under hjelpeverges oppdrag

24.3 Utskrifter

Det runde riksvåpenstempelet må ikke benyttes på disse utskriftene, unntatt for "Bekreftelse på navneendring".

24.3.1 Underretning om registrert flytting

Blanketten "Underretning om registrert flytting" foreligger både på bokmål og nynorsk og kan tas ut enten i forbindelse med registrering av flytting eller via attestmenyen i DSF.

«Underretning om registrert flytting» skal underskrives og stemples med skattekontorets kontorstempel før utsending.

24.3.2 Bekreftelse på navneendring

I utskriftsmenyen i DSF kan det tas ut bekreftelse på endring av navn ved melding til skattekontoret. Andre navneendringer kan ikke bekreftes ved denne utskriften og systemet er sperret for denne utskriften dersom ikke siste navneendring er foretatt ved melding til skattekontoret. Riksvåpenstempelet skal benyttes.

24.3.3 Fødselsnummerbekreftelse

Fødselsnummerbekreftelse tas ut fra utskriftsmenyen i DSF. Vær oppmerksom på at denne bare bekrefter vedkommendes fødselsnummer, ikke fullt navn. Kontorstempelet skal benyttes.

24.3.4 Bekreftelse på registrert foreldreansvar

Bekreftelsen kan skrives ut for bosatte barn, og viser barnets navn og fødselsnummer, hvilket foreldreansvar som er registrert og dato da dette ble registrert. Videre går det frem navn på dem som har del i foreldreansvaret. Navn på forelder som ikke har del i foreldreansvaret fremgår ikke.

Bekreftelsen skal signeres av saksbehandler og stemples med kontorstempel.

I tillegg til manuell utskrift er det en automatisk utskrift med bekreftelse på registrert foreldreansvar. Dersom foreldreansvaret endres som følge av registrering i rutineene DIV, GOPP, FAR, FARSK, VIG, ASIV, KSIV, UGY, OPS og ADU, produseres det en sentral utskrift som sendes ut påfølgende virkedag. Dersom foreldreansvaret endres til A eller U, produseres det ikke sentral utskrift.

24.3.5 Adresseopplysning

Det er et eget valg i utskriftsmenyen som gir opplysning om en persons adresse, med mindre den er sperret, eventuelt at personen det spørres om er utvandret, når og til hvilket land eller at personen er død og dødsdato. Kontorstempelet skal benyttes.

24.3.6 Registrerte opplysninger

Et eget valg i utskriftsmenyen tar ut de mest brukte opplysningene fra registeret. Mange har behov for å bekrefte en eller flere av de opplysningene som er registrert om dem i folkeregisteret uten at det er behov for kopi av hele hovedregisteret. Opplysninger som kan gis er:

- etternavn	- sivilstand
- fornavn	- statsborgerskap
- mellomnavn	- bostedsadresse
- kjønn	- fødested
- fødselsnummer	

Hvis den som begjærer utskriften ønsker at enkelte av opplysningene ikke skal fremkomme, kan disse slettes fra skjermbildet før den skrives ut. Kontorstempelet skal benyttes.

24.3.7 **Forespørsel om navnevalg**

Forespørselen finnes i utskriftsmenyen i DSF. Forespørselen sendes ut med en gang barnet har fått tildelt fødselsnummer dersom ikke navn alt er valgt.

24.4 **Riksvåpenstempelet - bruk**

Dette stempelet skal brukes i følgende tilfeller

- utstedelse av fødselsattester
- utstedelse av bostedsattester
- utstedelse av prøvingsattest
- utstedelse av vigselsattest
- bekreftelse på navneendring

Riksvåpentempelet skal ikke brukes i brev, meldinger og utskrifter/avskrifter fra hovedregisteret og den aktuelle leder er ansvarlig for at stempelet blir oppbevart på betryggende måte. Det må føres oversikt over antall stempler og hvor de befinner seg. Dersom stempler kommer på avveie, må dette meldes til Skattedirektoratet.

25 Adopsjon

25.1 Innledning

Det er Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet som sender melding om innenlandsadopsjon og utenlandsadopsjon, og registreringen i folkeregisteret skjer på grunnlag av disse meldingene, jf. folkeregisterforskriften § 3-2 nr. 3.

25.2 Melding om innenlandsadopsjon

Skatt nord, Personregisteret mottar melding om adopsjon direkte fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Personregisteret registrerer adopsjonen. Registreringsdato blir bevillingsdato for adopsjonen i Norge. Registrerte opplysninger om barnet skal endres i samsvar med adopsjonsmeldingen. Dersom det har skjedd en flytting i forbindelse med adopsjon, skal de nødvendige adresseopplysninger oppdateres.

Etter at adopsjonen er registrert, skal det gis melding til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Meldinger til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet kan samles opp og sendes én gang pr. måned. Det er Barne-, ungdoms- og familieetaten som underretter NAV om adopsjoner. Skatt nord, Personregisteret skal utstede fødselsattest til adoptivbarnet. Skatt nord, Personregisteret arkiverer kopi av meldinger som er sendt til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet elektronisk.

Er barnet adoptert av steforelder, skal foreldrene angis med adoptantens og barnemorens/barnefarens navn (det moren/faren hadde da barnet ble født). Dersom det har skjedd en flytting i forbindelse med adopsjon, skal de nødvendige adresseopplysninger oppdateres.

Ved anonyme adopsjoner sender regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten brev til Skatt nord, Personregisteret for registrering av adopsjonen. Utfylt skjema «Melding om adopsjon» skal være vedlagt brevet. Det er viktig at sporene mellom barnet og de biologiske foreldre slettes.

Skatt nord, Personregisteret tildeler nytt fødselsnummer til barnet ved anonyme adopsjoner. Det nye fødselsnummeret skal påføres skjemaet «Melding om adopsjon». Etter dette skal meldingen returneres til vedkommende region i Barne-, ungdoms- og familieetaten. Skatt nord, Personregisteret skal arkivere meldingen elektronisk. Barne-, ungdoms- og familieetaten underretter NAV om adopsjonen. Skatt nord, Personregisteret skal utstede fødselsattest til adoptivbarnet.

25.3 Melding om utenlandsadopsjon

Før Skatt nord, personregisteret registrerer melding om adopsjon fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet må barnet være registrert som bosatt og tildelt fødselsnummer.

Adoptivforeldrene må møte sammen med barnet på ett av de 42 ID-kontorene for å melde innflytting. Det må fremlegges forhåndssamtykke til adopsjon fra Barne-, ungdoms- og familieetaten. Barnet blir bostedsregistrert med opprinnelig navn og får tildelt fødselsnummer. Det tildelte fødselsnummer blir barnets familienummer.

Skatt nord, Personregisteret registrerer adopsjonen i samsvar med melding mottatt fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Registreringsdato blir datoen melding om adopsjon er stemplet og signert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Adoptivbarnet kan bli registrert med adoptivforeldrene som familierelasjon og få endret sitt navn når Skatt nord, Personregisteret har mottatt melding om adopsjon fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Barnet får adoptivforeldrenes familienummer fra adopsjonsdato.

Etter at adopsjonen er registrert skal det gis melding til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Meldinger til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet kan samles opp og sendes én gang pr. måned. Det er Barne-, ungdoms- og familieetaten som underretter NAV om adopsjoner. Skatt nord, Personregisteret skal utstede fødselsattest til adoptivbarnet. Skatt nord, Personregisteret arkiverer kopi av meldinger som er sendt til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet elektronisk.

Det følger av statsborgerloven § 5 at barn under 18 år som blir adoptert av en norsk statsborger får norsk statsborgerskap ved adopsjonen dersom adopsjonsbevilling er gitt av norsk myndighet etter adopsjonsloven eller når utenlandsk adopsjon skal gjelde i Norge etter kapittel 4 i adopsjonsloven.

I enkelte tilfelle blir adopsjon gjennomført i utlandet uten at det er gitt forhåndssamtykke til adopsjon av norske myndigheter i henhold til adopsjonsloven § 16 e. En utenlandsk adopsjon kan likevel gjelde i Norge etter adopsjonsloven § 19. Alle utenlandske adopsjoner som er gjennomført uten norsk forhåndssamtykke skal forelegges Barne-, ungdoms- og familieetaten, region øst til vurdering. Før adopsjonen registreres skal Barne-, ungdoms- og familieetaten, region øst ved brev til Skatt nord, Personregisteret ha bekreftet at adopsjonen gjelder i Norge.

Adoptivbarn fra Kina

Adoptivbarn fra Kina blir norske statsborgere når adopsjonen finner sted i Kina, men de får ikke utstedt norsk pass i Kina og vil således ankomme Norge med kinesisk pass. I slike tilfeller skal barnet registreres som innflyttet med personopplysninger i henhold til det kinesiske passet, uten at det stilles krav om oppholdstillatelse. Adopsjonen blir registrert først ved melding om adopsjon fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

26 Dødsfall

26.1 I Norge

Fregforskr. § 3-2 nr. 1

Etter fregforskr. § 3-2 nr. 1 kan dødsfall bare registreres på grunnlag av dødsmelding, herunder på bakgrunn av kjennelse fra tingretten eller dødsformodningsdom og dødsfall skal kun registreres for bosatte, utvandrede, fødselsregistrerte og personer med status ”uregistrert person”.

Tingretten eller lensmannen skal fylle ut blankettsettet GA-5211. En kopi sendes begravellesmyndighet. For medlem av statskirken til sognepresten på begravellesstedet, for medlem av registrert trossamfunn til menighetens prest eller forstander og for medlem av ikke-registrert trossamfunn eller for personer som ikke tilhører noe trossamfunn til politimesteren.

Kopien - "Dødsmelding til folkeregisteret" - skal tingretten/lensmannen sende til registermyndigheten for avdødes bostedskommune. Er det uklart hvor avdøde hadde bopel, sendes meldingen til skattekontoret på dødsstedet.

Man må merke seg at tingretten eller lensmannen ikke kan sende dødsmelding for personer som dør i utlandet.

26.2 I utlandet

Når norske statsborgere dør i utlandet eller på norske skip, skal vedkommende norske utenriksstasjon sende melding til Skattedirektoratet som registrerer meldingen og underretter tingretten på bostedet dersom vedkommende var bostedsregistrert i Norge.

For utenlandske statsborgere bosatt i Norge, vil man normalt ikke motta noen slik melding. Slike saker behandles etter instruks fastsatt med hjemmel i fregforskr. § 1-2 bokstav b, *se vedlegg til rundskriv nr. 2, 2013. Se også kap. 11 "Endring av sivilstand for innvandrere fra ikke-nordiske land"*.

26.3 Personer som er forsvunnet

Etter § 2 i lov om forsvunne personer skal melding om dette gis til tingretten. Meldingen gis av den forsvunnes ektefelle, slektninger eller av offentlig myndighet som kjenner til forsvinningen. Den skal gis til tingretten på det sted hvor den forsvunne sist hadde kjent bopel, eller hvor vedkommende sist oppholdt seg dersom noen bopel i riket ikke kan påvises.

Dersom en person er forsvunnet under slike omstendigheter at det ikke er rimelig grunn til å tvile på at vedkommende er død, kan tingretten ved kjennelse bestemme at dette uten videre skal legges til grunn (lovens § 1). Når kjennelsen er avsagt, skal tingretten sende melding til skattekontoret. Dette skjer på ordinær dødsmelding.

Hvilken dag som skal regnes som dødsdag, vil fremgå av den melding tingretten sender til skattekontoret. Etter lovens § 8 annet ledd skal det være den dagen det er sannsynlig at den forsvunne er død dersom en slik dag kan fastsettes. Kan en slik dag ikke fastsettes, skal det være den siste dagen i den måned da det ble adgang for skiftedommeren til å avsi kjennelse for at den forsvunne er død.

26.4 Dødsformodningsdom

Dersom det etter lovens § 1 ikke uten videre kan legges til grunn at en forsvunnet person er død, kan sak om at den forsvunne formodes å være død reises når det er gått 10 år siden siste tidspunkt da man vet at han/hun var i live. Fristen er likevel ett år når det er overveiende sannsynlig at den forsvunne er død fordi han/hun omkom ved en ulykke, krigsoperasjon eller annen begivenhet som skapte alvorlig livsfare (lovens § 4). Når eventuelle dommer er avsagt, skal tingretten sende melding til skattekontoret. Dette skjer på ordinær dødsmelding.

Hvilken dag som skal regnes som dødsdag, vil fremgå av den melding tingretten sender til skattekontoret. Etter lovens § 8 annet ledd skal det være den dag det er sannsynlig at den forsvunne er død, dersom en slik dag kan fastsettes. Kan en slik dag ikke fastsettes, skal det være den siste dag i den måned da det ble adgang for skiftedommeren til å avsi kjennelse for at den forsvunne er død.

For å forebygge at personer som formodes å være døde, blir stående i folkeregisteret som bosatt, fordi saken ikke blir tatt opp med tingretten, bør skattekontoret ta kontakt med politiet for å få brakt på det rene om det er eller vil bli gitt melding til tingretten. Fører ikke en slik henvendelse til noe, dvs. at tingretten avgir en kjennelse eller dom, må han/hun registreres som forsvunnet, se pkt. 3.16 "Forsvunnet".

26.5 Registrering

1. Er avdød registrert bosatt eller som utvandret fra en annen kommune oversendes meldingen til denne kommunen. Finnes ikke vedkommende i Det sentrale folkeregister, skal dødsmeldingen sendes Skattedirektoratet.
2. Kontroller at den oppgitte dødsdatoen i meldingen er en tidligere dato enn datoen for meldingens underskrift.

3. Uoverensstemmelse vedr. navn, fødselsdato, sivilstand og bostedskommune, må avklares med tingretten. Dersom fødselsdatoen som er registrert i folkeregisteret må endres, *se pkt. 29 "Fødselsdatoendringer"*.
4. Mangler meldingen personnummer for den avdøde eller for hans/hennes ektefelle, skal personnummeret påføres meldingen.

For regler om endring av familienummer, *se pkt. 31.4.12 "Familienummerendringer ved ulike hendelser - dødsfall"*.
5. Dersom gjenlevende ektefelle/partner er bosatt i en kommune i et annet distrikt, skal kopi av meldingen oversendes skattekontoret for vedkommende kommune.
6. Etterlater avdøde seg mindreårige barn der det i DSF er registrert felles foreldreansvar, og den andre av foreldrene får foreldreansvaret alene etter reglene i brnl. § 38, registrer skattekontoret at den gjenlevende av foreldrene har foreldreansvaret alene. Underretning om dette må sendes vedkommende. *Se pkt. 9.1.3 "Foreldreansvar ved dødsfall"*.
7. Etter registrering skal meldingen arkiveres i mappen for "Døde".
8. Når avdøde ikke er bosatt i eller er utvandret fra Norge, men gjenlevende ektefelle/partner er bosatt, skal dødsfallet registreres ved at den gjenlevendes fødselsnummer tastes inn i feltet EKTEFELLES/PARTNERS FNR i registreringsrutinen. Vedkommende får da fra inntastet dødsdato sivilstand enke/enkemann (kode 3) eller gjenlevende partner (kode 9).

26.6 Dødfødte

Når det gjelder behandling av slike tilfeller, *se pkt. 8 "Dødfødte"*.

27 Vergemål

27.1 Generelt

Lov av 26. mars 2010 om vergemål § 20 angir vilkårene for at en person over 18 år (myndig) kan settes under vergemål.

Fylkesmannen er lokal vergemålsmyndighet og avgjør om en person skal settes under vergemål uten fratagelse av den rettslige handleevne (tilsvarende hjelpevergeoppdrag i den tidligere vergemålslov av 22. april 1927), jfr. lovens § 55 første ledd, eller om slikt vergemål skal endres eller oppheves, jfr. lovens § 63 første ledd. Statens sivilrettsforvaltning er klageinstans.

Tingretten avgjør i første instans om en person skal settes under vergemål med fratagelse av den rettslige handleevnen (tilsvarende umyndiggjørelse etter den tidligere lov om umyndiggjørelse av 28. november 1898), jfr. lovens § 68 første ledd, eller om et slikt vergemål skal oppheves, jfr. lovens § 75. Lagmannsretten er ankeinstans. I visse tilfeller kan også fylkesmannen bestemme at en person som er fratatt den rettslige handleevne ved dom, ikke lenger skal være under slikt vergemål, jfr. lovens § 63 annet ledd.

Tingretten kan også overprøve administrative vedtak om vergemål etter lovens § 55 og vedtak om avslag på begjæring om opphevelse av vergemål etter § 63.

Den tingrett som har avsagt kjennelsen om vergemål eller oppheving av vergemål, sender melding om dette til skattekontoret, jfr. fregforskr. § 3-2 nr. 7. Fylkesmannen sender melding om opphevelse av vergemål i de tilfeller som omfattes av vergemålslovens § 63 annet ledd.

Melding om hvem som er oppnevnt som verge gis av fylkesmannen eller tingretten, jfr. lovens § 25 tredje ledd.

Dersom skattekontoret ikke er blitt underrettet om hvem som er oppnevnt som verge, må kontoret henvende seg til fylkesmannen. For vergemål uten fratagelse av den rettslige handleevne har skattekontoret kun behov for meldinger om vergemålsom omfatter plikten til å melde flytting og skattemessige forhold.

27.2 Registrering av vergemål med fratagelse av den rettslige handleevne

1. Vergemål med fratagelse av den rettslige handleevnen registreres i rutinen for diverse endringer, se *Brukerveiledning DSF*.
2. I merknadsfeltet føres hvilken tingrett som har utferdiget vergemålet og fra hvilken dato.

3. Verges navn og adresse skal legges i postadressefeltet.
4. I **vergens** merknadsfelt noteres at vedkommende er oppnevnt som verge og fødselsnummer til den personen vedkommende er verge for.
5. Dersom vergemålet er opphevet, må man rette dette og
 - verges navn og adresse slettes i postadressefeltet til den personen vedkommende var verge for
 - i merknadsfeltet føres hvilken tingrett som har truffet avgjørelsen og fra hvilken dato.
6. Melding arkiveres i egen mappe ved skattekontoret.

Kopi av vergemål med fratagelse av den rettslige handleevne og oppheving av vergemålet med vergens navn og adresse gis ligningsmyndighetene.

27.3 Nordiske borgere

Konvensjonen av 6. februar 1931 mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige, art. 20 sier at blir en statsborger i en av de kontraherende statene umyndiggjort ([satt under vergemål med fratagelse av den rettslige handleevne](#)) i et av de andre, eller blir umyndiggjørelsen opphevet, skal det uten opphold sendes underretning til vedkommende departement i den stat hvor han/hun har statsborgerrett. Justisdepartementet vil underrette skattekontoret om dette.

27.4 Registrering av vergemål uten fratagelse av den rettslige handleevne

[Vergemål uten fratagelse av den rettslige handleevne](#) registreres ved at verges navn og adresse legges inn i postadressefeltet, i rutinen for diverse adresseendringer. I tillegg angis det i hovedmerknadsfeltet (rutinen for oppdatering av merknader) dato for oppnevning av verge og om oppdraget er generelt eller begrenset. For folkeregister- og ligningsbruk vil det være tilstrekkelig at man anmerker om begrensede oppdrag omfatter plikten til å melde flytting og skattemessige forhold. [I sistnevnte tilfelle må også ligningsmyndigheten underrettes.](#)

I **vergens** merknadsfelt noteres at vedkommende er oppnevnt som verge og fødselsnummer til den personen vedkommende er verge for.

28 Fastsettelse av fødselsdato

Fregforskr. § 2-3

28.1 Fødes i Norge

Fødselsdatoen fastsettes på grunnlag av fødselsmeldingen.

28.2 Innvandring

Har personen vært registrert som bosatt i Norge, fastsettes fødselsdatoen på grunnlag av det som allerede er registrert i folkeregisteret.

Har vedkommende tidligere ikke har vært registrert som bosatt i Norge, fastsettes fødselsdatoen på grunnlag av vedkommendes pass dersom vedkommende ikke trenger oppholdstillatelse. Trenger vedkommende oppholdstillatelse, fastsettes fødselsdatoen på grunnlag av det som er registrert i DUF eller i [Schengen-standardisert oppholdskort](#).

Unntatt er for det første de med fødselsdato 1. januar. I slike tilfeller skal fødselsdato og -måned settes til den registreringsdag og -måned innvandringen har fått i folkeregisteret.

For det annet kan det etter § 2-3 benyttes registreringsdato som fødselsdato også i de tilfeller fødselsdatoen fremstår som fingert, basert på egenerklæring eller dokumentasjon med liten bevisverdi, uavhengig av om fødselsdatoen er registrert i DUF eller fremgår av [Schengen-standardisert oppholdskort](#).

For det tredje benyttes registreringsdato som fødselsdato der antall tilgjengelige personnumre på den oppgitte fødselsdato er svært lavt. I de tilfeller det er aktuelt, vil skattekontoret få beskjed fra Personregisteret.

Når kun fødselsår er oppgitt i DUF, kan personens egen opplysning om fødselsdag og -måned legges til grunn for registrering i folkeregisteret, med mindre denne dato er 1. januar. Det må foreligge en skriftlig bekreftelse fra personen. Dersom personen ikke har noen formening om datoen, skal registreringsdag og -måned benyttes. *Se rundskriv nr. 9, 1999.*

For adoptivbarn fra utlandet som har 1. januar som fødselsdag i passet, kan adoptivforeldrene velge en dato i tidsrommet 2. januar til 30. juni som fødselsdato, *se rundskriv nr. 13, 1992 pkt. I.*

28.3 Saksbehandlingsrutiner

Etter at fødselsdatoen er fastsatt, skal meldingen (fødsel/innvandring) sendes Personregisteret. Skattekontoret må påse at det er den fastsatte fødselsdatoen som er ført på innvandringsmeldingen. Dersom denne avviker fra den datoen flytteren har ført på, må det settes en strek over denne. Som vedlegg til innvandringsmeldingen må dokumentasjon for fødselsdatoen følge med. Dette vil si at for:

- Personer som innvandrer uten at det er krav til oppholdstillatelse i Norge, skal kopi av fødselsdatosiden i passet legges ved. For nordiske statsborgere som innvandrer fra et nordisk land godtas også førerkort sammen med utskrift fra landets folkeregister (ikke eldre enn tre måneder).
- Personer som innvandrer og oppholdstillatelse i Norge er påkrevet, skal kopi av [Schengen-standardisert oppholdskort](#) vedlegges. Kopi av hjemlandets pass skal ikke brukes.

29 Fødselsdatoendringer

29.1 Generelt om saksgangen

Saker vedrørende endring av en persons fødselsdato skal forberedes og avgjøres i første instans av skattekontoret for den kommune vedkommende er registrert bosatt, *se pkt. 29.6, første til sjette strekpunkt*. Dersom vedtaket ikke er påklaget innen utløpet av klagefristen på tre uker, sendes vedtaket til Skatt nord, Personregisteret for tildeling av nytt fødselsnummer. Dersom det klages, er Skattedirektoratet klageinstans.

29.2 Hovedregel

Fregforskr. § 2-4 første ledd

Hovedregelen er at enhver fødselsdato som er fastsatt av skattekontoret i henhold til fregforskr. § 2-3 bare kan endres dersom det fremlegges original, verifisert fødselsattest hvor det fremgår av attesten at fødselen er registrert senest ett år etter at den har funnet sted. Kravene er kumulative, dvs. at samtlige krav må være oppfylt.

Verifisert betyr at fødselsattestens ekthet må være kontrollert av norsk ambassade eller konsulat i det landet attesten er utstedt eller av annen instans som er godkjent av Utenriksdepartementet. Kontrollen innebærer at attesten sammenholdes med det fødselsregister den er utstedt på grunnlag av. *Se ellers pkt. 30.5 "Verifikasjon av utenlandske fødselsattester"*.

29.2.1 Personer født i Norge

For personer som er født i Norge anvendes hovedregelen i § 32 nr. 2 første ledd. Dette innebærer følgende ufravikelige krav til dokumentasjon:

Personer født etter 1. januar 1983

Korrigert fødselsmelding fra vedkommende lege eller jordmor som har tatt i mot barnet, evt. bekreftet utskrift av jordmorprotokoll.

Personer født i tidsrommet 1. januar 1916 - 31. desember 1982

Original fødselsattest, dvs utskrift fra fødselsregisteret utstedt av vedkommende fødselsregisterfører, dvs. prest i Den norske kirke.

Personer født før 1. januar 1916

Original dåpsattest eller utskrift av dåpsregisteret.

29.3 Skrivefeil

Alternativt kan en fastsatt fødselsdato endres dersom det foreligger en åpenbar skrivefeil. Det siktes her utelukkende til skrivefeil som er begått av skattekontoret eller politiet i forbindelse med innvandring og fastsettelse av fødselsdato.

29.4 Dispensasjon

Fregforskr. § 2-4 annet ledd

Denne bestemmelsen gir adgang til å dispensere fra kravene til dokumentasjon i § 2-4 første ledd. Dispensasjon vurderes dersom kravene til original, verifisert fødselsattest utstedt i tilknytning til fødselen fremstår som uforholdsmessig vanskelige å oppfylle, eller dersom man av andre grunner finner å kunne dispensere.

§ 2-4 annet ledd første alternativ - kravene i hovedregelen fremstår som uforholdsmessig vanskelige å oppfylle

Dette betyr at verifisering ikke kan gjennomføres, f.eks. fordi det hersker krigstilstand i landet eller fordi Norge ikke har noen diplomatiske forbindelser med landet. I følge Utenriksdepartementet er det pr. i dag umulig å få verifisert fødselsattester utstedt i Afghanistan, Sri Lanka, Vietnam, Iran, Irak, Kina og Somalia.

§ 2-4 annet ledd annet alternativ - andre grunner til å dispensere

Denne hjemmelen skal normalt benyttes i de tilfeller verifikasjon i følge Utenriksdepartementet ikke er påkrevet. Dette gjelder følgende land:

- alle europeiske land unntatt Tyrkia
- alle land som omfattes av det tidligere Sovjetunionen
- alle land i Nord-, Mellom- og Sør-Amerika
- Australia
- New Zealand
- Japan

For Japan, New Zealand, Australia, USA, Canada og landene i Vest-Europa er det normalt heller ikke nødvendig å kreve Apostille/legalisering. Det samme gjelder attester utstedt av Uruguays konsulat i Oslo, forutsatt at attesten er signert av konsulen.

For landene i Øst-Europa, land som omfattes av tidligere Sovjetunionen samt landene i Mellom- og Sør-Amerika kreves Apostille eller legalisering.

For land som har ratifisert Haag-konvensjonen av 5.10.1961 skal attesten være påført Apostille. En oversikt over de land som har ratifisert denne

konvensjonen finnes på nettstedet
http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.authorities&cid=41

Har ikke det aktuelle land ratifisert konvensjonen, skal attesten være legalisert av landets utenriksdepartement. Legalisering foretatt av landets ambassader/konsulater godtas ikke.

Etter begge alternativer er det en forutsetning at den dokumentasjon som fremlegges virker troverdig ut fra sakens øvrige opplysninger, dvs. at parten må gi en troverdig forklaring på fødselsdatoavviket og fremlegge en eller flere typer dokumentasjon som har bevismessig verdi.

Avgjørelser i dispensasjonssaker må treffes etter en konkret helhetsvurdering av de opplysninger som foreligger. Dispensasjonsregelen forutsetter en streng praktisering, dvs. at det må fremstå som overveiende sannsynlig at den påståtte fødselsdato er korrekt. Kravene til dokumentasjonen må være strengere dersom endringen er på flere år, dvs. at én form for dokumentasjon (f.eks. et identitetskort) da ikke er tilstrekkelig, men må underbygges ved annen form for dokumentasjon (f.eks. en fødselsattest). Ektheten av dokumentene og om de har noen bevismessig verdi må vurderes kritisk. I vurderingen av dokumentets bevisverdi må man se hen til når dokumentet er utstedt/registreringen foretatt i forhold til påstått fødselsdato. Dersom registreringen er foretatt etter at vedkommende ble registrert innvandret til Norge, må det som hovedregel legges til grunn at dokumentet har liten bevisverdi.

Unntaket i § 2-4 annet ledd

For de tilfeller belastningen på en fødselsdato blir svært stor med hensyn til antall ledige personnumre, er det som en sikkerhetsventil tatt inn en bestemmelse om at dispensasjonsadgangen da ikke gjelder. Fødselsdatoen må i slike tilfeller forbli uendret, med mindre vedkommende kan fremlegge dokumentasjon som tilfredsstiller kravene i § 2-4 første ledd. Dette gjelder særlig 1. januar, 1.mars og 1. juli kombinert med visse fødselsår. Diverse andre fødselsdatoer kan også bli kritiske, se oversikten på Skattenett under folkeregister/statistikk/oppdateret statistikk.

29.4.1 Vurdering av bevisverdi

Nedenfor følger noen retningslinjer når det gjelder bevisverdien av utenlandske dokumenter:

- Endring i pass foretatt i hjemlandet etter ankomst til Norge - liten bevisverdi hvis ikke grunnlagsdokumentet for endringen foreligger.
- Endring i pass v/ambassade i Norge - liten bevisverdi hvis ikke grunnlagsdokumentet for endringen foreligger.
- Garantier fra ambassader uten annen dokumentasjon - ingen bevisverdi.
- Skolevitnemål - liten bevisverdi uten annen dokumentasjon i tillegg
- Sertifikater - liten bevisverdi.

- Erklæringer fra andre familiemedlemmer eller personen selv (affidaviter) - ingen bevisverdi.
- Familiebøker (særlig vanlig i Iran og Tyrkia) - en viss bevisverdi hvis registreringen er gjort før ankomst til Norge.

Fødselsattester fra (Afrika:) Burkina Faso, Burundi, Elfenbenskysten, Eritrea, Etiopia, Gambia, Guinea, Liberia, Mali, Nigeria, Sierra Leone, Somalia, Uganda, (Asia:) Afghanistan, Filippinene, India, Irak, Jemen, Myanmar (Burma), Pakistan, Saudi-Arabia, Sri Lanka, Vietnam, (Europa:) Kosovo har liten bevisverdi da de erfaringsmessig ofte har vist seg å være falske eller kan utstedes på grunnlag av egenerklæringer og vitneerklæringer.

Man må i tillegg merke seg at fødselsattester fra **Kosovo** med stempel fra UNMIK (United Nations Interim Mission in Kosovo) også har liten bevisverdi da de kan være basert på egenerklæringer. Det samme gjelder UNMIK ID-kort da de kan være utstedt på grunnlag av vitneutsagn.

29.4.2 Endring av fødselsdato på medisinske kriterier

Dispensasjon på grunnlag av medisinsk dokumentasjon kan være aktuelt når saken gjelder barn og annen dokumentasjon er mangelfull eller mangler helt. Når det gjelder medisinske aldersvurderinger som dokumentasjon for en persons fødselsdato, er praksis basert på uttalelser som Skattedirektoratet har innhentet fra spesiallege, dr. Olav Trygstad og overlege, dr. Jørgen Knudzon ved Rikshospitalets barneklinnk.

I følge disse uttalelsene er det så å si umulig å fastslå ut fra medisinske kriterier om et barn på 6-7 år og oppover er ett eller to år eldre eller yngre enn registrert dato tilsier. Dette fordi det i disse sakene hovedsakelig dreier seg om barn som utviklingsmessig ikke automatisk kan sammenlignes med «vestlige» barn som de aktuelle medisinske undersøkelser baserer sin standard på. Den medisinske ekspertise anbefaler derfor at man ser slike saker over tid da det gjerne tar ett til to år før barna har «tatt igjen» manglende utvikling og denne har stabilisert seg.

De aktuelle former for medisinske undersøkelser er røntgen av skjelett og/eller håndrot og undersøkelse av tannstatus. Når det gjelder røntgenundersøkelser sies det at disse kan gi relativt sikre indikasjoner på et barns alder dersom aldersdivergensen er på mer enn tre år. Imidlertid bør det også foreligge en tannstatusundersøkelse som støtter opp om konklusjonen av røntgenundersøkelsene.

I slike saker bør det anbefales at de foresatte tar kontakt med en barnelege for undersøkelser samt røntgen av skjelett og/eller håndrot foretatt med ett til to års mellomrom og opplyse dem om at resultatet av disse undersøkelser sammenholdt med en tannstatusundersøkelse etter en konkret vurdering kan danne grunnlag for endring av fødselsdato.

Følgende krav må ellers være oppfylt for at medisinske undersøkelser over hodet kan godtas som dokumentasjon:

- saken må gjelde barn/ungdom opp til 17-18 år
- annen dokumentasjon er utilstrekkelig eller mangler helt
- røntgenundersøkelser må være foretatt, helst med ett til to års mellomrom
- tannstatusundersøkelse bør være foretatt
- samtlige undersøkelser må ha tilnærmet samme konklusjon
- det må foreligge uttalelse fra barnelege eller annen lege med relevant spesialkompetanse

29.4.3 Spesielt om fødselsdato 1. januar, 1.mars og 1. juli

I utgangspunktet bør det ikke dispenseres i disse tilfellene, med mindre det fremstår som utvilsomt at 1. januar/1.mars/1. juli er reell fødselsdato og ikke fingert. Dersom dispensasjon vurderes, må det kreves flere typer offisiell dokumentasjon som alle viser datoen 1. januar/1.mars/1. juli.

29.5 Verifikasjon av utenlandske fødselsattester

Dersom en person har en original fødselsattest som er utstedt i tilknytning til fødselen og ønsker å få denne verifisert, må vedkommende ta dette opp med skattekontoret.

Etter fregl. § 11 annet ledd er det borgeren som må dekke utgiftene til verifisering av attester i utlandet. Selve verifiseringen utføres via norsk utenriksstasjon i vedkommende land. Utenriksdepartementet har bestemt at utenriksstasjonene (ambassadene og konsulatene) ikke lenger vil stå for oppgjør, men vil kreve utgiftene til verifisering refundert fra det aktuelle skattekontor som da selv må kreve forskudd fra den som ønsker verifisering. Personen selv kan altså ikke på egen hånd be om verifisering.

Skattekontoret må avklare følgende med norsk utenriksstasjon i vedkommende land før man setter i gang verifiseringsprosessen:

- Er det mulig med verifisering i vedkommende land og hva koster en verifisering. Det må også klargjøres om utenriksstasjonen har norsk bankkonto eller kun lokal bankforbindelse. Er banken lokal vil prisen bli oppgitt i lokal valuta og utbetalingen til utenriksstasjonen vil måtte foretas i samme valuta for å hindre kurstap/-gevinst.
- Hvis verifisering er mulig, må fødselsattesten vise at fødselen er registrert ikke senere enn ca. ett år etter at den fant sted.

Skattekontoret må vurdere behovet for verifisering. Dersom dette lar seg gjøre og personen samtykker, følger man den fremgangsmåte som går frem av vedlegget til rundskriv nr. 6, 2003.

Oversikt over utenriksstasjonenes adresser og telefon-/faxnummer er tilgjengelig på følgende internettsadresse: www.norway.info.

29.6 Saksbehandling

- Skriftlige søknad med forklaring på avviket og evt. hvorfor gal dato ble oppgitt ved ankomst til Norge, må alltid foreligge.
- Søknaden må være undertegnet av vedkommende selv, advokat eller person som fremlegger skriftlig fullmakt fra vedkommende. For mindreårige skal foresatte eller annen oppnevnt verge undertegne søknaden.
- Dokumentasjonen må alltid være fremvist i original overfor skattekontoret. Dersom originaldokumentet leveres tilbake til søkeren før saken er ferdigbehandlet, må skattekontoret ta kopi av dokumentet og stemple, datere og underskrive det for bruk i den videre saksbehandling.
- Dersom den originale dokumentasjonen er på et språk som ingen ved skattekontoret behersker, må søkeren fremlegge enten offisiell oversettelse fra sitt hjemland, eller oversettelse foretatt av norsk godkjent translatør.
- Det må alltid undersøkes om personen tidligere har fått endret fødselsdato i folkeregisteret. Dersom dette er tilfelle, må vedkommende før skattekontoret fatter vedtak uttale seg om dette forhold. Skattekontoret må innhente dokumentene i den tidligere saken og undersøke på hvilket grunnlag det tidligere vedtak ble fattet, og om det evt. er motstridende forklaringer og/eller dokumentasjon med forskjellige fødselsdatoer.
- Dersom en person søker om å få endret sin fødselsdato og et skattekontor, Skattedirektoratet eller Finansdepartementet tidligere har fattet endelig vedtak om å avslå den samme endringen, skal den nye søknaden oversendes den instans som sist fattet vedtak i saken som en omgjøringsbegjæring.
- Når skattekontoret fatter vedtak om ikke å godta en søknad om endring av fødselsdato, må det først avslå på det grunnlag at vilkårene etter hovedregelen ikke er oppfylt, deretter at det ikke finner grunnlag for å dispensere.

- Dersom skattekontoret har godkjent en søknad, sendes begjæring om tildeling av nytt fødselsnummer til Personregisteret så snart klagefristen på tre uker er utløpt.
- Det skal føres merknad i vedkommendes hovedmerknadsfelt om at vedkommende har søkt om endring av fødselsdatoen, hvilken endring det er søkt om og hvilket skattekontorsom behandler saken. Når saken er endelig avgjort, føres merknad om utfallet av saken.

29.7 Identitetsendring

Se nærmere om dette i Utlendingsdirektoratets rundskriv 2012-009.

Identitetsendring er normalt tilfeller som gjelder endring av både navn og fødselsdato. Det er også en identitetsendring dersom personen forut for søknad om fødselsdatoendring har endret navn, eller forut for søknad om navneendring har endret fødselsdato. Det kan også være identitetsendring dersom en person ber om endring av andre identitetsopplysninger slik som statsborgerskap, fødested og familierelasjoner.

Slike saker skal skattekontoret ta opp med Utlendingsdirektoratet. Skattekontoret skal skriftlig redegjøre for personens henvendelse og eventuelle tidligere saker som vurderes som en del av identitetsendringen, samt vedlegge eventuell dokumentasjon.

Dersom Utlendingsdirektoratet treffer beslutning om identitetsendring, vil Skattedirektoratet på grunnlag av underretning fra Utlendingsdirektoratet rette vedkommendes identitetsopplysninger og eventuelt tildele nytt fødselsnummer.

Nytt fødselsnummer tildeles bare personer som er bosatt i Norge med gyldig oppholdstillatelse. Er personen registrert som utvandret eller mangler oppholdstillatelse, registreres opplysning om ny fødselsdato i hovedmerknadsfeltet i DSF. Nytt fødselsnummer tildeles da først i forbindelse med eventuell gjeninnvandring eller fornyelse av oppholdstillatelsen, alternativt innvilgelse av permanent oppholdstillatelse.

For øvrig kan Politidirektoratet i medhold av politilovens § 14 b avgjøre at identiteten til en person endres. Slike saker behandles sentralt på direktoratsnivå. Den som vil søke om ny identitet etter denne bestemmelse, må rette henvendelse til sitt lokale politidistrikt.

30 Fødselsnummer

30.1 Tildeling av fødselsnummer

Fødselsnummer tildeles av Personregisteret i forbindelse med fødselsmelding, innvandringsmelding eller til bruk i pass for norske statsborgere som oppholder seg i utlandet.

30.1.1 Fødselsmelding eller innvandringsmelding

Når Personregisteret mottar fødselsmeldinger eller innvandringsmeldinger på ikke tidligere bosatte, blir vedkommende tildelt fødselsnummer i henhold til reglene i fregforskr. §2-2 og § 2-3.

Der vilkårene for fødselsnummertildeling ikke er oppfylt, kan D-nummer tildeles. Om reglene for dette, *se fregforskr. § 2-5 til § 2-8.*

30.1.2 Norske statsborgere som oppholder seg i utlandet

Dersom det er nødvendig for utstedelse av norsk pass, tildeles fødselsnummer til norske statsborgere som er bosatt i utlandet. Det samme gjelder for barn som fødes i utlandet og som har norsk far eller norsk mor.

30.1.2.1 Hvem som kan søke om fødselsnummer til bruk i pass

For barn født i utlandet er det kun passmyndigheten som kan søke om fødselsnummer jfr. passforskriften § 9. For myndige personer er det personen selv eller passmyndigheten som kan søke om fødselsnummer til pass.

For barn født i utlandet, henvender barnets foreldre seg til passmyndigheten (norsk utenriksstasjon) som tar stilling til om barnet er norsk statsborger. Dersom barnet er norsk statsborger, sender passmyndigheten søknad til Personregisteret om tildeling av fødselsnummer for barnet.

Myndige personer kan sende søknad direkte til Personregisteret, eller via norsk utenriksstasjon.

30.1.2.2 Krav til dokumentasjon

For barn født i utlandet må det fremlegges fødselsattest. [For fødsel i Sverige godtas også stemplet og signert utskrift fra Skatteverket.](#)

Myndige personer skal i utgangspunktet fremlegge gyldig norsk pass. Pass godtas også inntil tre måneder etter gyldighetstidens utløp.

Dokumentasjonen skal fremlegges i kopi bekreftet av norsk utenriksstasjon, notarius publicus eller annen offentlig myndighet. Nødvendige oversettelser skal være utført av norsk statsautorisert translatør eller norsk utenriksstasjon.

Fødselsattester utstedt i andre land enn Japan, Australia, New Zealand, USA, Canada samt landene i Vest-Europa skal være legalisert eller påført Apostille, se pkt. 29.4 "Fødselsdatoendringer – Dispensasjon". Alternativt godtas at attesten er godkjent av norsk utenriksstasjon.

For barn som fødes i såkalte gruppe 2-land, se romertall I pkt. 2 i instruks av 12.12.2007 som er vedlegg til rundskriv 2, 2013 vil det, med mindre norsk utenriksstasjon har attestert fødselen, kunne være nødvendig med DNA-analyse for å få fastslått at det foreligger norsk statsborgerskap, se også rundskriv nr. 4 og nr. 5, 2007 og pkt. 17.6.1 "Statsborgerskap – Erverv ved fødsel og adopsjon – Fødsel".

For fødsel i Kina skal utenriksstasjonene i henholdsvis Beijing, Guangzhou eller Shanghai vurdere om attesten trenger verifisering eller om det er nødvendig med DNA-testing.

Ved fødsel i Kenya skal det fremlegges "Notification of Birth" utstedt av "Department of Civil Registration" eller "Ministry of State of Immigration and Registration of Persons" og denne skal være legalisert av det kenyanske utenriksdepartement. Hvis dette ikke er tilfelle, er det krav om DNA-testing.

30.2 Fødselsnummerets oppbygging

Fødselsnummeret består av 11 siffer. De seks første angir fødselsdato i rekkefølge dag, måned, år.

De tre neste sifrene er individsiffer som tildeles fortløpende innen den enkelte fødselsdato. Det siste av disse sifrene angir personens kjønn, ulike tall = menn, like tall = kvinner.

For personer født 1900 - 1999 tildeles individsiffer fra 499 - 000. For personer født 1940 - 1999 kan også individsiffer fra 999 - 900 tildeles. Personer født fra og med 1. januar 2000 tildeles individsiffer fra 999 - 500. For personer født 1850 - 1899 er individsiffer fra 749 - 500 tildelt.

De to siste sifrene i fødselsnummeret er kontrollsiffer. Første kontrollsifferet er en matematisk funksjon av de ni første sifrene (fødselsdato og individsiffer), mens det siste kontrollsifferet er en funksjon av de ni første + første kontrollsiffer.

30.3 Fødselsnummerendring

Fregforskr. § 2-2 fjerde og femte ledd

Fødselsnummer kan bare endres når fødselsdato endres, se pkt. 29 "Fødselsdatoendringer", eller kjønnsstatus endres. Avgjørelse ved endring av kjønn treffes av Skattedirektoratet. Fødselsnummer kan også, etter nærmere regler gitt av Skattedirektoratet, endres når Politidirektoratet med hjemmel i politiloven har gitt tillatelse til bruk av fingerte personopplysninger.

31 Familienummer

31.1 Innledning

Familienummer ble innført i Det sentrale personregister i 1973. Etableringen skjedde med utgangspunkt i folketellingen 1970 og endringsmeldinger fra folkeregistermyndigheten i kommunene. Begrunnelsen for etableringen av kjennemerket var behovet for familiestatistikk og i enkelte sammenhenger behov for familiesammensetning i administrative rutiner.

31.2 Familieenheten/familiekjernen

Familienummeret er referansepersonens fødselsnummer, *se pkt. 31.3 "Referanseperson"*

For å kunne utgjøre en familiekjerne, må alle personene være registrert bosatt på samme adresse.

En familiekjerne kan bestå av:

- ektefeller/partnere med ugifte barn
- ektefeller/partnere uten ugifte barn
- enslig person med ugifte barn (ikke stebarn)
- enslig person uten ugifte barn

I folkeregistersammenheng er "barn" definert uavhengig av alder og omfatter biologiske barn, adoptivbarn og stebarn, men ikke fosterbarn. Er tre generasjoner registrert bosatt på samme adresse, f.eks. kvinne med ugift datter som har ugifte barn, skal de to yngste generasjonene danne familiekjerne sammen.

31.3 Referanseperson

Består familiekjernen av ektefeller av ulikt kjønn, er mannen referanseperson, og familien får da hans fødselsnummer som familienummer.

Består familien av ektefeller av samme kjønn eller registrerte partnere, er eldste partner referanseperson. Er partnerne eller ektefellene av samme kjønn født på samme dag, skal den partneren/ektefellen som har det høyeste personnummeret være referansepersonen og familien får dennes fødselsnummer som familienummer.

Består familiekjernen av enslig forelder med ugifte barn, er mor/far referanseperson og familien får dennes fødselsnummer som familienummer.

Enslig person uten ugifte barn har sitt eget fødselsnummer som familienummer. Ugifte søsken som er registrert bosatt på samme adresse danner således ikke en familiekjerne; heller ikke foreldre som er registrert bosatt sammen med en separert eller gift sønn/datter danner familiekjerne sammen med barnet.

31.4 Familienummerendringer ved ulike hendelser

Sivilstand mm		PK	Famkode	Ref.person	
3 enke/enkemann, 4 skilt, 5 separert, 7 separert partner, 8 skilt partner, 9 gjenlevende partner		1	4	Personen selv	
2 gift	Ektefeller med forskjellig kjønn	Mann	1	4	Personen selv
		Kvinne som bor sammen med ektemannen	2	7	Ektefellen
		Kvinne som ikke bor sammen med ektemann	1	4	Personen selv
	Ektefeller med samme kjønn	Eldste ektefelle	1	4	Personen selv
		Yngste som bor sammen med ektefellen	2	7	Ektefellen
		Yngste som ikke bor sammen med ektefelle	1	4	Personen selv
6 Registrert partner	Partnere	Eldste partner	1	4	Personen selv
		Yngste partner som bor sammen med eldste	2	7	Partneren
		Yngste partner som ikke bor sammen med eldste	1	4	Personen selv
1 Ugift	Bor alene		1	4	Personen selv
	Bor sammen med egne barn		1	4	Personen selv
	Bor sammen med gifte foreldre av ulikt kjønn		3	6	Far
	Bor sammen med gifte foreldre av samme kjønn		3	3	Eldste forelder
	Bor sammen med foreldre som er registrerte partnere		3	3	Eldste forelder
	Bor sammen med bare mor		3	5	Mor
	Bor sammen med foreldre av ulikt kjønn som ikke er gift med hverandre		3	5	Mor
	Bor sammen med 2 mødre som ikke er gift/partnere med hverandre		3	5	Mor (forelder**)
	Bor sammen med 2 fedre som ikke er gift/partnere med hverandre		3	5/6	Far (forelder**)/ Far (forelder *)
	Bor sammen med bare far		3	6	Far
	Bor sammen med mor og hennes ektemann		3	8	Stefar
	Bor sammen med mor og hennes yngre ektefelle/partner		3	5	Mor
	Bor sammen med mor og hennes eldre ektefelle/partner		3	8	Steforelder
	Bor sammen med far og hans kone		3	6	Far
	Bor sammen med far og hans yngre ektemann/partner		3	6	Far
	Bor sammen med far og hans eldre ektemann/partner		3	8	Steforelder
	Bor sammen med bare steforelder (mors/fars ektefelle/partner)		1	4	Personen selv
	Bor sammen med bare medmor		3	6	Medmor
Bor sammen med bare ”medfar”		3	5	Medfar	

31.4.1 Fødsel

Er moren gift og registrert bosatt sammen med ektemannen på barnets fødselstidspunkt, får barnet hans fødselsnummer som familienummer.

Er moren ugift eller hun er gift og bosatt på en annen adresse enn ektemannen, får barnet hennes fødselsnummer som familienummer.

Er moren ikke bosatt i Norge, får barnet fars fødselsnummer som familienummer dersom det skal registreres bosatt sammen med ham. Skal barnet bosettes sammen med andre, skal det ha sitt eget fødselsnummer som familienummer.

Moren får sitt eget fødselsnummer som familienummer dersom hun før fødselen hadde en av sine foreldres fødselsnummer som familienummer.

31.4.2 Fosterhjemsplassing

Ved fosterhjemsplassing skal barnet ha sitt eget fødselsnummer som familienummer. Er barnets mor ugift og hjemmeboende, får hun ved barnets plassing i fosterhjem sine foreldres familienummer som sitt.

31.4.3 Adopsjon

Ugifte som adopteres får adoptivfars eventuelt adoptivmors fødselsnummer som familienummer dersom vedkommende er registrert bosatt på samme adresse som adoptivforeldrene.

Ugift, hjemmeboende kvinne som adopterer bort sitt barn, får sine foreldres familienummer som sitt.

31.4.4 Flytting

En flytting kan medføre familienummerendring både for den som flytter, familiemedlemmer som blir boende igjen på fraflyttingsadressen og familiemedlemmer som bor på tilflyttingsadressen fra før. Tabellen foran benyttes for å utlede familienummeret for de berørte personene.

31.4.5 Vigsal

Etter vigsal skal ektemannen, evt. eldste ektefelle, ha sitt eget fødselsnummer som familienummer.

Kvinnen/youngste ektefelle får mannens/eldste ektefelles fødselsnummer som familienummer dersom de er registrert bosatt på samme adresse. Er de ikke

bosatt på samme adresse, skal vedkommende ha sitt eget fødselsnummer som familienummer.

Har kvinnen ugifte barn bosatt på samme adresse som henne, får disse fortsatt samme familienummer som moren.

Ugifte personer som bor sammen med både foreldre og barn, får sine foreldres familienummer dersom barnet gifter seg.

31.4.6 Separasjon

Kvinnen/ungste ektefelle får sitt eget fødselsnummer som familienummer dersom hun ikke har dette fra før.

Felles barn endrer familienummer dersom flytting medfører dette. Blir partene boende på samme adresse etter separasjonen, beholder barna fars fødselsnummer som familienummer dersom han har del i foreldreansvaret. Har han ikke del i foreldreansvaret, får barna mors fødselsnummer som familienummer.

Særkullsbarn som blir boende sammen med tidligere stemor/stefar, skal fra separasjonsdato ha sitt eget fødselsnummer som familienummer (etter separasjonen opphører status som stefar/stemor).

31.4.7 Opphør av separasjon

Dersom partene flytter sammen etter opphøret av separasjonen, utledes familienummeret etter de samme regler som ved inngåelse av ekteskap.

31.4.8 Skilsmisse

Kvinnen/ungste ektefelle får sitt eget fødselsnummer som familienummer dersom hun ikke har dette fra før.

Felles barn endrer familienummer dersom flytting medfører dette. Blir partene boende på samme adresse etter skilsmissen, beholder barna fars fødselsnummer som familienummer dersom han har del i foreldreansvaret. Har han ikke del i foreldreansvaret, får barna mors fødselsnummer som familienummer.

Særkullsbarn som blir boende sammen med tidligere stemor/stefar, skal fra skilsmisседato ha sitt eget fødselsnummer som familienummer (etter skilsmissen opphører status som stefar/stemor).

31.4.9 Oppløsning av ekteskap

Ved oppløsning av ekteskap gjelder de samme regler som ved skilsmisse.

31.4.10 Registrert partnerskap

Ved inngåelse av partnerskap, separasjon av partnere, opphør av separasjon, skilsmisse og oppløsning av partnerskap gjelder de samme regler som ved tilsvarende hendelser i forbindelse med ekteskap. Reglene for eldste partner tilsvarer reglene for mannen i ekteskap, mens reglene for yngste partner tilsvarer reglene for kvinnen.

31.4.11 Ugyldig ekteskap

Dersom et ekteskap gjøres ugyldig, skal partenes sivilstand være den de hadde før ekteskapet ble inngått. Familienummer utledes da etter reglene gjengitt i tabellen foran.

31.4.12 Dødsfall

Dersom den døde var gift mann bosatt sammen med familie, får enken sitt eget fødselsnummer som familienummer. Ugifte felles barn skal ha mors fødselsnummer som familienummer, mens hans særkullsbarn skal ha sitt eget fødselsnummer som familienummer.

Dersom den døde var gift kvinne bosatt sammen med familie, skal hennes særkullsbarn ha sitt eget fødselsnummer som familienummer.

For registrerte partnere og ektefeller av samme kjønn bosatt på samme adresse gjelder tilsvarende regler; for eldste partner/ektefelle som for mannen og for yngste partner/ektefelle som for kvinnen. Dersom den døde er enslig mor/far bosatt sammen med ugifte barn, skal barna ha sitt eget fødselsnummer som familienummer.

Er den døde barn av ugift far/mor som er bosatt sammen med sine foreldre, skal det døde barnets far/mor ha sine foreldres familienummer.

32 Arkivering av meldinger

Fregforskr. § 11-4

Meldinger som skal arkiveres ved skattekontoret:

- første gangs navnevalg
- navneendringer og – bevillinger
- vigsler
- separasjoner (også for partnere)
- Opphør av separasjon (også for partnere)
- skilsmisser (også for partnere)
- statsborgerbevillinger
- endring av barns statsborgerskap når foreldrene gifter seg
- vergemål/hjelpeverge
- dødsfall, dødsformodningsdom/-kjennelser
- flyttemeldinger (også innvandringsmeldinger)
- [melding om ny/endret postadresse](#)
- Avtale om foreldreansvar
- grunnlagsdokument for spesifisert registreringstype
- fødselsmeldingen (blad 3)
- [D-nummerrekvisisjon](#)

Med unntak av flyttemeldinger og [D-nummerrekvisisjoner](#) er arkiveringstiden **fem** år. Flyttemeldinger arkiveres i ti år. [D-nummerrekvisisjoner arkiveres i tre år.](#)

Når det gjelder prøving av ekteskapsvilkår, skal følgende arkiveres ved skattekontoret:

- egenerklæring
- forlovererklæring
- erklæring om skifte

Prøvingsprotokollen skal innbindes og oppbevares for senere avlevering til arkivverket (Statsarkivet).

Meldinger som skal sendes til Personregisteret:

- fødsel
- erkjennelse av farskap
- melding om farskap fra bidragsfogden
- innvandringer (sendes i elark, [original](#)blanketten arkiveres ved skattekontoret)
- D-nummer

33 Stikkord

A

Adopsjon	229
attest	219
familienummer	253
generelt	229
melding om adopsjon	230
melding om innenlandsadopsjon	229
navneendring	222
Adresse	
klientadr. kode 4	217
kode 6	217
kode 7	217
postadressefeltet	40
sjøfolk	34
spærret	215
spærret adresse "fortrolig"	217
spærret adresse "strengt fortrolig"	217
verges	236
Adressesperring	
sperring av adresse	215
Advokat	8
Alkoholist- og narkomaniinstitusjoner	67
Arkivering av meldinger	257
Arkivverket	197
Attestmerknader	196
Avgangsregisteret	196

B

Barn	
familienummer	251
Bekreftelse på	
adresse	227
fødselsnummer	227
navneendring	228
registrerte opplysninger	227
Bigami	175
Bolig	
pendling	44
selvstendig	46
uselvstendig	46
Bosted	
6 måneder	43
arbeidsløs	43
attester	219
diplomater	35; 37; 69
døgnvileregelelen	43
familienummer	251; 253
forhåndsvarsel	27

foryrkning	39
født i utlandet	142
gifte	57
ikke har meldt flytting	27
internordisk flytting	33
kontinentalsokkelen	33; 35; 68
militære	69
pendlere	44; 52
personell tilknyttet NATO	38
på flere steder	43
på institusjon	66
reg. av fødsel	140
separasjon	178
sjøfolk	34; 61
spes. reg. type	217
studenter/skoleelever	61
Svalbard	35
tjeneste i utlandet	38
underretning	25
uten påviselig	71
uten å melde flytting	84
Bostedsattest	
hvem kan få	226
kan utstedes til	226

D

Det sentrale folkeregister	197
Diakritiske tegn	135
Diplomater	
husstandsmedlemmer	36; 38
norske	35
spesifisert registreringstype	69
utenlandske	37
vilkår for reg.	36
Distribusjonsregistre	197
D-nummer	197; 247
Dokumenter	
adgang til	11
Domisilprinsippet	185
Død	231
adresseopplysninger	227
avgangsregisteret	196
dødfødte	233
dødsdag	232
dødsformodningsdom	231; 232
familienummer	255
i Norge	231
i utlandet	231
like etter fødsel	143

melding om	231	generelt	251
personer som er forsvunnet.....	231	oppløsning av ekteskap.....	255
registrering.....	232	partnerskap	255
statsborgerskap.....	187	referanseperson	251
Dødfødt		separasjon	254
hovedregisteret	195	skilsmisse.....	254
-registeret.....	155	ugyldig ekteskap.....	255
Dødsdag	232	vigsel.....	253
Dødsfall		Familinummer	
(se død).....	231	enslig forelder	251
familienummer.....	233	fødsel.....	253
Dødsformodningsdom	232	opphevelse av separasjon	254
Døgnhvile		Farskap	
def. av.....	43	barn født i separasjonstiden	149
sjøfolk	61	barnets foreldre er gift.....	149
skiftevis.....	43	barnets foreldre er ikke gift.....	149
Dåpsattest	239	endring	151
E		flerfødsler	149
EDB registeret	195	melding fra bidragsfogden	151
Ektefeller/registrerte partnere		nordisk land.....	151
felles hjem	57	Farskaperklæring	149
Ekteskap	161	Felles hjem	57
ekteskapsattest	169	barn	58
lovlig opphold.....	164	dispensasjon.....	60
oppløsning av	183	ektefeller	57
prøving av vilkår	161	generelt	57
prøvingssattest, utstedelse av	167	registrerte partnere.....	57
prøvingskompetanse.....	162	Flyttedato.....	77; 79
prøvingssattest.....	167	faktisk flyttedato	79
saksbehandling.....	167	flytting	79
vigselsattest.....	168	oppgitt flyttedato	79
vigselsmelding.....	168	opplysninger om.....	208
vilkår	162	Flyttemelding	
Endring av sivilstand		arbeidsgiver ikke opplyst.....	81
innvandrere	173	behandling av	81
Enkeltvedtak		før utreisen.....	98
begrunnelse.....	13	godtas ikke	25
def. av.....	2	mangelfullt utfylt.....	76
klageadgang	16	manglende legitimasjon	76
klagerett	16	postadresse	103
krav til.....	12; 14	som brev.....	74
omgjøring	22	underskrevet	73
omgjøring på eget initiativ	22	Flytting	
partene i	7	annet nordisk land.....	84
saksforberedelse	9	land utenfor Norden	84
ugyldig.....	23	meldeplikten	73
underretning	15	melder ikke.....	26
utlevering av opplysninger	205	pliktige opplysninger om	79
EØS-borgere	86	postadresse	103
EØS-pendler	33	referanseperson	253
F		til en kommune	24
Familiekjernen.....	91; 251	Flytting innen Norge.....	81
Familienummer	251	reg. i innflyttingskommunen	81
dødsfall	255	Flytting mellom kommuner	
fosterhjemsplassering	253	melder ikke flytting	83
		ukjent oppholdssted.....	84
		uten at rekvisisjon er mottatt	83

Foreldreansvar		oppbygging.....	248
arkivering.....	160	tildeling.....	146; 247
foreldrene er gift.....	157	Født i Norge	
foreldrene er ikke gift og ikke samboere.....	157	bare faren er registrert bosatt.....	141
foreldrene er samboere.....	157	mor/far er ikke registrert bosatt.....	141
innvandring.....	158	moren er registrert bosatt.....	140
registrering.....	159	Født i utlandet	
umyndige foreldre.....	158	krav om DNA-test.....	142
ved dødsfall.....	158	moren ikke registrert bosatt.....	142
Foreldrehjem.....	45	Født på Svalbard, Jan Mayen mfl.	
Forespørsel om navnevalg.....	228	moren og/eller faren er reg. bosatt.....	141
fødsel.....	147	Fødte i Norge som	
Forespørslser fra politiet.....	202	ikke skal registreres som bosatt.....	142
Forhåndsvarsling.....	10	Fødte som	
Forskrift		dør like etter fødsel.....	143
def. av.....	2	Førsteinstansbehandling.....	12
Forsvunne personer		H	
dødsdag.....	232	Hjemmefødsel.....	145
dødsfall.....	231	Hovedregisteret	
Forsvunnet.....	70	opplysninger.....	195
Forvaltningsorgan		ordningen av.....	196
hva er et.....	1	Husstandsmedlemmer.....	36
Fra ikke-nordisk land		I	
innvandring.....	84	Identitetsendring.....	245
Fravær i utlandet.....	98	Informasjonsplikt.....	11
utvandring ikke-nordisk land.....	97	Inhabilitet.....	3
Fødsel		avgjørelse av habilitetsspørsmålet.....	5
ervert av statsborgerskap.....	186	avledet inhabilitet for underordnede.....	5
familienummer.....	253	inhabilitetsgrunnene.....	4
forespørsel om navnevalg.....	147	inhabilitetsregel.....	4
fødselsnummer.....	146	oppnevning av stedfortreder.....	6
hjemmefødsel.....	145	rettslige betydningen.....	3
meldeplikt til bidragsfogden.....	144	virkningene.....	6
navnemelding.....	147	Innflytting	
registrering.....	143	bosatt i en annen kommune.....	96
registreringskommune.....	140	etter at meld. er levert.....	77
surrogatmor.....	144	fra annet nordisk land.....	42
Fødselsattest		ikke kan godtas.....	96
avslag.....	221	meldeplikt.....	73; 95
form og innhold.....	221	reg. av melding.....	81
hvem kan attest utstedes på.....	219	Innsyn	
hvem kan få.....	220	i sakens dokumenter.....	12
kort attest.....	221	Innsynsretten.....	213
krav til utfylling.....	224	hvilke opplysninger kan utleveres.....	213
lang attest - flerspråklig.....	224	saksbehandling.....	213
legalisering.....	225	Innvandring	
merknadsfeltet.....	223	annullering.....	93
utfylling.....	220	barn som er bosatt.....	92
utstedelsesmyndighet.....	219	diplomater.....	35
Fødselsdato		fra nordisk land.....	33; 95
endring av.....	239	kontinentalsokkelen.....	35
fastsettelse.....	237	meldeplikt.....	85; 95
Fødselsdatofastsettelse.....	237	militært personell.....	38
Fødselsesattest		oppholdstillatelse.....	34
riksvåpenstempelet.....	228	sjøfolk.....	34
Fødselsnummer			
endring.....	249		

surrrogatifødsel	89	M	
Svalbard	35	Medmorskap	151
til sperret adresse	97	Meldeplikt	
utenlandske diplomater	37	fosterhjem	75
Innvandring ikke-nordisk land		fødsel	140
legitimasjonskrav	85	innvandring	84
meldeplikt	85	innvandring - ikke-nordisk land	84
melder ikke flytting	93	leietaker	77
registrering	87	personer under 18 år	74
Innvandring nordisk land		utleiers	77
legitimasjonskrav	95	utvandring - ikke-nordisk land	97
meldeplikten	95	Melder ikke flytting	
melder ikke flytting	96	innen Norge	84
registrering	95	utvandring ikke-nordisk land	99
K		utvandring nordisk land	102
Klage	16	Merknadsfeltet	223
adressat, form og innhold	19	fødselsattest	223
behandlingen i underinstansen	20	Militære	38
fremsett	18	beordret utenlands	38
fristen for å	25	i utlandet	38
klagerett	16	spesifisert registreringstype	69
omgjøring	22	N	
omgjøring på eget initiativ	23	NATO	38
oppsettende virkning	22	Navn	106
over avslag	13	barn	111
regler for omgjøring	23	domisilprinsippet	117
saksforberedelsen	20	etternavn	118
skal sendes til	19	etternavn, adopsjon	127
Klagefrist		etternavn, avlede	121
beregning av	17	etternavn, beskyttede	119
klagefristen	17	etternavn, doble	128
oppreisning for oversittelse av klagefristen	18	etternavn, ektefeller	123
oversittelse av	18; 26	etternavn, endring i samme	129
Klagerett	16	etternavn, fosterbarn	123
hovedregel om	16	etternavn, frie	118
hvem har klagerett	17	etternavn, nye	119
Klientadresse	217	etternavn, stebarn	123
Kompetanse		etternavn, særlig tilknytning	124
klageinstansen	21	førstegangs navnevalg	111
Kontinentalsokkelen	33; 68	innvandrere	131
innvandring	35	mellomnavn	118; 130
se Svalbard	68	minoriteter, nasjonale	131
Kort attest		plikt til å ha	110
avslag	221	prefiks	126
form og innhold	221	prefiks, registrering av	135
L		retting av	110
Lang attest		rettskilder	106
avslag	221	saksbehandling	107
flerspråklig	224	ulempekriteriet	114
form og innhold	221	urfolk	131
Legalisering	225	Navnemelding	
fødselsattester	225	behandling av	137
Lokal lagring	211	fødsel	147
		Navneregisteret	195
		Navnevalg barn	

saksbehandling.....	135	felles hjem	52
Nedstammingsprinsippet	185	foreldrehjem	45
Nedtegning av opplysninger	8	gifte	58
Nordisk land		krav til boligen.....	46
utvandring	42	pendling.....	44
Nordiske borgere		regnes som bosatt.....	46
vergemål.....	236	selvstendig bolig.....	46
O		søsken som forsørger.....	59
Offentlig myndighet		uselvstendig bolig.....	46
adgang til registeret	202	vilkår for reg.	44
avslag.....	201	Pendling	
def. av.....	200	til annet EØS-land.....	33
forespørsler fra politiet	202	Politiets bistand	
forespørsler fra skatte- og avgiftsmyndighetene	202	flytting	80
masseopplysninger.....	202	Postadresse	103
opplysninger som kan utleveres.....	201	Private personer/institusjoner	
telefoniske forespørsler	202	avslag på søknad	205
utenlandske offentlige myndigheter	200	opplysninger som kan utleveres.....	205
Offentlig tjenestemann		Påtalen	
def. av.....	3	flytting	81
Omgjøring	16; 22	R	
Opphold		Referanseperson	251
skiftevis Norge/kontinentalsokkelen.....	33	Registreringsdato	
under 6 måneder.....	43	flytting	78
Oppholdstillatelse	34; 86	S	
innvandring	31	Saksbehandling	
mangler	94	feil.....	24
registrering.....	91	regler om	7
Opphør av separasjon		tid 8	
familienummer.....	251	veiledningsplikt	7
registrering.....	179	Saksdokumentene	
vilkår	179	gjennomsyn	12
Opplysninger		Saksforberedelse	
forespørsler fra politiet	202	ved enkeltvedtak.....	9
masseopplysninger.....	202	Selvstendig bolig	46
private personer/institusjoner	203	Separasjon.....	177
spes. taushetsbelagte.....	208	familienummer	254
standardoppdrag.....	207	registrering	177
søknader om utlevering	201	Sivilarbeidere	
telefoniske forespørsler	202	se vernepliktige	64
utlevering til private	205	Sivilstand	
Oppløsning av ekteskap	183	endring av, innvandrere	173
familienummer.....	254	Sjøfolk	
Oppreisning for oversittelse av klagefristen	18	norske.....	34
Ordningen av registeret	195	Skiftevis døgnhvile	33; 43
P		Skilsmisse	181; 254
Part.....	3	familienummer.....	254
Partnerskap		i utlandet	181
familienummer	255	registrering	181
Partsrettigheter.....	3	Skoolelever	
Pendlere		se studenter	61
barn	52	Sperring av adresse	215
dokumentasjon	47	Spesifisert registreringstype	
enslige	51	diplomater.....	69
		generelt	217

militære	69	Sykehus	66
pendlere	57	andre institusjoner	67
Svalbard	68	T	
uten fast bosted	70	Taushetsplikt	199
Standardoppdrag	207	opplysninger undergitt	199
anonymiserte individualdata	209	Taushetspliktreglene	9
generelt	207	Taushetsrett	
saksbehandlingen	209	opplysninger undergitt	199
statistiske tabeller	209	Terminaltilknytning	212
taushetsbelagte opplysninger	208	Territorialprinsippet	185
uttakskriterier	207	U	
Statborgerskap		Ugyldig ekteskap	
statsløs	186	familienummer	255
ukjent/uoppgitt	193	Ukjent oppholdssted	
Statborgerskap	185	i Norge	84
adopsjon	187	Underretning om registrert flytting	83; 99; 226
betydning	185	Underskrift	
dobbelt	186	attest	224
endringer i lovgivningen	186	flyttemelding	73
ervert	186	innvandring	75
flere statsborgerskap	192	mangler	76
fødsel	186	opphevet av separasjon	179
hjemmel	185	Undersøkelsesplikten	11
melding	189	Uselvstendig bolig	46
melding om ervert	192	Uten fast bosted	61
opphold i riket	188	spes.reg.type	61
opphevet av	190	Utleiers meldeplikt	77
prinsipper	185	Utlevering av opplysninger	199
registrering	192	faste oppdrag	210
søknad	188	oppl. som kan utleveres	201
tap av	190	private personer og institusjoner	203
ved fødsel	186	saksbehandlingen	209
vilkår for å få	188	standardoppdrag	207
Statsløse		statistiske tabeller	209
dobbelt statsborgerskap	186	taushetsbelagte opplysninger	208
personer	193	til off. myndighet	200
uten statsborgerskap	186	vilkår for	200
Statsråder	68	Utredningsplikt	11
Stortingsrepresentanter	68	Utskrifter fra folkeregisteret	
Studenter	61	adresseopplysning	227
bosatt	61	bekreftelse på navneendring	226
bostedsmessig tilknytning	63	bekreftelse på registrert foreldres ansvar	227
enslige	61	forespørsel om navnevalg	228
Forsvarets skoler	62	fødselsnummerbekreftelse	227
gifte	62	registrerte opplysninger	227
politihøgskolen	62	Utvandring	39
registrering i skolekommunen	63	avslag i innflyttingslandet	102
utvandring	40	bruk av postadr.	40
Surrogati		kontroll av meldingen	98
fødsel	144	meldeplikten	97; 101
innvandringsmelding	89	nordisk land	42
Surrogatmor	144	postadresse	98
Svalbard	35; 68	til ikke-nordisk land	39
bosatt	68	vilkåret for	98
innvandring	35; 69	Utvandring ikke-nordisk land	
opphold på	68		
spes.reg.type	69		

fravær i utlandet	98	underretning om klageadgang	16
kjent oppholdssted.....	39	vilkår for	1
meldeplikten	97	Vergemål	235
oppholdstillatelse utgått	41	generelt	235
registrering	98	med fratagelse av den rettslige handleevne-	
ukjent oppholdssted.....	42	registrering	235
Utvandring nordisk land		nordiske borgere	236
meldeplikten	101	uten fratagelse av den rettslige handleevne-	
melder ikke flytting	102	registrering	236
registrering	102	Verifikasjon av utenlandske fødselsattester	243
Uvandring nordisk land		Vernepliktig	64
innflyttingslandet unnlater å registrere	102	Vigsel	161; 253
V		ekteskapsattest	169
Varslingsplikten		familienummer	254
unntak fra	10	i utlandet for bosatte i Norge	169
Vedtak	1; 13	norske statsborgere bosatt i utlandet	171
begrunnelse.....	13	sjømannskirke	161
begrunnelsens innhold	15	uten virkning	172
hovedregel om begrunnelse	14	uten virkning – norsk rett	172
kravet til	29	uten virkning – utenlandsk rett	172
oppfølging av	30	utenlandsk rett, registrering	170
som kan påklages	16	utenriksstasjon	161
underretning om	15	utlenlandsk rett	169
underretning om begrunnelsen	15	vigselsattest.....	168